Printed by J. R. Aria at the Vasanta Press, Adyar, Madras and published by Newton Mohun Dutt Curator of Libraries, Baroda State, on behalf of the Government of His Highness the Maharaja Gaekwad, at the Central Library, Baroda

PREFACE

In the preface to the *Parasurāma-Kalpa-Sūtra*, Part I, all that needs be said with reference to *Nityotsava* has been said It only remains to mention the MSS on which this edition of *Nityotsava* is based.

They are as follows —

1 A grantha manuscript copy of the Adyar Library, No XXXV B 103, cited as अ

2 Another grantha manuscript copy of the Adyar Library, No VIII F 18, cited as अ १

3 A grantha manuscript copy kindly lent by Mr. M V Srinivasa Iyer of Triplicane, Madras, cited as श्री

4—6. Devanagari MS copies of Central Library, Baroda, Acc Nos 183, 1637, 5572, cited as ब १, ब २, ब ३ respectively

7 A Telugu MS copy borrowed by Pandit R Ananta-krishna Sastri from the owner in the Nizam's Dominions, cited as भ.

Of these No 3 is the most carefully prepared copy. The others are all tolerably correct, except for some clerical errors. Two or three of these MSS contain each here and there passages not found in the other MSS. Of these the important and useful ones have been embodied in this edition, the source being noted in each case

A MAHADEVA SASTRI

विषयः पुटसङ्ख्या

तरुणोल्लासो द्वितीयः—गणपतिक्रमः

विषयः	पुटसङ्ख्या

विषयः पृष्टसङ्ख्या

विषय: | पृष्ठसङ्ख्या

तदन्तोल्लास: पञ्चम:—दण्डिनीक्रम:

उन्मनोल्लास: षष्ठ:—परापद्धति:

अनवस्थोल्लासः सप्तमः—साधारणक्रमः

शुद्धाशुद्धपत्रिका

पुटम्	पङ्क्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
१२३	१२	जातवदसि	जातवेदसि
२१०	०३	नकृन्तति	निकृन्तति
”	२६	त्वायि	त्वाय
२११	१३	ऋणीधनी	ऋणिधनि
”	१७	साधक	साधक
२१२	२१	ऋणीधनी	ऋणिधनि
२१३	२२	विधवा प	विधवाप
२१७	११	गगन ह	गगन ह

नित्योत्सवः

श्री उमानन्दनाथविरचितः

आरम्भोल्लासः प्रथमः—दीक्षाक्रमः

भूमिका

नत्वा नाथपरम्परां शिवमुखां विघ्नेश्वरं श्रीमहा-
राज्ञीं तत्सचिवां तदीयपृतनानाथां तदन्तःपराम् ।
रश्म्यामावृतिदेवताः परिचितान् रश्मिव्रजानिर्जरान्
वीरांश्च प्रणये निबन्धनमिदं नाम्नाऽपि नित्योत्सवम् ॥

अन्तेवसता शम्भोरवतारेणाच्युतस्य पट्टेन ।
प्रकटयति कल्पसूत्रं प्रोक्तं रामेण यत्र गदितोऽर्थः ॥

काश्याश्चोळान् समागत्य कावेर्यङ्कविहारिणा ।
नाथेन भासुरानन्दनाथेनास्मीह योजितः ॥

यस्यादृष्टो नास्ति भूमण्डलांशो
यस्यादासो विधते न क्षितीशः ।
यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यं
यस्याकारः सा परा शक्तिरेव ॥

भृगुरामसूत्रजालकसमग्रसारस्य मे द्विजस्येह ।
ग्रन्थिविमोकधुरीणं गुरुचरणस्मरणमेव मार्गकरम् ॥

आरम्भ-तरुण-यौवन-प्रौढ-तदन्तोन्मनानवस्थाऽऽख्यैः ।
सूत्रोदितैस्तु सप्तभिरुल्लासैराश्रितेह विधास्ति ॥

येषु दीक्षा-गणेश-श्री-श्यामा-क्रोडी-परा-क्रमाः ।
सामान्यश्च क्रमोऽन्येषां क्रमेण प्रतिपादिताः ॥
प्रतिपाद्येषु मुख्यत्वमङ्गताऽन्यच्च यद्भवेत् ।
तत्सर्वं श्रीगुरुप्रोक्तैस्त्वालोकेऽधिगम्यताम् ॥
न्यायोपसंहृतैरङ्गैः प्रयुञ्जानस्य मे क्रमान् ।
भ्रम[1]प्रमादात् स्खलितं [2]समादधतु तद्विदः ॥
सूत्रसंसूचितानुक्ताविरुद्धाङ्गेतिकार्यता ।
तन्त्रान्तरात् सम्प्रदायादप्युक्तेह क्वचित् क्वचित् ॥
इह क्रमाणां सर्वेषां श्रीक्रमः प्रकृतिर्मतः ।
अतिदिश्य तमन्यत्र विशेषस्तु निरूप्यते ॥
[3]क्रमान्तरेषु चाङ्गानां विज्ञेया श्रीक्रमेऽपि च ।
पौर्वापर्यभिदा तत्तत्खण्डसूत्रक्रमानुगा ॥
श्रेयोऽर्थिनः साधकस्य साङ्गे श्रीसुन्दरीक्रमे ।
आवश्यकत्वात् प्रथमं दीक्षाविधिरुदीर्यते ॥

दीक्षाकालनिर्णयः.

तस्य च कालनिर्णयो मन्थानभैरवतन्त्रे

वैशाखे सिद्धिदा दीक्षा श्रावणे वृद्धिदा नृणाम् ।
आश्विने सर्वसिद्धिः स्यात् कार्तिके ज्ञानवृद्धिदा ॥
शुभदा मार्गशीर्षे च माघे स्वर्णफलप्रदा ।
फाल्गुने सर्वसिद्धिः स्यादन्येऽनिष्टफलप्रदाः ॥

इति । सारसङ्ग्रहे 'मलमासं विवर्जयेत्' इत्युक्तम् । इदं क्षयमासस्याप्युपलक्षणम् । तत्रैव—

[1] प्रमादस्ख—भ.
[2] समयन्त्विह साधव — अ, भ.
[3] अयं श्लोकः अ, अ१, कोशयोरेव दृश्यते

रविवारे भवेद्वित्त सोमे शान्तिर्भवेत् किल ।
बुधे सौन्दर्यमाप्नोति ज्ञान स्यात्तु बृहस्पतौ ॥
शुक्रे सौभाग्यमाप्नोति . ॥ इति ॥
द्वितीयायां भवेत् ज्ञान तृतीयायां भवेच्छुचि ।
पञ्चम्यां बुद्धिवृद्धि स्यात् सौख्य स्यात्सप्तमीदिने ॥
दशम्यां राजसौभाग्यं एकादश्यां शुचिर्भवेत् ।
द्वादश्यां सर्वसिद्धि स्यात् पूर्णिमा सर्वसिद्धिदा ॥ इति ॥
अस्वाध्याय विवर्जयेत् . . ॥ इति च ॥

अस्वाध्याय सन्ध्यागर्जितनिर्घोषभूकम्पादिनिमित्तकानध्यायदिवसानित्यर्थ ।

अश्विन्यां सुखमाप्नोति रोहिण्यां वाक्पतिर्भवेत् ।
पुनर्वसौ धनाढ्य स्यात् पुष्ये शत्रुविनाशनम् ॥
मघायां दु खहानि स्याद्रूपदा पूर्वफल्गुनी ।
ज्ञान चोत्तरफल्गुन्यां हस्तायां च वली भवेत् ॥
चित्रायां ज्ञानसिद्धि स्यात् स्वात्यां शत्रुविनाशनम् ।
अनूराधा बुद्धिवृद्ध्यै [1]कीर्त्यै स्याता तत परे ॥
[2]पूर्वाषाढोत्तराषाढे [3]सर्वसम्पत्तिदायिके ।
बुद्धि शतभिषायां स्यात् पूर्वभाद्रे सुखी भवेत् ॥
सौख्य चोत्तरभाद्रायां रेवत्यां कीर्तिवर्धनम् ॥ इति च ॥
योगाश्च प्रीतिरायुष्मान् सौभाग्य शोभन शुभ ।
सुकर्मा च धृतिर्वृद्धिर्ध्रुव. सिद्धिश्च हर्षण ॥
वरीयाश्च शिव सिद्धो ब्रह्मा चैन्द्रोऽप्यमी शुभा ॥ इति च ॥
बवादिवणिजान्तानि करणानि शुभानि च ॥ इति च ॥

वैशम्पायनसंहितायां—

मन्त्राद्यारम्भण मेषे धनधान्यप्रद भवेत् ।
कर्कटे सर्वसिद्धि. स्यात् कन्या लक्ष्मीप्रदा नृणाम् ॥

[1] मूल सर्वगगृद्धिकृत्—अ [2] एतदर्ध अ कोश एव दृश्यते [3] भवेता कीर्तिदायिके—अ.

तुलायां सर्वसिद्धिः स्यात् सर्वलाभश्च वृश्चिके ।
मकरं पुत्रदं प्राहुः [1]कुम्भो धनसमृद्धिदः ॥
शुक्लपक्षे शुभा दीक्षा कृष्णेऽप्यापञ्चमीदिनात् ।
भूतिकामैः सिते पक्षे मुक्तिकामैः सितेतरे ॥ इति ॥

अत्र च गुरुभार्गवमौढ्यं चन्द्रतारानुकूल्यं लग्नस्य ग्रहबलादिकं च विचार्यम् । ग्रहबलं तु—

त्रिषडायगताः पापाः शुभाः केन्द्रत्रिकोणगाः ।
दीक्षायां तु शुभाः सर्वे रन्ध्रस्थाः सर्वनाशकाः ॥

आयः एकादशस्थानम् । पापाः पापग्रहाः रविभौमशनिराहुकेतुक्षीणेन्दुपापयुक्ताः । सौम्याः शुभाः शुभग्रहाः अक्षीणेन्दुपापयोगरहितबुधगुरुभृगवः । केन्द्राणि प्रथमचतुर्थसप्तमदशमस्थानानि । त्रिकोणे पञ्चमनवमस्थाने । सर्वे पापाः शुभाश्च ग्रहाः उक्तस्थानगताः दीक्षायां शुभावहा एव । एत एव रन्ध्रे अष्टमस्थाने स्थिता यदि सर्वनाशका इति योजना ॥

अथ उक्तकालमन्तरेण दीक्षार्हः कालो यथा तन्त्रान्तरे—

विषुवेऽप्ययनद्वन्द्वे सङ्क्रान्त्यां दमनोत्सवे ।
दीक्षा कार्या त्वकालेऽपि पवित्रे गुरुपर्वणि ॥

विषुवे—मेषतुलासङ्क्रमणयोः इत्यर्थः । अयनद्वन्द्वे—कर्कटमकरसङ्क्रान्त्योः । सङ्क्रान्त्यां—तदन्यासु सङ्क्रान्तिषु इत्यर्थः । दमनोत्सवे—चैत्रपूर्णिमाऽऽदिषु दमनकरणकदेवीपूजादिनेष्वित्यर्थः । पवित्रे—श्रावणपूर्णिमाऽऽदिषु देव्याः पवित्रारोपणदिवसेषु इत्यर्थः । गुरुपर्वणि—गुरोः जन्मव्याप्तिदिनयोः । तथा—

षष्ठी भाद्रपदे मासि [2]कृष्णाश्विनचतुर्दशी ।
कार्तिके नवमी शुक्ला मार्गे कृष्णा च पञ्चमी ।
पौषे च पूर्णिमा [3]देवी माघे चैव चतुर्थिका ॥

[1] कुम्भे सर्वसमृद्धिदः - अ
[2] कार्तिके कृष्णाश्विन्यामेतेनान्वयस्त्वत्र—इति टिप्पणी। अ, ब.
[3] देवि—अ, ब१, ब२, ब३.

फाल्गुनेकादशी कृष्णा चैत्रे मासि त्रयोदशी ।
वैशाखेऽक्षय्यतृतीया ज्येष्ठे [1]दशहरा स्मृता ।
आषाढे द्वादशी कृष्णा अमावास्या च श्रावणी ।
इमानि देवीपर्वाणि कोटियज्ञफलानि वै ॥

दीक्षाऽर्हाणीति शेष । दशहरा ज्येष्ठशुक्ल[2]दशमी । सौभाग्यचन्द्रोदये[3] अस्मन्नाथचरणै बहूनि देवीपर्वाणि उक्तानि । यथा—

अमाऽन्तचान्द्रमासेषु चैत्रशुक्लत्रयोदशी ।
चतुर्दश्यपि शुक्लाऽथ वैशाखे शुक्लपक्षगा ॥
तृतीयैकादशीपौर्णमास्य कृष्णचतुर्दशी ।
ज्येष्ठे तु शुक्ले दशमी राका कृष्णचतुर्दशी ॥
आषाढे शुक्लपक्षस्थे पञ्चमी च त्रयोदशी ।
श्रावणे मासि शुक्लैकादशी शुक्लचतुर्दशी ॥
कृष्णा पञ्चम्यष्टमी च रोहिणीसहिता यदि ।
नवमी चाथ भाद्रस्य कृष्णपष्ठी तथाऽष्टमी ॥
रोहिणीसहिता चेत स्यादाश्विने सप्तमी सिता ।
अष्टमी च सिता कृष्णपक्षस्था च चतुर्दशी ॥
कार्तिके शुक्लपक्षस्थे नवमीद्वादशी तिथी ।
मार्गशीर्षे तृतीया च षष्ठी धवळपक्षगे ॥
पौषे चतुर्थीनवमीचतुर्दश्य सिता मता ।
दशमी त्वसिता माघे चतुर्थ्येकादशी सिते ॥
चतुर्दश्यसिता चाथ फाल्गुने शुक्लपक्षगे ।
षष्ठीनवम्यौ कृष्णा तु भवेदेकादशीति च ॥
रत्नावलीकुलोड्डीशयामळाद्यर्थसङ्ग्रहे ॥ इति ॥

अन्योऽपि विस्तर तत एव ज्ञातव्य ॥

[1] तु दहरा—अ [2] नवमी—अ
[3] इत प्रभृत्युदाहृतवचनानि अ१, ब१, ब३ कोशेष्वेवोपलभ्यन्त

मत्तीर्थेऽर्कविधुग्रामे पुण्यारण्ये वनेषु च ।
मन्त्रदीक्षा प्रकुर्वाणो मासर्क्षादीन् न शोधयेत ॥

प्रकारान्तरं च—

सर्वे वारा ग्रहा सर्वे नक्षत्राणि च राशय ।
यस्मिन्नहनि सन्तुष्टो गुरु सर्वे शुभावहा ॥
सन्तुष्टे च गुरौ तस्य सन्तुष्टा सर्वदेवता ।
गुरुं सन्तोषयेत् भक्त्या द्वयमेव तदा भवेत ॥

द्वय भोगमोक्षौ । एवकार अप्यर्थ । अधिकारिभेदेन कालो यथा—

मुमुक्षूणां सदा काल स्त्रीणा कालस्तु सर्वदा ॥ इति ॥

गुरुलक्षणम

तन्त्रराजे—

सुन्दर सुमुख स्वस्थ सुलभो बहुतन्त्रवित ।
असंशय संशयच्छिन्निरपेक्षो गुरुर्मत ॥
सौन्दर्यमनवद्यत्वं रूपे सुमुखता पुन ।
स्मेरपूर्वाभिभाषित्व स्वच्छताऽजिह्मवृत्तिता ॥
सौलभ्यमप्यगर्वित्व सन्तोषो बहुतन्त्रता ।
असंशयस्तत्त्वबोध तच्छित्तत्प्रतिपादनात ॥
नैरपेक्ष्यमवित्तेच्छा गुरुत्व हितवेदिता ।
एवंविधो गुरुर्ज्ञेयस्त्वितर शिष्यदु खद ॥

अजिह्मवृत्तिनेति छेद । बहुतन्त्रता — बहुतन्त्रवेदिता इत्यर्थ ॥

शिष्यलक्षणम

तथा—

चतुर्भिरार्यै सहित श्रद्धावान् सुस्थिराशय ।
अलुब्ध स्थिरगात्रश्च प्रेक्ष्यकारी जितेन्द्रिय ॥

आस्तिको दृढभक्तिश्च गुरौ मन्त्रे [1]सदैवतं ।
एवंविधो भवेच्छिष्य इतरो दुःखकृद्गुरो ॥ इति ॥

चतुर्भिराद्यैरिति सुन्दरत्वादिभि । अन्यान्यपि तल्लक्षणानि कुलार्णवादितन्त्रेषु बहुळमुपलभ्यमानानि ग्रन्थगौरवभयात् नेह लिखितानि । शिष्यपरीक्षाकालोऽपि तत्रैव

एकद्वित्रिचतु पञ्चवर्षाण्यालोच्य योग्यताम् ।
भक्तियुक्तान् गुणाढ्यांश्चाऽपि क्रमाद्वर्णे ससङ्करे ।
पश्चादुक्तक्रमेणैव वर्षद्वित्वमनन्यधी ॥ इति ॥

ससङ्करे अनुलोमजातिसहिते । वर्णे. ब्राह्मणादिवर्णेषु इत्यर्थ । एकवर्षं ब्राह्मणस्य योग्यतापरीक्षा. क्षत्रियादिषु द्व्यादिसंवत्सरपरीक्षा इत्यर्थ ॥

एवमुक्तान्यतमे काले उक्तलक्षणो गुरु उक्तलक्षणं परीक्ष्य शिष्यं दीक्षयेत् ॥

गुरुवरणम्

तत्र निर्वर्तितस्नाननित्यविधि साधको वाद्यघोषपुरस्सरं ब्राह्मणं स्वस्ति वाचयित्वा आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य श्रेयस्कामोऽहं अमुकविद्याग्रहणार्थं अमुकगुरो दीक्षां ग्रहीष्यामीति सङ्कल्प्य सोपहारो गुरुमुपसृत्य दण्डवत् प्रणम्य गुरोराज्ञया पुनर्देशकालौ सङ्कीर्त्य अमुकगोत्रोऽमुकशाखाऽध्यायी अमुकशर्मवर्माऽहं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं स्वेष्टमन्त्रग्रहणाय अमुकगोत्रं अमुकशाखाऽध्यायिनं अमुकशर्माणं त्वां गुरुत्वेन वृणे इति मधुपर्कादिना गुरुं वृणुयात् ॥

कर्मप्रवर्तनपूर्वक शिष्याह्वानम्

स च वृतोऽस्मीत्युक्त्वा सशिष्य साधकैः सह गोमयेनोपलिप्तं रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानाद्यलङ्कृतं मण्डपं विविक्तं दीक्षाप्रदेशं आगत्य पादौ प्रक्षाल्य आचम्य मण्डपान्तः प्रविश्य वक्ष्यमाणविधिना आसने उपविश्य कृतभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठादिः वक्ष्यमाणेन प्रकारेण गणपति-ललिता श्यामा वार्ताली-पराणां पद्धतीनामपि स्वेष्टानां पदार्थानुसमयेन काण्डानुसमयेन वा यागमन्दिरप्रवेशादिचक्रपूजाऽन्तं [illegible] तत्राऽऽदि

[1] स्वदैवते—भी

विघ्नोत्सारणान्त (२), तदादिन्यासान्त (३) तदादिपात्रासादनान्त (४) तदादिलयाङ्गपूजान्त (५). तदाद्यावरणार्चनान्त (६). तदादिहवनान्त (७) तदादि सौभाग्यहृदयामर्शनान्त (८) तदादिहवि प्रतिपत्त्यन्त (९). तदादिदेवतोद्वासनान्त (१०). तदादिविशेषार्घ्यविसर्जनान्तेषु (११) पदार्थेषु यागगृहप्रवेशादिहवनान्त पदार्थानुसमयेन काण्डानुसमयेन वा क्रमं प्रवर्त्य तरुणोल्लासवान शिष्यमाहूय नूतनेन वाससा तस्य मुखं बद्ध्वा गणपत्यादिमूलमन्त्रानुच्चारयन् पात्रपञ्चकसामान्यार्घ्योदकबिन्दुभि तमवोक्ष्य त्रैपुरं तन्त्रसिद्धान्तं श्रावयेत ॥

त्रैपुरसिद्धान्तः

यथा—पृथिव्यप्तेजोवायुवियन्ति भूतानि पञ्च । गन्धरसरूपस्पर्शशब्दा तन्मात्राणि पञ्च । उपस्थपायुपादपाणिवाच कर्मेन्द्रियाणि पञ्च । घ्राणरसनाचक्षुस्त्वक्श्रोत्राणि ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्च । रज सत्वतमोरूपाणि अहङ्कारबुद्धिमनासि अन्त करणवृत्तित्रयम । प्रकृतिर्गुणसाम्यरूपा । चित्त पुरुषो जीव । परमशिवगता स्वतन्त्रता-नित्यता-नित्यतृप्तता-सर्वकर्तृता-सर्वज्ञताऽऽख्या धर्मा एव सङ्कुचिता सन्तो जीवे क्रमात नियति-काल-राग-कलाऽविद्याशब्दवाच्या भवन्ति । माया जगत्परमशिवयो भेदबुद्धि । शुद्धविद्या तयोरभेदधी । जगदिदंतया पश्यन् परमशिव ईश्वर । तदहन्तया पश्यन स एव सदाशिव । शक्ति परमशिवस्य जगत्सिसृक्षा । तद्वान् स एव तत्त्वेषु प्रथमतत्त्वरूप शिव । इति षट्त्रिंशत्तत्त्वान्येव एतद्दर्शनप्रमेयजातम । एतदात्मक विश्वमेव परमशिवशरीरम । प्रागुक्तनियत्यादितत्त्वपञ्चकाख्यापरपर्यायेण लीलास्वीकृतेन कञ्चुकेन आवृतस्वरूप ईश्वर एव जीव । तद्विनिर्मुक्त परमशिव । स्वस्वरूपावबोध पुरुषार्थ[1] ॥

मन्त्रोपासनम

शब्दा वर्णात्मका नित्याश्च । मन्त्राणामत्याद्दृश सामर्थ्यम । स्वगुरुपरम्परोपदेशैकगम्यधर्मरूपेण सम्प्रदायेन गुरुशास्त्रदेवतासु विश्वासेन च सर्वा सिद्धय ।

[1] स्वतन्त्रादिना सङ्कुच्य स्वीकृतेन आत्मस्वरूप शिव एव मायया सञ्जातकञ्चुकित स एव जीव इत्यधिक पाठो दृश्यते (ग) कोशे

एतच्छास्त्रप्रामाण्य विश्वासैकसमधिगम्यम् । गुरुमन्त्रदेवताऽऽत्मना श्रीगुरूक्तपथेन ऐक्यविभावनात् मन पवनयो एकयत्ननिरोद्धव्यत्वज्ञानाच्च प्रत्यगात्मवेदनम् । स्वरूपानन्दाभिव्यञ्जके पञ्चमकारै अर्चनमुपहरे । प्राकट्यान्निरय । भावनादार्ढ्यात् निग्रहानुग्रहसामर्थ्यलाभ ॥

उपासकधर्मा·

दर्शनान्तराणामनिन्दनम् । स्वोपास्यदेवतामन्तरा क्वापि महत्त्वबुद्ध्यभाव· । सच्छिष्य एव रहस्यप्रकाशनम् । सदा स्वोपास्यमन्त्रानुसन्धानम् । सतत शिवोऽहमिति भावनम् । कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्याणा अविहितहिंसायाश्चौर्यस्य जनविरोधस्य स्त्रिया विक्षेपस्य विद्विष्टस्य च वर्जनम् । सर्वज्ञस्यैकस्य गुरो उपास्ति । गुरुवाक्य-शास्त्रादौ सर्वत्रास्सशय । स्वैकोपभोगबुद्ध्या धनाद्यनार्जनम् । फलमनभिसन्धाय कर्माचरणम । अलोप स्ववर्णाश्रमोक्ताना नित्याना कर्मणाम । मपञ्चकस्यालाभेऽपि नित्यसपर्यानिर्वर्तनम । वैधानुष्ठाने सर्वतो निर्भयता ॥

सर्वसारभूतो धर्म

वृत्तिभि वेद्य सर्व हवि । इन्द्रियाण्येव स्रुच । सङ्कोचेन स्वात्मस्थिता. सर्वज्ञत्वसर्वकर्तृत्वादय परमशिवशक्तय एव ज्वाला । स्वात्मशिव एव पावक । स्वयमेव होता । निर्गुणब्रह्मापरोक्ष्यं फलम् । स्वपारमार्थिकस्वरूपलाभान्न पर विद्यते ॥

सेयमेतच्छास्त्रमर्यादा ॥

दीक्षाऽऽवश्यकत्वम

वेश्या इव प्रकटा वेदादयो विद्या । सर्वेषु दर्शनेषु गुप्तेय विद्या । तत्र सर्वथा मतिमान दीक्षेतेति ॥

शाम्भवी दीक्षा

अथ शिष्यस्य शिरसि कामेश्वरीकामेश्वर्यो रक्तशुक्लाख्यचरणन्यासं भावयित्वा तदमृतक्षरणेन तस्य बाह्यमाभ्यन्तर च मल दूरीकुर्यात् । एषा चरणविन्यासरूपा शाम्भवी दीक्षा ॥

शाक्ती दीक्षा

अथ शिष्यस्यामूलाधारं आ च ब्रह्मरन्ध्रं प्रज्वलन्तीं ज्वलदनलनिभां परचिद्रूपां प्रकाशलहरीं ध्यात्वा तत्किरणैः तस्य पापपाशान् दहेत् । इयं शक्तिप्रवेशनरूपा शाक्ती दीक्षा द्वितीया ॥

मान्त्री दीक्षा

ततः शुण्ठी-मरीचि-पिप्पली-हरीतकी-धात्रीफल-विभीतकत्वगेला-लवङ्ग-पत्र-नागकेसर-तगर-मदयन्ती-सहदेवीसंज्ञानां त्रयोदशानां वस्तूनां चूर्णमिश्रेण दूर्वाभस्मभ्यां गजाश्वशालाचतुष्पथवल्मीकनदीसङ्गमह्रदगोष्ठस्थानानीताभिः सप्तभिः मृत्तिकाभिश्च उपेतेन चन्दनकाश्मीरगोरोचनकर्पूरैः चतुर्भिः सुरभिलेन शुचिना जलेन पूर्णं नवीनवासोयुगवेष्टितं ईशानतः शालितण्डुलपुञ्जोपरि निहितं नूतनं कलशं आग्नेयादिविदिक्षु मध्ये प्रागादिदिक्षु च बालापट्टकेन अभ्यर्च्य तदन्तर्ललिताद्यामा-वाराहीणां चक्राणि विनिक्षिप्य तत्र पुनः तास्तिस्रो देवताः त्रिः तत्तन्मूलेन तत्तदावरणानि च तत्तन्मन्त्रैः समभ्यर्च्य कुम्भमन्त्रमन्त्रेण मत्स्यं प्रदर्श्य धेनुयोनिमुद्रे चक्राणि यथास्थानमवस्थापयेत् ॥

ततः सर्वाङ्गेण सिन्दूरकुङ्कुमादिना चन्दनादिपीठे मातृकायन्त्रं विलिख्य तत्र शिष्यं निवेश्य तेन कुम्भाम्भसा ललिताद्यामावाराहीमूलविद्याभिः स्नपयेत् । मातृकायन्त्रं तु —

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

तथोक्तम । पत्राणा दळाना अन्त अभ्यन्तर गता लिखिता पञ्चवर्गाः कचटतपादीनि पञ्चपञ्चाक्षराणि यशळार्णाश्च यादिवान्तशादिहान्तळक्षात्मिका त्रिवर्गा यस्य तत्तथोक्तम । आशासु प्राच्यादिषु अश्रिषु आग्नेयादिकोणेषु च क्रमात् लान्तेन वकारेण लाङ्गलिना ठकारेण युज्यत इति तथोक्तेन क्षोणीपुरेण चतुरश्रेण आवृतम् । वर्णाब्जं मातृकापद्मम् । शिरसि स्थित भावित सदिति शेष । विषगदप्रध्वसि विषरोगयो प्रध्वसनशीलम् । अन्ततो मृत्युञ्जय च भवतीत्यर्थ ॥

एतल्लेखनप्रकारो यथा— चतुरश्रालङ्कृत सकेसरमष्टदळकमल विलिख्य तत्कर्णिकाया हकारसकारैकारविसर्गात्मकं बीजं तत्केसरेषु प्राच्यादित अकारादिस्वरद्वन्द्वं दळोदरेषु कचटतपयशळाख्यवर्गाष्टकं. चतुरश्रस्य बाह्यत प्रागादिदिक्षु वकारं आग्नेयादिविदिक्षु ठवर्णं च लिखेत । सर्वेषामक्षराणा सबिन्दुकत्व सम्प्रदायादिति ॥

तत परिहितदुकूलं सुरभिळचन्दनानुलिप्ताङ्ग मल्लिकाऽऽदिमाल्यधारिणं सुप्रसन्न शिष्यं पार्श्वे निवेश्य वक्ष्यमाणप्रकारेण तदङ्गेषु अकारादिक्षकारान्तैकपञ्चाशन्मातृकान्यासं विधाय विमुक्तमुखबन्धवासस तस्य हस्ते क्रमात् त्रीन् प्रथमसिक्तान् चन्दनोक्षितान् द्वितीयखण्डान् पुष्पखण्डाश्च विनिक्षिप्य वक्ष्यमाणै तत्त्वमन्त्रै प्राशयित्वा गुरु तस्य [1]दक्षिणकर्णे ललिताक्रमे वक्ष्यमाण श्रीविद्यागुरुपादुकामन्त्रमुपदिश्य बालामुपदिशेत । तत्र अमुकपदस्थाने स्वस्य स्वशक्तेश्च दीक्षानाम्नोरूह ॥

स्त्रीणा तु वाग्दीक्षैव विहिता नान्येति तन्त्रसारे स्थितम् । वाग्दीक्ष मन्त्रोपदेश ॥

एषा मान्त्री दीक्षा ॥

दीक्षात्रये मुख्यगौणपक्षौ

इत्थमुक्त दीक्षात्रय एकप्रयोगेण एकस्मिन्नेव काले दद्यादिति मुख्यपक्ष, 'सर्वाश्च कुर्यात्' इति सूत्रात् । कतिपयकालव्यवधानेन क्रमादेकामेकामेव वेति तु गौण. 'एकैका वेत्येके' इति सूत्रात् ॥

[1] "दक्षिणकर्णे दशमखण्डोक्तत्रितारीबालापूर्वक आत्मन पादुकामन्त्रमुपदिश्य बालामुपदिशेत्" इत्यपि पाठान्तरम्—अ१, भ.

इष्टमन्त्रदानम्

एवं इदं दीक्षात्रयं निर्वर्त्य पश्चात् तस्मा इष्टं मन्त्रं दद्यात् । ततो गुरुः शिष्यशिरसि स्वचरणौ निवेश्य इष्टमन्त्रक्रमोपयुक्तान् सर्वान् अङ्गमन्त्रान् तस्मिन्नेव काले क्रमेण वा यथाऽधिकारमुपदिश्य स्वाङ्गेषु किमप्यङ्गं शिष्यं स्पर्शयित्वा तदङ्गमातृकाक्षरादि द्व्यक्षरं त्र्यक्षरं चतुरक्षरं वा आनन्दनाथशब्दान्तं तस्य नाम कृत्वा दशमखण्डोक्तानाचाराननुशिष्यात् ॥

समयाचारानुशासनम्

यथा—व्यवहारं देशं च स्वस्य स्वात्म्यबलसहायवयांसि च प्रविचार्यैव पञ्चमः स्वीकर्तव्यः । सर्वैः प्राणिभिः अविरोद्धव्यम् । उपासनापरिपन्थिनो विनिग्रहीतव्याः । आश्रिता अनुग्रहीतव्याः । स्वगुरुवत् गुरोः पुत्रे कळत्रे ज्येष्ठादिषु च वर्तितव्यम् । मकारत्रितये इतिकर्तव्यता गुरुशास्त्रसम्प्रदायतो ज्ञातव्या । सर्वस्मिन् विषये वचनपूर्वकमेव प्रवर्तितव्यम् । दश कुलवृक्षाः न छेत्तव्याः । ते च—

> श्लेष्मातककरञ्जाक्षनिम्बाश्वत्थकदम्बकाः ।
> बिल्वो वटोदुम्बरौ च तिन्त्रिणी च दश स्मृताः ॥

स्त्रीवृन्दक्षीरकलशसिद्धलिङ्गिविविधक्रीडाकुलकुमारीकुलसहकाराशोकैकतरुपितृवनमत्तवाराङ्गनारक्ताशुकामत्तेभान् दृष्ट्वा वन्दितव्यम् । कृष्णाष्टमीकृष्णचतुर्दशीदर्शपूर्णिमासङ्क्रमणाख्येषु पञ्चपर्वसु विशेषतो नैमित्तिकी वरिवस्या कर्तव्या । साधकस्य आरम्भ-तरुण-यौवन-प्रौढ-तदन्तोन्मनानवस्थाऽऽख्येषु सप्तसु उल्लासेषु प्रौढोल्लासान्तमेव हवि प्रतिपत्तिः । समयाचाराश्च प्रवर्तेरन् । ततः परा दशा प्राप्ताना स्वैरचारित्वम् । तत्र तादृशो वीरः इति व्यवह्रियते । वीरव्यवहारेषु अन्यथासम्भावनया अधः पतेत् । अतः तथा नाचरेत् । रक्तायास्त्यागः, विरक्ताया हठादाक्रमणः, उदासीनाया धनादिना प्रलोभनं च वर्जयेत् । करुणाशङ्काभयलज्जाजुगुप्साकुलजात्यभिमानशीलानि क्रमेण त्यजेत् । विहितहिंसाऽऽदौ करुणाऽऽदीनां प्रातिकूल्येन तत्त्याग उक्त इति भावः । गुरुपरमगुर्वोः समागमने प्रथमं परमगुरुं प्रणमेत् । तदग्रे गुर्वनुमत्या तद्गतिं कल्पयेत् । पूज्येषु न पराङ्मुखो भवेत् । गुप्ततया स्वसङ्केतसमान् अनुसन्दध्यात् ।

शरीर अर्थं असूश्च गुर्वर्थे धारयेत् । तदुक्तं कुर्यात् । तद्वचसि युक्तायुक्त न विचारयेत । सर्वत्र व्यवस्था तन्यात् । सत्य वदेत् । परधनं न स्पृहयेत् । आत्मस्तुति परनिन्दा मर्मस्पृग्वचन परिहासं धिक्कारमाक्रोश त्रासोत्पादन च न विदध्यात् । सर्वप्रयत्नेन परदेवताऽऽराधनद्वारा पूर्णज्ञानात्मक ब्रह्मभावमभिलषेत् । एतानन्याश्च मन्वादिभिरुक्तान् एतदविरुद्धान् आचारान् अङ्गीकुर्यात् ॥

कुलधर्मनिष्ठाफलम्

इत्थ विदित्वा विधिवत अनुतिष्ठन् कुलधर्मनिष्ठ सर्वथा कृतकृत्यो भवति । तस्य शरीरत्यागे श्वपचगृहे वा काश्या वा न विशेष । स तु जीवन्मुक्त एवेति ॥

शिष्यस्य परचिद्रूपापादनम्

ततो देहेन्द्रियादिविलक्षणमवस्थात्रयसाक्षि सच्चिदानन्दात्मकं प्रत्यगभिन्न ब्रह्मैव त्वमसीति शिष्याय आत्मतत्वमुपदिश्य ललिताश्यामावार्ताळीविद्याभि तदङ्ग त्रि परिमृज्य परिरभ्य त मूर्ध्न्युपाघ्राय स्वमिव शिष्यमपि परचिद्रूपं कुर्यात् ॥

सर्वमन्त्राधिकारलाभः

सोऽपि श्रीगुरूपदिष्टप्रकारेण क्षणमात्मान पूर्ण भावयित्वा कृतार्थ सन् यथाविभव श्रीगुरु वसुवसनाभरणादिभि आराध्य तस्मात् विदितवेदितव्यरहस्यजातोऽशेषमन्त्राधिकारी भवेत् ॥

ततो गुरु हवि प्रतिपत्त्यादिविशेषार्घ्यविसर्जनान्त विधिशेष निर्वर्तयेत् ॥

तत्तत्क्रमानुष्ठाने दीक्षाव्यवस्था

[1]अनेनैव—एकस्मिन्नेव काले समुच्चितेन वा अन्यतमेनैकैकेन कालभेदात्—दीक्षाविधिना गणपत्यादीनामुक्ताना पञ्चाना देवतानामपि क्रमानुष्ठान सम्भवति । न तु पृथक् पृथक् दीक्षणम् । सामान्यपद्धत्युक्ततत्तन्मन्त्रमात्रोपासकस्य तु पृथक्

[1] "अनेन एकस्मिन्नेव काले समुच्चितेन अन्यतमेन वा एकेनैव दीक्षाविधिना गणपत्यादीना" इति (अ) पाठ —"अनेनैव दीक्षाविधिना गणपत्यादीना" इति (घ२) पाठ

पृथगेव दीक्षा । बालोपासकस्य तु मन्त्रदीक्षाऽऽत्मतया बालाया उपदेश . एवं इष्टमनुत्वेनाप्युपदेशो ज्ञेय । ललिताऽङ्गत्वेन श्यामाऽऽदीना तिसृणामुपास्ते· कृताकृतत्व-ज्ञापकात् तदकरणपक्षे गणपते ललितायाश्च क्रम प्रवर्त्य उभयोरेव पात्राण्यासाद्य चक्रराजमात्रं कलशे निक्षिप्य श्रीविद्यया केवलं शिष्यं स्नपयित्वा तदङ्गं च परिमृज्य शेषमशेष अनुतिष्ठेत् । गणपतिश्यामाऽऽदीना अन्यासा च देवताना स्वातन्त्र्येण एकैकोपास्तौ तु तत्तत्क्रममात्रं प्रवर्त्य तत्तत्पात्रे आसाद्य तत्तयन्त्र कुम्भे निक्षिप्य तत्तन्मन्त्रेण स्नानाङ्गपरिमार्जने कुर्यात् । अवशिष्ट अविशिष्टमिति विवेक ॥

अधिकारिनिर्णयः

[1]सुन्दरीमहोदये तु—अस्या च दीक्षाया त्रैवर्णिकस्यैव अधिकार . "सर्वशास्त्रार्थवेदार्थज्ञानिने सुव्रताय च । दीक्षा देया" इति मूले ज्ञानार्णवतन्त्रे अधिकार्युक्तेः—इति स्थितम् । शाक्तीना तु ओघत्रयान्तर्गुरुमण्डलान्तर्दर्शनज्ञापकबलात् अस्त्येवाधिकार इति रहस्यमिति शिवम् ॥

इति भासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेन उमानन्दनाथेन निर्मिते अभिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे दीक्षासमारम्भनिरूपण नामारम्भोल्लास प्रथम सम्पूर्ण

---

[1] अयं ग्रन्थभाग (भ)काशी नाम्न्येव. अन्यकोशेषु केषु चित् पृथक् सयोजितः.

तरुणोल्लासो द्वितीयः—गणपतिक्रमः

उपोद्घातः

नत्वा श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
तनोत्युमाऽऽनन्दनाथस्तरुणोल्लासमादृत ॥
यत्रोच्यते जगन्मातु यावज्जीवार्चनाविधौ ।
प्रत्यूहापोहनिपुणा पद्धतिर्गाणनायकी ॥
स्वतन्त्रोपास्तिविषया पृथग्दीक्षेह सम्मता ।
न श्रीक्रमाङ्गभावे साऽप्यारम्भोल्लास ईरिता ॥
इह श्रीं ह्रीं कामबीजयोगोऽङ्गमनुषु स्मृत ।
असूत्रितोऽपि श्रीविद्याऽर्णवादौ कथितो हि स ॥

काल्यकृत्याह्निकयोर्विशेष

तत्र तावत काल्यकृत्याह्निकयो वक्ष्यमाणश्रीक्रमतो विशेषो यथा—श्रीगुरुपादुकाया आदौ त्रितार्युत्तर बाला वाक् क्लीमिति पञ्चबीजयोजनम् । हृदयकमलकर्णिकाया उद्यदरुणकिरणकोटिपाटलस्य देवस्य करटिवदनस्य ध्यानेन परिप्लुष्टनि शेषदोषत्व आत्मन तत्प्रभाऽरुणतनुत्वभावनं च । रश्मिस्त्रगननुस्मरणम् । तत्र तत्र यथोचित सम्बुद्ध्यादीनामूह । सवितृमण्डले वक्ष्यमाणं देवस्य ध्यानम् ।

तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि । तन्नो दन्ति प्रचोदयात ॥

इति मन्त्रेण त्रि अर्घ्यदानम । ऋष्यादिन्यासत्रयमिह वक्ष्यमाण चेति ॥

चतुरावृत्तितर्पणसकल्पादि

तत आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य मम श्रीमहागणपतिप्रसादसिद्ध्यर्थं चतुरावृत्तितर्पण करिष्य इति सङ्कल्प्य नद्यादौ हस्तमात्रं चतुरश्रमण्डलं परिगृह्य

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।
तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर ॥

इति मन्त्रेण सूर्यमभ्यर्थ्य

आवाहयामि त्वा देवि तर्पणायेह सुन्दरि ।
एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ॥

इति गङ्गां प्रार्थ्य [1]ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः इत्युच्चार्य क्रों इत्यङ्कुशमुद्रया गङ्गाऽऽदि-तीर्थान्यावाह्य वं इत्यमृतबीजेन सप्तवारमभिमन्त्र्य तत्र चतुरश्राष्टदळषट्कोणत्रिकोणात्मकं महागणपतियन्त्रं विचिन्त्य स्वदेहे ऋष्यादिन्यासान् न्यस्य यन्त्रे सावरणं देवमावाह्य

श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये हं आकाशात्मकं पुष्पं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये यं वाय्वात्मकं धूपं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये रं वह्न्यात्मकं दीपं कल्पयामि नमः । (त्रिवारम्)
३ महागणपतये वं अमृतात्मकं नैवेद्यं कल्पयामि नमः । तदङ्गत्वेन
३ महागणपतये सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः । (त्रिवारं)

इति पञ्चोपचारैः अर्चयेत् ॥

चतुरावृत्तितर्पणम्

प्रथमं प्रत्यावृत्ति मूलान्ते महागणपतिं तर्पयामीति द्वादशवारं तर्पयित्वा ततः स्वाहाऽन्तेन मूलस्यैकैकेन वर्णेन चतुश्चतुर्वारं प्रतिवर्णान्तमावृत्तेन मूलेन च प्राग्वत् चतुश्चतुर्वारं देवं, त्रयोदशसु मिथुनेषु श्रीश्रीपत्यादिषु एकैका देवता द्वितीयान्तेन तत्तन्नाम्ना चतुश्चतुर्वारं प्रतिदेवतमावृत्तेन च मूलेन देवं चतुश्चतुर्वारं तर्पयेत् । यथा—

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा
महागणपतिं तर्पयामि ॥ द्वादशवारम् ॥
३ ॐ स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

[1] ह्रां, ह्रीं .. इति—अ

३ श्रीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ ह्रीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ क्लीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ ग्लौं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ गं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ ग स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ णं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ प स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ तं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ ये स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ व स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ र स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ व स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ र स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ दं स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ स स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ र्वं स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ जं स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ नं स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ मे स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ व स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ श स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ [illegible] स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ [illegible] स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

मूलं महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

३ [illegible] स्वाहा महागणपति तर्पयामि ॥ चतुर्वारम ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

३ श्रियै स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ श्रीपतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ गिरिजां स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ गिरिजापतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ रतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ रतिपतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ महीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ महीपतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ महालक्ष्मीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ महागणपतिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ ऋद्धिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ आमोदं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ समृद्धिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥
३ प्रमोदं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ कान्तिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ सुमुखं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ मदनावतीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ दुर्मुखं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ मदद्रवां स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ अविघ्नं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ द्राविणीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ विघ्नकर्तारं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वसुधारां स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ शङ्खनिधिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वसुमतीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ पद्मनिधिं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

[illegible] ४४४ वारं ॥

अथ पुनर्मूलेन देवं उक्तया रीत्या पञ्चधा उपचर्य आत्मन्युद्वासयेत् ॥
इति चतुरावृत्तितर्पणविधिः ॥

पूजाविधिः

यागमन्दिरगमनादि विघ्नोत्सारणान्तम्

ततो यागगृहमागत्य स्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य यागमन्दिरं च गन्धवल्लीपुष्पमालिकावितानादिभिः अलङ्कृत्य च द्वारस्य दक्षवामभागयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं भद्रकाल्यै नमः ॥ दक्षशाखायाम् ॥
३ भैरवाय नमः ॥ वामशाखायाम् ॥
३ लम्बोदराय नमः ॥ ऊर्ध्वशाखायाम् ॥

इति तिस्रो द्वारि देवताः सम्पूज्य अन्तः प्रविष्टः सपर्यासामग्रीं दक्षभागे निधाय दीपानभितः प्रज्वाल्य दीपौ वा गन्धादिभिः कृतात्मालङ्करणः ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तेन वा सुरभिळवदनः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ३ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य ३ रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा ३ समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण श्रीगुरुपादुकया गुरुं मूलेन च देवं प्रणम्य स्वस्य तदैक्यं भावयन्—

श्रीं ह्रीं क्लीं अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारः ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रितयक्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकतालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ कान्ति स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ सुमुखं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ मदनावतीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ दुर्मुखं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ मदद्रवा स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ अविघ्न स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ द्राविणीं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ विघ्नकर्तारं स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वसुधारा स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ शङ्खनिधि स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ वसुमती स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

३ पद्मनिधि स्वाहा महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

मूलं महागणपतिं तर्पयामि ॥ चतुर्वारम् ॥

[illegible] ॥

[illegible] भगवन्तं देवं [illegible] गन्धपुष्पाभ्यां उपनयेत् [illegible] ॥
इति [illegible] ॥

पूजाविधिः

यागमन्दिरागमनादि विघ्नोत्सारणान्तम्

ततो यागगृहमागत्य स्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य यागमन्दिरं च गन्धवल्लीपुष्प-मालिकावितानादिभिः अलङ्कृत्य च द्वारस्य दक्षवामभागयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं भद्रकाल्यै नमः ॥ दक्षशाखायाम् ॥
३ भैरवाय नमः ॥ वामशाखायाम् ॥
३ लम्बोदराय नमः ॥ ऊर्ध्वशाखायाम् ॥

इति त्रिशो द्वारि देवताः सम्पूज्य अन्तः प्रविष्टः सपर्यासामग्रीं दक्षभागे निधाय दीपान्वितः प्रज्वाल्य दीपो वा गन्धादिभिः कृतात्मालङ्करणः ताम्बूलेन जातीपत्र-फललवङ्गैलाकर्पूरान्यपत्रनिर्मितेन वा सुरभिवदनः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ३ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य ३ रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा ३ समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्ष-पार्श्वयोः क्रमेण श्रीगुरुपादुकया गुरुं मूलेन च देवं प्रणम्य स्वस्य तदैक्यं भावयन्—

श्रीं ह्रीं क्लीं अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रितयक्रूरदृष्ट्यवलोकन-पूर्वकतालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् ॥

ताळत्रय नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्या अधोमुखाभ्या वामकरतले सशब्दमुपर्युपरि त्रिरभिघात ॥

शिखाबन्धनादि मातृकान्यासान्तम्

ततो नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य [1]अंकुशेन शिखां बद्ध्वा श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन प्रकारेण भूतशुद्धिमात्मन प्राणप्रतिष्ठा च विधाय विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा मूलेन प्राणानायम्य तेजोरूपदेवानन्यं भावयन् आत्मान ऐं हः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्त कूर्परयोश्च विन्यस्य देहे च व्यापक कृत्वा श्रीक्रमे वक्ष्यमाणं मातृकान्यास विदध्यात् । तत्र च श्रीं ह्रीं क्लीं इति त्रिबीजं प्रथमं योजयेत् इति विशेष ॥

षडङ्गन्यासः

तत

श्रीं ह्रीं क्लीं ॐ गा अंगुष्ठहृदयाय नम ॥
३ श्रीं गीं तर्जनीशिरसे स्वाहा ॥
३ ह्रीं गूं मध्यमाशिखायै वषट् ॥
३ क्लीं गैं अनामिकाकवचाय हुम् ॥
३ ग्लौं गौं कनिष्ठिकानेत्रत्रयाय वौषट् ॥
३ गं ग करतलकरपृष्ठास्त्राय फट् ॥

इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादिषु हृदयादिषु च न्यस्य मूलेन त्रिर्व्यापकं कुर्यात् ॥

ध्यानम्

ततो ध्यानम्—

ततो हृदब्जे शोणाङ्ग वामोत्सङ्गविभूषया ।
सिद्धलक्ष्म्या समाश्लिष्टपार्श्वमर्धेन्दुशेखरम् ॥

[1] 'अगुष्ठेन' इत्यपि वा स्यात्—अगुष्ठमन्त्रेण 'नम' इत्यनेनेत्यर्थ (कल्पसूत्रे ८ खण्डे १० सूत्र दर्शनीयम्)—(संपादक)

वामाधःकरतो दक्षाध करान्तेषु पुष्करैः ।
परिष्कृत मातुलुङ्गगदापुण्ड्रेक्षुकार्मुकैः ॥
शूलेन [1]शङ्खचक्राभ्या पाशोत्पलयुगेन च ।
शालिमञ्जरिकास्वीयदन्ताञ्चलमणीघटै ॥
स्रवन्मदं च सानन्द श्रीश्रीपत्यादिसवृतम ।
अशेषविघ्नविध्वंसनिघ्नं विघ्नेश्वरं स्मरेत ॥

अर्घ्यसंस्कारः

अथ तं मानसै पञ्चोपचारै अभ्यर्च्य श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत । तत्र चोभयोरर्घ्ययोरप्युक्तं षडङ्गमाधारस्थापनादिषु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं अं अग्निमण्डलाय दशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राधाराय नमः ॥
३ उं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राय नमः ॥
३ मं सोममण्डलाय षोडशकलाऽऽत्मने अर्घ्यामृताय नमः ॥

इत्येवं मन्त्राः, गणपतिगायत्र्योक्तया—

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् । ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम् ॥

इत्यनया ऋचा चाभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राद्यभिमन्त्रणाभावश्चेति विशेषः । अथ सामान्यार्घ्यजलबिन्दुभिः आत्मानं पूजोपकरणानि च सम्प्रोक्ष्य विशेषार्घ्यबिन्दुभिः स्वशिरसि गुरुपादुकां त्रिरिष्ट्वा सपर्यासामग्रीं पावयित्वा ॥

पीठे प्राणप्रतिष्ठा

पुरतो रक्तचन्दनादिभिः निर्मिते पीठे कलधौतादिविरचितां महागणपतिप्रतिमां वा ध्यानोक्तरूपां चतुरश्राष्टदलषडश्रत्रिकोणात्मकं सिन्दूरादिना लिखितं लेखितं वा यन्त्रं, धातुमयं वा निवेश्य —

[1] पद्मच—अ

श्रीगणेशयन्त्रस्य प्राणा इह प्राणा श्रीगणेशयन्त्रस्य जीव इह स्थित श्रीगणेशयन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि श्रीगणेशयन्त्रस्य वाङ्मन प्राणा इह आयान्तु स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठा विदध्यात ॥

पीठशक्तिपूजा

तस्य त्रिकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन परितो मध्ये च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं तीव्रायै नम ॥ श्रीं ह्रीं क्लीं उग्रायै नम ॥
३ ज्वालिन्यै नम ॥ ३ तेजोवत्यै नम ॥
३ नन्दायै नम ॥ ३ सत्यायै नमः ॥
३ भोगदायै नम ॥ ३ विघ्ननाशिन्यै नम ॥
३ कामरूपिण्यै नम ॥

इति नवगणेशपीठशक्तीरभ्यर्च्य

धर्माद्यष्टकपूजा

तत्रैव आग्नेय्यादिविदिक्षु प्रागाद्यासु च दिक्षु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं ॠं धर्माय नम ॥ श्रीं ह्रीं क्लीं ॠं अधर्माय नम ॥
३ ॠं ज्ञानाय नम ॥ ३ ॠं अज्ञानाय नम ॥
३ ॡं वैराग्याय नम ॥ ३ ॡं अवैराग्याय नम ॥
३ ॡं ऐश्वर्याय नम ॥ ३ ॡं अनैश्वर्याय नम ॥

इति चार्चयेत ॥

महागणपतिपूजा

ततो मनसा ध्यातं महागणपतिं भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतं प्राणस्य ब्रह्मरन्ध्रं वहन्नासापुटाध्वना निर्गमय्य कुसुमगर्भितेऽञ्जलौ मूर्तं मूलमन्त्रान्ते महागणपतिमावाहयामीति त्रिकोणे आवाह्य "आवाहितो भव" इत्यादिक्रमेण श्रीक्रमे वक्ष्यमाणतत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं आवाहन-संस्थापन-सन्निधापन-सन्निरोधन-

सम्मुखीकरणावगुण्ठनादि कृत्वा धेन्वमृतयोनिमुद्राश्च प्रदर्श्य सामान्यार्घ्योदकेन प्रोक्षेत गन्धादिपञ्चोपचारान आनयेत ॥

महागणपतितर्पणम्

ततो मूलान्ते श्रीमहागणपतिश्रीपादुकां पूजयामीति वामकरतत्त्वमुद्रया सन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुदक्ष[1]करोपात्तकुसुमयुगपत्प्रक्षेपेण देवं दशवारं उपतर्पयेत । तत्त्वमुद्रा उत्तरत्रापि साधारणी ॥

षडङ्गपूजा

ततो देवस्य अग्नीशासुरवायुकोणेषु मौलौ प्रागादिदिक्षु च क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं ॐ गां हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ श्रीं गीं शिरसे स्वाहा शिरश्शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ ह्रीं गूं शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ क्लीं गैं कवचाय हुम् कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ ग्लौं गौं नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रत्रयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ गं गः अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

इति समभ्यर्च्य

ओघत्रयपूजा

देवस्य पश्चात् प्रागपवर्गरेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं यजेत् । यथा—

दिव्यौघः

श्रीं ह्रीं क्लीं विनायकसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ।

३ कवीश्वरसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ विरूपाक्षसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ विश्वसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

[1] करस्थानमुद्रोपात्त—अ

३ ब्रह्मण्यसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ निधीशसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

सिद्धौघः

श्रीं ह्रीं क्लीं गजाधिराजसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ वरप्रदसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

मानवौघः

श्रीं ह्रीं क्लीं विजयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ दुर्जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ जयसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ दुःखारिसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ सुखावहसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ परमात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ सर्वभूतात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ महानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ कालचन्द्रसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ ज्योतानसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ वृद्धसिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ [illegible]सिद्धाचार्यश्रीपादुकां पूजयामि ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

३ गर्भसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ स्वप्रकाशसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥

सिद्धौघपाठान्तरम्

श्री ह्रीं क्लीं विजयसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ दुर्जयसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ जयसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ कर्माश्रयसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ ब्रह्मण्यसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ निर्वाणसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥

मानवौघपाठान्तरम्

श्री ह्रीं क्लीं राजाधिराजसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ दुःखारिसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ सद्योजातसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ सुखावहसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ परमात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ सर्वभूतात्मसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ महानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ शुभानन्दसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥
३ फालचन्द्रसिद्धाचार्यश्रीपादुका पूजयामि ॥

(गुर्वौघत्रयसंख्या विंशति)

आवरणार्चनम्

प्रथमावरणम्

त्र्यश्रषडश्रयोरन्तराळे प्रागादिदिक्षु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं श्रीश्रीपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ गिरिजागिरिजापतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ रतिरतिपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ महीमहीपतिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

द्वितीयावरणम्

षडश्रे देवाग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्येन तद्दक्षवामपार्श्वयोश्च क्रमेण यजेत्—

श्रीं ह्रीं क्लीं ऋद्ध्यामोदश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ समृद्धिप्रमोदश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ कान्तिसुमुखश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ मदनावतीदुर्मुखश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ मदद्रवाविघ्नश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ द्राविणीविघ्नकर्तृश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ वसुधाराशङ्खनिधिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ वसुमतीपद्मनिधिश्रीपादुकां पूजयामि ॥

तृतीयावरणम्

षडश्रसन्धिषट्के प्राग्वत् षडङ्गदेवतार्चनम् ॥

चतुर्थावरणम्

अष्टदले पश्चिमादिदिक्षु वायव्यादिविदिक्षु च प्रादक्षिण्यक्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं अं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ ईं माहेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि ॥

३ ऊ कौमारीश्रीपादुका पूजयामि ॥

३ ॠ वैष्णवीश्रीपादुका पूजयामि ॥

३ लृ वाराहीश्रीपादुका पूजयामि ॥

३ ॡं माहेन्द्रीश्रीपादुका पूजयामि ॥

३ औं चामुण्डाश्रीपादुका पूजयामि ॥

३ अ महालक्ष्मीश्रीपादुका पूजयामि ॥

पञ्चमावरणम्

अथ चतुरश्रस्य रेखाया प्रागाद्यासु अष्टसु दिक्षु क्रमेण—

श्रीं ह्रीं क्लीं ला इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये
ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ रा अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये
अजवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ टा यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये
महिषवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ क्षा निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये
नरवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ वा वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
मकरवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ या वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
रुरुवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ सा सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय सपरिवाराय नम ॥

३ हा ईशानाय त्रिशूलहस्ताय
विद्याऽधिपतये वृषभवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

सर्वा आवरणदेवता देवस्याभिमुखासीना स्वयं तत्तदभिमुख पूजयामीति भावयेत् ॥

गणनाथस्य पुनस्तर्पणं षोडशोपचारपूजा च

एवं पञ्चावरणीं इष्ट्वा पुनर्देवं दशधा प्राग्वदुपतर्प्य षोडशभिः उपचारैः आराधयेत् । [ते च] पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्याः । मन्त्रास्तु—श्रीं ह्रीं क्लीं महागणपतये पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादयः । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, व इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं च कुर्यात् । इहापरिगणितान्यपि पूर्वोत्तरापोशनहस्तप्रक्षाळनगण्डूषपुनराचमनीयानि नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्ववत् कल्पयेत्[1] ॥

अग्निकार्यम्

अथ श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन विधिना स्थण्डिलकल्पनादिप्रधानदेवतापञ्चोपचारान्तं कृत्वा

श्रीं ह्रीं क्लीं श्रियै स्वाहा । श्रिया इदं न मम ॥
३　श्रीपतये स्वाहा । श्रीपतय इदं न मम ॥

इत्यादिरीत्या पञ्चममिथुनवर्जं श्र्यादिविघ्नकर्तृपर्यन्ता विंशतिदेवता उद्दिश्य चतुर्थ्यन्तैः बीजत्रयाद्यैः स्वाहाशिरस्कैः तत्तन्नाममन्त्रैः आज्येन एकैकवारं उद्देशत्यागपूर्वकं हुत्वा अथ प्रधानदेवतायै महागणपतये मूलेन दशवारं हुत्वा वक्ष्यमाणप्रकारेण बलिं प्रदाय महाव्याहृत्यादिविधिशेषं निर्वर्तयेत् ॥

बलिदानम्

होमाकरणपक्षे बलिमात्रं दद्यात् । यथा — पुरतः स्ववामभागे त्रिकोणवृत्तचतुरश्रात्मकं मण्डलं कृत्वा ह्रीं व्यापकमण्डलाय नमः इति गन्धादिभिरभ्यर्च्य अर्धभक्तपूरितोदकं सर्वोपादिमयं पात्रं तत्र विन्यस्य ॐ ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा इति मन्त्रं त्रिः पठित्वा दक्षकराङ्गुष्ठं वामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्ट क्षीरं बन्धुरं दत्त्वा वामहस्तया बलिं भूतं प्रातिनं विभाव्य प्रणमेदिति ॥

[1] [illegible] ——अ, भ　　मायाद्यर्धैः, मायाद्यैः——अ.

तर्पणजपस्तोत्राणि

अथ प्रक्षालितपाणि[1]पाद आचान्त आगत्य देवं मूलेन त्रिधा सन्तर्प्य पुष्पाञ्जलिं दत्वा प्रदक्षिणनुतीर्विधाय जपेत्—

अस्य श्रीमहागणपतिमहामन्त्रस्य गणकऋषये नम इति शिरसि। नृचद्गायत्रीछन्दसे नम इति मुखे। महागणपतये देवतायै नम इति हृदये। गं बीजाय नम इति गुह्ये। स्वाहाशक्त्यै नम इति पादयोः। ॐ कीलकाय नम इति नाभौ। मम अभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगाय नम इति करसम्पुटे च न्यस्य। उक्तैः षडङ्गमन्त्रैः अङ्गुष्ठादिषु हृदयादिषु च न्यासं विधाय। पूर्वोक्तभङ्ग्या ध्यात्वा। श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणप्रकारेण संस्कृतां मालामादाय श्रीक्रमे वक्ष्यमाणविधिना मूलमष्टोत्तरशत-वारानावर्त्य पुनरपि न्यासादि कृत्वा

गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम्।
सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा॥

इति सामान्यार्घ्योदकेन जपं देवस्य दक्षकरे समर्पितं विभाव्य स्तुवीत। यथा—

श्रीभगवानुवाच।

गणेशस्य स्तवं वक्ष्ये कलौ झटिति सिद्धिदम्।
न न्यासो न च संस्कारो न होमो न च तर्पणम्॥
न मार्जनं च [2]पञ्चाढ्यं सहस्रजपमात्रतः।
सिध्यत्यर्चनतः पञ्चशतब्राह्मणभोजनात्॥

अस्य श्रीगणपतिस्तोत्रमालामन्त्रस्य भगवान् श्रीसदाशिव ऋषिः। [3]उष्णिक् छन्दः। श्रीगणपतिर्देवता। श्रीगणपतिप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः।

ध्यानम्—

चतुर्भुजं रक्ततनुं त्रिणेत्रं पाशाङ्कुशौ मोदकपात्रदन्तौ।
करैर्दधानं सरसीरुहस्थं गणाधिनाथं शशिचूडमीडे॥ इति॥

[1] पादमाचान्तमागत्य—इति पाठः बहुषु कोशेषु दृश्यते
[2] पञ्चाङ्गं— अ   [3] अनि॰—क१, क०, क२, ग

सदाशिवप्रोक्तं गणेशाष्टकम्

ॐ विनायकैकभावनासमर्चनासमर्पितं
प्रमोदकैः प्रमोदकैः प्रमोदमोदमोदकम् ।
यदर्पित समर्पितं नवन्यधान्यनिर्मितं
नखण्डितं नखण्डितं नखण्डमण्डनं कृतम् ॥
सजातिकृद्विजातिकृत्स्वनिष्ठभेदवर्जितं
निरञ्जनं च निर्गुणं निराकृति च निष्क्रियम् ।
सदात्मकं चिदात्मकं सुखात्मक पर पदं
भजामि त गजाननं स्वमाययाऽऽत्तविग्रहम् ॥
गणाधिप त्वमष्टमूर्तिरीशसूनुरीश्वर
त्वमम्बरं च शम्बरं धनञ्जय प्रभञ्जन ।
त्वमेव दीक्षित क्षितिर्निशाकर प्रभाकर·
चराचरप्रचारहेतुरन्तरायशान्तिकृत ॥
अनेकदं तमालनीलमेकदन्तसुन्दरं
गजाननं नुमो गजाननामृताब्धिमन्दिरम् ।
समस्तवेदवादसत्कलाकलापमन्दिरं
महान्तरायदुस्तमश्शमार्कमाश्रितोदरम ॥
सरत्नहेमघण्टिकानिनादनूपुरस्वनं
मृदङ्गतालनादभेदसाधनानुरूपत ।
धिमिद्धिमित्तनोऽङ्गतोङ्गथेथिथेथिशब्दतो
विनायकश्शशाङ्कशेखरप्रन प्रनृत्यति ॥
नमामि नाकनायकैकनायकं विनायकं
कलाकलापकल्पनानिदानमादिपूरुषम् ।
गणेश्वरं गुणेश्वरं महेश्वरात्मसम्भवं
स्वपादमूलसेविनामपारवैभवप्रदम् ॥
भजे प्रचण्डतुन्दिलं सदन्दशूकभूषणं
सनन्दनादिवन्दितं समस्तसिद्धसेवितम् ।

सुरासुरौघयोस्सदा जयप्रदं भयप्रदं
समस्तविघ्नघातिनं स्वभक्तपक्षपातिनम् ॥
कराम्बुजात्तकङ्कण पदाब्जकिङ्किणीगणो
गणेश्वरो गुणार्णव फणीश्वराङ्गभूषण· ।
जगत्त्रयान्तरायशान्तिकारकोस्तु तारको
भवार्णवादनेकदुर्ग्रहाच्चिदेकविग्रह· ॥
यो भक्तिप्रवण परावरगुरोस्स्तोत्रं गणेशाष्टक
शुद्धस्संयतचेतसा यदि पठेन्नित्यं त्रिसन्ध्यं पुमान् ।
तस्य श्रीरतुला स्वसिद्धिसहिता श्रीशारदा सारदा
स्याता तत्परिचारिके किल तदा का· कामनाना कथा ॥

सुवासिनीपूजा

तत श्रीक्रमे वक्ष्यमाणेन क्रमेण सुवासिनीपूजनहवि प्रतिपत्तिदेवतोद्वासनादिशेषं समापयेत् । अत्र च सुवासिन्या साक वटुकार्चनमपि । तत्र मन्त्र —३ वं वटुकाय नम इति । मम निर्विघ्नं मन्त्रसिद्धिर्भूयादिति तौ प्रति प्रार्थनाया तथाऽस्त्विति तत्प्रतिवचनम् । मूलान्ते अमुकतत्त्वं शोधयामि नम स्वाहेति तत्त्वत्रय-शोधनं चेति विशेष ॥

पुरश्चरणविधिः

एवं नित्यकर्म प्रवर्तयन् श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन विधिना अष्टाविंशतिसहस्रस-ङ्ख्यापुरश्चरणजप । प्रकृते कलियुगत्वात् तच्चतुर्गुणितम् । प्रथमेऽह्नि सहस्रं ततः प्रत्यह त्रिसहस्रसङ्ख्य च कृत्वा जपदशाशहोम-तद्दशाशतर्पण-तद्दशाशब्राह्मणभोजनानि विदध्यात । होमद्रव्याणि च—

मोदकै पृथुकैर्लाजै सक्तुभिश्चेक्षुपर्वभि ।
नारिकेलैस्तिलै शुद्धै सुपक्वै कदळीफलै ॥

इत्युक्तान्यष्टौ । एतेषा प्रमाणं तु—मोदका अखण्डिता ग्रासमिता । पृथुकलाजसक्तवो मुष्टिपरिमिता । इक्षुप्रमाणं श्लोक एवोक्तम् । नारिकेळं अष्टधा खण्डितम् । तिला

चुलुकप्रमाणाः शतसङ्ख्याका वा। कदलीफलमल्पं यथाखण्डितम्, पृथुर्चेद्यथारुचि खण्डितम्। अमीषां द्रव्याणां मधुक्षीरघृतमिश्रितानां पृथक्पृथगाहुतयो होमसङ्ख्याः पिण्डाष्टमभागमिताः २५० श्लोकपाठक्रमेण भवन्ति। अष्टद्रव्यहोमात् प्रागावरणदेवतानां एकैकाहुतिं प्रधानदेवतायाश्च [1]यावत्याहुतयः ताः आज्येनैव भवन्ति। तर्पणपूर्वाङ्गं तु चतुरावृत्तितर्पणवदेव॥

इत्थं पुरश्चरणेन सिद्धमनुः स्वातन्त्र्येणोपास्तौ च श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनपरः, काम्यापेक्षी चेत् श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन तत्तत्कामानुगुणेन द्रव्येण इष्ट्वा सिद्धसङ्कल्पः सुखी विहरेत्॥ इति शिवम्॥

इति श्रीभासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेन उमानन्दनाथेन निर्मिते कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे महागणपतिक्रमनिरूपणं नाम तरुणोल्लासो द्वितीयः समाप्तः

1

यौवनोल्लासः तृतीयः—श्रीक्रमः

नत्वा श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
युनक्त्युमानन्दनाथो यौवनोल्लासमद्भुतम् ॥
महात्रिपुरसुन्दर्या मतोऽत्र यजनक्रम ।
कीर्त्यन्ते गणपत्यादिक्रमा यदुपजीविन ॥
आघाय श्रीभासुरानन्दनाथाचार्यायास्मद्गुरवे ह्युमानन्दनाथ ।
श्रेयोमूल साधकाना तनोति यौवनोल्लासं श्रीक्रमोपक्रमेण ॥
इह सप्तप्रकरणान्याह्निकेन सपर्यया ।
होममुद्रान्यासजपनैमित्तिकसमर्चनै ॥
आह्निके श्रीगुरुध्यान प्राणसयमन तत ।
चिद्विमर्शो हृदा मूलावृत्ती रश्मिसरस्मृति ॥
स्नानं सन्ध्याविधानं च पूजाप्रकरणे पुन ।
द्वारपूजाऽऽत्मनैपथ्य आसनावस्थितिक्रम ॥
दीपनाथसपर्या च श्रीचक्रपरिकल्पनम् ।
मन्दिरार्चा भूतशुद्धि प्रत्यूहोत्सारण तत ॥
न्यासजालविधि पात्रासादनं मातुरर्चनम् ।
मुद्राकृति षडङ्गार्चा नित्याश्रीगुरुपूजनम् ॥
नवावृतिसपर्या च श्रीदेवीपुनरर्चनम् ।
अथ कामकलाध्यान सौभाग्यहृदयस्मृति ॥
कृताकृतत्व होमस्य बलिदानविधिस्तथा ।
जपस्तोत्रे सुवासिन्या॰ पूजन तत्त्वशोधनम् ॥

देवतोद्भासनं चापि विशेषार्घ्यविसर्जनम् ।
सदृशेषां त्रिविभिन्नत्वं कल्पगं निगमाम्ननम् ॥
श्रौतकल्पेष्वनोपास्यमन्त्रनिष्ठाविभिन्नता ।
होमादिप्रक्रियास्तत्तद्विनिज्ञानप्रयोजना ॥
सन्तु पद्धतयो लोके कल्पसूत्रानुगाः परः ।
अनन्यसव्यपेक्षेयं प्रायेणेति विभाव्यताम् ॥
कादिहाद्यो पञ्चदश्योरपि साधारणी मता ।
श्रीषोडश्या विशेषस्तु तत्र तत्र निरूपितः ॥
सर्वश्रीक्रममन्त्रेषु त्रितारीं योजयेत् पुरः ।
ऐं ह्रीं श्रीमित्यात्मिकायास्या च तत्पूर्वकेषु न ॥
श्रीमान् प्रोक्तगुणो लब्ध्वा दीक्षामुक्तगुणाद्गुरोः ।
इष्ट्वा महागणपतिमारभेत श्रियः क्रमम् ॥

आह्निकप्रकरणम्

गुरुध्यानम्

मुहूर्ते ब्राह्म उत्थाय निषण्णः शयने निजे ।
अपलापाय पापानामादावेवं समाचरेत् ॥
स्वब्रह्मरन्ध्रगाम्भोजकर्णिकापीठवासिनम् ।
शिवरूपं श्वेतवस्त्रमाल्यभूषानुलेपनम् ॥
दयाऽऽर्द्रदृष्टिं स्मेरास्यं वराभयकराम्बुजम् ।
वामाङ्कगतया पीतवपुषाऽरुणवेषया ॥
पद्मवत्या वामकरे शक्त्या दक्षभुजावृतम् ।
गौरं श्रीभासुरं नाथं सानन्दं चिन्तयेत् सुधीः ॥

ततः ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं [1]ह्सौः स्हौः अमुकाम्बासहितश्री अमुकानन्दनाथगुरु[2]श्रीपादुकां पूजयामीति मन्त्रान्ते सुमुखसुवृत्तचतुरस्रमुद्गराख्याभिः पञ्चभिः मुद्राभिः त प्रणमेत् । मुद्राप्रकारस्तु तत्प्रकरणे वक्ष्यते ।

ततः—

नमस्ते नाथ भगवन् शिवाय गुरुरूपिणे ।
विद्याऽवतारसंसिद्ध्यै स्वीकृतानेकविग्रह ॥
नवाय नवरूपाय परमार्थस्वरूपिणे ।
सर्वाज्ञानतमोभेदभानवे चिद्घनाय ते ॥
स्वतन्त्राय दयाक्लृप्तविग्रहाय शिवात्मने ।
परतन्त्राय भक्तानां भव्यानां भव्यरूपिणे ॥
विवेकिनां विवेकाय विमर्शाय विमर्शिनाम् ।
प्रकाशानां प्रकाशाय ज्ञानिनां ज्ञानरूपिणे ॥
पुरस्तात् पार्श्वयोः पृष्ठे नमस्कुर्यामुपर्यधः ।
सदा मच्चित्तरूपेण विधेहि भवदासनम् ॥
[3]इत्येव पञ्चभिः श्लोकैः स्तुवीत यतमानसः ।
प्रातः प्रबोधसमये जपान् सुदिवस भवेत् ॥

प्राणसंयमनम्

अथ तच्चरणकमलयुगलविगलदमृतरसविसरपरिप्लुतात्मा [illegible] शिवादिश्रीगुरुभ्यो नमः इति मूर्ध्नि बद्धाञ्जलिः नि प्राणानायच्छेत् । तत्प्रकारस्तु —एकवारमावृत्तया मूलविद्यया पिङ्गलापथेन पूरकः, [illegible] तया मूलाधारा [illegible] क्रमेण [illegible] कुम्भकः सकृदावृत्तया च तया इडानाडीवर्त्मना रेचकमिति । तत्र पूरके रेचके पिङ्गलेडयो व्यत्ययोऽपि दृष्टोऽन्यत्र ॥

[1] ह्सौः स्हौः —अ १   [2] श्रीपरमगुरुपादुकां [illegible] —[illegible]

[3] [illegible] ॥ (इत्यधिकं अ, पुस्तके)

[illegible]

तेन च [illegible] आमूलाधारमा च [illegible] [illegible]

[illegible] मूलावृत्तिः

[illegible] मूल [illegible] दशवारमावर्त्य

रश्मिमालास्मरणम्

वक्ष्यमाणान् रश्मिमालामन्त्रांश्च एकवारमावर्तयेत्। रश्मिस्मरणावर्तनं तु त्रैवर्णिकविषयम् ॥

यदि प्रबोधसमकालमावश्यकोपाधिस्तदा तन्निरसनपूर्वमुक्तमनुतिष्ठेत् ॥

इति काल्यकृत्यम् ॥

अजपागायत्रीभावनम्

[1][इति देवीं प्रार्थ्य गुरूपदेशेन ज्ञातं सहजसिद्धं अजपाजपं निवेदयेत्। मया पूर्वेद्युरजपा षट्छताधिक-एकविंशतिसाहस्रिका निःश्वासोच्छ्वासरूपिणी मूलाधारादिब्रह्मरन्ध्रान्तसप्तचक्रनिवासिनीभ्यो देवताभ्यो निवेदयामीति सङ्कल्प्य हंसस्सोऽहं इति मन्त्रं पञ्चविंशतिवारं जपित्वा तदुपरि निःश्वासोच्छ्वासादिकं गायत्रीरूपं भावयित्वा ॥

प्रातः प्रभृतिसायान्तं सायादिप्रातरन्ततः ।
यत्करोमि जगद्योने तदस्तु तव पूजनम् ॥]

भूप्रार्थनादि मुखक्षालनान्तम्

समुद्रवसने देवि पर्वतस्तनमण्डिते ।
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादचारं क्षमस्व मे ॥

[1] [] एतच्चिह्नमध्यगतो भाग. (श्री. अ१) पुस्तकयोरेव दृश्यते.

इति भूमिं प्रार्थ्य धरणीतलन्यस्तवहन्नाडीपार्श्वपादमुत्थाय ग्रामात् बहिः स्मार्तेन विधिना निर्वर्तितशौचक्रियः.

आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजाः पशुवसूनि च ।
ब्रह्मप्रज्ञां च मेधां च त्वं नो देहि वनस्पते ॥

इति मन्त्रेण दन्तधावनकाष्ठमभिमन्त्र्य. ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः इति मन्त्रेण दन्तधावनं. ऐं ह्रीं श्रीं हृल्लेखया जिह्वोल्लेखनं च विधाय. कफविमोचन-नासाशोधनदूषिकानिरसनपूर्वकं विहितविमलनिगण्डूषः, ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं—ऐं ह्रीं श्रीं ॐ श्रीं ह्रीं श्रीं कमले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं ॐ महालक्ष्म्यै नमः— ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं—ऐं ह्रीं श्रीं [1]सहकलह्रीं श्रीं—इति मन्त्रचतुष्टयेन मुखं प्रक्षाल्य यथास्मृत्याचामेत् ॥

स्नानविधिः

ततो नद्यादौ वैदिकस्नानोत्तरं श्रीललिताप्रीत्यर्थं तान्त्रिकस्नानं करिष्ये इति सङ्कल्प्य. जले पुरतो हस्तमात्रं चतुरश्रमण्डलं परिगृह्य. तत्र—

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे ।
तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर ॥

इति सूर्यमभ्यर्थ्य.

आवाहयामि त्वां देवि स्नानार्थमिह सुन्दरि ।
एहि गङ्गे नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ॥

इति गङ्गामर्थयित्वा ऐं ह्रीं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः क्रों इत्यङ्कुशमुद्रया सूर्यमण्डलं भित्त्वा, ततो गङ्गाऽऽदिसर्वतीर्थावाहनोत्तरं वं इति सलिलबीजेन सप्तवारमभिमन्त्र्य मुहुर्मूलमावर्तयन् मूर्धनि त्रीनुदकाञ्जलीन् दत्वा. त्रिरपश्च पीत्वा. मूलपूर्वं श्रीललितां तर्पयामीति त्रिस्तर्पणं. मूलेन त्रिः प्रोक्षणं च आत्मनो योनिमुद्रया विदध्यात् ॥

[1] सकल—अ, अ१ हसकल—ब

गृहे तु विना तर्पणम् । अशक्तौ तु स्नानेन यथा मन्त्रस्नानध्यानयोरन्तरं निर्वर्त्य मूलेन त्रिराचमनप्रोक्षणे केवलं कुर्यात् ॥

सन्ध्याविधिः

अथ धौते वाससी परिधाय त्रिपुण्ड्रः वैदिकीं सन्ध्यामभिवन्द्य तान्त्रिकीमाचरेत् । यथा मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभिं हृदयं शिरश्चाभिस्पृशेत् । [1]एवं त्रिराचम्य, पूर्ववत् प्राणानायम्य, त्रिरात्मानं च प्रोक्ष्य, अञ्जलिना सलिलमादाय ऐं ह्रीं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं सः मार्ताण्डभैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय स्वाहेतिमन्त्रेण उदयते विवस्वते त्रिरर्घ्यं दत्त्वा तन्मण्डले श्रीचक्रमनुचिन्त्य तत्र ध्यायेत्—

ध्यायेत् कामेश्वराङ्कस्था कुरुविन्दमणिप्रभाम् ।
शोणाम्बरस्रगालेपा सर्वाङ्गीणविभूषणाम् ॥
सौन्दर्यशेवधिं सेषुचापपाशाङ्कुशोज्ज्वलाम् ।
स्वभाभिरणिमाद्याभिः सेव्या सर्वनियामिकाम् ॥
सच्चिदानन्दवपुषं सदयापाङ्गविभ्रमाम् ।
सर्वलोकैकजननीं स्मेरास्यां [2]ललिताऽम्बिकाम् ॥

अत्रायुधानां क्रमः स्वरूपं च सपर्याप्रकरणे वक्ष्यते ॥

ततः—ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं त्रिपुरसुन्दरि विद्महे ऐं ह्रीं श्रीं ह स क ह ल ह्रीं पीठकामिनि धीमहि ऐं ह्रीं श्रीं सकलह्रीं तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात्—इति मन्त्रेण महेश्यै त्रिरर्घ्यं दत्त्वा मूलेन त्रिः सन्तर्प्य मूलेन पूर्ववदाचम्य [3]जपप्रकरणे वक्ष्यमाणान् ऋष्यादीन् न्यस्य मूलमष्टोत्तरशतवारं आवर्तयेत् । ततः पुनः

[1] षोडश्युपासनायां तु मूलत्रये दशबीजसम्पुटितेन प्रथमादिखण्डत्रयेण तत्त्वशोधनम् । सर्वेण मूलेन सर्वतत्त्वशोधनं चेति विशेषः । एवमुत्तरत्रापि खण्डत्रयेण ज्ञेयम् ।—इत्यधिकं (अ) पुस्तके.

[2] परदेवता—अ, अ१, भ.

[3] ह्रां ह्रीं ह्रूं सः मार्ताण्डभैरवं तर्पयामि त्रिः । मूलेन साङ्गां सायुधां सशक्तिकां सवाहनां सपरिवारां श्रीललितामहात्रिपुरसुन्दरीं तर्पयामीति त्रिः सन्तर्प्य आचम्य—इत्यधिकं (अ) पुस्तके.

पराङ्गन्यासादिकं कृत्वा जपं वक्ष्यमाणमन्त्रेण श्रीदेव्यै समर्प्य आचम्य मण्डलस्थं तीर्थं विसर्जनमुद्रया सूर्ये विसृजेत् ॥

इयमेकैव प्रातःसंध्याऽनुष्ठेया सूत्रकारमते नान्या माध्याह्निकादयः ॥

अथ सपर्यासाधनानि सम्पाद्य ब्रह्मयज्ञादि निर्वर्तयेत् इति शिवम् ॥

आह्निकप्रकरणं प्रथमं समाप्तम्

सपर्याप्रकरणम्

यागमन्दिरप्रवेशः

अथ मौनवान् यागमन्दिरमागत्य, गोमयेनोपलिप्तद्वारस्थण्डिलाभ्यन्तरस्य रङ्गवल्ल्याद्यलङ्कृतस्य धूपधूपितस्य बद्धवितानकुसुमस्रजो मण्टपस्य पश्चिमद्वारे तिष्ठन् दक्षवामशाखयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं भद्रकाल्यै नमः, ३ भैरवाय नमः, ३ लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टश्चाचम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य मम श्रीललिताप्रसादसिद्ध्यर्थं यथाशक्ति क्रमं निर्वर्तयिष्ये इति सङ्कल्प्य, विधृतारुणवसनाभरणानुलेपनमाल्यः, सङ्कल्पमात्रकल्पिताकल्पो वा, ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तेन वा सुरभिळवदनः समास्तीर्णे ऊर्णावसनमृदुनि शुचिनि बालातृतीय[1]बीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते चित्रकम्बळाद्यन्यतमे आसने ऐं ह्रीं श्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य प्राङ्मुखः उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेन आसनेन उपविशेत् ॥

[2][कुलार्णवे—

यदाशाऽभिमुखो मन्त्री त्रिपुरां परिपूजयेत् ।
देवीपश्चात्तदा प्राची प्रतीची त्रिपुरापुरः ॥

इति पूज्यपूजकयोः मध्यं प्रतीचीति नियमः ॥]

[1] बीजदशमन्त्राभ्यां—अ

[2] अयं भागः (श्री) कोश एव

[1][शक्तिसङ्गमतन्त्रे नित्यनैमित्तिकपुरश्चरणादित्यनिमित्त, काम्येषु तेषु गजाश्वादीनि चगगनान्युक्तानि । तदलाभे सत्प्रकृतिकानि कुशप्रकृतिकानि वा आन्दोलिकादीनि यथानियोगरूपाणि च कल्पितानि । विस्तरभिया न तदुल्लेखः ॥]

ततः ऐं ह्रीं श्रीं रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति भूमौ पुष्पाञ्जलिं दद्यात् । ततः ऐं ह्रीं श्रीं समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण पूर्ववत् श्रीगुरुपादुकामनुमुच्चार्य, पञ्चमुद्राभिः श्रीगुरुं महागणपतिमन्त्रेण च गणपतिं प्रणम्य ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हः अस्त्राय फट् इत्यस्त्रमन्त्रेण मुहुरावृत्तेन अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तं करतलयोः कूर्परयोः देहे च व्यापकं कुर्यात् ॥

श्रीचक्रपरिकल्पनम्

अथ पुरतश्चतुर्विंशत्यङ्गुलिमितां भूमिमपहाय, गोमयेनोपलिप्ते शुचिनि समे हस्तमात्रस्थण्डिले यथायोग्यपरिमाणे सुवर्णरूप्यताम्रादिपट्टे वा क्षीरमिश्रितेन सिन्दूररजसा कुङ्कुमेन वा हेमादिलेखिनीगृहीतेन बिन्दुत्रिकोणवसुकोणदशारयुग्मचतुर्दशारकर्णिकावृत्ताष्टदळपुनःकर्णिकावृत्तषोडशदळमर्यादावृत्तत्रयचतुरश्रत्रितयात्मकं श्रीचक्रं विलिखेत्, विलेखयेद्वा । स च प्रकारः एतत्प्रकरणावसाने कथयिष्यते ॥

यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा

अथ सूत्रानुक्तामपि साम्प्रदायिकसम्मतां तन्त्रान्तरोदितां यन्त्रप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । यथा—ऐं ह्रीं श्रीं श्रीचक्रस्य प्राणा इह प्राणाः श्रीचक्रस्य जीव इह स्थितः श्रीचक्रस्य सर्वेन्द्रियाणि श्रीचक्रस्य वाङ्मनःप्राणा इह आयान्तु स्वाहा इति । एवमेव आत्मप्राणप्रतिष्ठाऽऽदौ सम्प्रदायः शरणीकार्यः ॥

यद्वा—काञ्चनरूप्यपञ्चलोहरत्नस्फटिकगण्डकीशिलाद्युत्कीर्णं वक्ष्यमाणेन प्रतिष्ठाविधिना प्रतिष्ठापितं तत्स्वास्तीर्णपट्टवसने श्रीखण्डचन्दनादिनिर्मिते पीठे निवेशयेत् ॥

[1] अयं भागः (भ) कोशे नास्ति.

मन्दिरार्चा

अथ तत्र चक्रराजे मन्दिरपूजा कुर्यात । यथा –

ॐ ह्रीं श्रीं अमृताम्भोनिधये नम , – रत्नद्वीपाय. नानावृक्षमहोद्यानाय. कल्पवाटिकायै सन्तानवाटिकायै. हरिचन्दनवाटिकायै. मन्दारवाटिकायै, पारिजातवाटिकायै. कदम्बवाटिकायै. पुष्परागरत्नप्राकाराय, पद्मरागरत्नप्राकाराय गोमेदकरत्नप्राकाराय. वज्ररत्नप्राकाराय. वैडूर्यरत्नप्राकाराय. इन्द्रनीलरत्नप्राकाराय. मुक्तारत्नप्राकाराय. मरकतरत्नप्राकाराय. विद्रुमरत्नप्राकाराय, माणिक्यमण्टपाय महस्रस्तम्भमण्टपाय. अमृतवापिकायै. आनन्दवापिकायै, विमर्शवापिकायै. बालातपोद्गाराय. चन्द्रिकोद्गाराय. महाशृङ्गारपरिघायै, महापद्माटव्यै. चिन्तामणिमयगृहराजाय. पूर्वाम्नायमयपूर्वद्वाराय, दक्षिणाम्नायमयदक्षिणद्वाराय. पश्चिमाम्नायमयपश्चिमद्वाराय, उत्तराम्नायमयोत्तरद्वाराय, रत्नप्रदीपवलयाय. मणिमयमहासिंहासनाय. ब्रह्ममयैकमञ्चपादाय, विष्णुमयैकमञ्चपादाय रुद्रमयैकमञ्चपादाय, ईश्वरमयैकमञ्चपादाय, सदाशिवमयैकमञ्चफलकाय. हंसतूलतल्पाय हंसतूलमहोपधानाय. कौसुम्भास्तरणाय, महावितानकाय.— ऐं ह्रीं श्रीं महायवनिकायै नम ॥

इति चतुश्चत्वारिंशन्मन्दिरमन्त्रै तत्तदखिल भावयन् कुसुमाक्षतैरभ्यर्चयेत् । एवमेव सर्वत्र अर्चने तत्तद्भावना श्रेयसी ॥

वर्धनीपात्रनिधानादि दीपप्रज्वालनान्तम्

ततो जलपूर्ण वर्धनीपात्र स्ववामभागे. गन्धपुष्पाक्षतादिका सपर्यासामग्री समग्रा स्वदक्षदेशे, क्षीरकलशादिकं देव्या पश्चाद्भागे च निधाय, दीपानभित प्रज्वालयेत् । असम्भवे तु दीपौ दीप वा । इह च विशेष —

घृतदीपो दक्षिणे स्यात्तैलदीपस्तु वामत ।
सितवर्तियुतो दक्षे वामतो रक्तवर्तिक ॥

दक्षवामभागौ देव्या एव ॥

भूतशुद्धिः

ततो ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन श्रीचक्रे पुष्पाञ्जलिं दत्वा, ३ क ए ई ल ह्रीं नम इति त्रिकोणस्य स्वाग्रकोणं, ३ ह स क ह ल ह्रीं नम इति ईशानकोणं, ३ स क ल ह्रीं नम इति आग्नेयकोण अभ्यर्च्य भूतशुद्धिं विदध्यात् । यथा—श्वाससमीरं पिङ्गळया नाड्या अन्तराकृष्य ३ मूलशृङ्गाटकात् सुषुम्नापथेन जीवशिवं परमशिवपदे योजयामि स्वाहा इति मन्त्रेण मूलाधारस्थितं जीवात्मानं सुषुम्नावर्त्मना ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा परमशिवेनैकीभूतं भावयित्वा इडया वायुं रेचयेत् । एवमेवोत्तरत्र शोषणादिष्वपि प्रातिस्विकं पूरकरेचने । ३ यं सङ्कोचशरीरं शोषय शोषय स्वाहेति [1]निजशरीरं शोषितं विभाव्य, ३ रं सङ्कोचशरीरं दह दह पच पच स्वाहेति प्लुष्टं भस्मीकृतं च विभाव्य, ३ वं परमशिवामृतं वर्षय वर्षय स्वाहेति तद्भस्म सहस्रारेन्दुमण्डल-विगळदमृतरसेन सिक्तं च विभाव्य, ३ लं शाम्भवशरीरं उत्पादयोत्पादय स्वाहेति तद्भस्मनो दिव्यशरीरमुत्पन्नं च विभाव्य, ३ हं स सोऽहमवतरावतर शिवपदात् जीवं सुषुम्नापथेन प्रविश मूलशृङ्गाटकमुल्लसोल्लस ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल हंसः सोऽहं स्वाहेति परमशिवेनैकीकृतं जीवं पुन सुषुम्नावर्त्मना मूलाधारे स्थापितं विचिन्तयेत् । सङ्कोचशरीरं नाम पाञ्चभौतिकं परिच्छिन्नमिदमेवाङ्गम् ॥ इति भूतशुद्धिः ॥

आत्मप्राणप्रतिष्ठा

अथ आत्मप्राणप्रतिष्ठा अनुष्ठेया । तस्याश्च तन्त्रान्तरेषु विस्तरेऽपि सूत्रकारस्य सङ्कुचितप्रयोगप्रियत्वात् ज्ञानार्णवोक्त एव तत्प्रकारो ग्राह्य । यथा—हृदि दक्षकरतलं निधाय ३ आ सोऽहमिति त्रि पठेन् इति ॥

प्रत्यूहोत्सारणम्

नन प्राग्वन् विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य,

ऐं ह्रीं श्रीं—अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

[1] मूलशरीरं—अ, म.

इति मन्त्र सकृदुच्चार्य, युगपद्वामपार्ष्णिभूतलाघातत्रय-करास्फोटत्रय- क्रूरदृष्ट्यवलोकन-पूर्वं तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् । तालत्रयं नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्या अधोमुखाभ्या वामकरतले सशब्द उपर्युपरि त्रिरभिघात ॥

न्यासजालविधि

अथ नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चारयन् अङ्कुशेन शिखा बद्ध्वा, श्रीदेवीरूप भावयन् आत्मान स्वदेहे न्यासजालात्मक वज्रकवच विदधीत । न्यासाश्च—

मातृकान्यास , करशुद्धिन्यास , आत्मरक्षान्यास , चतुरासनन्यास , बालाषडङ्गन्यास , वशिन्यादिन्यास , मूलविद्यावर्णन्यास , षोढान्यास , चक्र-न्यास ॥

तेषु विद्यावर्णन्यास कादिहादिभेदेन द्विविधोऽपि तत्तदुपासकस्यैकैक एव । षोढा-चक्रन्यासौ कृताकृतौ । करणे त्वभ्युदय एव । श्रीषोडश्युपासकस्य पञ्चविधो मूल-वर्णन्यास इति विशेष । न्यासानामितिकर्तव्यता न्यासप्रकरणे व्यक्तीभविष्यति ॥

पात्रासादनम्—सामान्यार्घ्यविधिः

स्वासनस्य द्वादशाङ्गुलमितात् प्रदेशात् परतो भुवि शुचिनि स्थले स्वस्य वामतो देव्याः पुरतो गन्धाक्षतकुसुमसमर्चितेन सप्तवार त्रिवार वा मूलमन्त्राभिमन्त्रितेन वर्धनीपात्रगतेन शुद्धेनाम्भसा बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरश्रात्मक मण्डल मत्स्यमुद्रया निर्माय पुष्पैरभ्यर्च्य चतुरश्रस्याग्नीशासुरवायुकोणेषु मध्ये पूर्वादिदिक्षु च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नम । आग्नेये ।
३ क्लीं शिरसे स्वाहा । ईशान्ये ।
३ सौ शिखायै वषट् । नैर्ऋतौ ।
३ ऐं कवचाय हुम् । वायव्ये ।
३ क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् । मध्ये ।
३ सौ अस्त्राय फट् । प्रागादिचतुर्दिक्षु ॥

इति पुष्पे षडङ्गं विन्यसेत् । अत्र पूर्वादिचतुर्दिगधिकरणकं सकृदेकमेवास्त्रं ज्ञेयम् । एवमुत्तरत्रापि । अथ तत्र मण्डले ऐं ह्रीं श्रीं अस्त्राय फडिति क्षालितं चतुरङ्गुलविस्तारोत्सेधं स्वर्णरूप्यताम्रादिमयं त्रिपदं चतुष्पदं षट्पदमष्टपदं वा आधारं ३ अं अग्निमण्डलाय [1]दशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राधाराय नम इति निधाय अग्निमण्डलत्वेन विभावितस्य तस्य पश्चिमादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं धूम्रार्चिषे नम , ऊष्मायै, ज्वलिन्यै, ज्वालिन्यै, विस्फुलिङ्गिन्यै, सुश्रियै, सुरूपायै, कपिलायै, हव्यवाहायै, कव्यवाहायै नम ॥

इति दशवह्निकला सम्पूज्य, आधारोपरि अस्त्रेण क्षालितं शङ्खं ३ उं सूर्यमण्डलाय [2]द्वादशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राय नम इति प्रतिष्ठाप्य सूर्यमण्डलात्मकतया ध्यातस्य तस्य पूर्वोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं कं भं तपिन्यै नम , खं बं तापिन्यै, गं फं धूम्रायै, घं पं मरीच्यै, ङं नं ज्वालिन्यै, चं धं रुच्यै, छं दं सुषुम्नायै, जं थं भोगदायै, झं तं विश्वायै, ञं णं बोधिन्यै, टं ढं धारिण्यै, ठं डं क्षमायै नम ॥

इति द्वादशसूर्यकला समभ्यर्च्य, तस्मिन् शङ्खे ३ मं सोममण्डलाय [3]षोडशकलाऽऽत्मने अर्घ्यामृताय नम इति कर्पूरादिवासितं वर्धनीसलिलमापूर्य क्षीरबिन्दुं दत्वा, सोममण्डलत्वेन सञ्चिन्तिते तत्र अर्घ्यसलिले पूर्वोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं अमृतायै नम , मानदायै, पूषायै, तुष्ट्यै, पुष्ट्यै, रत्यै, धृत्यै, शशिन्यै, चन्द्रिकायै, कान्त्यै, ज्योत्स्नायै, श्रियै, प्रीत्यै, अङ्गदायै, पूर्णायै, पूर्णामृतायै नम ॥

इति षोडशेन्दुकला यजेत् । तत्र पूर्ववत् विदिक्षु मध्ये दिक्षु च, ३ क ए ई ल ह्रीं हृदयाय नम हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि इत्यादिरीत्या त्रितारीयुतकूटत्रय द्विरावर्त्य पुष्पे षडङ्गानि समर्चयेत् । श्रीषोडशाक्षर्यां तु यथास्थितेन कूटषट्केनैव । एवमुत्तरत्रापि ॥

[1] 'धर्मप्रद' इत्यधिक —अ.
[2] 'अर्थप्रद' इत्यधिक —अ.
[3] 'कामप्रद' इत्यधिक —अ.

अथ अस्त्राय फडिति अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य. २ कवचाय हुमिति अवकुण्ठनमुद्रया अवकुण्ठ्य धेनुयोनिमुद्रे प्रदर्श्य. मूलेन सप्तवारमभिमन्त्र्य. तत्सलिलपृषतै आत्मानं पूजोपकरणानि चावोक्ष्य. शङ्खगतजलात किञ्चिद्वर्धन्या क्षिपेत ॥ इति सामान्यार्घ्यविधि ॥

विशेषार्घ्यविधि

अथ सामान्यार्घ्योदकेन तद्दक्षिणतो बिन्दुत्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरश्रात्मकं मण्डलं मत्स्यमुद्रया परिकल्प्य. बिन्दौ सानुस्वारं तुरीयस्वरमालिख्य [1](विद्यया मध्यमभ्यर्च्य) चतुरश्रे प्राग्वत षडङ्गं विन्यस्य कूटत्रयेण त्रिकोणकोणानभ्यर्च्य पुरोभागादिप्रादक्षिण्येन कूटत्रयद्विरावृत्त्या षट्कोणस्य कोणांश्च क्रमेण कुसुमादिभि अभ्यर्चयेत । अथ तत्र मण्डले ३ रं अग्निमण्डलाय [2]दशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राधाराय नम इति उक्तलक्षणमाधारमादाय. प्राग्वत् विचिन्त्य तस्मिन्नुक्तदिशासु दशकृशानुकला. सम्पूज्य तदुपरि सुवर्णरूप्यशङ्खमुक्ताशुक्तिमहाशङ्खनारिकेलाश्वत्थपलाशादिनिर्मितमुक्तविस्तारोत्सेधं त्रिकोणचतुरश्रवर्तुलाद्यन्यतमाकारं पात्रं ३ ह्रीं सूर्यमण्डलाय [3]द्वादशकलाऽऽत्मने अर्घ्यपात्राय नम इति मन्त्रेण निधाय. पूर्ववत् विभाविते तत्र ३ ह्रीं ऐं महालक्ष्मि ईश्वरि परमस्वामिनि ऊर्ध्वशून्यप्रवाहिनि सोमसूर्याग्निभक्षिणि परमाकाशभासुरे आगच्छ आगच्छ विश विश पात्रं प्रतिगृह्ण प्रतिगृह्ण हुं फट् स्वाहा इति मन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं विकीर्य. दर्शितक्रमेण द्वादशदिनेशकला सम्भाव्य. तत्र पात्रे सौः सोममण्डलाय [4]षोडशकलाऽऽत्मने अर्घ्यामृताय नम इति मन्त्रेण कलशगतं कस्तूरिकाऽऽद्यधिवासितं क्षीरमभिपूर्य प्राग्वत् अवमृष्टे तत्र चन्दनागरुकर्पूरकचोरकुङ्कुमरोचनाजटामासिशिलारसाख्याष्टगन्धपङ्कलोलितं यथासम्भव गन्धकर्दमक्लिन्नं वा सुरभिलं कुसुमं निक्षिप्य मूलशकलान्यार्द्रकनागरादिखण्डानि च सम्मिश्र्य प्रागुक्तभङ्ग्या षोडशसोमकला सम्पूज्य. तत्र विशेषार्घ्यामृते स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन अकथादिषोडशवर्णात्मकरेखात्रयं त्रिकोण विलिख्य, तदन्त स्वाग्रादिकोणेषु प्रादक्षिण्येन हळक्षान् विलिख्य, बहिश्च मूलखण्डत्रयं, बिन्दौ सबिन्दु तुरीयस्वरं, तद्वामदक्षयो क्रमेण ह

[1] कुण्डलितो भाग (श्री) कोश एव वर्तते
[2] 'धर्मप्रद' इत्यधिक —अ
[3] 'अर्थप्रद' इत्यधिक —अ
[4] 'कामप्रद' इत्यधिक —अ

स॰ इति च वर्णौ विलिख्य. ३ हं स नम इति मन्त्रेण आराध्य. त्रिकोणस्य परितो वृत्तं निर्माय तद्बहिश्च षट्कोणं निर्माय स्वाग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन प्रागुक्तै॰ षडङ्गमन्त्रै॰ षडङ्गयुवतीरभिपूज्य. ३ मूलान्ते ता चिन्मयीं आनन्दलक्षणां अमृतकलशपिशितहस्त-द्वया प्रसन्ना देवीं पूजयामि नम. स्वाहेति सुधादेवीमभ्यर्च्य, तदर्घ्यं किञ्चित् पात्रान्तरेण ३ वषडित्युद्धृत्य, पुन ३ स्वाहेति मन्त्रेण तत्रैव अर्घ्यामृते निक्षिप्य. ३ हुं इत्यवगुण्ठ्य. ३ वौषट् इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य. ३ फट् इति संरक्ष्य. ३ नम इति पुष्पं दत्वा, गालिन्या मुद्रया ३ मूलेन निरीक्ष्य, योनिमुद्रया नत्वा, मूलेन सत्रितारकेण सप्तवारमभिमन्त्र्य, गन्धाक्षतपुष्पधूपदीपान् दत्वा. विशेषार्घ्यपूपर्द्धि समुक्षितसपर्यासाधन सर्वं विद्यामयं विधाय विशेषार्घ्यपात्रं करेण संस्पृश्य चतुर्नवत्या मन्त्रै अभिमन्त्रयेत् । मन्त्राश्च—त्रितारीनम सम्पुटिता धूम्रार्चिषे इत्याद्या मूलविद्याऽन्ता । तत्र वह्निसूर्यसोमकला अष्टत्रिंशत् पूर्वं उक्ता एवेह ग्राह्या॰ । ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं सृष्ट्यै नम , ऋध्यै. स्मृत्यै. मेधायै. कान्त्यै लक्ष्म्यै, द्युत्यै. स्थिरायै, स्थित्यै, सिद्ध्यै नम ॥

इति ब्रह्मदशकला सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं जरायै नम , पालिन्यै. शान्त्यै, ईश्वर्यै, रत्यै, कामिकायै वरदायै, ह्लादिन्यै, प्रीत्यै, दीर्घायै नम ॥

इति विष्णुदशकला. सम्पूज्य.

ऐं ह्रीं श्रीं तीक्ष्णायै नम , रौद्र्यै. भयायै. निद्रायै, तन्द्र्यै. क्षुधायै. क्रोधिन्यै. क्रियायै, उद्गार्यै. मृत्यवे नम ॥

इति दश रुद्रकला सम्पूज्य.

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नम , श्वेतायै, अरुणायै, असितायै नम ॥

इति चतस्र ईश्वरकला सम्पूज्य,

ऐं ह्रीं श्रीं निवृत्त्यै नम , प्रतिष्ठायै, विद्यायै, शान्त्यै, इन्धिकायै, दीपिकायै. रेचिकायै, मोचिकायै, परायै, सूक्ष्मायै, सूक्ष्मामृतायै. ज्ञानायै. ज्ञानामृतायै. आप्यायिन्यै, व्यापिन्यै. व्योमरूपायै नम॰ ॥

इति सदाशिवषोडशकलाः सम्पूज्य.—अत्र ब्रह्मविष्णुरुद्राणां प्रत्येकं दशकलाः, ईश्वरस्य चतस्रः. सदाशिवस्य षोडशेति विवेकः । आहत्य कलाः अष्टाशीतिः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं हꣳसश्शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं प्रतद्विष्णुस्तवते वीर्याय मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु अधिक्षयन्ति भुवनानि विश्वा ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं तद्विष्णोः परमं पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् ॥ तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवाꣳसः समिन्धते । विष्णोर्यत्परमं पदम् ॥ नमः ॥

ऐं ह्रीं श्रीं विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिꣳशतु । आसिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥ गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति । गर्भं ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजा ॥ नमः ॥

एतेषु पञ्चमन्त्रेषु अन्त्यौ द्वौ द्वित्रिऋगात्मकौ ॥

मूलविद्या च—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीम् ॥ नमः ॥

आहत्य षट् । पूर्वमुक्ताः अष्टत्रिंशत्. ततः पञ्चाशत्. तत षट्. आहत्य मन्त्राः चतुर्नवतिः ॥

केशा चिन्मते—

अखण्डैकरसानन्दकरे[1] परसुधात्मनि[2] ।
स्वच्छन्दस्फुरणामत्र[3] निधेहि कुलनायिके ॥ नमः ॥
अकुलस्थामृताकारे शुद्धज्ञानकरे परे ।
अमृतत्वं निधेह्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥ नमः ॥

[1] परे—अ, घ२, भ [2] त्मिके—अ [3] णमात.—अ.

त्वद्रूपिण्यैकरस्यत्वं कृत्वा ह्येतत्स्वरूपिणि ।
भूत्वा परामृताकारा मयि चित्स्फुरणं कुरु ॥ नमः ॥

ऐं व्लूं झ्रौं जुं सः अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा ॥ नमः ॥

ऐं वद वद वाग्वादिनि ३ ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु ३ क्लीं सौः मोक्षं कुरु कुरु ह्सौः स्हौः ॥ नमः ॥

इत्येतैरपि मन्त्रैः पञ्चभिरभिमन्त्रणम् । आहत्य मन्त्रपिण्डमङ्ख्या एकोनशतम् ॥

एतदर्घ्यसंशोधनम् ॥

एवमभिमन्त्रणेन ज्योतिर्मयीकृतात् विशेषार्घ्यामृतात् पात्रान्तरे किञ्चिदुद्धृत्य तद्बिन्दुभिः त्रिवारं श्रीगुरुपादुकामन्त्रेण शिरसि श्रीगुरुं यजेत् । सन्निहिताय तु निवेदयेत् । स्वयं च—

श्रीं ह्रीं क्लीं आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि । ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि । योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण आत्मनः कुण्डलिनीरूपे चिदग्नौ होमबुद्ध्या जुहुयात् । विशेषार्घ्यपात्रात् किञ्चित् क्षीरं [1]कारणकलशे निक्षिपेत् ॥

कलशलक्षणं श्यामारहस्ये—

"[2]पञ्चाशदङ्गुलो व्यास उत्सेधो द्वादशाङ्गुलः ।
कलशानां प्रमाणं तु मुखमष्टाङ्गुलं स्मृतम् ॥

कलशः ताम्रजोऽपि स्यात् । स च देवतायाः पृष्ठे स्थाप्य इति । आविसर्जनं शङ्खं विशेषार्घ्यपात्रं च न चालयेत् । इदं पात्रत्रयमेव गुरुगत्या श्रीक्रमे नान्यत्र ॥ इति विशेषार्घ्यस्थापनविधिः ॥

[1] कारणपूर्ण (क, ग) कोशयोः ।

[2] पञ्चाशदङ्गुलो — ख.

अन्तर्याग.

स च ज्ञानार्णवे दृष्ट । यथा—मूलाधारादा ब्रह्मबिल बिलसन्तीं बिसतन्तुतनीयसीं विद्युत्पुञ्जपिञ्जरा विवस्वदयुतभास्वत्प्रकाशा परश्शतसुधामयूखशीतलतेजोदण्डरूपा परचिति भावयेदिति । अथ हृदि श्रीचक्र विभाव्य तत्र तामेव स्वीकृतप्रागुक्तरूपा श्रीदेवीं ध्यात्वा वक्ष्यमाणै गन्धादिताम्बूलान्त पञ्चोपचारमन्त्रै उपचर्य ता पुनस्तेजोरूपेण परिणता परमशिवज्योतिरभिन्नप्रकाशात्मिका वियदादिविश्वकारणा सर्वावभासिका स्वात्माभिन्ना परचितिं सुषुम्नापथेन उद्गमय्य विनिर्भिन्नविधिबिलविलसदमलदशशतदळकमलाद्ब्रह्मनासापुटेन निर्गता त्रिखण्डामुद्रामण्डितशिखण्डे कुसुमगर्भिते अञ्जलौ समानीय ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौ श्रीललिताया अमृतचैतन्यमूर्ति कल्पयामि नम इति मन्त्रमुच्चारयन् निजलीलाऽङ्गीकृतललितवपुष विचिन्त्य—ऐं ह्रीं श्रीं ह्सै ह्स्क्ल्रीं ह्स्रौ ।

महापद्मवनान्तस्थे कारणानन्दविग्रहे ।
सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ॥[1]

इति मन्त्रेण बिन्दुपीठगतनिर्विशेषब्रह्मात्मकश्रीमत्कामेश्वराङ्के परदेवतामावाहयेत ॥

अथ नित्याऽऽदिकमणिमाऽन्त श्रीकामेश्वराङ्कोपवेशन विना श्रीदेवीसमानाकृतिवेषभूषणायुधशक्तिचक्र ओघत्रयगुरुमण्डल च वक्ष्यमाणेषु आवरणेषु निजस्वामिन्यभिमुखोपविष्टमवमृश्य मूलेन आवाहनसंस्थापनसन्निधापनसन्निरोधनसम्मुखीकरणावगुण्ठनवन्दनधेनुयोनिमुद्रा· प्रदर्शयस्तदखिल भावयेत ॥

अत्र—

मेरुमन्त्रात्मकं चक्र श्रीत्रिपुरस्तत्र देवता ।
कामेश्वर प्रकाशात्मा श्रीविमर्शस्तदङ्गग ॥

[1] एह्येहि देवदेवेशि त्रिपुरे देवपूजिते ।
परामृतप्रिये शीघ्र सान्निध्य कुरु सिद्धिदे ॥
देवेशि भक्तिसुलभे सर्वावरणसंवृते ।
यावत्त्वा पूजयिष्यामि तावत्त्व सुस्थिरा भव ॥

इति अधिक 'अ' कोशे

इत्येतद्वासनारूपं अभेदं च परम्परम् ।
ज्ञात्वा श्रीगुरुवक्त्राज्ज्ञातं कृता पूजा महाफला ॥

मेरुमन्त्रश्च चतुरश्रादिचक्रनवकविशेषणगतैः लकारादिभिः अवयवैः ज्ञातव्यः ॥

चतुष्षष्ट्युपचारार्चनम्

अथ श्रीपरदेवतायाः चतुष्षष्ट्युपचारानाचरेत् । तेषु अशक्ताना भावनया सामान्यार्घ्योदकात् किंचित्किंचिदम्बाचरणाम्बुजे अर्पणबुद्ध्या पात्रान्तरे निक्षिपेत् । पुष्पाक्षतान्वा समर्पयेत् । [1]भूषावरोपणाभ्यङ्गरूपमुपचारद्वयमपि मण्टपान्तर एव भावनीयम्, मज्जनादिषु तथा दर्शनात्, औचित्याच्च । अनयोः मण्टपादिशब्दस्य मन्त्रावयवत्वेन प्रवेशो न सम्भवति, अनुक्तत्वात् । मज्जनमण्टपप्रवेशादिषु मध्येमार्गं पीठे च मृदुलदुकूलास्तृतिश्च भावयितुमुचितम् । श्रीचक्रादवरोहणमपि, उत्तरत्रारोहण-कथनात् । अभ्यङ्गादिषु यवनिकाभावनं च । उपचारमन्त्रशरीरं तु—अत्रादौ त्रितारी, ततश्चतुर्थ्यन्तं ललितेति पदं, अथामुकं कल्पयामि नमः इति । ललिता कामेश्वरी त्रिपुरसुन्दरी इति देवतानामपर्यायेषु सत्स्वपि सूत्रकारेण ललितापदग्रहणात् ललिता-पदप्रयोगः कार्यः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै पाद्यं कल्पयामि नमः, आभरणावरोपणं, सुगन्धतैलाभ्यङ्गं, मज्जनशालाप्रवेशनं, मज्जनमण्टपमणिपीठोपवेशनं, दिव्यस्नानीयोद्वर्तनं, उष्णोदकस्नानं, कनककलशच्युतसकलतीर्थाभिषेकं (इह श्रीसूक्तादीनामावृत्तिः), धौतवस्त्रपरिमार्जनं, अरुणदुकूलपरिधानं, अरुणकुचोत्तरीयं, आलेपमण्टपप्रवेशनं, आलेपमण्टपमणिपीठोपवेशनं, चन्दनागरुकुङ्कुमम्रृगमद-कर्पूरकस्तूरीगोरोचनादिदिव्यगन्धसर्वाङ्गीणविलेपनं, केशभारस्य कालागरुधूपं, मल्लिकामालतीजातीचम्पकाशोकशतपत्रपूगकुहळीपुन्नागकल्हारमुख्यसर्वर्तुकुसुम-मालाः, भूषणमण्टपप्रवेशनं, भूषणमण्टपमणिपीठोपवेशनं, नवमणिमकुटं, चन्द्रशकलं, सीमन्तसिन्दूरं, तिलकरत्नं, कालाञ्जनं, पाळीयुगळं, मणिकुण्डल-

[1] तत्तन्मन्त्रमात्रं वा जपेत् । तथा च तन्त्रसारे "चतुष्षष्ट्युपचाराणां अभावे तु मनुं जपेत् । तत्तदेव फलं विन्द्यात् साधकः स्थिरमानसः ॥" इति (भ) कोशे अधिकः ॥

युगळं. नासाभरण, अधरयावक. प्रथमभूषण (माङ्गल्यसूत्रं). कनकचिन्ताक (एतच्च आन्ध्रपुरन्ध्रीजनेन ध्रियमाण· कर्ण[कण्ठ] भूषणविशेष). पदकं. महापदक. मुक्तावळि. एकावळि. छन्नवीर (इद चोभयतो वैकक्ष्यदामात्मक भूषणम्). केयूरयुगळचतुष्टय वलयावळि. ऊर्मिकावळि. काञ्चीदाम. कटिसूत्र. सौभाग्याभरणं. (अधश्च जघनालम्बी भूषणविशेष·). पादकटकं. रत्ननूपुरं. पादाङ्गुलीयक. एककरे पाशं. अन्यकरे अङ्कुश. इतरकरे पुण्ड्रेक्षुचाप. अपरकरे पुष्पबाणान् [तत्रोर्ध्वयो वामदक्षयो करयो पाशाङ्कुशौ । अध स्थितयो चापबाणा । (पाशो वैद्रुम अङ्कुशो रूप्यमय) एते च क्रमेण रागरोषमनस्तन्मात्रात्मकवासनारूपा इति च ज्ञेयम्] श्रीमन्माणिक्यपादुके. स्वसमानवेषाभि आवरणदेवताभि सह महाचक्राधिरोहण. कामेश्वराङ्कपर्यङ्कोपवेशन. (अत्र इतरासा निजनिजस्थानावस्थितिभावनामात्रम्). अमृतासवचषक. आचमनीयं. कर्पूरवीटिका कल्पयामि नमः ॥

तल्लक्षण तु—

एलालवङ्गकर्पूरकस्तूरीकेसरादिभि ।
जातीफलदळे पूगै लाङ्गल्यूषणनागरै ।
चूर्णै खादिरसारैश्च युक्ता कर्पूरवीटिका ॥

आदिपदेन ताम्बूलीदळतक्कोलग्रहणम् ।

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै आनन्दोल्लासविलासहास. मङ्गळारातिर कल्पयामि नम ॥

तत्प्रकारस्तु - कलधौतादिभाजने कुङ्कुमचन्दनादिलिखितस्याष्टदलचतुर्दलान्यतमस्य कमलस्य चन्द्राकार[1]तण्डुलगोळकवत्या [2]चणकमुद्गजुषि वा कर्णिकाया दलेषु च षट् शर्करापिण्डीकृतयवगोधूमादिपिष्टोपादानकानि त्रिकोणाश्मकदम्बाकाराणि च तत्तत्संस्थानि घृतपाचितानि नवनवपञ्चान्यतमसङ्ख्यानि दीपपात्राणि निधाय तेषु घृतपूर्णं प्रत्येक

[1] स्तार —अ, ग [2] चणकमुद्ग —ब

कर्षप्रमितं आपूर्य कर्पूरगर्भिता वर्तिका हृल्लेखया प्रज्वाल्य ३ श्रीं ह्रीं ग्लूं स्लूं म्लूं प्लूं न्लूं ह्रीं श्रीं इति नवाक्षर्या रत्नेश्वरीविद्यया अभिमन्त्र्य चक्रमुद्रां प्रदर्श्य मूलेनाभ्यर्च्य जगद्ध्वनिमन्त्रमातः स्वाहा इति मन्त्रपूर्वकं गन्धाक्षतादिना घण्टां सम्पूज्य तां वादयन् जानुचुम्बितभूतलस्तत्पात्रं आमस्तकमुद्धृत्य, ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै आरार्तिकं कल्पयामि नमः इति कल्पयित्वा,

समस्तचक्रचक्रेशीयुते देवि नवात्मिके ।
आरार्तिकमिदं तुभ्यं गृहाण मम सिद्धये ॥

इति नववारं श्रीदेव्या आचूडं आचरणाब्जं परिभ्राम्य दक्षभागे स्थापयेत् । ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै छत्रं कल्पयामि नमः, चामरयुगळं, तालवृन्तं, गन्धं, पुष्पं, कल्पयामि नमः ॥

विविधानि पुष्पाणि कल्पयेत् । एतत्प्रकारश्च सप्तमे अनवस्थाख्योल्लासे द्रष्टव्यः ॥

अथ धूपपात्रभरितेषु अङ्गारेषु दशाङ्गादि निक्षिप्य—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै धूपं कल्पयामि नमः ॥

इति श्रीदेवीचरणान्तिके समर्प्य तत्पात्रं श्रीदेव्या वामभागे निदध्यात् । दशाङ्गानि तु—

श्वेतकृष्णागरू लाक्षा गुग्गुलुश्चन्दनं घृतम् ।
मधुबिल्वफलं गळं कर्पूरश्च दशाङ्गकम् ॥

इति वचनोक्तानि । ततो दीपभाजने अर्पित गोघृततैलाद्यक्त कर्पूरगर्भित त्र्यादिविषम-सङ्ख्याकं वर्तिजातं प्रज्वाल्य

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै दीपं कल्पयामि नमः ॥

इति देव्या [illegible] प्रदर्श्य तत्पात्रं दक्षिणभागे निवेश्य,

[illegible] स्वदक्षिण श्रीचक्र[illegible] आग्नेय्यां [illegible]पादि [illegible] मुद्रादि[illegible] मृगेन्द्र [illegible], व इति [illegible] [illegible]

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै आपोशनं कल्पयामि नमः ॥

इति नैवेद्याङ्गत्वेन आपोशनं दत्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै नैवेद्यं कल्पयामि नमः ॥

इति निवेदयेत् ॥

गन्धादिनैवेद्यान्तं उपचारवस्तुपञ्चकं तु पृथिव्यादिमहाभूतपञ्चकरूपं क्रमेण भावयेत् । सर्वभूतात्मकत्वं च कर्पूरवीटिकायाः ॥

अथ पानीयोत्तरापोशनहस्तप्रक्षाळनगण्डूषाचमनकर्पूरवीटिकाश्चोपचारमन्त्रैः कल्पयित्वा—ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः क्रों ह्स्ख्फ्रें ह्सौः ऐं सर्वसङ्क्षोभिण्यादिनवमुद्राः प्रदर्श्य, षोडश्युपासनायां तु ऐं इति त्रिखण्डामपि प्रदर्शयेत् ॥

ततो ३ मूलान्ते ललिताश्रीपादुकां पूजयामि इति तत्त्वमुद्रासन्दष्ट[1]द्वितीयशकलगृहीतविशेषार्घ्यबिन्दुसहार्पिते दक्षकरोपात्तज्ञानमुद्राधृतकुसुमाक्षते श्रीदेवीं त्रिः सन्तर्पयेत् । अनेनैव प्रकारेण सर्वासामावरणदेवतानां तर्पणं ज्ञेयम् ॥ इति देवीपूजनम् ॥

षडङ्गार्चनम्

अथ श्रीदेव्यङ्गे अग्नीशादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च पूर्वोक्तविधिना मूलेन षडङ्गयुवतीः पूजयेत् ॥

नित्यादेवीयजनम्

ततो मध्यत्रिकोणस्य दक्षिणरेखायां वारुण्याद्याग्नेयान्तं क्रमेण अं आं इं ईं उं इति, पूर्वरेखायां आग्नेयादीशानान्तं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं इति, उत्तररेखायां ईशानादिवारुण्यन्तं एं ऐं ओं औं अः इति पञ्चपञ्चस्वरान् विभाव्य तेषु वामावर्तेनैव प्रागुक्तस्वरूपाः कामेश्वर्यादिनित्या यजेत । बिन्दौ च षोडशं स्वरं अः इति विचिन्त्य महानित्याम् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः अं कामेश्वरीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

[1] मूलक—घ॰ घ३. अ.

३ आं ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भग-
गुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशंकरि भगरूपे
नित्यक्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यानय वरदे
रेते सुरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भग-
विच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जें ब्लूं
भें ब्लूं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे
वशमानय स्त्रीं हर ब्लें ह्रीं आं भगमालिनीनित्या-
श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ इं ओं ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा इं नित्यक्लिन्नानित्या-
श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ईं ओं क्रों भ्रों क्रौं झ्रौं छ्रौं ज्रौं स्वाहा ईं भेरुण्डानित्या-
श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ उं ओं ह्रीं वह्निवासिन्यै नम उं वह्निवासिनीनित्याश्रीपा-
दुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ ऊं ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे ह्रीं ऊं महावज्रेश्वरीनित्या-
श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ ऋं ह्रीं शिवदूत्यै नम ऋं शिवदूतीनित्याश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ॠं ओं ह्रीं हुं खे च छे क्ष स्त्रीं हुं क्षें ह्रीं फट् ॠं
त्वरितानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ऌं ऐं क्लीं सौ ऌं कुलसुन्दरीनित्याश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नम ॥

३ ॡं ह स क ल र ऐं ह स क ल र ह्रीं ह स क ल र सौः
ॡं नित्यानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ एं ह्रीं फ्रें स्रूं क्रों आं क्लीं ऐं ब्लूं नित्यमदद्रवे हुं फ्रें ह्रीं
एं नीलपताकानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि
नमः ॥

३ ण् भ म र य ओं ऐं विजयानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥

३ ओं स्वौं ओं सर्वमङ्गळानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ ओं ओं नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रा ह्रीं ह्रूं र र र र र र र ज्वालामालिनि हुं फट् स्वाहा ओं ज्वालामालिनीनित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ अं च्कौं अं चित्रानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ अ क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं अः ललितामहानित्याश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

गुरुमण्डलार्चनम्

१. कादिविद्योपासकानाम्

ततो देव्याः पश्चात् मूलत्रिकोणपूर्वरेखाया तदव्यवहितप्रागग्रत्रिकोणपश्चिमरेखायाश्चान्तरे विमलाजयिन्योर्मध्ये अरुणावाग्देवतासन्निधौ दक्षिणोत्तरायतं रेखात्रयं विभाव्य दक्षिणसंस्थाक्रमेण दिव्यसिद्धमानवाख्यमोघत्रयं मुनिवेदवसुसङ्ख्यं समर्चयेत्। यथा—

दिव्यौघ

ऐं ह्रीं श्रीं परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम. ॥

३ परशिवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ पराशक्त्यम्बाश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥

३ कौलेश्वरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ शुक्लदेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ कुलेश्वरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघः

ऐं ह्रीं श्रीं भोगानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ क्लिन्नानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ समयानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ सहजानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

दिव्यौघ.

ऐं ह्रीं श्रीं व्योमातीताम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ व्योमेश्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ व्योमकाम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ व्योमचारिण्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ व्योमस्थाम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

सिद्धौघ.

ऐं ह्रीं श्रीं उन्मनाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ समनाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ व्यापकाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ शक्त्याकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ ध्वन्याकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ ध्वनिमात्राकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ अनाहताकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ बिन्द्वाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ इन्द्वाकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मानवौघ

ऐं ह्रीं श्रीं परमात्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ शाम्भवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ चिन्मुद्रानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ वाग्भवानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ लीलानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ सम्भ्रमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ चिदानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ प्रसन्नानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ विश्वानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३. हादिविद्योपासकानाम्

हादिपञ्चदश्युपासकाना गुरुक्रमो यथा—

दिव्यौघः

ऐं ह्रीं श्रीं परमशिवानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ कामेश्वर्यम्बानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ दिव्यौघानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ महौघानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ सर्वानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ प्रज्ञादेव्यम्बानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ प्रकाशानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥

सिद्धौघ

ऐं ह्रीं श्रीं दिव्यानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ चिदानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ कैवल्यानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ अनुदेव्यम्बानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ महोदयानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ [1]सिद्धानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥

मानवौघ

ऐं ह्रीं श्रीं चिदानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ [2]विश्वानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ गमानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ कमलानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ पगनन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

[1] अयं पर्याय· (थां)कोश एव दृश्यते
[2] विश्वानन्दनाथ—अ, ब३, म.

३ मनोहरानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ स्वात्मानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ प्रतिभानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

मन्वादिविद्याना गुरुपरम्परा

अथ सूत्रकृतानुक्तानामपि श्रीविद्यात्मनोपलक्षिताना मन्वादिविद्याना गुरुपारम्पर्यं यथा—

दिव्यौघ

ऐं ह्रीं श्रीं परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ परविमर्शानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ कामेश्वर्यम्बानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ मोक्षानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ अमृतानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ [1]सिद्धानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ पुरुषानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ अघोरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम ॥

सिद्धौघ

ऐं ह्रीं श्रीं प्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम· ॥
३ सदानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ सिद्धौघानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ उत्तमानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम ॥

मानवौघ

ऐं ह्रीं श्रीं उत्तरानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥
३ [2]परमानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. ॥
३ सर्वज्ञानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· ॥

[1] अय पर्याय केपुचित्कोशेपु नोपलभ्यते
[2] 'उद्भवानन्द' इति पर्याय अधिक (अ) कोशे

आवरणपूजा

प्रथमावरणम्

एतद्देवतास्वरूपं तु प्रागुक्तमेव । क्रमेण शुक्लारुणपीतवर्णरेखात्रयस्य लकारप्रकृतिकपृथिव्यात्मकस्य चतुरश्रस्य प्रवेशरीत्या प्रथमरेखाया पश्चिमादिद्वार-चतुष्टयदक्षिणभागेषु वाय्वादिकोणेषु च पश्चिमनैर्ऋतयो· पूर्वेशानयोश्च मध्ये क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं अणिमासिद्धिश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम·. लघिमा. महिमा, ईशित्व, वशित्व, प्राकाम्य. भुक्ति, इच्छा, प्राप्ति. सर्वकामसिद्धि-श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

इति स्वस्य तत्तदाभिमुख्य भावयन् पूजयेत् । एवं उत्तरत्रापि । अत्र देव्या पुरत· पश्चिमादिदिक् । पश्चिमनैर्ऋतयोर्मध्ये अधोदिक् । पूर्वेशानयोर्मध्ये चोर्ध्वदिक् इति विवेक ॥

अथ चतुरश्रमध्यरेखाया प्रागुक्तद्वारवामभागेषु कोणेषु च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्मीमातृदेवीश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम·. माहेश्वरी. कौमारी. वैष्णवी. वाराही. माहेन्द्री. चामुण्डा. महालक्ष्मीमातृदेवीश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

तत चतुरश्रान्त्यरेखाया प्रथमरेखोक्तक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणीमुद्राशक्तिश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम . सर्वविद्राविणी. सर्वाकर्षिणी, सर्ववशङ्करी. सर्वोन्मादिनी. सर्वमहाङ्कुशा. सर्वखेचरी, सर्वबीज. सर्वयोनि. सर्वत्रिखण्डमुद्राशक्तिश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

इति पूजयित्वा.

एता. प्रकटयोगिन्य· त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्रा ससिद्धय सायुधा सशक्तय सवाहना सपरिवारा सर्वोपचारै सम्पूजिता सन्तर्पिता सन्तु इति नामान्ते समष्ट्यर्चनं पुष्पाञ्जलिना कृत्वा अणिमासिद्धे पुरतो ३ अं आ सौ त्रिपुराचक्रे-

श्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम इति सम्पूज्य, द्रां इति सर्वसङ्क्षोभिणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥

इति प्रथमावरणम्

द्वितीयावरणम्

श्वेतवर्णे सकारप्रकृतिकषोडशकलाऽऽत्मके चन्द्रस्वरूपे स्रवदमृतरसे षोडशदळकमले देव्यग्रदळमारभ्य वामावर्तेन (अप्रादक्षिण्येन)

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिणीनित्याकळा[1]देवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, बुद्ध्याकर्षिणी, अहङ्काराकर्षिणी, शब्दाकर्षिणी, स्पर्शाकर्षिणी, रूपाकर्षिणी, रसाकर्षिणी, गन्धाकर्षिणी, चित्ताकर्षिणी, धैर्याकर्षिणी, स्मृत्याकर्षिणी, नामाकर्षिणी, बीजाकर्षिणी, आत्माकर्षिणी, अमृताकर्षिणी, शरीराकर्षिणीनित्याकळादेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इत्यभ्यर्च्य, एताः गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्राःससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः सन्त्विति तासामेव समष्ट्यर्चनं विधाय कामाकर्षिण्याः पुरतो ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेशीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यवमृश्य, द्रीं इति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं द्वितीयावरणार्चनम् ॥

इति द्वितीयावरणम्

---

1 'देवी' इति (श्रीं) कोश एव दृश्यते.

तृतीयावरणम्

हकारप्रकृतिकाष्टमूर्त्यालिङ्कारिवाभिन्ने जपाकुसु[1]मनिभे [2]अष्टपत्रे श्रीदेव्याः पृष्ठदळमारभ्य पूर्वादिदिक्षु आग्नेयादिविदिक्षु च क्रमात्—

ऐं ह्रीं श्रीं अनङ्गकुसुमादेवीश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. अनङ्गमेखला. अनङ्गमदना. अनङ्गमदनातुरा. अनङ्गरेखादेवी. अनङ्गवेगिनी. अनङ्गाङ्कुशा, अनङ्गमालिनीदेवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः गुप्ततरयोगिन्य सर्वसङ्क्षो[3]भिणीचक्रे समुद्रा ससिद्धयः सायुधाः सशक्तय. सवाहना सपरिवारा सर्वोपचारैः सम्पूजिता संतर्पिता. सन्त्विति तासामेव समष्ट्यर्चनं विधाय अनङ्गकुसुमाया अग्रे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौ त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरी-श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः इति संविभाव्य. क्लीं इति सर्वाकर्षिणीमुद्रा उन्मुद्रयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं तृतीयावरणार्चनम् ॥

इति तृतीयावरणम् ॥

चतुर्थावरणम्

ईकारप्रकृतिकचतुर्दशभुवनात्मकमहामायारूपे दाडिमीप्रसूनसहोदरे चतुर्दशारे देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिणी[4]श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम. सर्वविद्राविणी, सर्वाकर्षिणी. सर्वाह्लादिनी. सर्वसम्मोहिनी. सर्वस्तम्भिनी. सर्वजृम्भिणी, सर्ववशङ्करी. सर्वरञ्जिनी, सर्वोन्मादिनी, सर्वार्थसाधिनी. सर्वसम्पत्ति-पूरणी, सर्वमन्त्रमयी. सर्वद्वन्द्वक्षयङ्करीश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

[1] मणिभे—अ. माभे—भ.
[2] अष्टदळे पत्रे—अ.
[3] भणे—अ, अ१, घ२, घ३, भ
[4] अत्रत्यपर्यायेषु 'शक्ति' इत्यधिक—श्री.

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः संतर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्ट्यर्चनं विधाय, सर्वसङ्क्षोभिण्याः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । व्लूं इति सर्ववशङ्करीमुद्रां समुन्मीलयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं चतुर्थावरणार्चनम् ॥

इति चतुर्थावरणम् ॥

पञ्चमावरणम्

एकारप्रकृतिकदशावतारात्मकविष्णुस्वरूपे प्रभापराभूतसिन्दूरे बहिर्दशारे देव्यग्रकोणाद्यप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदा[1]श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वसम्पत्प्रदा, सर्वप्रियङ्करी, सर्वमङ्गळकारिणी, सर्वकामप्रदा, सर्वदुःखविमोचिनी, सर्वमृत्युप्रशमनी, सर्वविघ्ननिवारिणी, सर्वाङ्गसुन्दरी, सर्वसौभाग्यदायिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एताः कुलोत्तीर्णयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः सम्पूजिताः संतर्पिताः सन्त्विति तासामेव समष्ट्यर्चनं विधाय सर्वसिद्धि[2]प्रदायाः पुरः ऐं ह्रीं श्रीं ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः त्रिपुराश्रीचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति समभ्यर्च्य, स इति उन्मादिनीमुद्रां उद्घाटयेत् ॥

[1] सर्वत्राप्यत्र 'देवी' इत्यधिकं —श्री

[2] प्रदर्शिन्याः पुनः —श्र

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्य पञ्चमावरणार्चनम् ॥

इति पञ्चमावरणम्

षष्ठावरणम्

रेफप्रकृतिस्वदशकलाऽऽत्मकवैश्वानराभिन्ने जपाकुसुमसहचरे अन्तर्दशारे देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन-

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वज्ञा[1]श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः, सर्वशक्ति, सर्वैश्वर्यप्रदा सर्वज्ञानमयी. सर्वव्याधिविनाशिनी. सर्वाधारस्वरूपा, सर्वपापहरा, सर्वानन्दमयी. सर्वरक्षास्वरूपिणी. सर्वेप्सितफलप्रदाश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एता निगर्भयोगिन्य सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा· ससिद्धय सायुधा सशक्तय. सवाहना सपरिवारा सर्वोपचारै सम्पूजिता संतर्पिता सन्त्विति तासामेव समष्ट्यर्चनं विधाय. सर्वज्ञाया. पुरत ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं ब्लैं त्रिपुरमालिनीचक्रेश्वरीश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम· इत्यर्चयित्वा, क्रों इति सर्वमहाङ्कुशमुद्रां [2]अट्कुरयेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्य षष्ठमावरणार्चनम् ॥

इति षष्ठावरणम्

---

[1] 'देवी' इत्यधिक —श्री

[2] अङ्कुरयेत्—अ१.

सप्तमावरणम्

ककारप्रकृतिकाष्टमूर्त्यात्मककामेश्वरस्वरूपे पद्मरागरुचिरे अष्टारे देव्यग्रकोणाद्य-प्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः र्ब्लूं वशिनीवाग्देवता[1]श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. कं खं गं घं ङं क्ल्हीं कामेश्वरी, चं छं जं झं ञं न्व्लीं मोदिनी, टं ठं डं ढं णं य्लूं विमला, तं थं दं धं नं ज्म्रीं अरुणा. पं फं बं भं मं ह्स्ल्व्यूं जयिनी, यं रं लं वं झ्म्र्यूं सर्वेश्वरी, शं षं सं हं ळं क्षं क्ष्म्रीं कौळिनीवाग्देवताश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. ॥

एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि कथितचरम् । वशिन्याः पुरतः ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य ह्स्ख्फ्रें इति खेचरीमुद्रां उररीकुर्यात् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं सप्तमावरणार्चनम् ॥

इति सप्तमावरणम्

अष्टमावरणम्

मध्यचक्रबाह्ये पश्चिमादिदिक्षु प्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सर्वजृम्भणेभ्यो बाणेभ्यो नमः बाणशक्ति-श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

३ धं सर्वसम्मोहनाय धनुषे नमः धनुःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

1 [illegible]

२ हीं सर्ववशीकरणाय पाशाय नमः पाशशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि
तर्पयामि नमः ॥
३ क्रों सर्वस्तम्भनाय अङ्कुशाय नमः अङ्कुशशक्तिश्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तत्रानुसन्धानं विधाय नादप्रकृतिकगुणत्रयप्रधानत्रिशक्तिरूपरेखात्मके बन्धूकपुष्प-
सन्निभे त्रिकोणे अग्रदक्षवामकोणेषु बिन्दौ च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं मूलप्रथमखण्डं कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ मूलद्वितीयखण्डं वज्रेश्वर्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ मूलतृतीयखण्डं भगमालिन्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि
नमः ॥
३ मूलं ललिताऽम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

एता अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्राः इत्यादि स्पष्टम् । कामेश्वर्या अग्रे ऐं ह्रीं श्रीं ह्सैं ह्स्क्ल्ह्रीं ह्स्रौः त्रिपुराऽम्बाचक्रेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यवमृश्य ३ ह्सौः इति सर्वबीजमुद्रां विनिर्दिशेत् ॥

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले ।
भक्त्या समर्पये तुभ्यं अष्टमावरणार्चनम् ॥

इति अष्टमावरणम्

नवमावरणम्

बिन्द्वभिन्नपरब्रह्मात्मके बिन्दुचक्रे ऐं ह्रीं श्रीं मूलं ललिताऽम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति श्रीदेवीं पूजयेत् । ततः एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये चक्रे समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सशक्तिः सवाहना सपरिवारा सर्वोपचारैः सम्पूजिता सतर्पिताऽस्तु इत्यभ्यर्च्य, पुनः—ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीललितामहाचक्रेश्वरी-

[illegible]

इयं [illegible] । [illegible] सर्वथाऽपि तन्त्रान्तरोक्ता क्रियमाणा श्रेयसे एव ॥

अथ पुनरपि श्रीदेव्यै पूर्ववत् धूपदीपौ कल्पयित्वा मत्स्यमुद्रादि[illegible] सबीजा प्रदर्श्य, मूलेन त्रिवारं सन्तर्प्य महानैवेद्य समर्पणेन । यथा —श्रीदेव्यग्रे चतुरश्रमण्डलं सामान्योदकेन विधाय तत्र आधारोपरि स्थापितं सौवर्णरौप्यकांस्यादि-स्थालीचषकभरित भक्ष्यभोज्यचोष्यलेह्यपेयात्मकं सद्रव्यगुडचादिरसवद्व्यञ्जनमञ्जुलं प्राज्यकपिलाज्यं दधिदुग्धमुख्य यथासम्भवं वा नैवेद्यं विधाय, ("दीपं वामे आमं दक्षिणे निदध्यात्" इति श्यामारहस्ये दृष्टम् । सुन्दरीमहोदये तु— "देव्या वामे दीपो दक्षिणे नैवेद्यम्" इत्युक्तम्). ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन त्रि प्रोक्ष्य, वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, सप्तवारं मूलेनाभिमन्त्र्य, पूर्ववत् आपोशनं कल्पयित्वा,

हेमपात्रगतं देवि परमान्नं सुसंस्कृतम् ।
पञ्चधा षड्रसोपेतं गृहाण परमेश्वरि ॥

इति प्रार्थ्य, पूर्वोक्तनैवेद्योपचारमन्त्रेण निवेद्य, तत्तन्मुद्राविधानपूर्वकं पञ्चप्राणाहुतीः कल्पयेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं प्राणाय स्वाहा, ३ क्लीं अपानाय स्वाहा, ३ सौः व्यानाय स्वाहा, ३ सौः उदानाय स्वाहा, ३ ऐं क्लीं सौः समानाय स्वाहा, ब्रह्मणे स्वाहा ॥

ततः—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं नमः आत्मतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ॥

३ ह स क ह ल ह्रीं नमः विद्यातत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ॥

३ स क ल ह्रीं नमः शिवतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ॥

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं नम सर्वतत्त्वव्यापिनी ललिता तृप्यतु ॥

इति निमीलितनयन क्षणमवस्थाय, श्रीदेवीं भुक्तवतीं विभाव्य, पूर्ववत् उपचारमन्त्रैः पानीयोत्तरापोशनकरप्रक्षाळनगण्डूषपाद्यादि कल्पयित्वा, भोजनपात्र नैर्ऋत्या निरस्य, अस्त्रेण स्थलं संशोध्य, ततः पुनः प्राग्वदाचमनीयकर्पूरवीटिकादक्षिणाकर्पूरनीराजनानि दत्वा, सुवर्णादिभाजनलिखितं कुङ्कुमपङ्करेखाऽऽत्मकं अष्टदळकमलकर्णिकास्थापितमणिमयचपकपूरितं प्रथमं प्रज्वाल्य, पुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य, उपचारमन्त्रपूर्वक—

अन्तस्तेजो बहिस्तेज एकीकृत्यामितप्रभम् ।
त्रिधा दीपं परिभ्राम्य कुलदीपं निवेदये ॥

इति चतुर्दशधा नवधा त्रिधा वा परिभ्राम्य दक्षभागे स्थापयेत् ॥

मन्त्रपुष्पम्

अथ अञ्जलौ पुष्पाण्यादाय मन्त्रपुष्पम् । यथा—

शिवे शिवसुशीतळामृततरङ्गगन्धोल्लस-
न्नवावरणदेवते नवनवामृतस्यन्दिनि ।
गुरुक्रमपुरस्कृते गुणशरीरनित्योज्ज्वले
षडङ्गपरिवारिते कलित एष पुष्पाञ्जलिः ॥

इत्युक्त्वा पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इत्येते कतिचिच्चतुष्षष्ट्युपचारातिरिक्ता उपचारास्तु पूर्ववत् धूपदीपेतिसूत्रगतेनादिपदेन गृह्यन्ते ॥

कामकळाध्यानम्

अथ बिन्दुना मुखं बिन्दुद्वयेन स्तनौ सपरार्धेन योनिरिति कामकळाऽऽत्मिकां ध्यात्वा, सौः इति देवीशक्तिबीज श्रीदेव्या हृदयत्वेन भावयेत् ॥

होमस्य कृताकृतत्वम्

अथ होमः। स च "यद्यग्निकार्यसम्पत्तिः" इति सूत्रगतेन यदिशब्देन कृताकृतः सूचित·। तस्य च करणपक्षे तदितिकर्तव्यता होमप्रकरणे ज्ञातव्या। तत्र च महाव्याहृतिहोमादर्वागेव बलिदानम्। [1]होमाकरणपक्षे तु बलिदानमात्रम्॥

बलिदानविधिः

यथा—देव्या दक्षभागे सामान्योदकेन त्रिकोणवृत्तचतुरश्रात्मकं मण्डलं परिकल्प्य, ३ ऐं व्यापकमण्डलाय नम इति गन्धाक्षतैरभ्यर्च्य, अर्धभक्तपूरितोदकं सक्षीरादित्रयं पात्रं तत्र विन्यस्य, ३ ॐ ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्य· सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा, इति मन्त्रं त्रि· पठित्वा दक्षकरार्पितं वामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्टं सलिलं बल्युपरि दत्वा वामपार्ष्णिघातकरास्फोटौ कुर्वाण· समुदञ्चितवक्त्रो बाणमुद्रया बलिं भूतैः ग्रासितं विभाव्य प्रणमेत्॥ इति बलिदानविधि.॥

प्रदक्षिणाः

अजेशशक्तिगणपभास्कराणां क्रमादिमा·।
वेदार्धचन्द्रवह्न्यद्रिसङ्ख्या. स्यु सर्वसिद्धये॥

प्रदक्षिणनमस्कारानन्तरं जपप्रकरणे वक्ष्यमाणेन विधिना जपं निर्वर्त्य स्तुवीत—

स्तोत्रम्

ॐ गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीं राशिरूपिणीम्।
देवीं मन्त्रमयीं नौमि मातृका पीठरूपिणीम्॥ १॥
प्रणमामि महादेवीं मातृकां परमेश्वरीम्।
कालहल्लोहलोल्लोलकलनाशमकारिणीम्॥ २॥

[1] एतदितिकर्तव्यताविशिष्टहोमकरणाशक्तस्य लघुपक्ष उक्तो ज्ञानार्णवे—

सङ्कल्प्य परमेशानि नित्यहोम समाचरेत्।
मूलेन प्राणसहिता आहुतीः पञ्च होमयेत्॥
पञ्चाहुतीभ्यदक्षेन नित्यहोम· प्रकीर्तित।

इत्यधिकः (अ१)कोशे.

यदक्षरैकमात्रेऽपि संसिद्धे स्पर्धते नरः ।
रवितार्क्ष्येन्दुकन्दर्पशङ्करानलविष्णुभिः ॥ ३ ॥
यदक्षरशशिज्योत्स्नामण्डितं भुवनत्रयम् ।
वन्दे सर्वेश्वरीं देवीं महाश्रीसिद्धमातृकाम् ॥ ४ ॥
यदक्षरमहासूत्रप्रोतमेतज्जगत्त्रयम् ।
ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं तां वन्दे सिद्धमातृकाम् ॥ ५ ॥
यदेकादशमाधारं बीजं कोणत्रयोद्भवम् ।
ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं जगदद्यापि दृश्यते ॥ ६ ॥
अकचादिटतोन्नद्धपयशाक्षरवर्गिणीम् ।
[1]ज्येष्ठाङ्गबाहुहृत्पृष्ठकटिपादनिवासिनीम् ॥ ७ ॥
तामीकाराक्षरोद्धारां सारात्सारां परात्पराम् ।
प्रणमामि महादेवीं परमानन्दरूपिणीम् ॥ ८ ॥
अद्यापि यस्या जानन्ति न मनागपि देवताः ।
केयं कस्मात् क्व केनेति सरूपारूपभावनाम् ॥ ९ ॥
वन्दे तामहमक्षय्यां क्षकाराक्षररूपिणीम् ।
देवीं कुलकलोल्लासप्रोल्लसन्तीं परां शिवाम् ॥ १० ॥
वर्गानुक्रमयोगेन यस्यां मात्राष्टकं स्थितम् ।
वन्दे तामष्टवर्गोत्थमहासिद्ध्यष्टकेश्वरीम् ॥ ११ ॥
कामपूर्णजका[2]राख्यश्रीपीठान्तर्निवासिनीम् ।
चतुराज्ञाकोशभूतां नौमि श्रीत्रिपुरामहम् ॥ १२ ॥

इति द्वादशभिः श्लोकैः स्तवनं सर्वसिद्धिदम् ।
देव्यास्त्वखण्डरूपाया स्तवनं तव तद्भवेत् ॥
भूमौ स्खलितपादानां भूमिरेवावलम्बनम् ।
त्वयि जातापराधानां त्वमेव शरणं शिवे ॥

[1] [illegible]
[2] [illegible]
[3] [illegible]

जपो जल्पः शिल्पं सकलमपि मुद्राविरचना
गतिः प्रादक्षिण्यक्रमणमशनाद्याहुतिविधिः ।
प्रणामः संवेशः सुखमखिलमात्मार्पणदृशा
सपर्यापर्यायस्तव भवतु यन्मे विलसितम् ॥
पिता माता भ्राता गुरुरथ सुहृद्बान्धवजनः
प्रभुस्तीर्थं कर्माविकलमिह चामुत्र च हितम् ।
विशुद्धा विद्या वा पदमपि च तत्प्राप्यमसि मे
त्वमेव श्रीमातः स्वपिमि गतशङ्कः सुखतमः ॥
दृशा द्राघीयस्या दरदळितनीलोत्पलरुचा
दवीयासं दीनं स्नपय कृपया मामपि शिवे ।
अनेनायं धन्यो भवति न च ते हानिरियता
वने वा हर्म्ये वा समकरनिपातो हिमकरः ॥
हे सद्रूपिणि हे चिदर्चिरुदये हे कामराजप्रिये
हे भण्डासुरहन्त्रि हेऽद्भुतनिधे हेऽनङ्गसञ्जीविनि ।
हे विश्वप्रसवित्रि हे सकरुणे हे दीनरक्षामणे
हे श्रीमल्ललिताऽम्ब हे परशिवे मा पाहि डिम्भं निजम् ॥
नमो हेमाद्रिस्थे शिवसति नमः श्रीपुरगते
नमः पद्माटव्यां कुतुकिनि [1]नमो रत्नगृहगे ।
नमः श्रीचक्रस्थेऽखिलमयि नमो बिन्दुनिलये
नमः कामेशाङ्कस्थितिमति नमस्तेऽम्ब ललिते ॥
जय जय जगदम्ब भक्तवश्ये जय जय सान्द्रकृपावशान्तरङ्गे ।
जय जय निखिलार्थदानशौण्डे जय जय हे ललिताम्ब चित्सुखाब्धे ॥
षडङ्गदेवता नित्या दिव्यौघोवत्रयीगुरून् ।
नमाम्यायुधदेवीश्च शक्तीश्चावरणस्थिताः ॥
पञ्चवत्यम्बिकाऽर्धीनवामाङ्काय शिवात्मने ।
भासुरानन्दनाथाय मम श्रीगुरवे नमः ॥

[1] नमः सन्मणिगृहे—अ.

सुन्दर्यम्बासमाश्लेषसुखिताय नमो नमः ।
प्रकाशानन्दनाथाय गुरवे परमाय मे ॥
मिश्राम्बानयनोल्लासविश्रान्तमनसे नमः ।
आनन्दानन्दनाथाय गुरवे परमेष्ठिने ॥
यदिदं श्रीगुरुस्तोत्र [1]स्वस्वरूपोपलक्षणम् ।
बालभावानुसारेण ममेदं हि विचेष्टितम् ।
मातृवात्सल्यसदृशं त्वया देवि विधीयताम् ॥

एवमादिभिः अन्याभिश्च यथाऽवकाशं स्तुतिभिः अखिललोकमातरमभिष्टूय, शक्तिं पूजयेत् ॥

सुवासिन्याः पूजनम्

यथा—प्राङ्निमन्त्रिता षोडशाब्दपरत आत्रिंशद्वर्षदेशीया सुवासिनी समभ्यक्ता गौरीरूपिणी लक्षण्या दीक्षिता भक्ता अन्यैरप्युक्तगुणैरलङ्कृता कुलैकपरिग्रहिणी अलाभे चातुर्वर्ण्यान्तर्गता परकीया शक्तिः स्वीया वा समानीय प्रक्षालितपादा आसने समुपवेशयेत् । सा चेददीक्षिता तदैष शोधनविधिः । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः त्रिपुरायै नमः इमां शक्तिं पवित्रीकुरु मम शक्तिं कुरु स्वाहा । इत्यभिषेवमन्त्रार्द्रं सामान्यसलिलेन त्रिः शक्तिं प्रोक्ष्य, ३ ॐ,

शान्तिरस्तु शिवं चास्तु प्रणश्यत्वशुभं च यत् ।
यत एवागतं पापं तत्रैव प्रतिगच्छतु ॥

इत्युच्चार्य तस्याः कर्णे हृल्लेखां जपेत् । अथ तां देवीरूपां विभाव्य ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः शक्त्यै अमुकं कल्पयामि नमः इति मन्त्रेण हरिद्राकुङ्कुमचन्दनपट्टवासः पुष्पधूपदीपनैवेद्यताम्बूलानि दद्यात् । सति विभवे वसनाभरणादीनि च । ततो मूलेन वक्ष्यमाणेन समष्टिमन्त्रेण च क्रमेण श्रीदेव्यै आवरणदेवताभ्यश्च दत्तपुष्पाक्षतान्विते करे सोपाधिमध्यममुद्राचषकामितक्षीरपात्रं समर्पयेत् । तदनुज्ञया तत्पात्रस्थं

[1] स्वगुरोरप—क १.

.षोडश्युपासकस्य तु त्रयोदशबीजपुटितै प्रत्येकखण्डै· तत्त्वत्रयशोधन सर्वेण मूलेन सर्वतत्त्वशोधनं च विशेष. ॥

अत्र प्रथमपात्रस्वीकार एवोत्थानम् । यथासम्प्रदायं सर्वपात्रस्वीकारोऽपि । स्त्रीणा तूत्थायैव । अत्र च बालोपास्तावेकं पात्र सर्वतत्त्वशोधनम् । पञ्चदश्युपासनायां तु पात्रत्रयम् । श्रीषोडशाक्षर्युपास्तौ तु तच्चतुष्टयम् । निवृत्ते पूर्णाभिषेके तत्पञ्चकं, यथाऽधिकारमैच्छिकानि वा । विधवस्ताया कुमार्या· सुवासिन्याश्चैकं पात्रमिति विवेक ॥

किं च श्रीगुरोस्तच्छक्तिसुतज्येष्ठकनिष्ठाना स्वज्येष्ठस्य [1]सामयिकाना स्त्रीणा चोच्छिष्टं द्रव्याद्युपादेयम् । नेभ्यस्तु न देयम् । स्वकनिष्ठशिष्ययोस्तु प्रदेयम् । वीराणा तूच्छिष्ट चर्वणमात्रमादेयम् ॥

उल्लासास्तु—आरम्भतरुणयौवनप्रौढतदन्तोन्मनानवस्थाऽऽख्या सप्त । तेष्व-र्घ्यसंशोधनमारम्भ । तरुणयौवनप्रौढेषु सपर्याविधि. । ततो देवताविसर्जनम् । अवशिष्टं अवस्थात्रयं सिद्धाना वीराणा न तु साधकानां इति तत्त्वम् । इति हवि प्रतिपत्ति ॥

देवतोद्वासनम्

तत सामान्योदकात् किञ्चिदादाय—

साधु वाऽसाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया ।
तत् सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधनं मम ॥

इति देव्या वामहस्ते पूजा समर्प्य शङ्खमुद्धृत्य देव्युपरि त्रि परिभ्राम्य तज्जलं हस्ते समादाय सामयिकानात्मान च मूलेन प्रोक्ष्य शङ्खं प्रक्षाल्य निदध्यात् । ततो मूलेन तीर्थनिर्माल्ये स्वीकृत्य

ज्ञानतोऽज्ञानतो वाऽपि यन्मयाऽऽचरितं शिवे ।
तव कृत्यमिति ज्ञात्वा क्षमस्व परमेश्वरि ॥

इति क्षमाप्य सर्वासामावरणदेवताना श्रीदेव्यङ्गे विलय विभाव्य. खेचरीं बद्ध्वोद्वास्य. तेजोरूपेण परिणता श्रीदेवीं पूर्ववत् हृदयं नीत्वा तत्र च मूर्ति पञ्चधा उपचर्य पुनरात्माभिन्नसंविद्रूपेण विभावयेत् । इति विसर्जनम् ॥ तत —

[1] सामयिकीना—अ१, ब२, ब३

समादाय. द्वितीयतृतीये च [1]दक्षकरेणादाय, पात्रं दक्षकरे निधाय. तत्त्वमुद्रागत-द्वितीयशकलगृहीतैः क्षीरबिन्दुभिः शिरसि [2]श्रीगुरुपादुकामनुना त्रिरिष्ट्वा. हृदि च श्रीदेवीं त्रिः सन्तर्प्य मूलेन पुनः पात्रं वामकरे कृत्वोत्थाय. होष्यामीति श्रीगुरुज्येष्ठान्य-तरानुज्ञां प्रार्थ्य. जुहुधीति तदनुज्ञया दक्षकरेण व्यवधाय. मूलान्ते सर्वतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहेति मन्त्रेण सर्वतत्त्वं शोधयेत् । [3]एतस्या ऐच्छिकानि विना मन्त्रं पात्रान्तराण्यपि दद्यात् । अथ पुनः कर्ता पूर्ववत् पात्रमादाय, ऐं ह्रीं श्रीं,

अळिपात्रमिदं तुभ्यं दीयते पिशितान्वितम् ।
स्वीकृत्य सुभगे देवि यशो देहि रिपून् दह ॥

इति मन्त्रेण शक्त्यै समर्पयेत् । साऽपि तत्सावशेषं स्वीकृत्य. ऐं ह्रीं श्रीं.

वत्स तुभ्य मया दत्तं पीतशेषं कुलामृतम् ।
त्वच्छत्रून् संहरिष्यामि तवाभीष्टं ददाम्यहम् ॥

इति मन्त्रेण प्रतिदद्यात् । साधकस्तदुररीकृत्य शक्ति चतुष्टयेन भोजयित्वा समर्पित-ताम्बूलो यथाविधि ताः पञ्चमेनापि सन्तोष्य विसृजेत् ॥ इति सुवासिनीपूजा ॥

तत्त्वशोधनम्

अथ सन्निहिते गुरौ तं पादुकामन्त्रेणाभिपूज्य पात्राणि समर्प्य समाहूतैः शिष्यैः वृन्दात्मना अवस्थितैः सामयिकैः साकं पाणी प्रक्षाळ्य, श्रीदेव्यै मूलेनोपचारमन्त्रेण च त्रिः पुष्पाञ्जलिं समर्प्य, ३ समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसम्प्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरा-परातिरहस्ययोगिनीश्रीपादुकाभ्यो नमः इति समष्टिमन्त्रेण आवरणदेवतानां एकं पुष्पाञ्जलिं दत्वा, पूर्ववत् पात्रं पुनःपुनरादायाचमनोक्तैः मन्त्रैः तत्त्वानि शोधयेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं आत्मतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥
३ ह स क ह ल ह्रीं विद्यातत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥
३ स क ल ह्रीं शिवतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥

[1] 'दक्ष' इत्येतत् 'वाम' इति शोधितम्—अ१

[2] श्रीगुरु पादुका—भ, श्रीगुरुपादुका तन्मनुना—अ

[3] अदीक्षितायास्तु बाल्यैव—इत्यधिक (अ) कोशे

षोडश्युपासकस्य तु त्रयोदशबीजपुटितैः प्रत्येकखण्डैः तत्त्वत्रयशोधनं सर्वेण मूलेन सर्वतत्त्वशोधनं च विशेषः ॥

अत्र प्रथमपात्रस्वीकार एवोल्लासनम् । यथासम्प्रदायं सर्वपात्रस्वीकारोऽपि । स्त्रीणां तूल्लास एव । अत्र च बालोपास्तावेकं पात्रं सर्वतत्त्वशोधनम् । पञ्चदश्युपासनायां तु पात्रत्रयम् । श्रीषोडशाक्षर्युपास्तौ तु तच्चतुष्टयम् । निवृत्ते पूर्णाभिषेके सप्तकं यथाऽधिकारमैच्छिकानि वा । विश्रान्ताया कुमार्या सुवासिन्याश्चैकं पात्रमिति विवेकः ॥

किं च श्रीगुरोस्तच्छक्तिसुतज्येष्ठकनिष्ठानां स्वज्येष्ठस्य [1]सामयिकानां स्त्रीणां चोच्छिष्टं द्रव्याद्युपादेयम् । तेभ्यस्तु न देयम् । स्वकनिष्ठेभ्यस्त्वेभ्यस्तु प्रदेयम् । वीराणां तूच्छिष्टं चर्वणमात्रमादेयम् ॥

उल्लासास्तु—आरम्भतरुणयौवनप्रौढतदन्तोन्मनानवस्थाऽऽख्याः सप्त । तेष्वर्घ्यसंशोधनमारम्भः । तरुणयौवनप्रौढेषु सपर्याविधिः । ततो देवतादिसर्जनम् । अवशिष्टं अवस्थात्रयं सिद्धानां वीराणां न तु साधकानां इति तत्त्वम् । इति हविःप्रतिपत्तिः ॥

देवतोद्वासनम्

ततः सामान्योदकात् किञ्चिदादाय

साधु वाऽसाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया ।
तत् सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधनं मम ॥

इति देव्या वामहस्ते पूजां समर्प्य शङ्खमुद्धृत्य देव्युपरि त्रिः परिभ्राम्य तज्जलं हस्ते समादाय सामयिकानात्मानं च मूलेन प्रोक्ष्य शङ्खं प्रक्षाल्य निदध्यात् । ततो [illegible] तीर्थनिर्माल्ये स्वीकृत्य,

ज्ञानतोऽज्ञानतो वाऽपि यन्मयाऽऽचरितं शिवे ।
तव कृत्यमिति ज्ञात्वा क्षमस्व परमेश्वरि ॥

इति क्षमाप्य सर्वानावरणदेवताः [illegible] तेजोरूपेण परिणताः श्रीदेवीं पूर्ववत् [illegible] पुनरागमनाय [illegible] विसर्जयेत् । इति विसर्जनम् । [illegible]

[1] सामयिकाः—[illegible]

शान्तिस्तवः

सम्पूजकानां परिपालकानां यतेन्द्रियाणां च तपोधनानाम् ।
देशस्य राष्ट्रस्य कुलस्य राज्ञां करोतु शान्तिं भगवान् कुलेशः ॥
नन्दन्तु साधककुलान्यणिमाऽऽदिसिद्धा
शापाः पतन्तु समयद्विपि योगिनीनाम् ।
सा शाम्भवी स्फुरतु काऽपि ममाऽप्यवस्था
यस्यां गुरोश्चरणपङ्कजमेव लभ्यम् ॥
शिवाद्यवनिपर्यन्तं ब्रह्मादिस्तम्बसंयुतम् ।
कालाग्न्यादिशिवान्तं च जगद्यज्ञेन तृप्यतु ॥

इत्यादिशान्तिश्लोकान् पठित्वा,

विशेषार्घ्यविसर्जनम्

विशेषार्घ्यपात्रं मूलेन आमस्तकमुद्धृत्य तत् क्षीरं पात्रान्तरेणादाय—

आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि । ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि । योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि । अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण आत्मनः कुण्डलिन्यग्नौ हुत्वा शेषं प्रियशिष्याय दत्वा तत्पात्रमन्यानि च हविश्शेषप्रतिपत्तिपात्राणि प्रक्षाळ्य अग्नौ प्रताप्य अवस्थापयेत् ॥

अथ यथाशक्ति ब्राह्मणान् सुवासिनीश्च भोजयित्वा स्वयमपि भुञ्जीत ॥

इति नित्यक्रमविधिः ॥

अयं च नित्यक्रमः सूतकेऽपि कर्तव्यः । अत्र वचनानि श्यामाक्रमे लिखितानि । तत्र च सकामैर्मनसा निष्कामैर्यथोक्तमिति विशेषः । बालवृद्धस्त्रीमूढैः यथाप्रज्ञं कृता सपर्या [1]दौर्बोधीत्युच्यते ।

स्वयं सम्पाद्य सर्वाणि श्रद्धया साधनानि यः ।
पूजयेत् तत्परो देवीं स लभेताखिलं फलम् ॥

[1] दौर्बोधिन्युच्यते—अ१.

पूजनेन फलार्धं स्यादन्यदत्तैस्तु साधनैः ।
यथाकथंचिद्देव्यर्चा विधेया श्रद्धयाऽन्वितैः ॥

पक्षान्तराणि च—

अशक्तः कारयेत् पूजां दद्याद्वाऽर्चनसाधनम् ।
दानाशक्तः सपर्याऽन्तं पश्येत्तत्परमानसः ॥

इति कल्पसूत्रप्रकारः परदेवताया नित्यक्रमविधिः समाप्तः ॥

सङ्क्षेपार्चाविधिः

नित्यक्रमो मुख्यालाभे प्रतिनिधिनाऽपि निर्वर्त्यः । तत्र प्रथमस्य प्रतिनिधिः—तक्रं दधि वा गुडमिश्रं, सैन्धवं पयः, क्षौद्रं गव्यं सर्पिः क्षीरं वा ताम्रपात्रगतं, तिलाः शर्करा वा सलिलमिश्रा तैलं आरनाळं कांस्यपात्रस्थं तप्तं वा नारिकेळोदकं च । अथ द्वितीयस्य मूलकम् । तृतीयस्य तु लवणार्द्रकपिण्याकनागरगोधूमविकारमाषलशुनानि । चतुर्थं तु मुख्यमेव । पञ्चमस्यापराजितापुष्पं करवीरकुसुमं वेति । एतन्मिश्रणं तु सूत्रकारेण अनुपात्तम् । डामरे तु—

मासानुकल्पोऽपूपः स्यान्मत्स्यस्य च कदल्यपि ।
मैथुनस्य कळत्रे स्वे तदलाभे तु यन्त्रतः ॥

पाठान्तरम्—

द्वितीयस्य त्वपूपः स्यात्तृतीयस्य कदल्यपि ।
पञ्चमस्य कळत्रे स्वे तदलाभे तु यन्त्रतः ॥ इति ॥

नित्यक्रमस्य प्रमादादिना अतिक्रमे मूलशतजपः प्रायश्चित्तमाम्नातम् । नित्यनैमित्तिकौ च क्रमौ सुतशिष्यादिभिरपि कारयितुं शक्यते ॥

सङ्क्षेपार्चनानि

तानि च विस्तराशक्तानां राजवनिताऽऽदीनां राज्यक्षोभदुर्भिक्षज्वराद्यापत्सु च कर्तव्यानि । तत्र चतुर्दशाराद्यावरणषट्कमर्चनं कुर्यादित्येकः पक्षः । ([1]क्रमो

[1] इदं वाक्यं नास्ति केषुचित्कोशेषु

प्रथमं ईशानाद्याग्नेयान्त-तदादिवारुण्यन्त-तदादीशानान्ता रेखामभिलिख्य शक्तिं निष्पादयेत् । इदं मध्यत्रिकोणं भवति । यन्मध्यं हि बिन्दुस्थानमामनन्ति । अथास्य मध्यतः पार्श्वरेखाद्वयनिर्भेदपूर्वकं प्राग्वच्छक्त्यन्तरं कल्पयेत् । अत्र सन्धिद्वयं जायते । ततो द्वितीयशक्तिमध्यतः तत्पार्श्वरेखाद्वयं निर्भिद्य च ताः प्रथमशक्त्यग्रसंलग्ना तिर्यग्रेखामालिख्य तदग्राकृष्टाभ्यां पक्षरेखाभ्यां सन्धिद्वयभेदचणं शिवत्रिकोणं कुर्यात् । एतावता अष्टकोणं सम्पद्यते । एतदेव मध्यत्रिकोणेन सह नवयोनिचक्रमिति कीर्त्यते । इह सन्धयः षट् मर्मणी द्वे च सिध्यन्ति । अथ प्राचीं तिर्यग्रेखामुभयतोऽप्यभिवर्ध्य तदग्राकृष्टाभ्यां प्रथमवह्निपक्षकोणाग्रसंलग्नाभ्यां पार्श्वरेखाभ्यां शक्तिं जनयेत् । एवं प्रतीचीं तिर्यग्रेखामुभयतोऽप्यभिवर्ध्य तदग्राकृष्टाभ्यां प्रथमशक्तिपक्षकोणाग्रस्पृष्टाभ्यां पार्श्वरेखाभ्यां शिवं साधयेत् । ततो मध्यत्रिकोणपार्श्वरेखे ऐशान्यामाग्नेय्यां चाभिवर्ध्य तदग्रयोः प्रथमलिखितवह्न्यग्रे च ससक्तां तिर्यग्रेखामालिखेत् । एवं प्रथमलिखितवह्नेरपि पार्श्वरेखे अभिवर्ध्य तदग्रयोः द्वितीयशक्त्यग्रे च संसक्तां तिर्यग्रेखां विलिखेत् । तदिदमन्तर्दशारं भवति । अत्र मर्माणि षट् सन्धयो द्वादश च निष्पद्यन्ते । अथ विद्यमानासु पञ्चसु तिर्यग्रेखासु प्रथमां चरमां च उभयतोऽप्यभिवर्ध्य तत्तदग्राकृष्टाभिः पार्श्वरेखाभिः तृतीयशक्तिपक्षकोणशिखावर्जं इतरकोणाष्टकाग्रस्पर्शिनौ शक्तिशिवौ समुत्पादयेत् । ततः प्रथमवर्धिता मध्यशक्तिप्रथमवह्निपार्श्वरेखास्तत्तद्विदिक्षु संवर्ध्य तत्तदग्राकृष्टे अन्तर्दशारीयप्राक्प्रत्यक्कोणशिखासम्पृक्ते रेखे समालिखेत् । तदेतद्बहिर्दशारं भण्यते । इह मर्माणि दश सन्धयोऽष्टादश चोन्मीलन्ति । अथ सप्तसु तिर्यग्रेखासु षष्ठद्वितीये पूर्वसंवर्धित एव रेखे उभयतः संवर्ध्य तत्तदग्राकृष्टाभिः बहिर्दशारस्य प्राक्प्रत्यक्कोणशिखरसंसर्गवर्जमितरकोणाष्टकशिखरसम्पृक्ताभिः पार्श्वरेखाभिः शक्तिं शिवं च समुन्मीलयेत् । ततश्चतुर्थशक्तिपार्श्वरेखे सर्वप्राचीनां तिर्यग्रेखां चोभयतोऽप्यभिवर्ध्य मेळयेत् । एवं तृतीयवह्निपार्श्वरेखे सर्वप्रतीच्यां तिर्यग्रेखां चोभयतस्संवर्ध्य मेलयेत् । ततः प्रथमशक्तिप्रथमशिवयोः पार्श्वरेखे द्वे तत्तद्विदिक्षु समभिवर्ध्य तत्तदग्रतश्चतुर्थशक्तितृतीयशिवशिखरचुम्बितिर्यग्रेखायुगळमालिखेत् । तदिदं चतुर्दशारं भवति । अत्र मर्माणि अष्टादश सन्धयः चतुर्विंशतिः शक्तयः पञ्च. वह्नयश्चत्वारः पार्श्वयोः डमरवोऽष्टौ. त्रिकोणानि च संहत्य त्रिचत्वारिंशत् सम्पद्यन्ते । अथास्य परितः कर्णिकावृत्तं विलिख्य तत्संसक्तान्यमर्धानि दळान्यष्टौ

कल्पयेत् । तदिदमष्टदळमिति व्यवह्रियते । असन्धित्वं नाम केसराभावात् [illegible]राजे केसरनिर्भेददर्शनात् । अथ तदभितः पुनः कर्णिकावृत्तं निष्पाद्य [illegible] दलानि षोडश निर्मिमीत । तदिदं षोडशदळं सञ्चक्षते । अथ तद्बहिर्मार्गा[illegible] परित्यज्य तत्परितः चतुरश्ररेखात्रयेण चतुर्द्वारं भूपुरं समुद्भावयेत् ॥ इति श्री[illegible] [illegible] ॥

दुग्धदधिघृतशकृन्मूत्रात्मकं पञ्चगव्यमानीय सम्मिश्र्य हौं इति मन्त्रेण अष्टोत्तरशत-वारानभिमन्त्र्य तत्र प्रणवेन यन्त्रं निक्षिप्य तत उद्धृत्य पात्रान्तरे निधाय मिश्रितेन गोदुग्धदधिघृतमधुशर्कराऽऽत्मकेन पञ्चामृतेन संस्नाप्य धूपयेत । अथ प्रत्येकं दुग्धादिभि क्रमेण अन्तरान्तरा धूपनपूर्वकं स्नपयित्वा पुनर्मिश्रितैश्च तै. स्नपयेत । ततोऽष्टासु दिक्षु शालितण्डुलपुञ्जोपरि निहितै. नूतनवसनवेष्टितै गन्धपुष्पार्चितै कुङ्कुमरोचना-चन्दनकस्तूरीसुरभिळशीतळसलिलपूर्णै कुशाग्रेण स्पृष्ट्वा मूलेनाष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्रितै सौवर्णादिमार्त्तिकान्तान्यतमैरष्टभि कलशैरभिषिञ्चेत । इह सर्वमपि पञ्चगव्यादिकं स्नानं मूलमन्त्रकरणकमेव । अथ यन्त्रं धौतेन वाससा परिमृज्य पीठे निधाय कुशाग्रै स्पृशन् —ऐं ह्रीं श्रीं ॐ यन्त्रराजाय विद्महे महायन्त्राय धीमहि । तन्नो यन्त्र प्रचोदयात् ॥ इति—यन्त्रगायत्रीं अष्टोत्तरशतवारानावर्त्य आत्मनो भूतशुद्ध्यादिमातृकान्यासान्तं कृत्वा यन्त्रं करेण संस्पृश्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात । यथा- -

अस्य श्रीयन्त्रराजप्राणप्रतिष्ठामहामन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषय । ऋग्यजुस्सामाथर्वाणि छन्दांसि । चैतन्यं देवता । आं बीजम् । ह्रीं शक्ति । क्रों कीलकम् । मम श्रीचक्रप्राणप्रतिष्ठार्थे जपे विनियोग ॥

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने आं अङ्गुष्ठाभ्यां नम ॥

३ इं चं छं जं झं ञं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने ईं तर्जनीभ्यां नम ॥

३ उं टं ठं डं ढं णं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ऊं मध्यमाभ्यां नम ॥

३ एं तं थं दं धं नं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं अनामिकाभ्यां नम ॥

३ ॐ पं फं बं भं मं वचनादानगमनविसर्गानन्दात्मने औं कनिष्ठिकाभ्यां नम ॥

३ अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्तात्मने अः करतलकरपृष्ठाभ्यां नम ॥

एवं हृदयादिन्यास ॥

यन्त्रान्तर[illegible] [illegible] । [illegible] देवताभावात् [illegible] यन्त्रं [illegible] होम[illegible] [illegible] यन्त्रे [illegible] मन्त्रजपं [illegible] सम्पूर्णतासिद्धिं प्रदाय [illegible] समाप्य गुरवे सुवर्णशृङ्गालङ्कृतां गां वसनाभरणानि च प्रदाय दक्षिणां [illegible] [illegible] ब्राह्मणांश्च भोजयेत् । एवं च यन्त्रप्रतिष्ठा गुर्वादिना वा कारयेत् ॥ इति वामकेश्वर-तन्त्रीयां यन्त्रप्रतिष्ठापनविधिः ॥

यन्त्रभेदेन अर्चनकालावधि

सौवर्णे यावज्जीवं रौप्ये द्वाविंशतिवत्सरं, ताम्रे द्वादश, भूर्जपत्रे लिखिते तु षट् । एतेषां उक्तकालातिक्रमे पुनः प्रतिष्ठा । स्फटिकादौ तु सकृदेव प्रतिष्ठापनं सर्वदा पुरुषपरम्परयाऽभ्यर्चनं चेति । यन्त्रस्य श्वचण्डालादिस्पृष्टस्पर्शादुपघाते पुनः प्रतिष्ठापनम् । प्रमादादिना यन्त्रे दग्धे स्फुटिते नष्टे चोरापहृते वा एकदिनोपवासं अयुतमूलमन्त्रजपं तद्दशांश होमादिकं च कृत्वा पुनर्यन्त्रान्तरं प्रतिष्ठापयेत् । लुप्तचिह्नस्फुटितार्धदग्धादींस्तु तीर्थोदके निक्षिपेत् ॥ इति ॥

श्रीचक्रमहिमा

श्रीचक्राभिषेकोदकेन शिर प्रोक्षण पान च ब्रह्माण्डोदरगतगङ्गाऽऽदितीर्थसहस्र-स्नानकोटिफलदम् । श्रीचक्रदर्शिनस्तु—

सम्यक् शतक्रतून् कृत्वा यत्फलं समवाप्नुयात् ।
तत्फलं लभते कृत्वा भक्त्या श्रीचक्रदर्शनम् ॥

इति वचनादुक्तं फलं भवति । इत्यलं विस्तरेणेति शिवम् ॥

सपर्याप्रकरण द्वितीय समाप्तम्

होमप्रकरणम्

तत्र पूजामण्टपस्य ईशानभागे चतुरश्रकुण्डं अथवा हस्तायाममङ्गुष्ठोन्नतं स्थण्डिलं कृत्वा सामान्यार्घ्योदकेन प्रोक्ष्य, उदक्संस्था प्राचीस्तिस्रो रेखा. तदुपरि प्राक्संस्था उदीचीश्च लिखित्वा तासु रेखासु क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ· ब्रह्मणे नम , यमाय. सोमाय. रुद्राय, विष्णवे.
इन्द्राय नम ॥

इति गन्धाक्षतपुष्पैरभ्यर्च्य

ऐं ह्रीं श्रीं सहस्रार्चिषे हृदयाय नम· स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा.
उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट् धूमव्यापिने कवचाय हुम्. सप्तजिह्वाय
नेत्रत्रयाय वौषट्. धनुर्धराय अस्त्राय फट् ॥

इति स्वाङ्गेषु षडङ्गं न्यसेत् । तेनैव षडङ्गेन अग्नीशासुरवायव्येषु मध्ये दिक्षु च कुण्डमभ्यर्च्य तत्र अष्टकोणषट्कोणत्रिकोणात्मकमग्निचक्रं प्रवेशरीत्या विलिख्य त्रिकोणे दिगष्टकं विभाव्य तत्र स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन दिक्षु मध्ये च क्रमात्—

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः. श्वेतायै. अरुणायै. कृष्णायै, धूम्रायै, तीव्रायै. स्फुलिङ्गिन्यै, रुचिरायै, ज्वालिन्यै नमः ॥

इति पीठशक्तीः समर्च्य. पीठमध्य एव—

ऐं ह्रीं श्रीं तं तमसे नमः. रं रजसे. सं सत्वाय. आं आत्मने, अं अन्तरात्मने, पं परमात्मने, ज्ञं ज्ञानात्मने नमः ॥

इत्युपर्युपरि पूजयेत् । ततः तत्र त्रिकोणे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं वागीश्वरीवागीश्वराभ्यां नम इति मन्त्रेण जनिष्यमाणस्य वह्नेः पितरौ वागीश्वरीवागीश्वरौ सम्पूज्य. तयोर्मिथुनीभाव भावयित्वा, अरणेः सूर्यकान्ताद्वा वह्निमुत्पाद्य द्विजगृहाद्वा आनीय मृत्पात्रे ताम्रपात्रे वा अग्निं आग्नेय्यां नैर्ऋत्या वा दिशि निधाय, तस्मात्क्रव्यादांशमेकमग्निशकलं नैर्ऋत्यां निरस्य मूलेन निरीक्षणप्रोक्षणे अस्त्रेण कुशैः ताडनमवकुण्ठनामृतीकरणे चेत्येतैः विशोध्य, ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहेति मूलाधारोद्गतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गमय्य तं बाह्याग्नियुक्तं वागीश्वर-बीजस्य वागीश्वरीयोन्यां प्रवेशबुद्ध्या वह्निचक्रे पातयेत् । ततः कवचाय हुं इति मन्त्रेण इन्धनैः आच्छाद्य.

ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णमनलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इत्युपस्थाय. ३ उत्तिष्ठ पुरुष हरितपिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा इति वह्निमुत्थाप्य, ३ चित्पिङ्गळ हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ आज्ञापय स्वाहा इति प्रज्वाल्य, वागीश्वरीगर्भे धृतं ध्यात्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः अस्य होमाग्नेः पुंसवनकर्म कल्पयामि नमः । तथा अस्य होमाग्नेः सीमन्तकर्म, जातकर्म, श्रीललिताग्निरिति नाम्ना नामकरणकर्म कल्पयामि नमः । एवं तत्तत्कर्मसु वह्नेः तत्तद्देवतानाम योज्यम् । अस्य होमाग्नेरितिपदस्य एतावत्पर्यन्तमनुवृत्तिः, इतः परं ललिताऽग्नेरिति । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः श्रीललिताऽग्नेः अन्नप्राशनकर्म कल्पयामि नमः, चौळकर्म, उपनयनकर्म, गोदानकर्म, विवाहकर्म कल्पयामि नमः । इति तत्तत्कर्माणि भावनया विभाव्य । ततः सामान्यजलेन परिषेचनम्, प्रागग्रैरुदगग्रैश्च कुशैः परिस्तरणम्, त्रिभिः परिधिभिः प्राग्वर्जं परिधानं च कृत्वा,

त्रिणयनमरुणजटाबद्धमौळि सशुक्ला-
शुकमरुणमनेकाकल्पमम्भोजसस्थम् ।
अभिमतवरशक्ति स्वस्तिकाभीतिहस्त
नमत कनकमालालङ्कृतास कृशानुम् ॥

इति ध्यायेत् ॥

शारदातिलके—

वैश्वानरं स्थितं ध्यायेत समिद्धोमेषु देशिक. ।
शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु ॥

इति ध्यानविशेष उक्त । अथाष्टकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं जातवेदसे नम , सप्तजिह्वाय. हव्यवाहनाय. अश्वोदराय, वैश्वानराय. कौमारतेजसे. विश्वमुखाय. देवमुखाय नम ॥

इति षट्कोणे च पूर्ववत् षडङ्गं अभिपूज्य. त्रिकोणे—ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेण—अग्निमर्चयेत् । अथाज्यं मूलेन सप्तवारं अभिमन्त्रणेन सशोध्य पुरतो दर्भेषु निधाय स्रुव च मूलेन प्रक्षाळ्य तदुत्तरतो निवेश्य अग्निं पुष्पाक्षतै अलङ्कृत्य स्रुवेण आज्यमादाय,

ऐं ह्रीं श्रीं हिरण्यायै नम स्वाहा । हिरण्याया इदं न मम ॥
कनकायै. रक्तायै. कृष्णायै सुप्रभायै, अतिरक्तायै, बहुरूपायै. नम स्वाहा । बहुरूपाया इदं न मम ॥

इति अग्ने सप्तजिह्वासु एकैकामाज्याहुतिं कुर्यात् नमोऽन्ताम् । पादुकाऽन्तानिति सूत्रं तु प्रकरणान्तरमन्त्रान्तिमनम पदापोहक न तु वह्निजिह्वामन्त्रनमस , अन्यत्र विनियोगादर्शनात् । जिह्वास्थानानि तु—

रुद्रेन्द्रवह्निमासादवरुणानिलदिग्गता· ।
हिरण्याद्या क्रमान्मध्ये बहुरूपा व्यवस्थिता ॥ इति ॥
बहुरूपाऽऽख्यजिह्वाया होम सर्वार्थसाधक ।
इतरासु हुनेत् क्रूरकर्मस्वभिमतेषु च ॥ इति कादिमते ॥

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, श्वेतायै, अरुणायै, कृष्णायै, धूम्रायै, तीव्रायै, स्फुलिङ्गिन्यै, रुचिरायै, ज्वालिन्यै नमः ॥

इति पीठशक्तीः समर्च्य, पीठमध्य एव—

ऐं ह्रीं श्रीं तं तमसे नमः, रं रजसे, सं सत्वाय, आं आत्मने, अं अन्तरात्मने, पं परमात्मने, ज्ञं ज्ञानात्मने नमः ॥

इत्युपर्युपरि पूजयेत् । ततः तत्र त्रिकोणे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं वागीश्वरीवागीश्वराभ्यां नमः इति मन्त्रेण जनिष्यमाणस्य वह्नेः पितरौ वागीश्वरीवागीश्वरौ सम्पूज्य, तयोर्मिथुनीभावं भावयित्वा, अरणेः सूर्यकान्ताद्वा वह्निमुत्पाद्य द्विजगृहाद्वा आनीय मृत्पात्रे ताम्रपात्रे वा अग्निं आग्नेय्यां नैर्ऋत्यां वा दिशि निधाय, तस्मात्क्रव्यादांशमेकमग्निशकलं नैर्ऋत्यां निरस्य मूलेन निरीक्षणप्रोक्षणे अस्त्रेण कुशैः ताडनमवकुण्ठनामृतीकरणे चैतैः विशोध्य, ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहेति मूलाधारोद्गतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गमय्य तं बाह्याग्नियुक्तं वागीश्वरबीजस्य वागीश्वरीयोन्यां प्रवेशबुद्ध्या वह्निचक्रे पातयेत् । ततः कवचाय हुं इति मन्त्रेण इन्धनैः आच्छाद्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णमनलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इत्युपस्थाय, ॐ उत्तिष्ठ पुरुष हरितपिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा इति वह्निमुत्थाप्य, ॐ चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ आज्ञापय स्वाहा इति प्रज्वाल्य, वागीश्वरीगर्भं धृतं ध्यात्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः अस्य होमाग्नेः पुंसवनकर्म कल्पयामि नमः । तथा अस्य होमाग्नेः सीमन्तकर्म, जातकर्म, श्रीललिताग्निरिति नाम्ना नामकरणकर्म कल्पयामि नमः । एवं तत्तत्कर्मसु वह्नेः तत्तद्देवतानाम योज्यम् । अस्य होमाग्नेरित्यस्य एतावत्पर्यन्तमनुवृत्तिः, इतः परं श्रीललिताग्नेरिति । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः श्रीललिताग्नेः अन्नप्राशनकर्म कल्पयामि नमः, चौलकर्म, उपनयनकर्म, गोदानकर्म, विवाहकर्म कल्पयामि नमः । इति तत्तत्कर्माणि भावनया विदध्यात् । ततः सामान्यजलेन परिषेचनम्, [illegible] कुशैः परिस्तरणम्, त्रिभिः परिधिभिः [illegible] परिधानं च कृत्वा,

त्रिणयनमरुणजटाबद्धमौळि सशुक्ला-
शुकमरुणमनेकाकल्पमम्भोजसंस्थम् ।
अभिमतवरशक्ति स्वस्तिकाभीतिहस्तं
नमत कनकमालालङ्कृतास कृशानुम् ॥

इति ध्यायेत् ॥

शारदातिलके—

वैश्वानर स्थितं ध्यायेत् समिद्धोमेषु देशिकः ।
शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु ॥

इति ध्यानविशेष उक्त· । अथाष्टकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन—

ऐं ह्रीं श्रीं जातवेदसे नम . सप्तजिह्वाय, हव्यवाहनाय. अश्वोदराय, वैश्वानराय. कौमारतेजसे. विश्वमुखाय, देवमुखाय नमः ॥

इति षट्कोणे च पूर्ववत् षडङ्गं अभिपूज्य. त्रिकोणे—ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेण—अग्निमर्चयेत् । अथाज्यं मूलेन सप्तवारं अभिमन्त्रणेन संशोध्य पुरतो दर्भेषु निधाय स्रुव च मूलेन प्रक्षाल्य तदुत्तरतो निवेश्य अग्निं पुष्पाक्षतै अलङ्कृत्य स्रुवेण आज्यमादाय,

ऐं ह्रीं श्रीं हिरण्यायै नम स्वाहा । हिरण्याया इदं न मम ॥ कनकायै, रक्तायै, कृष्णायै. सुप्रभायै, अतिरक्तायै, बहुरूपायै. नमः स्वाहा । बहुरूपाया इद न मम ॥

इति अग्ने. सप्तजिह्वासु एकैकामाज्याहुतिं कुर्यात् नमोऽन्ताम् । पादुकाऽन्तानिति सूत्रं तु प्रकरणान्तरमन्त्रान्तिमनम पदापोहकं न तु वह्निजिह्वामन्त्रनमस , अन्यत्र विनियोगादर्शनात् । जिह्वास्थानानि तु—

रुद्रेन्द्रवह्निमासाद्यवरुणानिलदिग्गताः ।
हिरण्याद्याः क्रमान्मध्ये बहुरूपा व्यवस्थिता ॥ इति ॥
बहुरूपाऽऽख्यजिह्वाया होम· सर्वार्थसाधक. ।
इतरासु हुनेत् क्रूरकर्मस्वभिमतेषु च ॥ इति कादिमते ॥

ऐं ह्रीं श्रीं पीतायै नमः, श्वेतायै, अरुणायै, कृष्णायै, धूम्रायै, तीव्रायै, स्फुलिङ्गिन्यै, रुचिरायै, ज्वालिन्यै नमः ॥

इति पीठशक्तीः समर्च्य, पीठमध्य एव—

ऐं ह्रीं श्रीं तं तमसे नमः, रं रजसे, सं सत्वाय, आं आत्मने, अं अन्तरात्मने, पं परमात्मने, ज्ञं ज्ञानात्मने नमः ॥

इत्युपर्युपरि पूजयेत् । ततः तत्र त्रिकोणे ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं वागीश्वरीवागीश्वराभ्यां नमः इति मन्त्रेण जनिष्यमाणस्य वह्नेः पितरौ वागीश्वरीवागीश्वरौ सम्पूज्य, तयोर्मिथुनीभावं भावयित्वा, अरणेः सूर्यकान्ताद्वा वह्निमुत्पाद्य द्विजगृहाद्वा आनीय मृत्पात्रे ताम्रपात्रे वा अग्निं आग्नेय्यां नैर्ऋत्यां वा दिशि निधाय, तस्मात्क्रव्यादांशमेकमग्निकणं नैर्ऋत्यां निरस्य मूलेन निरीक्षणप्रोक्षणे अस्त्रेण कुशैः ताडनमवकुण्ठनामृतीकरणे चैत्यैतः विशोध्य, ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहेति मूलाधारोद्गतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गमय्य तं बाह्याग्नियुक्तं वागीश्वरबीजस्य वागीश्वरीयोन्यां प्रवेशबुद्ध्या वह्निचक्रे पातयेत् । ततः कवचाय हुं इति मन्त्रेण इन्धनैः आच्छाद्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णमनलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इत्युपस्थाय, ३ उत्तिष्ठ पुरुष हरितपिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय मे देहि दापय स्वाहा इति वह्निमुत्थाप्य, ३ चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ आज्ञापय स्वाहा इति प्रज्वाल्य, वागीश्वरीगर्भं ध्रुवं ध्यात्वा, ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः अस्य होमाग्नेः पुंसवनकर्म कल्पयामि नमः । तथा अस्य होमाग्नेः सीमन्तकर्म, जातकर्म श्रीललिताग्निरिति नाम्ना नामकरणकर्म कल्पयामि नमः । एवं तत्कर्मसु [illegible] योजयेत् । अस्य होमाग्निपदस्य एतावत्पर्यन्तमनुवृत्तिः, इतः प[illegible] । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं नमः श्रीललिताग्नेः अन्नप्राशनकर्म कल्पयामि नमः, चौलकर्म, उपनयनकर्म, गोदानकर्म, विवाहकर्म कल्पयामि नमः । इति तत्तत्कर्माणि [illegible] विदध्यात् । ततः सामान्यार्घ्येण परिषिच्य, [illegible] परिस्तीर्य, त्रीणि परिधीनि [illegible] परिधानं च कृत्वा,

त्रिणयनमरुणजटाबद्धमौलिं सशुक्लां-
शुकमरुणमनेकाकल्पमम्भोजसंस्थम् ।
अभिमतवरशक्तिः स्वस्तिकाभीतिहस्तं
नमत कनकमालालङ्कृतांसं कृशानुम् ॥

इति ध्यायेत् ॥

शारदातिलके—

वैश्वानरं स्थितं ध्यायेन् समिद्धोमेषु देशिकः ।
शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु ॥

इति ध्यानविशेष उक्तः । अथाष्टकोणे स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन –

ऐं ह्रीं श्रीं जातवेदसे नमः, सप्तजिह्वाय, हव्यवाहनाय, [illegible]
वैश्वानराय, कौमारतेजसे, विश्वमुखाय, देवमुखाय नमः ॥

इति षट्कोणे च पूर्ववत् षडङ्गं अभिपूज्य, [illegible]
इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेण [illegible] । [illegible]
मूलेन सप्तवारं अभिमन्त्रणेन संशोध्य पुरतो दक्षिण [illegible]
तदुत्तरतो निवेश्य अग्निं पुष्पाक्षतैः अलङ्कृत्य मन्त्रेण [illegible]

ऐं ह्रीं श्रीं हिरण्यायै नमः स्वाहा । [illegible]
कनकायै, रक्तायै, कृष्णायै, सुप्रभायै, [illegible]
बहुरूपाया इदं न मम ॥

इति अग्नेः सप्तजिह्वाः [illegible]
सूत्र तु प्रकरणान्तरमन्त्रान्तिमनम [illegible]
विनियोगादर्शनात् । [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ततः.

ऐ ह्रीं श्रीं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा ॥

३ ॐ उत्तिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय
मे देहि दापय स्वाहा ॥

३ ॐ चिति पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञाज्ञापय स्वाहा ॥

इत्यादिभि. प्रागुक्तै. त्रिभिर्मन्त्रै अग्नेस्तिस्र आहुतीः जुहुयात् । अथ अग्नेर्मध्य-भागे स्थितायां दक्षिणोत्तरायतायां बहुरूपाऽऽख्यजिह्वायां आवाहनमन्त्रेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्ल्रीं ह्स्रौः
महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।
सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ॥

इति श्रीदेवीमावाह्य उपचारमन्त्रैः गन्धादीन् पञ्चोपचारैरभ्यर्च्य प्रथमं अङ्गदेवी-नित्यावरणदेवताचक्रेश्वरीणां ऐं क्लीं कामाज्याद्यन्यतमाहुतिमुद्देशत्यागपूर्वं कृत्वा अथ सर्वावरणदेवतायाश्च तथैव दशाहुतीर्जुहुयात् । पुरश्चरणादिहोमाहुतयस्तु इत उक्तं कार्याः । तत्र नित्यासु चक्रेश्वरीषु अङ्गदेवीषु च तत्तन्मन्त्रान्ते चतुर्थ्यन्तं तत्तन्नामोक्त्वा स्वाहान्तप्रयोगः । वशिन्यादिस्वायुधेषु चोक्तमन्त्रगतं नमःशब्दमपोह्य स्वाहाशब्द-योजनम् । अवशिष्टेषु आवरणाणिमाऽऽदिषु देवतेषु चतुर्थ्यन्तं तत्तन्नामोक्त्वा स्वाहान्तमन्त्र इति विशेषः । यथा –

ऐं ह्रीं श्रीं अं ऐं स क ल ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः अं कामेश्वरीनित्यायै
स्वाहा । कामेश्वरीनित्याया इदं न मम ॥ इत्यादि ॥

३ अं आं सौः त्रिपुरचक्रेश्वर्यै स्वाहा । त्रिपुराचक्रेश्वर्या इदं
न मम । इत्यादि ॥

३ अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः ह्रीं
[illegible] स्वाहा । [illegible] इदं
न मम । इत्यादि ।

३ [illegible] स्वाहा ।
[illegible] इदं न मम । इत्यादि ।

२ हृदयदेव्यै स्वाहा । हृदयदेव्या इदं न मम ॥ इत्यादि ॥

३ परप्रकाशानन्दनाथाय स्वाहा । परप्रकाशानन्दनाथाय इदं न मम ॥ इत्यादि ॥

३ अणिमासिद्ध्यै स्वाहा । अणिमासिद्ध्या इदं न मम ॥ इत्यादिरित्येति ॥

प्रधानदेवताहोमे तु पञ्चदशनित्यान्त कामेश्वर्यादित्रितयान्ते त्रिसुरस्कोत्तर प्रधानहोमदशके तदन्ते तस्या एव महाचक्रेश्वर्यन्तेन पतहोमे [illegible] होमेषु मन्त्रान्ते —ललितायै स्वाहा ललिताया इदं न मम इति विशेष । "न तत्र मन्त्रदेवताभेद कार्य" इति सूत्रेण नामान्तरनिषेधात । [illegible] स्वाहाऽन्तेषु मन्त्रेषु तु पुन स्वाहाशब्दान्तरयोजन कर्तव्यम

मन्त्रान्ते या वह्निजाया सा न मन्त्र[illegible] ।
तदन्तेऽन्या प्रयुञ्जीत सा होमाङ्गतया मता ॥

इति शक्तिसङ्गमतन्त्रवचनात ॥[1]

होमद्रव्याणि तु आज्य[illegible] [illegible] स्यतमानि । अन्नादिषु [illegible] [illegible] [illegible] निष्पादितानाम । [illegible] एव । एव [illegible] [illegible] इति कृत्वा —

[illegible]

[illegible]

३ ॐ भूर्भुव. सुवश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा । चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यो दिग्भ्यो महत इदं न मम ॥

इति चतुर्भि. मन्त्रैः महाव्याहृतिहोमं आज्येन कृत्वा. गं ह्रीं श्रीं ॐ इत पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्या पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत् स्मृतं यत् कृतं यदुक्तं तत् सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा इति मन्त्रेण ब्रह्मार्पणाहुति विधाय, परब्रह्मण इद न मम इत्युक्त्वा. परिस्तरणपरिधीनपसार्य, परिषेचनालङ्करणे कृत्वा, प्रागुक्तेन—

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णममलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इति मन्त्रेणोपस्थाय चिदग्निं देवता च आत्मन्युद्वासयामि नम इत्युद्वास्य तद्भूतितिलकं धारयेत् त्र्यायुषमिति मन्त्रेणेति शिवम् ॥

इति होमप्रकरण तृतीय समाप्तम्

मुद्राप्रकरणम्

श्रीगुरुवन्दनमुद्राः

विकसितकल्प उत्तानाञ्जलि सुमुखम् । इदमेव मुष्टीकृतं सुवृत्तम् । ऊर्ध्वाधः-स्थितयोः दक्षवामकरतलयो. अंगुलीना मिथो मणिबन्धसम्बन्धे चतुरश्रम् । अधरोत्तरस्य वामदक्षमुष्टियुगस्य स्वाभिमुख्येन योजने मुद्गरः । तिर्यङ्मिलिताग्रयोः मध्यमयो. पश्चात् ऊर्ध्वाध स्थिते वामदक्षानामिके तिर· प्रसारिते तर्जनीभ्या निपीड्य वामकनिष्ठां दक्षिणया धृत्वा अङ्गुष्ठाग्रयो. मध्यमापुरोमध्यपर्वद्वयसम्बन्धे योनिः ॥ इति श्रीगुरुवन्दनमुद्रा· ॥

अर्घ्यस्थापनमुद्राः

अधोमुखप्रसारित वामदक्षकरतलयुगमधरोत्तर विधायाङ्गुष्ठद्वयचालने मत्स्यः। लक्ष्यमभित छोटिका दत्त्वा दक्षमध्यमातर्जनीभ्या [1]अधिवामकरतलं त्रिस्ताडने अस्त्रम्। अधोमुखस्य दक्षवाममुष्टिद्वयस्य प्रसारितयो तर्जन्यो स्वस्वभागमारभ्य क्रमेण लक्ष्यं परित प्रादक्षिण्यवामावर्ताभ्या परिभ्रमणे अवकुण्ठनम्। अभिमुखमन्योन्यग्रथिताना दक्षवामकराङ्गुलीना क्रमेण कनिष्ठानामे तर्जनीमध्यमे च सयोज्य अधोमुखीकरणे धेनु। योनिरुक्तैव। उत्तानस्य वामकरस्य विरळे आकुञ्चिते अनामामध्य-मातर्जन्यग्रे अधोमुखस्य दक्षस्य वक्रीकृतानि तानि सयोज्य कनिष्ठाङ्गुष्ठाग्राणा मिथ सम्बन्धे गालिनी॥

अर्चने मुद्राः

विततोत्तान ऊर्ध्वाधोव्यापारितोऽञ्जलि आवाहनी। तथाविधो न्युब्जाञ्जलि [2]स्थापनी। उदङ्गुष्ठयो मुष्ट्योरभिमुखयोगे संनिधापनी। सैवाकनिष्ठामूलं अन्त प्रविष्टाङ्गुष्ठमिथ.स्पृष्टनखा संनिरोधिनी। संनिधापन्येव तिर प्रयोजिता सम्मुखीकरणी। अवकुण्ठनी उक्तैव। उदङ्गुलिनो करतलयो योजने वन्दनं प्रसिद्धम्। धेनुयोनी उक्ते एव। वामानामाङ्गुष्ठयोगे तत्त्वमुद्रा। दक्षाङ्गुष्ठ-तर्जनीयोगो ज्ञानमुद्रा॥

सङ्क्षोभिण्यादिमुद्राः

उत्तानयो करतलयो प्रसारिततर्जनीक सहतकनिष्ठानामामध्यमाग्राण्य-न्योन्याभिमुख्येन संयोज्य स्वस्वकनिष्ठोपर्यङ्गुष्ठाग्रसम्बन्धे सर्वसङ्क्षोभिणी। सैव प्रसारितमध्यमाऽपि सर्वविद्राविणी। इयमेव मध्यमातर्जन्योराकुञ्चने [3]सर्वाकर्षणी। परस्परग्रथिताङ्गुलिस्पृष्टनखाग्राङ्गुष्ठयो मुष्ट्योः योगे सर्ववशङ्करी। अधरोत्तरं तिर्यक्प्रसारिते वामदक्षिणकनिष्ठे मध्यमाभ्या धृत्वा तयोरग्रे अङ्गुष्ठाभ्या निपीड्य अनामातर्जन्यग्राणा पार्श्वतो मिथ सस्पर्शे सर्वोन्मादिनी। एषैव अनामयोराकुञ्चने तर्जन्यो किञ्चित् भुग्नत्वे च सर्वमहाङ्कुशा। दक्षभुजमध्यसन्धिस्थापितवाम-

[1] अधोमुखाभ्या वाम—श्री.

[2] सस्थापिनी—अ, अ१.

[3] सर्वाकर्षिणी—अ, घ३.

कूर्परमामणिबन्धं पाणी परिवर्त्य स्वाभिमुखमन्योन्यस्पृष्टाग्रयो. मध्यमयोः पृष्ठतोऽधरोत्तरं तिर·प्रसारितानि दक्षवामानामाकनिष्ठाग्राणि तर्जनीभ्या धृत्वा पुरोऽङ्गुष्ठयोरन्योन्यसम्बन्धे सर्वखेचरी। ऊर्ध्वाधस्तिर प्रसृते वामदक्षकनिष्ठाग्रे अनामाभ्यां धृत्वा अर्धचन्द्राकृतियोजितेषु तर्जन्यङ्गुष्ठेषु मिथ श्लिष्टाभ्यामृजुभ्या मध्यमाभ्या तर्जन्योः सम्बन्धे सर्वबीजम्। योनिरुक्तैव। अस्यामेव ऋजूकृतयो कनिष्ठयो. मध्यमयोरङ्गुष्ठयोश्च पृथङ्मिथ संस्पर्शे सर्वत्रिखण्डा। उदग्राणा विरळाना वामकराङ्गुलीनां ईषदाकुञ्चने ग्रासः। मध्यमातर्जन्यङ्गुष्ठयोगे प्राणमुद्रा। मध्यमानामाऽङ्गुष्ठमेळने अपानस्य। कनिष्ठाऽनामाऽङ्गुष्ठसम्बन्धे व्यानस्य। तर्जन्यनामाऽङ्गुष्ठमिश्रणे उदानस्य। सर्वाङ्गुलिसश्लेषे समानस्य। वाममुष्टेरङ्गुष्ठाग्रचुम्बितमूलपर्वणि तर्जन्यामीषदधोमुखप्रसृताया नाराच। व्यत्ययेन वामदक्षकरकनिष्ठाङ्गुष्ठाग्रयो· योगे अन्यासां वैरळ्येन प्रसारणे च चक्रम्॥

न्यासे मुद्रा·

संहताभि चतसृभिः अङ्गुलीभि मुखस्पर्शे मुखम्। सम्पुटीकृतयो· करयोः मिथोऽभिमुखप्रश्लेषे करसम्पुटम्। किञ्चिदाकुञ्चिताङ्गुल्यग्रयो. स्वाभिमुख करयोरन्योन्यसम्बन्धे अञ्जलि। तर्जनीमध्यमानामाऽग्रे हृदयस्पर्शे हृदयम्। मध्यमाऽनामाऽग्रयो ब्रह्मरन्ध्रसम्बन्धे शिर। अङ्गुष्ठाग्रचूळीयोगे शिखा। व्यत्ययहस्तयोरधरोत्तर वामदक्षकरयोः सर्वाङ्गुलीभि अंससम्बन्धे कवचम्। तर्जनीमध्यमाऽनामाऽग्रे नेत्रयुगमध्यस्पर्शे नेत्रम्। अस्त्र उक्तचरम्। एता· षडङ्गन्यास एव। अङ्गुष्ठमिळितया अनामिकया तत्तदङ्गस्पर्शे न्यासमुद्रा। वामहस्तमुष्टिं बद्ध्वा सरळया तर्जन्या [1]अंसकर्णमभितो भ्रामणे सौभाग्यदण्डिनी। सैव गर्भिताङ्गुष्ठवामपादतले न्यस्ता त्रिपुजिह्वामुद्रा। अन्यमिदं मुद्रायुगळं श्रीषोडशाक्षरीविषयम्॥

जपे मुद्राः

[illegible] प्रोक्तचर्य एव। परस्परमनभिमुखमपि किञ्चिदाकुञ्चिता· [illegible] करौ परिवर्त्य प्रसारितर्जनीयुगाग्रसम्बन्धे ज्ञानस्थापनी।

[1] [illegible], ३१.

सर्वसङ्क्षोभिण्याद्यो दश दर्शितचर्य । अभिमुखाभ्यां दक्षमध्यमातर्जनीभ्या पराङ्मुखयो वाममध्यमातर्जन्यो अवपीड्याकर्षणेऽन्यासामङ्गुलीना आकुञ्चने च पाशः । उन्नताया दक्षमध्यमाया तन्मध्यपर्वस्पर्शिमध्यपर्वणस्तर्जन्याकुञ्चने अनामा-कनिष्ठाग्रयोश्चाङ्गुष्ठाग्रनिपीडने अंकुश । उत्तानदक्षमध्यमाऽग्रेण तादृशतर्जन्यग्रपरिग्रहे चाप । बाणस्तु नाराचपदेनोक्तचर एव ॥

आहत्य अपुनरुक्ता मुद्रा पञ्चाशत् । एतासां प्रकारभेदोऽपि तन्त्रान्तरेषु दृश्यत इति शिवम् ॥

इति मुद्राप्रकरण चतुर्थ समाप्तम्

न्यासप्रकरणम्

एतन्मुद्रा मुद्राप्रकरणे उक्तपूर्वा । तत्रादौ मातृकान्यास —

अस्य श्रीमातृकान्यासमहामन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नम. (शिरसि), गायत्र्यै छन्दसे नम (मुखे). श्रीमातृकासरस्वत्यै देवतायै नम (हृदये), हल्भ्यो बीजेभ्यो नमः (गुह्ये). स्वरेभ्य शक्तिभ्यो नम (पादयो). विन्दुभ्य कीलकेभ्यो नम (नाभौ), मम श्रीविद्याऽङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नम (करसम्पुटे) । सर्वमातृकया त्रिर्व्यापकं सर्वाङ्गे अञ्जलिना ।

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ अ क खं गं घं ङं आ अंगुष्ठाभ्या नम. । हृदयाय नम ॥

६ इं च छ जं झं ञं ईं तर्जनीभ्या नम । शिरसे स्वाहा ॥

६ उं ट ठ ड ढं ण ऊ मध्यमाभ्या नमः । शिखायै वषट् ॥

६ ए तं थं दं धं न ऐं अनामिकाभ्या नम । कवचाय हु ॥

६ ओं प फ ब भं म औ कनिष्ठिकाभ्या नम । नेत्रत्रयाय वौषट् ॥

६ अ यं रं ल वं श षं स ह ळ क्षं अः करतलकरपृष्ठाभ्या नमः ॥ अस्त्राय फट् ॥

ध्यानम्—

पञ्चाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोःपादयुक्कुक्षिवक्षो-
¹देशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिन्दुकुन्दावदाताम् ।
अक्षस्रक्कुम्भचिन्तालिखितवरकरां त्रीक्षणामब्जसंस्था-
मच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि ॥

दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तं प्रादक्षिण्येन आयुधस्थितिः । चिन्तालिखितं नाम पुस्तकम् । इति ध्यात्वा मनसा पुष्पाञ्जलिं दत्वा, मातृकां त्रितारीबालापूर्विकां स्वाङ्गेषु न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः अं नमः शिरसि, आं नमः मुखवृत्ते, इं नमः दक्षनेत्रे, ईं नमः वामनेत्रे, उं नमः दक्षकर्णे, ऊं नमः वामकर्णे, ऋं नमः दक्षनासापुटे, ॠं नमः वामनासापुटे, ऌं नमः दक्षगण्डे, ॡं नमः वामगण्डे, एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे, ऐं नमः अधरोष्ठे, ओं नमः ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ, औं नमः अधोदन्तपङ्क्तौ, अं नमः शिरसि मुखान्ततः जिह्वाग्रे, अः नमः मुखान्ते कण्ठे, कं नमः दक्षबाहुमूले, खं नमः तन्मध्यसन्धौ दक्षकूर्परे, गं नमः तन्मणिबन्धे, घं नमः तदङ्गुलीमूले, ङं नमः तदङ्गुल्यग्रे, चं नमः वामबाहुमूले, छं नमः तन्मध्यसन्धौ, जं नमः तन्मणिबन्धे, झं नमः तदङ्गुलिमूले, ञं नमः तदङ्गुल्यग्रे, टं नमः दक्षोरुमूले, ठं नमः तज्जानुनि, डं नमः तज्जङ्घापादसंधौ तद्गुल्फे, ढं नमः तदङ्गुलिमूले, णं नमः तदङ्गुल्यग्रे, तं नमः वामोरुमूले, थं नमः तज्जानुनि, दं नमः तज्जङ्घापादसंधौ तद्गुल्फे, धं नमः तदङ्गुलिमूले, नं नमः तदङ्गुल्यग्रे, पं नमः दक्षपार्श्वे, फं नमः वामपार्श्वे, बं नमः पृष्ठे, भं नमः नाभौ, मं नमः जठरे, यं नमः हृदि, रं नमः दक्षकक्षे, दक्षस्कन्धे, लं नमः [illegible] [illegible]पृष्ठे ककुदि वं नमः वामकक्षे, वामस्कन्धे, शं नमः हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तं, षं नमः हृदयादिवामकराङ्गुल्यन्तं, सं नमः हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तं, हं नमः हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तं, ळं नमः

¹ [illegible]

हृदयादिगुदान्तं (नित्याषोडशिकार्णवे कट्यादिपादाङ्गुल्यन्तं), क्षं नमः हृदयादिमूर्धान्तं (नित्याषोडशिकार्णवे कट्यादिब्रह्मरन्ध्रान्तम्) ॥

अत्र मातृकाणां बिन्दुमत्त्व—वाग्देवताऽष्टकन्यासस्थान् सबिन्दूनच· सर्वत्र वर्णानां बिन्दुयोग इति ज्ञापकात्—सिद्धम् ॥

इति मातृकान्यासः । अयमेक एव सूत्रोक्तः ॥

करशुद्धिन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं अं मध्यमाभ्यां नमः, आं अनामिकाभ्यां, सौः कनिष्ठिकाभ्यां, अं अङ्गुष्ठाभ्यां, आं तर्जनीभ्यां सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

आत्मरक्षान्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः महात्रिपुरसुन्दरि आत्मानं रक्ष रक्ष, इति हृदये अञ्जलिं दद्यात् ॥

चतुरासनन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौः देव्यात्मासनाय नमः । इति स्वस्य मूलाधारे न्यस्य ॥

३ हैं हक्लीं ह्सौः श्रीचक्रासनाय नमः ।
३ ह्सैः ह्स्क्लीं ह्स्सौः सर्वमन्त्रासनाय नमः ।
३ ह्रीं क्लीं ब्लें साध्यसिद्धासनाय नमः ।

इति त्रिभिः मन्त्रैः मुहुर्मुहुः पुष्पक्षेपेण चक्रमन्त्रदेवताऽऽसनानि श्रीचक्रे न्यसेत् ॥

बालाषडङ्गन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं हृदयाय नमः, क्लीं शिरसे स्वाहा, सौः शिखायै वषट्, ऐं कवचाय हुम्, क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट्, सौः अस्त्राय फट् ॥

वशिन्यादिन्यासः.

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः र्ब्लूं
वशिनीवाग्देवतायै नमः । शिरसि ॥

३ कं खं गं घं ङं क्ल्ह्रीं कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः । ललाटे ॥

३ चं छं जं झं ञं न्व्लीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः । भ्रूमध्ये ॥

३ टं ठं डं ढं णं य्लूं विमलावाग्देवतायै नमः । कण्ठे ॥

३ तं थं दं धं नं ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नमः । हृदि ॥

३ पं फं बं भं मं ह्स्ल्व्यूं जयिनीवाग्देवतायै नमः । नाभौ ॥

३ यं रं लं वं झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः । लिङ्गे ॥

३ शं षं सं हं ळं क्षं क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः । मूलाधारे ॥

इति न्यासः ॥

निगृह्णामीति रिपुजिह्वाग्रया मुद्रया वामपादाधो न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य त्रैलोक्यस्याहं कर्तेति त्रिखण्डां फाले न्यसेत् । पुनस्तथैव तां उच्चार्य वदने वेष्टनत्वेन न्यसेत । पुनस्तथैव ता उच्चार्य दक्षकर्णादिवामकर्णान्तं मुखवेष्टनत्वेन न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य गळोर्ध्वगामिशिरो न्यसेत् । पुनस्तथैव तामाद्यन्तप्रणवमुच्चार्य मस्तकात पादपर्यन्त पादादामस्तक च न्यसेत् । पुनस्तथैव तामुच्चार्य योनिमुद्रया मुखे न्यस्य. पुनस्तथैव तामुच्चार्य योनिमुद्रया ललाटे न्यसेत् ॥

सम्मोहनन्यासः

ततः श्रीविद्यां स्मृत्वा तत्प्रभया जगदरुण विभावयन् अनामिका ऊर्ध्वं परिभ्राम्य उच्चार्य मुहुर्मुहु मूलविद्यां ब्रह्मरन्ध्रे मणिबन्धद्वितये फाले च विन्यसेत् ॥ एष सम्मोहनो नाम न्यासोऽन्वर्थ ॥

संहारन्यास

अथ चतुस्तारनमस्सम्पुटितान् मूलविद्याषोडशार्णान् क्रमेण पादयो जङ्घयोः जान्वो कटिभागद्वये पृष्ठे लिङ्गे नाभौ पार्श्वयो स्तनयो अंसयोः कर्णयोः मूर्ध्नि मुखे नेत्रयो कर्णयुगसन्निधौ कर्णवेष्टनयोश्च न्यसेत् । अत्र कूटत्रयस्य वर्णत्रयत्वेन षोडशार्णत्वव्यपदेश । पादादिषु प्रथम दक्ष ततो वाम इति बोध्यम् ॥

सृष्टिन्यास'

पुनस्तथैव विद्याऽर्णान् क्रमेण ब्रह्मरन्ध्रे फाले दृशोः कर्णयोः घ्राणपुटयोः गण्डयो दन्तपङ्क्त्यो ऊर्ध्वाधरोष्ठयो जिह्वाया चोरकूपे पृष्ठे सर्वाङ्गे हृदि स्तनयोरुदरे लिङ्गे च न्यस्य मूलेन व्यापकं कुर्यात् ॥

स्थितिन्यास

अथ पूर्वक्रमेणैव अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तकराङ्गुलिषु मूर्ध्नि मुखे हृदि नाभे. पादद्वयावधि कण्ठादानाभि मूर्ध्ने आकण्ठ पूर्ववत् पादाङ्गुलिषु च न्यसेत् । अत्र दक्षवामकरचरणाङ्गुलिषु द्वयोर्द्वयोरेकैकमक्षरम् ॥

एते पञ्चैव ज्ञानार्णवमते । तन्त्रान्तरेषु तु अन्येऽपि पञ्च उपलभ्यन्ते ॥

लघुषोढान्यासः

अस्य श्रीलघुषोढान्यासस्य दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः—शिरसि । गायत्र्यै छन्दसे नमः—मुखे । गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिपीठरूपिण्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमः—इति हृदि । श्रीविद्याऽङ्गत्वेन न्यासे विनियोगाय नमः—इति करसम्पुटे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं ङं आ ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ॥

३ इं चं छं जं झं ञं ई क्लीं तर्जनीभ्यां नमः ॥

३ उं टं ठं डं ढं णं ऊं सौः मध्यमाभ्यां नमः ॥

३ एं तं थं दं धं नं ऐं ऐ अनामिकाभ्यां नमः ॥

३ ओं पं फं बं भं मं औं क्लीं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥

३ अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं अः सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

एवं हृदयादिन्यासः । ध्यानम्—

उद्यत्सूर्यसहस्राभां पीनोन्नतपयोधराम् ।
रक्तमाल्याम्बरालेपां [1]रक्तभूषणभूषिताम् ॥
पाशाङ्कुशधनुर्बाणभास्वत्पाणिचतुष्टयाम् ।
लसन्नेत्रत्रयां स्वर्णमकुटोद्भासिमस्तकाम् ॥
गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिरूपिणीम् ।
देवीं पीठमयीं ध्यायेन्मातृकां सुन्दरीं पराम् ॥

आयुधक्रमस्तु सपर्याप्रकरणे प्रोक्तः अत्रानुसन्धेयः । इति श्रीदेवीं समष्टिरूपेण ध्यात्वा, गणेशादिव्यष्टिरूपेण च ध्यायेत् ॥

गणेशन्यासः

तरुणादित्यसङ्काशान् गजवक्त्रांस्त्रिलोचनान् ।
पाशाङ्कुशवराभीतिकरान् शक्तिसमन्वितान् ॥

[1] [illegible]

तास्तु सिन्दूरवर्णाभा सर्वालङ्कार[1]भूषिता. ।
एकहस्तधृताम्भोजा इतरालिङ्गितप्रिया ॥

वामोर्ध्वेकरमारभ्य वामाध.करपर्यन्त गणेशाना पाशादिध्यानम् । शक्तीना तु वामकरे कमल दक्षिणे च प्रियाश्लेष इति ध्यात्वा. मातृकास्थानेषु त्रितारीमातृकापूर्वकं गणेशान् न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अ श्रीयुक्ताय विघ्नेशाय नम । शिरसि ॥
३ आ ह्रीयुक्ताय विघ्नराजाय नमः । मुखवृत्ते ॥
३ इं तुष्टियुक्ताय विनायकाय नम । दक्षनेत्रे ॥
३ ईं शान्तियुक्ताय शिवोत्तमाय नमः । वामनेत्रे ॥
३ उ पुष्टियुक्ताय विघ्नहृते नम । दक्षकर्णे ॥
३ ऊं सरस्वतीयुक्ताय विघ्नकर्त्रे नम. । वामकर्णे ॥
३ ऋ रतियुक्ताय विघ्नराजे नम. । दक्षनासापुटे ॥
३ ॠ मेधायुक्ताय गणनायकाय नम । वामनासापुटे ॥
३ ऌं कान्तियुक्ताय एकदन्ताय नम. । दक्षगण्डे ॥
३ ॡं कामिनीयुक्ताय द्विदन्ताय नमः । वामगण्डे ॥
३ ए मोहिनीयुक्ताय गजवक्त्राय नम । ऊर्ध्वोष्ठे ॥
३ ऐं जटायुक्ताय निरञ्जनाय नमः । अधरोष्ठे ॥
३ ओं तीव्रायुक्ताय कपर्दभृते नम । ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ ॥
३ औं ज्वालिनीयुक्ताय दीर्घमुखाय नम । अधोदन्तपङ्क्तौ ॥
३ अं नन्दायुक्ताय शङ्कुकर्णाय नम । जिह्वाऽग्रे ॥
३ अः सुरसायुक्ताय वृषध्वजाय नम । कण्ठे ॥
३ कं कामरूपिणीयुक्ताय गणनाथाय नम । दक्षबाहुमूले ॥
३ खं सुभ्रयुक्ताय गजेन्द्राय नम । दक्षकूर्परे ॥
३ ग जयिनीयुक्ताय शूर्पकर्णाय नम । दक्षमणिबन्धे ॥
३ घं सत्यायुक्ताय त्रिलोचनाय नम । दक्षकराङ्गुलिमूले ॥

[1] शोभिता.—अ१, ब२, ब३

३ ङं विघ्नेशीयुक्ताय लम्बोदराय नमः । दक्षकराङ्गुल्यग्रे ॥
३ चं सुरूपायुक्ताय महानादाय नमः । वामबाहुमूले ॥
३ छं कामदायुक्ताय चतुर्मूर्तये नमः । वामकूर्परे ॥
३ जं मदविह्वलायुक्ताय सदाशिवाय नमः । वाममणिबन्धे ॥
३ झं विकटायुक्ताय आमोदाय नमः । वामकराङ्गुलिमूले ॥
३ ञं पूर्णायुक्ताय दुर्मुखाय नमः । वामकराङ्गुल्यग्रे ॥
३ टं भूतिदायुक्ताय सुमुखाय नमः । दक्षोरुमूले ॥
३ ठं भूमियुक्ताय प्रमोदाय नमः । दक्षजानुनि ॥
३ डं शक्तियुक्ताय एकपादाय नमः । दक्षगुल्फे ॥
३ ढं रमायुक्ताय द्विजिह्वाय नमः । दक्षपादाङ्गुलिमूले ॥
३ णं मानुषीयुक्ताय शूराय नमः । दक्षपादाङ्गुल्यग्रे ॥
३ तं मकरध्वजायुक्ताय वीराय नमः । वामोरुमूले ॥
३ थं वीरिणीयुक्ताय षण्मुखाय नमः । वामजानुनि ॥
३ दं भ्रुकुटीयुक्ताय वरदाय नमः । वामगुल्फे ॥
३ धं लज्जायुक्ताय वामदेवाय नमः । वामपादाङ्गुलिमूले ॥
३ नं दीर्घघोणायुक्ताय वक्रतुण्डाय नमः । वामपादाङ्गुल्यग्रे ॥
३ पं धनुर्धरायुक्ताय द्विरण्डकाय नमः (नित्याषोडशिकार्णवे —द्वितुण्डकाय नमः) । दक्षपार्श्वे ॥
३ फं यामिनीयुक्ताय सेनान्ये नमः । वामपार्श्वे ॥
३ बं रात्रीयुक्ताय ग्रामण्ये नमः । पृष्ठे ॥
३ भं चन्द्रिकायुक्ताय मत्ताय नमः । नाभौ ॥
३ मं शशिप्रभायुक्ताय विमत्ताय नमः । जठरे ॥
३ यं लोलायुक्ताय मत्तवाहनाय नमः । हृदये ॥
३ रं चपलायुक्ताय जटिने नमः । दक्षस्कन्धे ॥
३ लं ऋद्धियुक्ताय मुण्डिने नमः । गलपृष्ठे—ककुदि ॥
३ वं दुर्भगायुक्ताय खड्गिने नमः । वामस्कन्धे ॥
३ शं सुभगायुक्ताय वरेण्याय नमः । हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तम् ॥

३ षं शिवायुक्ताय वृषकेतनाय नम । हृदयादिवामकराङ्गुल्यन्तं ॥
३ सं दुर्गायुक्ताय भक्ष्यप्रियाय नम· । हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तं ॥
३ हं [1]कालीयुक्ताय गणेशाय नम । हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तं ॥
३ ळं कालकुब्जिकायुक्ताय मेघनादाय नम । हृदयादिगुह्यान्तं ॥
३ क्ष विघ्न[2]हारिणीयुक्ताय गणेश्वराय नमः । हृदयादिमूर्धान्तम् ॥

ग्रहन्यासः

ध्यानम्—

रक्तं श्वेत तथा रक्त श्याम पीत च पाण्डरम् ।
कृष्ण धूम्रं धूम्रधूम्रं भावयेद्रविपूर्वकान् ॥
कामरूपधरान् देवान् दिव्याभरणभूषितान् ।
वामोरुन्यस्तहस्ताश्च दक्षहस्तवरप्रदान् ॥
शक्तयोऽपि तथा ध्येया वराभयकराम्बुजा ।
स्वस्वप्रियाङ्कनिलयाः सर्वाभरणभूषिता ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ एं ऐं ओ औ अं अः
रेणुकायुक्ताय सूर्याय नम । हृदयाध . हृजठरसन्धौ ॥
३ यं र लं व अमृतायुक्ताय चन्द्राय नम । भ्रूमध्ये ॥
३ क ख ग घ ङं धर्मायुक्ताय भौमाय नम । नेत्रयो ॥
३ च छ जं झ ञ यशस्विनीयुक्ताय बुधाय नम । [3]श्रोत्रकूपाध ॥
३ टं ठ डं ढ णं शाङ्करीयुक्ताय बृहस्पतये नम । कण्ठे ॥
३ तं थ द ध नं ज्ञानरूपायुक्ताय शुक्राय नम । हृदि ॥
३ पं फ ब भं मं शक्तियुक्ताय शनैश्चराय नम । नाभौ ॥
३ शं ष स ह कृष्णायुक्ताय राहवे नम । गुह्ये ॥
३ ळ क्ष धूम्रायुक्ताय केतवे नम । गुदे ॥

[1] कालिका—क१ [2] कारिणी—क१
[3] श्रोत्रकूपाध'—अ, क२, क३, खी, भ

नक्षत्रन्यासः

ध्यानम्—

ज्वलत्कालानलप्रख्या वरदाभयपाणयः ।
नतिपाण्योश्विनीपूर्वा सर्वाभरणभूषिता ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आ अश्विन्यै नमः । ललाटे ॥
३ इं भरण्यै नमः । दक्षनेत्रे ॥
३ ईं उं ऊं कृत्तिकायै नमः । वामनेत्रे ॥
३ ऋं ॠं ऌं ॡं रोहिण्यै नमः । दक्षकर्णे ॥
३ एं मृगशिरसे नमः । वामकर्णे ॥
३ ऐं आर्द्रायै नमः । दक्षनासापुटे ॥
३ ओं औं पुनर्वसवे नमः । वामनासापुटे ॥
३ कं पुष्याय नमः । कण्ठे ॥
३ खं गं आश्लेषायै नमः । दक्षस्कन्धे ॥
३ घं ङं मघायै नमः । वामस्कन्धे ॥
३ चं पूर्वफल्गुन्यै नमः । पृष्ठे ॥
३ छं जं उत्तरफल्गुन्यै नमः । दक्षकूर्परे ॥
३ झं ञं हस्ताय नमः । वामकूर्परे ॥
३ टं ठं चित्रायै नमः । दक्षमणिबन्धे ॥
३ डं स्वात्यै नमः । वाममणिबन्धे ॥
३ ढं णं विशाखायै नमः । दक्षहस्ते ॥
३ तं थं दं अनूराधायै नमः । वामहस्ते ॥
३ धं ज्येष्ठायै नमः । नाभौ ॥
३ नं पं फं मूलाय नमः । कटिबन्धे ॥
३ बं पूर्वाषाढायै नमः । दक्षोरौ ॥
३ भं उत्तराषाढायै नमः वामोरौ ॥

२ भ श्रवणाय नमः । दक्षजानुनि ॥
२ ष र धनिष्ठायै नमः । वामजानुनि ॥
२ न शततारकायै नमः । दक्षजङ्घायाम् ॥
२ य श पूर्वभाद्रपदायै नमः । वामजङ्घायाम् ॥
३ प सं ह उत्तरभाद्रपदायै नमः । दक्षपादे ॥
१ ळ क्षं अ अ रेवत्यै नमः । वामपादे ॥

योगिनीन्यासः

ध्यानम्—

कण्ठस्थाने विशुद्धौ नृपदलकमले श्वेतवर्णा त्रिणेत्रा
हस्तैः खट्वाङ्गखड्गौ त्रिशिखमपि महाचर्म सन्धारयन्तीम् ।
वक्त्रेणैकेन युक्ता पशुजनभयदा पायसान्नैकसक्ता
त्वक्स्था वन्देऽमृताद्यैः परिवृतवपुषं डाकिनीं वीरवन्द्याम् ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं डां डीं डमलवरयूं डाकिन्यै नमः । ३ अं आं इं ईं उ ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः मां रक्ष रक्ष त्वगात्मानं नमः ॥

इति मन्त्रेण कण्ठस्थषोडशदलविशुद्धिकमलकर्णिकायां डाकिनीं न्यस्य, तद्दलेषु पुरोभागादिप्रादक्षिण्येन तदावरणशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृतायै नमः. आं आकर्षिण्यै, इं इन्द्राण्यै, ईं [1]ईशान्यै, उं उमायै, ऊं ऊर्ध्वकेश्यै, ऋं ऋद्धिदायै, ॠं [2]ॠकारायै, लृं लृकारायै, ॡं [3]ॡकारायै, एं एकपदायै, ऐं ऐश्वर्यात्मिकायै, ओं ओंकारायै, औं औषध्यै अं अम्बिकायै, अः अक्षरायै नमः ॥ इति ।

ततः ध्यानम्—

हृत्पद्मे भानुपत्रे द्विवदनलसिता दंष्ट्रिणीं श्यामवर्णां
अक्षं शूलं कपालं डमरुमपि भुजैर्धारयन्तीं त्रिनेत्राम्

[1] ईश्वर्यै—अ१, ब२, ब३ [2] ॠपायै—श्री. [3] ॡकारायै—...

रक्तस्थां कालरात्रीप्रभृतिपरिवृता स्निग्धभक्तैकसक्ता
श्रीमद्वीरेन्द्रवन्द्या अभिमतफलदा राकिणीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं रां रीं रमलवरयूं राकिण्यै नमः । ३ कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं मां रक्ष रक्ष असृगात्मानं नमः ॥

इति हृदयस्थितद्वादशदलानाहतनलिनकर्णिकायां राकिणीं न्यस्य, तद्दलेषु प्राग्वत् तदावृतिशक्तीर्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं कं कालरात्र्यै नमः, खं खण्डितायै, गं गायत्र्यै, घं घण्टाकर्षिण्यै, ङं ङार्णायै, चं चण्डायै, छं छायायै, जं जयायै, झं झङ्कारिण्यै, ञं ज्ञानरूपायै, टं टङ्कहस्तायै, ठं ठङ्कारिण्यै नमः ॥ इति ॥

अथ—

दिक्पत्रे नाभिपद्मे त्रिवदनलसितां दंष्ट्रिणीं रक्तवर्णां
शक्तिं दम्भोलिदण्डावभयमपि भुजैर्धारयन्तीं महोग्राम् ।
डामर्याद्यैः परीतां पशुजनभयदां मांसधात्वेकनिष्ठां
गौडान्नासक्तचित्तां सकलसुखकरीं लाकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं लां लीं लमलवरयूं लाकिन्यै नमः । ३ डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं मां रक्ष रक्ष मांसात्मानं नमः ॥

इति नाभिगतदशदलमणिपूरकसरोजकर्णिकायां लाकिनीं न्यस्य, तद्दलेषु पूर्ववत् तत्परिवारशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं डं डामर्यै नमः, ढं ढङ्कारिण्यै, णं णार्णायै, तं तामस्यै, थं स्थाण्व्यै, दं दाक्षायण्यै, धं धात्र्यै, नं नार्यै, पं पार्वत्यै, फं फट्कारिण्यै नमः ॥

तदनु—

स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रा त्रिणेत्रा
हस्ताब्जैर्धारयन्तीं त्रिशिखगुणकपालाङ्कुशानात्तगर्वाम् ।
मेदोधातुप्रतिष्ठामलिमदमुदिता वन्दिनीमुख्ययुक्ता
पीता दध्योदनेष्टामभिमतफलदा काकिनीं भावयाम ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं का कीं क म ल व र यूं काकिन्यै नम । ३ व भं मं यं रं
ल मा रक्ष रक्ष मेदआत्मान नम ॥

इति गुह्यस्थानगतषड्दलस्वाधिष्ठानसरसिजकर्णिकाया काकिनीं न्यस्य. तद्दलेषु तदावरणशक्तीः प्राग्वत् न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं व वन्दिन्यै नम. भ भद्रकाल्यै. म महामायायै. यं
यशस्विन्यै. रं रक्तायै. ल लम्बोष्ठ्यै नम ॥

ततः—

मूलाधारस्थपद्मे श्रुतिदललसिते पञ्चवक्त्रा त्रिणेत्रा
धूम्राभामस्थिसस्था सृणिमपि कमल पुस्तक ज्ञानमुद्राम् ।
बिभ्राणा बाहुदण्डै सुललितवरदापूर्वशक्त्यावृता ता
मुद्रान्नासक्तचित्ता मधुमदमुदिता साकिनीं भावयाम ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं सा सीं स म ल व र यू साकिन्यै नम । वं शं प स मा
रक्ष रक्ष अस्थ्यात्मान नम ॥

इति पायूपस्थमध्यगतचतुर्दलमूलाधारकमलकर्णिकाया साकिनीं न्यस्य. तद्दलेषु पूर्ववत् तदावृतिशक्ती न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं वं वरदायै नम. श श्रियै. प षण्डायै. स सरस्वत्यै नम ॥

अथ—

भ्रूमध्ये बिन्दुपद्मे दलयुगकलिते शुक्लवर्णा कराब्जै
बिभ्राणा ज्ञानमुद्रा डमरुकममलामक्षमाला कपाल ।

रक्तस्थां कालरात्रीप्रभृतिपरिवृता स्निग्धभक्तैकसक्तां
श्रीमद्वीरेन्द्रवन्द्या अभिमतफलदा राकिणीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं रां रीं रमलवरयूं राकिण्यै नमः । ३ कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं मा रक्ष रक्ष असृगात्मानं नमः ॥

इति हृदयस्थितद्वादशदलानाहतनलिनकर्णिकाया राकिणीं न्यस्य, तद्दलेषु प्राग्वत् तदावृतिशक्तीर्न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं कं कालरात्र्यै नमः, खं खण्डितायै, गं गायत्र्यै, घं घण्टाकर्षिण्यै, ङं ङार्णायै, चं चण्डायै, छं छायायै, जं जयायै, झं झङ्कारिण्यै, ञं ज्ञानरूपायै, टं टङ्कहस्तायै, ठं ठङ्कारिण्यै नमः ॥ इति ॥

अथ—

दिक्पत्रे नाभिपद्मे त्रिवदनलसिता दंष्ट्रिणीं रक्तवर्णां
शक्तिं दम्भोलिदण्डावभयमपि भुजैर्धारयन्तीं महोग्राम् ।
डामर्याद्यैः परीता पशुजनभयदा मांसधात्वेकनिष्ठां
गौडान्नासक्तचित्तां सकलसुखकरीं लाकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं लां लीं लमलवरयूं लाकिन्यै नमः । ३ डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं मा रक्ष रक्ष मांसात्मानं नमः ॥

इति नाभिगतदशदलमणिपूरकसरोजकर्णिकाया लाकिनीं न्यस्य, तद्दलेषु पूर्ववत् तत्परिवारशक्तीः न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं डं डामर्यै नमः, ढं ढङ्कारिण्यै, णं णार्णायै, तं तामस्यै, थं स्थाण्व्यै, दं दाक्षायण्यै, धं धात्र्यै, नं नार्यै, पं पार्वत्यै, फं फट्कारिण्यै नमः ॥

तदनु—

स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रा त्रिणेत्रा
हस्ताब्जैर्धारयन्तीं त्रिशिखगुणकपालाङ्कुशानात्तगर्वाम् ।
मेदोधातुप्रतिष्ठामलिमदमुदिता बन्धिनीमुख्ययुक्ता
पीता दध्योदनेष्टामभिमतफलदा काकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं का कीं क म ल व र यूं काकिन्यै नम । ३ व भ मं य रं ल मा रक्ष रक्ष मेदआत्मान नम ॥

इति गुह्यस्थानगतषट्दलस्वाधिष्ठानसरसिजकर्णिकाया काकिनीं न्यस्य, तद्दलेषु तदावरणशक्ती प्राग्वत् न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्री व बन्धिन्यै नमः, भ भद्रकाल्यै, मं महामायायै, यं यशस्विन्यै, रं रक्तायै, ल लम्बोष्ठ्यै नम ॥

ततः—

मूलाधारस्थपद्मे श्रुतिदललसिते पञ्चवक्त्रा त्रिणेत्रा
धूम्राभामस्थिसंस्था सृणिमपि कमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ।
बिभ्राणा बाहुदण्डै सुललितवरदापूर्वशक्त्यावृता ता
मुद्गान्नासक्तचित्ता मधुमदमुदिता साकिनीं भावयामः ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं सा सीं स म ल व र यूं साकिन्यै नम । व शं ष स मा रक्ष रक्ष अस्थ्यात्मान नम ॥

इति पायूपस्थमध्यगतचतुर्दलमूलाधारकमलकर्णिकाया साकिनीं न्यस्य, तद्दलेषु पूर्ववत् तदावृतिशक्ती न्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं वं वरदायै नम, श श्रियै, ष षण्डायै, सं सरस्वत्यै नम ॥

अथ—

भ्रूमध्ये बिन्दुपद्मे दलयुगकलिते शुक्लवर्णा कराब्जै
बिभ्राणा ज्ञानमुद्रा डमरुकममलामक्षमाला कपालम् ।

षड्वक्त्रा मज्जसंस्था त्रिणयनलसिता हंसवत्यादियुक्ता
हारिद्रान्नैकसक्ता सकलसुखकरीं हाकिनीं भावयाम ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं हा हीं ह म ल व र यूं हाकिन्यै नम ३ हं क्ष मा रक्ष रक्ष मज्जात्मानं नम ॥

इति भ्रूमध्यगतद्विदलाज्ञाकमलकर्णिकाया हाकिनीं न्यस्य तद्दक्षवामदलयो क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं हं हसवत्यै नम . क्षं क्षमावत्यै नम ॥

इति तच्छक्तिद्वयं न्यसेत् । तदनु—

मुण्डव्योमस्थपद्मे दशशतदलके कर्णिकाचन्द्रसंस्थां
रेतोनिष्ठा समस्तायुधकलितकरा सर्वतोवक्त्रपद्माम् ।
आदिक्षान्तार्णशक्तिप्रकरपरिवृता सर्ववर्णा भवानीं
सर्वान्नासक्तचित्तां परशिवरसिका याकिनीं भावयाम ॥

इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्री या यीं य म ल व र यूं याकिन्यै नम । ३ अं . . . क्षं (५१) मा रक्ष रक्ष शुक्रात्मानं नम ॥

इति ब्रह्मरन्ध्रगतसहस्रदलसरसिजकर्णिकायां याकिनीं न्यस्य तद्दलेषु प्रतिविंशतिदलं तदावरणशक्तीः अमृताद्या. क्षमावत्यन्ता पूर्वोक्ताः प्राग्वत् न्यसेत् ॥

राशिन्यासः

रक्तश्वेतहरित्पाण्डुचित्रकृष्णपिशङ्गकान् ।
कपिशबभ्रुकिर्म्मीरकृष्णधूम्रान् क्रमात् स्मरेत् ॥

राशीनिति शेष । इति ध्यात्वा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आ इं ईं मेषाय नम. । दक्षपादे ॥
३ उं ऊं वृषभाय नम. । लिङ्गदक्षभागे ॥

३ ॠं ॠं ऌं ॡं मिथुनाय नम । दक्षकुक्षौ ॥
३ एं ऐं कर्काय नम । हृदयदक्षभागे ॥
३ ओं औं सिंहाय नम । दक्षबाहुमूले ॥
३ अं अः शं षं सं हं ळं कन्यायै नम. । दक्षशिरोभागे ॥
३ कं खं गं घं ङं तुलायै नम । वामशिरोभागे ॥
३ चं छं जं झं ञं वृश्चिकाय नम । वामबाहुमूले ॥
३ टं ठं डं ढं णं धनुषे नमः । हृदयवामभागे ॥
३ तं थं दं धं नं मकराय नम । वामकुक्षौ ॥
३ पं फं बं भं मं कुम्भाय नम । लिङ्गवामभागे ॥
३ यं रं लं वं क्षं मीनाय नम । वामपादे ॥

पीठन्यास.

सितासितारुणश्यामहरित्पीतान्यनुक्रमात् ।
पुनः क्रमेण देवेशि पञ्चाशत्पीठसञ्चय ॥

इति भावयित्वा. मातृकाभि. समं पूर्वोक्तेषु तासां स्थानेषु पीठानि क्रमेण विन्यसेत् । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अं कामरूपाय नम । शिरसि ॥
३ आं वाराणस्यै नम । मुखवृत्ते ॥
३ इं नेपालाय नम । दक्षनेत्रे ॥
३ ईं पौण्ड्रवर्धनाय नमः । वामनेत्रे ॥
३ उं पुरस्थिरकाश्मीराय नम । दक्षकर्णे ॥
३ ऊं कान्यकुब्जाय नमः । वामकर्णे ॥
३ ऋं पूर्णशैलाय नम । दक्षनासापुटे ॥
३ ॠं अर्बुदाचलाय नम । वामनासापुटे ॥
३ ऌं आम्रातकेश्वराय नम । दक्षगण्डे ॥
३ ॡं एकाम्राय नम । वामगण्डे ॥

३ ए त्रिस्रोतसे नम. । ऊर्ध्वोष्ठे ॥
३ ऐं कामकोटये नम । अधरोष्ठे ॥
३ ओं कैलासाय नम· । ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ ॥
३ औं भृगुनगराय नम· । अधोदन्तपङ्क्तौ ॥
३ अं केदाराय नम । जिह्वाग्रे ॥
३ अ चन्द्रपुष्करिण्यै नम । कण्ठे ॥
३ कं श्रीपुराय नम· । दक्षबाहुमूले ॥
३ खं ओङ्काराय नम । दक्षकूर्परे ॥
३ गं जालन्धराय नम । दक्षमणिबन्धे ॥
३ घं मालवाय नम । दक्षकराङ्गुलिमूले ॥
३ ङं कुलान्तकाय नम । दक्षकराङ्गुल्यग्रे ॥
३ चं देवीकोटाय नम । वामबाहुमूले ॥
३ छं गोकर्णाय नम । वामकूर्परे ॥
३ जं मारुतेश्वराय नम. । वाममणिबन्धे ॥
३ झं अट्टहासाय नम । वामकराङ्गुलिमूले ॥
३ ञं विरजायै नम । वामकराङ्गुल्यग्रे ॥
३ टं राजगेहाय नम· । दक्षोरुमूले ॥
३ ठं महापथाय नम । दक्षजानुनि ॥
३ डं कोलापुराय नम । दक्षगुल्फे ॥
३ ढ एलापुराय नम । दक्षपादाङ्गुलिमूले ॥
३ णं कालेश्वराय नम । दक्षपादाङ्गुल्यग्रे ॥
३ तं जयन्तिकायै नमः । वामोरुमूले ॥
३ थं उज्जयिन्यै नम· । वामजानुनि ॥
३ दं चित्रायै नम । वामगुल्फे ॥
३ धं क्षीरिकायै नम· । वामपादाङ्गुलिमूले ॥
३ नं हस्तिनापुराय नम. । वामपादाङ्गुल्यग्रे ॥
३ पं उड्डीशाय नमः । दक्षपार्श्वे ॥

३ फं प्रयागाय नमः । वामपार्श्वे ॥
३ बं पष्टीशाय नमः । पृष्ठे ॥
३ भं मायापुर्यै नमः । नाभौ ॥
३ मं जलेशाय नमः । जठरे ॥
३ यं मलयाय नमः । हृदये ॥
३ रं श्रीशैलाय नमः । दक्षस्कन्धे ॥
३ लं मेरवे नमः । गलपृष्ठे ॥
३ वं गिरिवराय नमः । वामस्कन्धे ॥
३ शं महेन्द्राय नमः । हृदयादिदक्षकराङ्गुल्यन्तम् ॥
३ षं वामनाय नमः । हृदयादिवामकराङ्गुल्यन्तम् ॥
३ सं हिरण्यपुराय नमः । हृदयादिदक्षपादाङ्गुल्यन्तम् ॥
३ हं महालक्ष्मीपुराय नमः । हृदयादिवामपादाङ्गुल्यन्तम् ॥
३ ळं ओड्याणाय नमः । हृदयादिगुह्यान्तम् ॥
३ क्षं छायाछत्राय नमः । हृदयादिमूर्धान्तम् ॥

इति षडवयवक षोढान्यासः समाप्तः

महाषोढान्यासस्तु श्रीषोडशाक्षरीविषयकः । तदुपासकैः तत्कर्तव्यतापक्षे तन्त्रान्तरात् ज्ञातव्यः । इह ग्रन्थविस्तरभिया न लिखितः ॥

श्रीचक्रन्यासः

अस्य श्रीचक्रन्यासेत्यनन्तरं जपप्रकरणे वक्ष्यमाणेन विधिना ऋष्यादीन् न्यस्य. आह्निकप्रकरणोक्तवत् ध्यात्वा. श्रीदेव्या उपचारमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्वा.

शरीरं चिन्तयेदादौ निजं श्रीचक्ररूपकम् ।
त्वगाद्याकारनिर्मुक्तं ज्वलत्कालाग्निसन्निभम् ॥

ऐं ह्रीं श्रीं [illegible] परब्रह्मयोगिनी[illegible]देवताभ्यो नमः [illegible]

ऐं ह्रीं श्रीं गं [illegible] नमः । [illegible] ॥

३ क्षं क्षेत्रपालाय नमः । [illegible] ॥

३ यां योगिनीभ्यो नमः । [illegible] ॥

३ लं इन्द्राय नमः । [illegible] ॥

३ रं अग्नये नमः । [illegible] ॥

३ [illegible] नमः । दक्षजानुनि ॥

३ टं यमाय नमः । [illegible] ॥

३ क्षं निर्ऋतये नमः । दक्षांगे ॥

३ वं वरुणाय नमः । मूर्ध्नि ॥

३ यं वायवे नमः । वामांसे ॥

३ सं सोमाय नमः । वामपार्श्वे ॥

३ हं ईशानाय नमः । वामजानुनि ॥

३ हं स ब्रह्मणे नमः । मूर्ध्नि ॥

३ अं अनन्ताय नमः । मूलाधारे ॥

त्रैलोक्यमोहनचक्रन्यास.

ऐं ह्रीं श्रीं अं आ सौः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य.

ततः ३ आद्यचतुरश्ररेखायै नमः—इति दक्षांसपृष्ठादिवक्ष्यमाणेषु स्थानेषु अञ्जलिना व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अणिमासिद्ध्यै नमः । दक्षांसपृष्ठे ॥

३ लघिमासिद्ध्यै नमः । दक्ष[1]पाण्यङ्गुल्यग्रेषु ॥

३ महिमासिद्ध्यै नमः । दक्षोरुसन्धौ ॥

३ ईशित्वसिद्ध्यै नमः । दक्षपादाङ्गुल्यग्रेषु ॥

[1] दो.पृष्ठे—४२, ४३.

३ वशित्वसिद्ध्यै नमः । वामपादाङ्गुल्यग्रेषु ॥
३ प्राकाम्यसिद्ध्यै नमः । वामोरुसन्धौ ॥
३ भुक्तिसिद्ध्यै नमः । वामपाण्यङ्गुल्यग्रेषु ॥
३ इच्छासिद्ध्यै नमः । वामांसपृष्ठे ॥
३ प्राप्तिसिद्ध्यै नमः । शिखामूले ॥
३ सर्वकामसिद्ध्यै नमः । शिरः पृष्ठे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरश्रमध्यरेखायै नमः —इति वक्ष्यमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य.

ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्म्यै नमः । पादाङ्गुष्ठद्वये ॥
३ माहेश्वर्यै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
३ कौमार्यै नमः । मूर्ध्नि ॥
३ वैष्णव्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
३ वाराह्यै नमः । वामजानुनि ॥
३ इन्द्राण्यै नमः । दक्षजानुनि ॥
३ चामुण्डायै नमः । दक्षांसे ॥
३ महालक्ष्म्यै नमः । वामांसे ॥

ऐं ह्रीं श्रीं चतुरश्रान्त्यरेखायै नमः —इति वक्ष्यमाणाङ्गेषु व्यापकं न्यस्य.

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिण्यै नमः । पादाङ्गुष्ठद्वये ॥
३ सर्वविद्राविण्यै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
३ सर्वाकर्षिण्यै नमः । मूर्ध्नि ॥
३ सर्ववशङ्कर्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
३ सर्वोन्मादिन्यै नमः । वामजानुनि ॥
३ सर्वमहाङ्कुशायै नमः । दक्षजानुनि ॥
३ सर्वखेचर्यै नमः । दक्षांसे ॥
३ सर्वबीजायै नमः । वामांसे ॥
३ सर्वयोनये नमः । द्वादशान्ते ॥

३ सर्वत्रिखण्डायै नमः । पादाङ्गुष्ठद्वये ॥

३ अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्रेश्वर्यै त्रिपुरायै नमः । हृदये ॥

एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सशक्तयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वाः न्यस्ताः सन्त्विति हृदि चक्रसमर्पणं न्यस्य ॥

सर्वाशापरिपूरकचक्रन्यासः

ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्राय नमः —इति व्यापकं न्यस्य.

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिण्यै नित्याकलायै नमः । दक्षकर्णपृष्ठे ॥

३ बुद्ध्याकर्षिण्यै नमः । दक्षांसे ॥

३ अहङ्काराकर्षिण्यै नमः । दक्षकूर्परे ॥

३ शब्दाकर्षिण्यै नमः । दक्षकरपृष्ठे हस्ततलपृष्ठयोः ॥

३ स्पर्शाकर्षिण्यै नमः । दक्षांगे, दक्षस्फिजि ॥

३ रूपाकर्षिण्यै नमः । दक्षजानुनि ॥

३ रसाकर्षिण्यै नमः । दक्षगुल्फे ॥

३ गन्धाकर्षिण्यै नमः । दक्षपादतले, दक्षप्रपदे ॥

३ चित्ताकर्षिण्यै नमः । वामपादतले वामप्रपदे ॥

३ धैर्याकर्षिण्यै नमः । वामगुल्फे ॥

३ स्मृत्याकर्षिण्यै नमः । वामजानुनि ॥

३ नामाकर्षिण्यै नमः । वामांगे, वामस्फिजि ॥

३ [illegible] नमः । वामकरपृष्ठे वामहस्ततलपृष्ठयोः ॥

३ [illegible] नमः । [illegible] ॥

३ [illegible] ॥

३ [illegible] ॥

३ [illegible] । [illegible] ।

[illegible]

सर्वसङ्क्षोभणचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौः सर्वसङ्क्षोभणचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं अनङ्गकुसुमायै नमः । दक्षशङ्खे ॥ (शङ्खो नाम ललाटास्थि)
३ अनङ्गमेखलायै नमः । दक्षजत्रुणि ॥ (जत्रु नाम बाहुमूलसन्धिः)
३ अनङ्गमदनायै नमः । दक्षोरौ ॥
३ अनङ्गमदनातुरायै नमः । दक्षगुल्फे ॥
३ अनङ्गरेखायै नमः । वामगुल्फे ॥
३ अनङ्गवेगिन्यै नमः । वामोरौ ॥
३ अनङ्गाङ्कुशायै नमः । वामजत्रुणि ॥
३ अनङ्गमालिन्यै नमः । वामशङ्खे ॥
३ ह्रीं क्लीं सौः सर्वसङ्क्षोभणचक्रेश्वर्यै नमः । हृदये ॥

एताः गुप्ततरयोगिन्यः. सर्वचक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत् ॥

सर्वसौभाग्यदायकचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं हैं ह्क्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसङ्क्षोभिण्यै नमः । ललाटमध्ये ॥
३ सर्वविद्राविण्यै नमः । ललाटदक्षभागे ॥
३ सर्वाकर्षिण्यै नमः । दक्षगण्डे ॥
३ सर्वाह्लादिन्यै नमः । दक्षांसे ॥
३ सर्वसम्मोहिन्यै नमः । दक्षपार्श्वे ॥
३ सर्वस्तम्भिन्यै नमः । दक्षोरौ ॥
३ सर्वजृम्भिण्यै नमः । दक्षजङ्घायाम् ॥
३ सर्ववशङ्कर्यै नमः । वामजङ्घायाम् ॥
३ सर्वरञ्जिन्यै नमः । वामोरौ ॥
३ सर्वोन्मादिन्यै नमः । वामपार्श्वे ॥
३ सर्वार्थसाधिन्यै नमः । वामांसे ॥
३ सर्वसम्पत्तिपूरिण्यै नमः । वामगण्डे ॥

३ सर्वमन्त्रमय्यै नमः । ललाटवामभागे ॥
३ सर्वद्वन्द्वक्षयङ्कर्यै नमः । शिरःपृष्ठे ॥
३ हैं ह्क्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्रेश्वर्यै त्रिपुरवासिन्यै नमः । हृदये ॥

एताः सम्प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः इत्यादि समर्पणं न्यसेत् ॥

सर्वार्थसाधकचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः सर्वार्थसाधकचक्राय नमः—इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिप्रदायै नमः । दक्षनेत्रे, दक्षनासापुटे ॥
३ सर्वसम्पत्प्रदायै नमः । नासामूले, दक्षसृक्किणि ॥
३ सर्वप्रियङ्कर्यै नमः । वामनेत्रे, दक्षस्तने ॥
३ सर्वमङ्गलकारिण्यै नमः । वामबाहुमूले, दक्षवृषणे ॥
३ सर्वकामप्रदायै नमः । वामोरुमूले, गीविन्या दक्षभागे ॥
३ सर्वदुःखविमोचिन्यै नमः । वामजानुनि, गीविन्या वामभागे ॥
३ सर्वमृत्युप्रशमन्यै नमः । दक्षजानुनि, वामस्तने ॥
३ सर्वविघ्नविनाशिन्यै नमः । गुदे, वामवृषणे ॥
३ सर्वाङ्गसुन्दर्यै नमः । दक्षोरुमूले, वामसृक्किणि ॥
३ सर्वसौभाग्यदायिन्यै नमः । दक्षबाहुमूले, वामनासापुटे ॥
३ ऐं ह्स्क्लीं ह्स्सौः सर्वार्थसाधकचक्रेश्वर्यै त्रिपुराश्रियै नमः । हृदये ॥

[illegible] सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्राः इत्यादि [illegible] ॥

सर्वरक्षाकरचक्रन्यासः

[illegible]

[illegible]

[illegible]

३ सर्वैश्वर्यप्रदायिन्यै नम । दक्षस्तने ॥

३ सर्वज्ञानमय्यै नम । दक्षमुष्के ॥

३ सर्वव्याधिविनाशिन्यै नम । [1]सीविन्याम्, सीविन्या दक्षभागे ॥
(सीविनी—अण्डद्वयमध्यवर्तिनी सिरा) ॥

३ सर्वाधारस्वरूपायै नम । वाममुष्के (वामवृषणे) सीविन्या वामभागे ॥

३ सर्वपापहरायै नम । वामस्तने ॥

३ सर्वानन्दमय्यै नम । वामसृक्किणि ॥

३ सर्वरक्षास्वरूपिण्यै नम । वामनासापुटे ॥

३ सर्वेप्सितफलप्रदायै नम । नासाग्रे ॥

३ ह्रीं क्लीं ब्ले सर्वरक्षाकरचक्रेश्वर्यै त्रिपुरमालिन्यै नम । हृदि ॥

एता निगर्भयोगिन्य सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत ॥

सर्वरोगहरचक्रन्यास

ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं सौं सर्वरोगहरचक्राय नम — इति व्यापक न्यस्य

ऐं ह्रीं श्रीं अ . . . अ (१६) [illegible] वशिनीवाग्देवतायै नम ।
दक्षचिबुके ॥

३ कं . . . ङ (५) क्ली कामेश्वरीवाग्देवतायै नम । [illegible] ॥

३ च . . . ञं (५) न्व्लीं मोदिनीवाग्देवतायै नम । [illegible] ॥

३ ट . . . ण (५) [illegible] विमलावाग्देवतायै नम । [illegible] ॥

३ त . . . न (५) ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नम । [illegible] ॥

३ पं . . . मं (५) [illegible] जयिनीवाग्देवतायै नम । [illegible]
वामभागे ॥

३ यं . . . [illegible] (७) [illegible] सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नम । [illegible] ॥

[1] एतदादिषु [illegible]

३ शं . . . क्षं (६) क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः । वामचिबुके ॥

३ ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्रेश्वर्यै त्रिपुरासिद्धायै नमः । हृदि ॥

एता. रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि पूर्ववत् ॥

आयुधन्यासः

अथ हृदि त्रिकोणं विभाव्य तत्र प्रागादिदिक्षु क्रमेण आयुधाना चतुष्टयं न्यसेत् । यथा —

ऐं ह्रीं श्रीं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं स सर्वजम्भनेभ्यो बाणेभ्यो नमः । त्रिकोणपृष्ठे ॥

३ धं सर्वसम्मोहनाय धनुषे नमः । त्रिकोणदक्षे, वामे ॥

३ ह्रीं सर्ववशीकरणाय पाशाय नमः । त्रिकोणाग्रे, ऊर्ध्वभागे ॥

३ क्रों सर्वस्तम्भनाय अङ्कुशाय नमः । त्रिकोणवामे, दक्षभागे ॥

सर्वसिद्धिप्रदचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लरीं ह्स्रौः सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः । इति न्यासकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं [illegible] कामकलात्मिकायै महाकामेश्वर्यै नमः । त्रिकोणाग्रकोणे ॥

३ [illegible] पूर्णगिरिपीठात्मिकायै महा[illegible]र्यै नमः । [illegible] ॥

३ [illegible] [illegible] महाभगमालिन्यै नमः । [illegible]

३ [illegible] त्रिपुरसुन्दर्यै [illegible] । [illegible] ।

[illegible]

ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्रैं ह्स्क्लीं ह्स्रौः सर्वसिद्धिप्रदचक्रेश्वर्यै त्रिपुराम्बायै नमः । इति ॥

एता अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे समुद्रा इत्यादि प्राग्वत् चक्रसमर्पणं न्यसेत ॥

सर्वानन्दमयचक्रन्यासः

ऐं ह्रीं श्रीं मूल सर्वानन्दमयचक्राय नमः —इति व्यापकं न्यस्य,

ऐं ह्रीं श्रीं मूलं श्रीललितायै नमः । हृदयमध्ये ॥

३ एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वानन्दमये चक्रे समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सशक्तिः सवाहना सपरिवारा न्यस्ताऽस्तु ॥

३ मूलं सर्वानन्दमयचक्रेश्वर्यै श्रीललितायै नमः इति हृदि न्यस्य योनिमुद्रां प्रदर्श्य मूलं जप्त्वा पुनः कराङ्गन्यासं कुर्यात् ॥

इति नित्यार्णवोक्तश्रीचक्रन्यासः । इमौ षोढाचक्रन्यासौ श्रीषोडशाक्षर्या अपि साधारणौ ॥

इति न्यासप्रकरणं पञ्चमं समाप्तम् ॥

जपप्रकरणम्

अथ यौवनोल्लासे जपप्रकरणं षष्ठमारभ्यते । अत्र सूत्रकृतः पुरश्चरणादिकं न विधित्सितम् काम्यकर्मण्येव तस्यावश्यकत्वात् । “सपञ्चकालाभेऽपि नित्यक्रम-प्रत्यवमृष्टिः,” “पञ्चपर्वसु विशेषार्चा च” इत्येताभ्यां सूत्राभ्यां नित्यनैमित्तिकावेव क्रमावभिधाय “यदि काम्यमीप्सेत्” इति होमखण्डसूत्रगतेन यदिपदेन काम्यहोम-कर्मणः कृताकृतत्वज्ञापनात् । युक्तं चैतत् । तथा हि—

शुभं वाऽप्यशुभं वाऽपि काम्यं कर्म करोति यः ।
तस्यारित्वं व्रजेन्मन्त्रो न तस्मात्तत्परो भवेत् ॥

इति सञ्जीविनीं ध्यात्वा पञ्चधोपचर्य, ३ श्रीं क्लीं क्लीं है है क ल ह्रीं सौः ल स क ह्रीं क्लीं क्लीं ह्रीं श्रीं इति सप्तदशाक्षरं सञ्जीविनीमन्त्रं सप्तवारं जपेत् ॥

[1]ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं श्रीं हं स क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं हं स. ह्रीं श्रीं इति त्रयोविंशत्यक्षरं प्राणमन्त्रं सप्तवारं जपेत् ॥

३ ॐ श्रीं ऐं क्लीं ह्रीं क ए ई ल ह्रीं ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं ह स क ह ल ह्रीं ॐ ऐं श्रीं क्लीं ह्रीं ह क ल ए ह्रीं ह क ह ल ह्रीं ह ए क ल ह्रीं ॐ ऐं क्लीं श्रीं ह्रीं क ह ल ए ह्रीं क ह ए ल ह्रीं क ह ह ल ह्रीं हं स ॐ ह्रीं श्रीं हं स· सोहं स क ल ह्रीं इति सप्तत्यक्षरं(?)दीपिनीमन्त्रं च प्रत्येकं सप्तवारं जपेत् ॥

इमे मन्त्राः पञ्चदशीषोडशीनां साधारणा ॥

षोडशाक्ष्यां असाधारणा पञ्च मन्त्राः । यथा––

[1]ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ ॐ ह्रीं श्रीं ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं य र ल व क्ष म ल व र यूं ॐ ॐ ह्रीं श्रीं ॐ सौ· क्लीं ऐं इति महाकामेश्वरमन्त्रं दशवारं जपेत् ॥

२ (पञ्चदशी) क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं— त्रिवारं जपेत् ॥

३ (षोडशी) श्रीं ह्रीं क्लीं ऐं सौ. ॐ ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं सौ. ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं— त्रिवारं जपेत् ॥

३ ऐं क्लीं सौः बालायै नमः । ऐं क्लीं उच्छिष्टचाण्डालि सुमुखि देवि महापिशाचिनि ह्रीं ठ. ठ ठः स्वाहा––त्रिवारं जपेत् ॥

[1] अस्य मन्त्रस्य विविधाः पाठा. ईदृशा तत्तत्कोशेषु दृश्यन्ते.

३ ॐ ह्रीं स्रीं हूरू क्रीं श्रीं उग्रतारे सो क्ष्रीं ह्रीं श्रीं स्वाहा—
त्रिवारं जपेत् ॥

एते पञ्च मन्त्राः पञ्चरत्नपदेन उच्यन्ते ॥

ततः सूतकनिवारणाय प्रणवसम्पुटिता मूलविद्या (पञ्चदशी) दशवारमावर्त्य अनन्तरं विघ्नहरान् षण्मन्त्रान् त्रिस्त्रिर्जपेत् ॥ यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं इ रि मि लि कि रि कि लि प रि मि रोम् ॥
३ ॐ ह्रीं नमो भगवति महात्रिपुरभैरवि मम त्रैपुररक्षां कुरु कुरु ॥
३ संहर संहर विघ्नरक्षोविभीषकान् कालय हुं फट् स्वाहा ॥
३ क्लृ रक्ताभ्यो योगिनीभ्यो नमः ॥
३ सा सारसाय वह्नाशनाय नमः ॥
३ दु मु लु पु मु लु पु ह्रीं चामुण्डायै नमः ॥

एते कुल्लुकाद्या विघ्नहरान्ता जपस्य पूर्वाङ्गमन्त्राः । त्रितारीपूर्वकत्वं तु सर्वेषां सिद्धमेव ॥

ततः पट्टाच्छिन्ना सुवर्णरत्नस्फटिकमणिपुत्रजीवरुद्राक्षाद्यन्यतमनिर्मिता माला श्यामाक्रमे वक्ष्यमाणेन संस्कारविधिना संस्कृतामादाय, कचित्पात्रे वामपाणौ वा निधाय सामान्यार्घ्योदकेन शुद्धोदकेन वा मूलेनाभ्युक्ष्य,

ॐ मा माले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ॥

इति प्रार्थ्य, ह्रीं सिद्ध्यै नमः इति मन्त्रेण पुनः पुनः आवृत्तेन गन्धादिभिः पञ्चभिः गन्धपुष्पाभ्यामेव वा सम्पूज्य, ऐं ह्रीं श्रीं ग

अविघ्नं कुरु माले त्वं करे गृह्णामि दक्षिणे ।
जपकाले तु सततं प्रसीद मम सिद्धये ॥

इति दक्षिणहस्तेन मालां गृहीत्वा, मध्यमामध्यपर्वावलम्बिनीं तां तर्जन्या वामहस्तेन चास्पृशन्, एकमणिग्रहणे अन्यमनुपाददानः क्रमादङ्गुष्ठाग्रेण मणीन् परिवर्तयन् जृम्भाक्षुताद्यकुर्वन् अनिद्राणः, एतेषां सम्भवे आचम्य देवताऽऽत्मत्वं भावयन्, माला

मपातयन् प्रमादपतितायामुक्तसंस्कारं कृत्वा खटखटाशब्दमकुर्वाणः अश्लिष्टमनुच्चारयन् असम्भाषमाणो मालामप्रदर्शयन् अन्यदप्युक्तमाचरन् श्रीगुरुमुखादवगतं षडर्थाद्यन्यतममर्थं चतुर्विधैक्यशून्यषट्कावस्थापञ्चकविषुवत्सप्तकमन्त्रचैतन्यादिरहस्यजातं चानुसन्दधानो यथाऽधिकारं मनसोपांशुना वा सहस्रं त्रिशतं शतं वा मूलविद्यामारम्भे प्रोक्तसङ्ख्याऽवधौ च प्रणवपुटितां सकृज्जपित्वा उत्तराङ्गमन्त्रान् जपदशमांशमावर्तयेत् ॥

जपोत्तराङ्गमन्त्राः

ते तु त्रिपुराद्यष्टचक्रेश्वरीमन्त्रा अष्टौ—

ऐं ह्रीं श्रीं अं आं सौः, ३ ऐं क्लीं सौः, ३ ह्रीं क्लीं सौः, ३ हैं ह्क्लीं ह्सौः, ३ ह्सैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः, ३ ह्रीं क्लीं ब्लें, ३ ह्रीं श्रीं सौः, ३ ह्स्लैं ह्स्क्लीं ह्स्सौः ॥

मूलमेकं—ऐं ह्रीं श्रीं क ए ई ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ॥

तत्तत्तिथिनित्याविद्या— ताश्च शुक्लपक्षे कामेश्वर्यादिचित्राऽन्ता । कृष्णपक्षे तु चित्राऽऽदिकामेश्वर्यन्ता । तिथिवृद्धावेका नित्या दिनद्वये, तिथिक्षये एकस्मिन् दिवसे नित्याद्वयं, इति क्रमेण जप्याः । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं अ ऐं स क ल ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः ॥

३ आ ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशङ्करि भगरूपे नित्यक्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यानय वरदे रेते सुरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जें ब्लूं भें ब्लूं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे वशमानय स्त्रीं हर ब्लें ह्रीं ॥

३ इ [illegible] नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा ॥

३ ई [illegible] स्वाहा ॥

३ उ ॐ ह्रीं वह्निवासिन्यै नमः ॥

३ ऊं ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रो नित्यमदद्रवे ह्रीं ॥

३ ऋ ह्रीं शिवदूत्यै नम ॥

३ ॠ ॐ ह्रीं हु खे च चे क्ष स्त्रीं हु क्षें ह्रीं फट् ॥

३ ऌं ऐ क्लीं सौ· ॥

३ ॡं हसकलरडैहसकलरडींहसकलरडौः ॥

३ ए ह्रीं फ्रें स्रूं क्रो आ क्लीं ऐं ब्लू नित्यमदद्रवे हु फ्रें ह्रीम् ॥

३ ऐं भ्म्र्यां ॥

३ ओं स्वौं ॥

३ औ ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसहार-कारिके जातवदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रा ह्रीं ह्रू र र र र र र र ज्वालामालिनि हुं फट् ॥

३ अ च्कौम् ॥

अङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गीभूता बाला अन्नपूर्णा अश्वारूढा मन्त्रात्मयो वक्ष्यमाणा इति च त्रयोदश· ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ सौ क्लीं ऐं ऐं क्लीं सौ· । इति श्रियोऽङ्गबाला ॥

३ ह्रीं श्रीं क्लीं ॐ नमो भगवति अन्नपूर्णेश्वरि ममाभिलषितमन्नं देहि स्वाहा । इति श्रिय उपाङ्गमन्नपूर्णा ॥

३ ॐ आ ह्रीं क्रों एहि परमेश्वरि स्वाहा । इति श्रीप्रत्यङ्गमश्वारूढा ॥

कालनित्या तु सूत्रकृताऽनुपात्ता ॥

अथ पुन ऋष्यादिमानसपूजाऽन्तं विधाय, सबीजा· सर्वसङ्क्षोभिण्यादिमुद्रा· आयुधमुद्राश्च प्रदर्श्य,

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति श्रीदेव्या वामकरे सामान्यार्घ्यसलिलप्रक्षेपेण जपं निवेद्य—

त्वं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम ।
शुभं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा ॥

इति माला प्रार्थ्य. निगूढ निधाय. श्रीगुरुपादुकामन्त्रं मुहुरुच्चारयन् गुरुपरमगुरुपरमेष्ठिगुरून् तत्तन्नामपूर्वं प्रणमेत ॥ इति जपविधि ॥

रश्मिमालामन्त्राः

(तत्र वैदिकेषु स्वरपूर्वं पाठ)

ॐ भूर्भुव सुव । तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो न प्रचोदयात् ॥ इति त्रिंशद्वर्णा गायत्री ॥ मूलाधारे ॥ १ ॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।
मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधो जहि ॥
स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
वृषेन्द्र पुर एतु न स्वस्तिदा अभयङ्कर ॥

इत्यैन्द्री विद्या सप्तषष्ट्यर्णा सङ्कटे भयनाशिनी ॥ हृदये ॥ २ ॥

ॐ घृणि सूर्य आदित्योम् ॥ इत्यष्टार्णा सौरी तेजोदा ॥ फाले ॥ ३ ॥

ॐ ॥ इति प्रणव केवलो ब्रह्मविद्या मुक्तिप्रदा ॥ ब्रह्मरन्ध्रे ॥ ४ ॥

ॐ परोरजसे सावदोम् ॥ इति नवार्णा तुरीयगायत्री स्वैक्यविमर्शिनी ॥ द्वादशान्ते ॥ ५ ॥

रश्मिपञ्चकमेतत् मूलाधारहृत्फालविधिबिलद्वादशान्तस्थानबीजतया भावनीयम् । द्वादशान्तस्थानं तु ललाटस्योत्तरभाग ॥

ॐ सूर्याक्षितेजसे नम । खेचराय नमः । असतो मा सद्गमय । तमसो मां ज्योतिर्गमय । मृत्योर्मामृतं गमय । उष्णो भगवान् शुचिरूपः । हंसो भगवान् शुचिप्रतिरूप ॥

विश्वरूपं घृणिनं जातवेदसं हिरण्मयं ज्योतिरेकं तपन्तम् ।
सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमान प्राण प्रजानामुदयत्येष सूर्यः ॥

ॐ नमो भगवते सूर्याय । अहोवाहिनि वाहिन्यहोवाहिनि वाहिनि स्वाहा ॥

वयस्सुपर्णा उपसेदुरिन्द्र प्रियमेधा ऋषयो नाथमाना ।
अपध्वान्तमूर्णुहि पूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान् ॥

पुण्डरीकाक्षाय नम । पुष्करेक्षणाय नम । अमलेक्षणाय नम । कमलेक्षणाय नम । विश्वरूपाय नम । श्रीमहाविष्णवे नम । इति षोडशमन्त्रसमष्टिरूपिणी चक्षुष्मतीविद्या दूरदृष्टिसिद्धिप्रदा ॥ मूलाधारे ॥ ६ ॥

ॐ गन्धर्वराज विश्वावसो ममाभिलषिता कन्या प्रयच्छ स्वाहा ॥ इत्युत्तमकन्याविवाहदायिनी ॥ हृदये ॥ ७ ॥

ॐ नमो रुद्राय पथिषदे स्वस्ति मा सपारय ॥ इति मार्गसङ्कट-हारिणी ॥ फाले ॥ ८ ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । इति जलापच्छमनी ॥ ब्रह्मरन्ध्रे ॥ ९ ॥

अच्युताय नम । अनन्ताय नम । गोविन्दाय नमः ॥ इति महाव्याधिशमनी नामत्रयीविद्या ॥ द्वादशान्ते ॥ १० ॥

एतद्रश्मिपञ्चक मूलाधारादिपरिकरतया ज्ञेयम् ॥

ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा ॥ इति महागणपतिविद्या प्रत्यूहशमनी ॥ मूलाधारे ॥ ११ ॥

ॐ नम शिवायै । ॐ नम शिवाय ॥ इति द्वादशार्णा शिवतत्त्वविमर्शिनी ॥ हृदये ॥ १२ ॥

ॐ जु स मा पालय पालय ॥ इति दशार्णा मृत्योरपि मृत्युरेषा विद्या ॥ फाले ॥ १३ ॥

ॐ नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्त्वनिराकरण धारयिता भूयास कर्णयो. श्रुतं मा च्योढ्व ममामुष्य ॐ ॥ इति श्रुतिधारिणी विद्या ॥ ब्रह्मरन्ध्रे ॥१४॥

अं . क्षं (५१) ॥ इति सबिन्दुरकारादिक्षकारान्तवर्णात्मिका मातृका सर्वज्ञताकरी द्वादशान्ते ॥ १५ ॥

पञ्चेमा रश्मयो मूलादिरक्षात्मकतया द्रष्टव्या ॥

ह स क ल ह्रीं ह स क ह ल ह्रीं स क ल ह्रीं ॥ इति लोपामुद्राविद्या स्वस्वरूपविमर्शिनी ॥ मूलाधारे ॥ १६ ॥

क्रीं हं ह्स्रौं स्हौं हें क्रीं ॥ इति षट्कूटा सम्पत्करी विद्या ॥ हृद्ये ॥ १७ ॥

सं सृष्टिनित्ये स्वाहा हं स्थितिपूर्णे नमः रं महासंहारिणि कृशे चण्डकालि फट् रं ह्स्ख्फ्रें महाचण्डे अनन्तभास्करि महाचण्डकालि फट् रं महासंहारिणि कृशे चण्डकालि फट् हं स्थितिपूर्णे नमः सं सृष्टिनित्ये स्वाहा ह्स्ख्फ्रें महाचण्डयोगेश्वरि ॥ इति विद्यापञ्चकरूपिणी कालसङ्कर्षिणी परमा तु परा ॥ काल्ये ॥ १८ ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौः आस्मद अहमत ह्सौः ह्स्ख्फ्रें श्रीं ह्रीं ऐं ॥ इत्यनुत्तराम्नाय शाम्भवी विद्या ॥ ब्रह्मण्ये ॥ १९ ॥

सौः ॥ इयं पराविद्या । आत्मशाले ॥ २० ॥

एतस्याः पञ्च रश्मयो मूलाम्नायानुगता कल्प्याः ॥

ऐं क्लीं सौः सौः क्लीं ऐं ऐं क्लीं सौः ॥ इति नवाक्षरी श्रीत्रिपुरबाला

ऐं नम उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि सर्ववशङ्करि स्वाहा ॥ इति श्यामाङ्गभूता लघुश्यामा ॥ २६ ॥

ऐं क्लीं सौ वदवद वाग्वादिनि स्वाहा ॥ इयं श्यामोपाङ्गभूता वाग्वादिनी ॥ २७ ॥

ॐ ओष्ठापिधाना नकुली दन्तै परिवृता पविः ॥
सर्वस्यै वाच ईशाना चारु मामिह वादयेत् ॥ २८ ॥

इयं श्यामाप्रत्यङ्गभूता नकुलीविद्या ॥

श्रीविद्यागुरुपादुकैव प्रथमबीजत्रयस्थाने बालासहिता श्यामागुरुपादुका भवति । यथा—

ऐं क्लीं सौ ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौ स्हौ अमुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुका पूजयामि नम ॥ २९ ॥

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ ॐ नमो भगवति श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजन-मनोहारि सर्वमुखरञ्जिनि क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशङ्करि सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि सर्वदुष्टमृगवशङ्करि सर्वसत्त्ववशङ्करि सर्वलोकवशङ्करि अमुकं मे वशमानय स्वाहा सौ. क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं ॥ ३० ॥

इत्यष्टनवतिवर्णा राजश्यामला पूर्वोक्ताभि अङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गपादुकेत्येता-भिश्चतसृभि विद्याभि सहिता हृच्चक्रे यष्टव्या ॥

ऌं वाराहि-ऌ उन्मत्तभैरविपादुकाभ्या नम ॥ इय वार्ताल्यङ्गभूता लघुवार्ताली ॥ ३१ ॥

ॐ ह्रीं नमो वाराहि घोरे स्वप्नं ठ ठ स्वाहा ॥ इयं स्वप्ने शुभाशुभवक्त्री वार्ताल्या उपाङ्गभूता स्वप्नवाराही ॥ ३२ ॥

ऐं नमो भगवति महामाये पशुजनमनश्चक्षुस्तिरस्करण कुरु कुरु हुं फट् स्वाहा । इय वार्तालीप्रत्यङ्गभूता तिरस्करिणी ॥ ३३ ॥

ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यू स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौ स्हौ अमुकानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नम ॥ एषा वार्ताली-गुरुपादुका ॥ ३४ ॥

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वराहमुखि अन्धे अन्धिनि नमः । रुन्धे रुन्धिनि नमः । जम्भे जम्भिनि नमः । मोहे मोहिनि नमः । स्तम्भे स्तम्भिनि नमः । सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुं अस्त्राय फट् ॥ इति द्वादशोत्तरशताक्षरो महावाराहीमन्त्रः ॥ ३५ ॥

पूर्वोक्ताभिश्चतसृभिः युक्ता इयं महावाराही आज्ञाचक्रे परिपूज्या ॥

प्रथमद्वितीयकूटयोः हृल्लेखावर्जं पञ्चदश्येव त्रयोदशाक्षरी श्रीपूर्तिविद्या ब्रह्मरन्ध्रे यष्टव्या । तद्यथा—

क ए ई ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं—इयं कादिपूर्तिविद्या ॥ ह स क ल ह स क ह ल स क ल ह्रीं—इयं हादिपूर्तिविद्या ॥ ३६ ॥

प्रथमत्रिकस्थाने त्रितारीकुमारीवाक् ग्लौं इत्यष्टबीजपूर्वा श्रीगुरुपादुकैव महापादुका सर्वमन्त्रसमष्टिरूपिणी स्वैक्यविमर्शिनी महासिद्धिप्रदायिनी द्वादशान्ते वरिवस्या । यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौः स्हौः अमुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामि नमः ॥ ३७ ॥

इति रश्मिमाला सम्पूर्णा ॥

आहत्य रश्मिमालामन्त्राः सप्तत्रिंशत् । एते ब्राह्मे मुहूर्ते सकृदावर्तनीया इत्युक्तमेव प्राक् । श्रीक्रमोक्ताः सर्वे एते अन्ये च मन्त्रा साधकेषु परमप्रेम्णा प्रकटीकृत्य लिखिता श्रीगुरुमुखादवगम्यैव पठिताः महते श्रेयसे नान्यथेति श्रीशिवशासनम् ॥

पुस्तके लिखितान् मन्त्रानवलोक्य जपेत्तु यः ।
स जीवन्नेव चण्डालो मृतः श्वानो भविष्यति ॥

इति माहात्म्यायनतन्त्रवचनेन गुरुमुखागमं विना जपस्य निषेधात् ॥

[1]रश्मिमालामन्त्राणां ऋष्यादय.

अथ रश्मिमालाया ऋष्यादयो लिख्यन्ते—

तत्र प्रथमं गायत्र्या ऋष्यादयस्तु आगतपूर्वा एव ॥ १ ॥

अभयकरमन्त्रस्य गृत्समद ऋषि । त्रिष्टुप छन्द । अभयकरो देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम् –

आरूढो वारणेन्द्र दरायतनयनश्यामल कोमलाङ्ग
वर्मी वीर प्रतापी प्रतिभटदहनप्रज्वलच्चक्रपाणि ।
दोर्भिर्दिव्यायुधाढ्यैर्मणिगणखचितैर्देवमन्त्रीशनाथो
दत्वाऽभीष्टानि शश्वत परिहृतदुरित पातु विश्व महेन्द्र ॥ २ ॥

सौरमन्त्रस्य देवभार्गव ऋषि । गायत्री छन्द । सूर्यो देवता । तत्प्रसाद सिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्

धृतपद्मद्वय भानु तेजोमण्डलमध्यगम् ।
सर्वाधिव्याधिशमन छायाश्लिष्टतनु भजे ॥ ३ ॥

प्रणवस्य ब्रह्मा ऋषि । गायत्री छन्द । परमात्मा देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्

ओंकारवाच्यमुत्कण्ठचण्डांशुसहस्रप्रभम् ।
वासुदेवाभिध ब्रह्म विश्वगर्भमुपास्महे ॥ ४ ॥

तुरीयगायत्रीमन्त्रस्य विश्वामित्र ऋषि । गायत्री छन्द । सविता देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्

देवीं तुरीयगायत्रीं सर्वातीतपदाश्रयाम् ।
परोरज प्रकाशात्मनिर्विकारां भजे ॥ ५ ॥

[1] सर्वोऽप्यय [illegible] (अ) [illegible]
ष्टाङ्कतोऽपि प्रमेयादित्यादस्य [illegible]

१८

चक्षुष्मतीमन्त्रस्य भार्गव ऋषिः । नाना छन्दांसि । चक्षुष्मती देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

चक्षुस्तेजोमयं पुष्पकन्दुकं बिभ्रतीं करैः ।
रौप्यसिंहासनारूढां देवीं चक्षुष्मतीं भजे ॥ ६ ॥

विश्वावसुमन्त्रस्य संमोहन ऋषिः । गायत्री छन्दः । विश्वावसुर्देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

रक्ताङ्गरागारुणभूषणाढ्यं वीणाधरं वीटिकयोल्लसन्तम् ।
गन्धर्वकन्याजनगीयमानं विश्वावसुं सह्वृतीं नमामि ॥ ७ ॥

पथिविद्रुद्रमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । पथिविद्रुद्रो देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आत्तसज्यधनुर्बाणं कृष्णं वृषभसंस्थितम् ।
अन्नपूर्णासमाश्लिष्टं पथिविद्रुद्रमाश्रये ॥ ८ ॥

तारामन्त्रस्य मत्स्य ऋषिः । विराट् छन्दः । ताराम्बा देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

नौकासिंहासनारूढां शाक्यदर्शनदेवताम् ।
जलापच्छमनीं वन्दे तारां वारिदमेचकाम् ॥ ९ ॥

नामत्रयमन्त्रस्य काश्यपात्रिभरद्वाजा ऋषयः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीमहाविष्णुर्देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

समस्तदुस्तरव्याधिसंघध्वंसपटीयसे ।
अच्युतानन्तगोविन्दनाम्ने धाम्ने नमो नमः ॥ १० ॥

महागणपतिमन्त्रस्य गणक ऋषिः । नृचद्गायत्री छन्दः । श्रीमहागणपतिर्देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बीजापूरगदेक्षुकार्मुकरुजा चक्राब्जपाशोत्पल-
व्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशप्रोद्यत्कराम्भोरुहः ।

ध्येयो वल्लभया सपद्मकरया श्लिष्टोज्ज्वलद्भूषया
विश्वोत्पत्तिविपत्तिसंस्थितिकरो विघ्नेश्वरोऽभीष्टद ॥ ११ ॥

शिवशक्त्यात्मकपञ्चाक्षरमन्त्रस्य वामदेव ऋषि· । पङ्क्तिश्छन्द । उमामहेश्वरो देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

वामामन्यस्तवामेतरकरकमलायास्तथा वामहस्त-
न्यस्तारक्तोत्पलाया स्तनभरविलसद्वामहस्त प्रियाया. ।
सर्पाकल्पाभिराम श्रितपरशुमृगेष्ट करै काञ्चनाभ
ध्येय पद्मासनस्थ स्मरललितवपु सपदे पार्वतीश ॥ १२ ॥

अमृतमृत्युञ्जयमन्त्रस्य कहोळक ऋषि । विराट् छन्द । अमृतमृत्युञ्जय-सदाशिवो देवता । तत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

स्फुटितनळिनसंस्थ मौळिबद्धेन्दुरेखा-
स्रवदमृतरसार्द्रं चन्द्रवह्न्यर्कनेत्रम् ।
स्वकरकलितमुद्रापाशवेदाक्षमाल
स्फटिकरजतमुक्तागौरमीश नमामि ॥ १३ ॥

श्रुतधारिणीमन्त्रस्य भार्गव ऋषि· । अनुष्टुप् छन्द· । ब्रह्मा देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

चतुराननमम्भोजनिषण्णं भारतीसखम् ।
अक्षमालावराभीतिकमण्डलुधर भजे ॥ १४ ॥

मातृकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषि । गायत्री छन्द । मातृकासरस्वती देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

पञ्चाशता मातृकया व्याप्तसाखिलदेहया ।
समस्तविद्यारूपिण्या धन्योऽहं मातृकाम्बया ॥ १५ ॥

श्रीहादिलोपामुद्रामन्त्रस्य दक्षिणामूर्ति· ऋषि । पङ्क्तिश्छन्द । श्रीमहा-त्रिपुरसुन्दरी देवता । ह ५ बीज. ह ६ शक्ति , स ४ कीलकम् । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थं जपे विनियोग । बालया षडङ्गम् । ध्यानम्—

अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । अन्नपूर्णेश्वरी देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

आदाय दक्षिणकरेण सुवर्णदर्वी
दुग्धान्नपूर्णमितरेण च रत्नपात्रम् ।
अन्नप्रदाननिरता नवहेमवर्णा
अम्बा भजे कनकभूषणमाल्यशोभाम् ॥ २२ ॥

अश्वारूढामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । अश्वारूढा देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

बद्ध्वा पाशेनाङ्कुशेन कृष्यमाणाश्वसाध्यकम् ।
घ्नन्तीं वेत्रेण फाल्लवपाणिमश्वासना भजे ॥

ध्यानान्तरम्—

अश्वारूढा कराग्रे नवकनकमयीं वेत्रयष्टिं दधाना
दक्षेऽन्ये धारयन्ती स्फुरति धनुर्लतापाशहस्ता सुसाध्या ।
देवी नित्यप्रसन्ना शशिशकललसत्केशपाशा त्रिणेत्रा
दद्यादद्यानवद्या श्रियमखिलसुखप्राप्तिहृद्या श्रियै नः ॥ २३ ॥

श्रीविद्यागुरुपादुकामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । श्रीविद्या गुरुपादुका देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

तेजोमयमहाविद्या शेखराञ्चितमस्तकाम् ।
रक्ता चतुर्भुजा वन्दे श्रीविद्यागुरुपादुकाम् ॥ २४ ॥

श्रीललिताया . . ॥ २५ ॥

लघुश्यामामन्त्रस्य मतङ्ग ऋषिः । विराट् छन्दः । श्रीलघुश्यामाम्बा देवता । तत्प्रसादसिद्धयर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

स्मरेत् प्रथमपुष्पिणीं रुधिरबिन्दुशोणाम्बरां
गृहीतमधुपात्रिका मदविघूर्णनेत्राञ्चलाम् ।

घनस्तनभरालसा गळितचूळिकां श्यामला
करस्फुरितवल्लकीविमलशङ्खताटङ्किनीम् ॥
माणिक्यवीणामुपलालयन्तीं मदालसा मञ्जुळवाग्विलासाम् ।
माहेन्द्रनीलद्युतिकोमलाङ्गीं मातङ्गकन्यां मनसा स्मरामि ॥ इति वा ॥ २६ ॥

वागीश्वरीमन्त्रस्य कण्व ऋषि । विराट् छन्द । वागीश्वरी देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

अमलकमलसस्था लेखिनीपुस्तकोद्यत्-
करयुगळसरोजा कुन्दमन्दारगौरा ।
धृतशशधरखण्डोल्लासिकोटीरचीटा
भवतु भवभयानां भङ्गिनी भारती न ॥ २७ ॥

नकुलीवागीश्वरीमन्त्रस्य कहोळक ऋषि । गायत्री छन्द । नकुलीवागीश्वरी देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

नकुली वज्रदन्ताळी साध्यजिह्वाऽहिदशिनी ।
भक्तवक्तृत्वजननी भावनीया सरस्वती ॥ २८ ॥

श्यामागुरुपादुकामन्त्रस्य मतङ्ग ऋषि । पङ्क्तिश्छन्द । श्यामागुरुपादुका देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

वन्दे गुर्वङ्घ्रिमकुटा श्यामला शुकपाणिनीम् ।
समस्तसिद्धिजननी श्यामलागुरुपादुकाम् ॥ २९ ॥

श्रीराजश्यामलामन्त्रस्य स्पष्टम् ॥ ३० ॥

लघुवार्तालीमन्त्रस्य नारद ऋषि । पङ्क्तिश्छन्द । लघुवार्ताली देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोग । ध्यानम्—

महार्णवे निपतितामुद्धरन्तीं वसुंधराम् ।
महादंष्ट्रा महाकाया नमाम्युन्मत्तभैरवीम् ॥ ३१ ॥

स्वप्नवाराहीमन्त्रस्य अग्निः ऋषिः । गायत्री छन्दः । स्वप्नवाराही देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

स्वप्ने शुभाशुभं भावि शासन्तीं भक्तकार्ययोः ।
दुःस्वप्नहारिणीं वन्दे वाराहीं स्वप्ननायिकाम् ॥ ३२ ॥

तिरस्करिणीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । तिरस्करिणी देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

मुक्तकेशीं विवसना सर्वाभरणभूषिताम् ।
स्वयोनिदर्शनान्मुह्यत्पशुवर्गां नमाम्यहम् ॥ ३३ ॥

वाराहीगुरुपादुकामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । वाराहीगुरुपादुका देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

देशिकाङ्घ्रिलसन्मौलिं खड्गिनीं च कपालिनीम् ।
भावयामि घनच्छाया पञ्चमीगुरुपादुकाम् ॥ ३४ ॥

श्रीमहावाराहीमन्त्रस्य स्पष्टम् ॥ ३५ ॥

श्रीपूर्तिविद्यामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । श्रीपूर्तिविद्या देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ ३६ ॥

महापादुकामन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः । पङ्क्तिश्छन्दः । श्रीमहापादुकाम्बा देवता । तत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः । ध्यानम्—

सर्वविद्यामयीं सर्वशक्तिपीठस्वरूपिणीम् ।
कराग्रे हृदये मूले देशिकाङ्घ्रियुगत्रयम् ॥
दधतीं दीप्तभूषाढ्या श्रीमहापादुका नुमः ॥ ३७ ॥

इति रश्मिमालाया ऋष्यादयः ॥

इति जपप्रकरणं पञ्चमं समाप्तम्

नैमित्तिकप्रकरणम्

पर्वसु नैमित्तिकार्चनविधः

उक्तेन क्रमेण नित्यकर्मनिरत साधक प्रतिमासं पञ्चपर्वसु नैमित्तिकमर्चनमाचरेत्—

नित्यार्चनरतैः सिद्धे कार्यं नैमित्तिकार्चनम् ॥

इति तन्त्रराजवचनात् । तच्च नित्यार्चनाधिकसाधनविशेषकरणकम् । पर्वाणि तु कृष्णाष्टमी कृष्णचतुर्दशी दर्शः पूर्णिमा सङ्क्रान्तिश्चेति कुलार्णवोक्तानि । तत्र कालस्य कर्तव्यतायाश्च निर्णय । सङ्क्रान्तिव्यतिरिक्तपर्वार्चनं सूर्यास्तमयोत्तरं दशघटिकाऽऽत्मके रात्रिपूर्वभागे कार्यम् । सङ्क्रमणसपर्या तु तत्तत्सङ्क्रान्तिपुण्यकालोपलक्षितासु घटिकासु । तदुक्तम् —

प्रागर्ध्वं च दशैव मेषतुलयो सिंहे वृषे वृश्चिके
कुम्भे षोडशपर्वतोऽथ मिथुने मीने धनु कन्ययो ।
ऊर्ध्वाः षोडश कीर्तिता प्रथमतस्त्रिंशत्तु कर्काटके
चत्वारिंशदथो परास्तु मकरे पुण्यप्रदा नाडिका ॥ इति ॥

नाडिका घटिका । अष्टमीचतुर्दशीदर्शपूर्णिमाना स्वस्वदिने पूजाकालव्याप्तौ न विवाद । दिनद्वये एकदेशव्याप्तौ यत्राधिका सा तिथिर्ग्राह्या । समव्याप्तौ पूर्वं । तिथिवृद्धिह्रासवशेन चतुर्दशीदर्शयो एकस्मिन्नेव दिने पूजाकालव्याप्तौ नैमित्तिकद्वयस्य तन्त्रेणानुष्ठानम । तदा सङ्क्रान्तियोगे तु तत्र तस्यापि दिवासङ्क्रमणे सति नित्यार्चनस्य प्रासङ्गिकी सिद्धि । यत्र चतुर्णां नैमित्तिकार्चनाना एकस्मिन्नेव काले सन्निपात सम्भाव्यते तत्र तेषामप्येकतन्त्रतैव । यथा दमनकार्पणस्य मुख्यकाले चैत्र्यां पूर्णिमायामसम्भवे तत्कृष्णचतुर्दशीदर्शादिष्वेष्टकृष्णचतुर्दशीदर्शान्ते गौणकाले । यथा च पवित्रारोपणस्य श्रावण्यामलाभे आ मिथुनसङ्क्रमणं आ च तुलासङ्क्रान्ति [illegible] तिथिषु अष्टम्यष्टमीनवमीचतुर्दशीपर्वणीषु न तत्कृष्णचतुर्दशीदर्शयोश्च तदूर्ध्व [illegible] पुनरुक्तं यथं तत्पूर्व वा कार्यम् इति सद्भ्योऽवितिः दिक् ॥

कठिनद्रव्यनिवेदने पक्षद्वयम् । तत्र फलादिकमुक्तदेवतासमसङ्ख्याकमुक्तान्यतमेन प्रकारेण तत्तद्देवतायै निवेदयेदित्येकः । तदशक्तौ यथासम्भवमुपहृत्येति द्वितीयः ॥

पवित्रारोपणे दीपदाने च प्रथमपक्षीयः प्रथमप्रकार एव नान्यो हिमोदकादौ । सङ्कोचपक्षाश्रयणे बीजमशक्तिरवसराभावो वा । तन्त्रान्तरोक्तानां चतुराम्नायपञ्चसिंहासन-पञ्चपञ्चिकाषड्दर्शनाङ्गदेवीभूतशक्तिसमयदेवतानामप्यर्चने अभ्युदय एवेति दिक् ॥

दमनविधिः

अथादौ दमनार्चनम् । चैत्रशुक्लचतुर्दश्यां सायं स्वयं दमनारामं गत्वा—

ॐ शिवप्रसादसम्भूत अत्र सन्निहितो भव ।
देवीकार्यं समुद्दिश्य नेतव्योऽसि शिवाज्ञया ॥

इति दमनमामन्त्र्य अस्त्रमन्त्रेण समूलं दमनलतां सपर्यापर्याप्तां उत्पाट्य, तदलाभे तद्गुच्छान्वा शस्त्रेण छित्वा स्वातन्त्र्याभावे [1]विक्रेतुरनुमत्या क्रयक्रीतां वा आनीयानाय्य वा पवित्रे वंशादिपात्रे निधाय मूलविद्यया शुद्धाभिरद्भिः अभ्युक्ष्य ऐं ह्रीं श्रीं दमनाय अमुकं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या उपचारमन्त्रैः गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्याख्यान् पञ्चोपचारान् आचर्य, सूक्ष्मनववस्त्रेण आच्छाद्य, यागमन्दिर एव क्वचन शुचिनि स्थले निधाय जागृयात् । जागरणं त्वभ्युदयाय । इत्यधिवासनम् । इदं च सद्योऽपि वा कार्यम् । समानमेतदुत्तरत्रापि कुसुमानाम् । दुग्धान्नादिनिवेद्यस्य तु सद्य एवोचितमधिवासनम् । अथ पूर्णिमायां रात्रौ प्रधानदेवीपूजोत्तरं आवरणार्चने—

षोडशार्णे जगन्मातः वाञ्छितार्थफलप्रदे ।
इत्थात पूरय मे कामान् देवि कामेश्वरेश्वरि ॥

इति देवीं प्रार्थ्य, नित्यार्चनक्रमेणैव श्रीविद्याद्याः देवताः चतुराम्नायादिसमया-न्तदेवताश्च दमनं समभ्यर्च्य नित्यहोमत्रिगुणितं होमं कृत्वा मूलमन्त्रं च तथा जप्त्वा अनन्तरं च तद्दमनं श्रीगुरुमभिपूज्य शक्तिसामयिकान् सम्भाव्य तैः सह स्वयं च प्रसादं भुञ्जीत । एतस्य मुख्यकाले कर्तुमसम्भवे चैत्रवैशाखज्येष्ठानां कृष्णदर्शशुक्लचतुर्दश्योः देवतानक्षत्रयोश्च वा कुर्यात् ॥ इति दमनविधिः ॥

[1] [illegible]

चैत्रपूर्णिमाकृत्यम्

अस्यामेव पूर्णिमाया वसन्तोत्सवोऽपि विहितः। तत्र दमनार्पणवसन्तोत्सवौ तन्त्रेण करिष्ये इति सङ्कल्प्य तत्कालसम्भवानि सकल्हाराणि कर्पूरचन्दनोक्षितानि कुसुमानि पूर्ववत् अधिवास्य तैर्दमनकैश्च युगपदर्चयेत् ॥ इति चैत्रपूर्णिमाकृत्यम् ॥

वैशाखीकृत्यम्

अथ वैशाख्या पूर्णिमाया नैवेद्यावसरे प्राग्वदधिवासित हेमन्तकाले सङ्गृहीतं तुषारोदकं तदलाभे कर्पूरमृगनाभिसुरभिळ शीतळ सलिलं वा पूर्वोक्तान्यतमेन पक्षेण सावरणायै देवतायै निवेदयेत्। अवशिष्ट प्राग्वत् ॥ इति वैशाखकृत्यम् ॥

ज्येष्ठकृत्यम्

अथ ज्येष्ठाया प्राग्वदधिवासितानि कदलीपनसाम्रादीनि फलानि उक्तया रीत्या कयाचित् उक्तमन्त्रै प्रधानदेव्यादिभ्यो निवेदयेत्। तै अर्चयेदिति केचित्। अन्यत् समानम् ॥ इति ज्येष्ठकृत्यम् ॥

आषाढकृत्यम्

अथाषाढ्या प्राग्वदधिवासनपूर्वक श्रीदेव्यै कुङ्कुममिश्रं चन्दन समर्प्य जातीकुसुमै सावरणामभ्यर्च्य ताम्बूलावसरे लवङ्गैलाकङ्कोलानि उक्तेन प्रकारेण केनापि निवेदयेत्। शेषं पूर्ववत् ॥ इत्याषाढकृत्यम् ॥

पवित्रारोपणविधिः

तदनु श्रावण्या पूर्णिमाया पवित्रारोपणम्। तानि च सुवर्णरौप्यताम्रान्यतमतन्तुपट्ट[1]सूत्रसरीपद्मदर्भमुञ्जशाणवल्कलकार्पासान्यतमसूत्रविनिर्मितानि। कार्पाससूत्रं तु सुवासिनीकर्तृकम्। उक्तान्यतमेन नवगुणितेन सूत्रेण निर्मितै षोडशाङ्गुलायामै तावत्सङ्ख्याकै सरै. सम्पन्नं तावत्संख्याग्रथिमदेकं पवित्रमित्येक पक्ष। नवाङ्गुलायामसरग्रन्थिकं वेति द्वितीय। तत्तदावरणगतशक्तिसमसङ्ख्याकाङ्गुलायामसर-

[1] सूत्रत्रिसरी—अ१ सूत्रत्रसरी—य१, व२, भ

आश्वयुजकृत्यम्

अथाश्वयुज्यां पुष्पविशेष निवेद्य विशेषकरणकः क्रमः प्रवर्तनीयः । अथवा—

आश्वयुज्यां विशेषस्तु दर्शान्तप्रतिपत्तिथिम् ।
आरभ्य पूजयेत् देवीं गन्धपुष्पोपहारकैः ॥

इति तन्त्रराजवचनात् तच्छुक्लप्रतिपदादिपूर्णावधिकः प्रयोगोऽनुष्ठेयः । तत्र प्रतिपद्रात्रौ विशेषेण पुष्पनैवेद्याद्युपचारैः क्रमं प्रवर्त्य प्रधानदेवतायै शतमाज्याहुतीः आवरणदेवताभ्यः तद्दशांशं हुत्वा जपं होमसमसङ्ख्याकं विधाय अविवाहितां अक्षतां प्राङ्निमन्त्रितां कन्यामेकां अभ्यक्तस्नातां आसने उपवेश्य तस्यां देवीं आवाह्य बालया पञ्चधा उपचर्य यथाविभवं वसनाभरणानि दद्यात् । एवं द्वितीयादिचतुर्दश्यन्तं द्विशतादिहोमजपकन्याद्वयादिपूजनानि कृत्वा पूर्णिमायां वृद्धया शतेन सह षोडशशतहोमजपषोडशकन्यापूजनानि कुर्यादिति एकः पक्षः । प्रतिपदि प्रकृतिहोमः शतमाहुतयो वृद्धिहोमश्च शतं एवं जपः कन्यके द्वे । द्वितीयादिषु त्रिशतादिहोमजपौ त्र्यादिकन्यका इत्यपरः । एतयोरेकमाश्रयेत् । तिथिवृद्धौ प्रतिपदादिक्रमेण शतादिहोमादिकम् । तिथिह्रासे तु तस्मिन्नेव दिने तद्द्वितयकृत्यं, एकस्मिन्नेव काले होमादिकं च कुर्यात् । अवशिष्टमविशिष्टम् । एवं कृते विद्या सिद्धा भवति । राजा च साधकस्य अर्चको भवति । अथवा—कुलार्णवोक्तनवरात्रपक्षोऽपि एकोत्तरवृद्धया वा तदसम्भवे यथोक्तक्रमेणैव वा कर्तव्यः । अयं स्वतन्त्रो न तु पूर्णिमाऽङ्गम् । तत्पक्षे पूर्णिमापूजाऽपि प्रत्येकमुक्तरीत्या कर्तव्येति दिक् ॥ इत्याश्वयुजकृत्यम् ॥

कार्तिककृत्यम्

अथ कार्तिक्यां प्राग्वदधिवासितं कुङ्कुमं सावरणायै देव्यै समर्प्य गोधूमादिपिष्टप्रकृतिकैः घृतपूरितैः प्रज्वालितकर्पूरवर्तिभिः प्रदीपैः नित्यहोमक्रमेण तत्तद्देवताभ्यो हुत्वा देव्याः पुरः शुचिनि भूतले षोडश दीपान् दत्वा अङ्गदेवीभ्यो नित्याभ्यः ओघत्रयगुरुभ्यः तत्तत्स्थाने निवेश्य तदभितस्त्रिकोणादिचतुरश्रान्ताकृत्या च निधाय प्रतिदेवतमेकैकं दीपं निवेदयेत् । एतावदसम्भवे एकस्मिन्नेव भाजने मध्ये एकं तदभितो नव वा नवयोनिचक्राष्टदलकमलान्यतमालङ्कृते वा तत्र मध्ये एकं कोणेषु

दलेषु वाऽष्टौ दीपान् प्रज्वाल्य देव्यै मूलेन सप्रसूनं निवेदयेत् । शेषमभिहितवत् ॥ इति कार्तिककृत्यम् ॥

मार्गशीर्षकृत्यम्

अथ मार्गशीर्षपूर्णिमायां सावरणां श्रीदेवीं सुगन्धिभिः कुसुमैरभ्यर्च्य माषपिष्टापूपान् कर्पूरसुरभिलं नारिकेलोदकं च प्रागुक्तान्यतमया भङ्ग्या सर्वाभ्यो देवताभ्यो निवेदयेत् । अन्यदविशेषम् ॥ इति मार्गशीर्षकृत्यम् ॥

पौषकृत्यम्

ततः पौष्यां प्राग्वदधिवासपूर्वकं शर्करया गुडेन वा साकं गव्यं दुग्धं उक्तेन केनचित्प्रकारेण निवेदयेत् । अन्यदविशेषम् ॥ इति पौषकृत्यम् ॥

माघकृत्यम्

तदनु माघ्यां प्राग्वदधिवासितैः शुक्लैस्तिलैः अलाभे रक्तकृष्णैर्वा शुद्धैस्सकुसुमैरभ्यर्च्य शर्करादुग्धापूपान् निवेदयेत् । अत्रापूपा गोधूमादिपिष्टप्रकृतिका इति सम्प्रदायः । इतरत् समानम् ॥ इति माघकृत्यम् ॥

फाल्गुनकृत्यम्

अथ फाल्गुन्यां सौवर्णराजतपुष्पैः पङ्कजैः कल्हारैः आम्रकुसुमैः मधूकैश्च यथासम्भवं मिलितैः प्राग्वदधिवासितैः सावरणां श्रीदेवीं वरिवस्येत् ॥ इति फाल्गुनकृत्यम् ॥

अयमेव नैमित्तिकार्चनविधिः गणपतिश्यामावार्तालीनां सामान्यक्रमोक्तानां देवतानाम् । सर्वत्रामुकपौर्णिमायां अमुकेन द्रव्यविशेषेण अमुकदेवतां पूजयिष्ये इति सङ्कल्पः ॥

अत्राधिकमासापाते एकमासकृत्यस्य मासद्वये आवृत्तिः । क्षयमासप्रसक्तौ त्वेकस्मिन् मासे मासद्वयकृत्यमपि कार्यं भवति । नैमित्तिकार्चनमुख्यगौणकालातिक्रमे मूलविद्यासहस्रजपः प्रायश्चित्तमाम्नातं तन्त्रराजे—

नैमित्तिकातिक्रमणे सहस्रं प्रजपेत्तयेति ॥ इति ॥

इति पञ्चपर्वार्चनविधिः ॥

तन्त्रान्तरोक्तेषु युगमन्वादिषु विशेषदिवसेष्वपि श्रीदेव्यर्चनं अभ्युदयायैव । सूत्रकारेण काम्यहोमस्यैवोक्तत्वात् तत्पूजाऽनुक्तिरिति शिवम् ॥ इति यौवनोल्लासे नैमित्तिकप्रकरणम् ॥

यथामति मयाऽकारि स्वयं श्रीक्रमपद्धतिः ।
भ्रम प्रमादस्खलितं क्षमयन्त्विह साधवः ॥

इति श्रीमद्भासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेन उमानन्दनाथेन
विरचिते कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे
अभिनवे यौवनोल्लासः तृतीयः सम्पूर्णः

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] निर्वर्तन । [illegible] सर्वत्र [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] वक्ष्यमाणया [illegible] [illegible] । [illegible] दिन्यासत्रय चेति । [illegible] महानुष्ठाने ॥

यागमन्दिरप्रवेश

अथापराह्णे यागमन्दिरमागत्य [illegible] गोमयेनोपलिप्य [illegible] रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानकादिभिश्चालङ्कृत्य [illegible] [illegible] [illegible] क्रमेण—

ऐं ह्रीं सौं भद्रकाल्यै नम . ३ भैरवाय. ३ लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवता सम्पूज्य अन्त प्रविष्ट ३ रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नम. इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा सपर्यासामग्रीं स्वस्य दक्षभागे निधाय दीपानभित प्रज्वाल्य गन्धमाल्यादिभि अलङ्कृतात्मा ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैला-कर्पूरगन्धपत्रतिलकेन वा सुरभिलवदन सुप्रसन्नमना स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि चालानुतीयर्वाजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ३ आधारशक्ति-कमलासनाय नम इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मासनाद्यन्यतमेन आसनेनोपविश्य ३ समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवताश्रीपादुकाभ्यो नम. इति मूर्ध्नि बद्धाञ्जलि: स्ववामदक्षपार्श्वयो क्रमेण गुरुपादुकया श्रीगुरुं महागणपतिमन्त्रेण च गणपति प्रणम्य ३ ऐं ह्र अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्त कूर्परयोश्च विन्यस्य देहे च व्यापक कृत्वा स्वस्य देवतैक्य भावयन्—

ऐं क्लीं सौ अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिता ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्र सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रयक्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वक तालत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् । तालत्रय नाम दक्षतर्जनीमध्यमाभ्यामधोमुखाभ्या वामकरतले सशब्दमुपर्युपरि त्रिरभिघात ॥

प्राणायाम:

अथ ३ नम इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य अंकुशेन शिखा बद्ध्वा श्रीक्रमोक्तप्रकारेण भूतशुद्धिं आत्मप्राणप्रतिष्ठा च विधाय मूलेन विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

षडंगादिन्यासपञ्चकम्

तेजोरूपदेवीमय भावयन्नात्मानं निजदेहे न्यासजालात्मकं वज्रकवचं आमुञ्चेत् ।

यथा—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ ऐं सर्वजनमनोहरि हृदयाय नम ॥
७ सर्वसुखरञ्जिनि शिरसे स्वाहा ॥

७ क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशङ्करि शिखायै वषट् ॥
७ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि कवचाय हुम् ॥
७ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नेत्रत्रयाय वौषट् ॥
७ सर्वसत्त्ववशङ्करि सर्वलोकवशङ्करि अमुकं मे वशमानय स्वाहा अस्त्राय फट् ॥

इति मन्त्रान् हृदयादिषु न्यसेत् इति षडङ्गन्यासः ॥ १ ॥

अथ श्रीक्रमोक्तमातृकान्यासं कृत्वा ॥ २ ॥

ऐं क्लीं सौः रत्यै नमः इति मूलाधारे. ३ प्रीत्यै नमः इति हृदये ३ मनोभवाय नमः इति मुखे न्यसेत् ॥ इति रत्यादिन्यासः ॥ ३ ॥

ऐं क्लीं सौः ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः नमः । ब्रह्मरन्ध्रे ॥
३ ॐ नमो नमः । ललाटे ॥
३ भगवति नमः । भ्रूमध्ये ॥
३ श्रीमातङ्गीश्वरि नमः । दक्षनेत्रे ॥
३ सर्वजनमनोहरि नमः । वामनेत्रे ॥
३ सर्वमुखरञ्जिनि नमः । मुखे ॥
३ क्लीं नमः । दक्षश्रोत्रे ॥
३ ह्रीं नमः । वामश्रोत्रे ॥
३ श्रीं नमः । कण्ठे ॥
३ सर्वराजवशङ्करि नमः । दक्षांसे ॥
३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि नमः । वामांसे ॥
३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः । हृदये ॥
३ सर्वसत्ववशङ्करि नमः । दक्षस्तने ॥
३ सर्वलोकवशङ्करि नमः । वामस्तने ॥
३ अमुकं मे वशमानय नमः । नाभौ ॥
३ स्वाहा नमः । स्वाधिष्ठाने ॥
३ सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं नमः । मूलाधारे च न्यसेत् ॥

इति मूलखण्डसप्तदशकन्यासः ॥ ४ ॥

एतानेव प्रतिलोममूलमन्त्रखण्डान् मूलाधारस्वाधिष्ठाननाभिवामस्तनदक्षस्तन-हृदयवामदक्षांसकण्ठवामदक्षश्रोत्रमुखवामदक्षनेत्रभ्रूमध्यललाटब्रह्मरन्ध्रेषु क्रमात् न्यसेत् । यथा —

ऐं ह्रीं सौं सौः क्लीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं नमः । मूलाधारे ॥
३ स्वाहा नमः । स्वाधिष्ठाने ॥
३ अमुकं मे वशमानय नमः । नाभौ ॥
३ सर्वलोकवशङ्करि नमः । वामस्तने ॥
३ सर्वसत्त्ववशङ्करि नमः । दक्षस्तने ॥
३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि नमः । हृदये ॥
३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि नमः । वामांसे ॥
३ सर्वराजवशङ्करि नमः । दक्षांसे ॥
३ श्रीं नमः । कण्ठे ॥
३ ह्रीं नमः । वामश्रोत्रे ॥
३ क्लीं नमः । दक्षश्रोत्रे ॥
३ सर्वमुखरञ्जिनि नमः । मुखे ॥
३ सर्वजनमनोहरि नमः । वामनेत्रे ॥
३ श्रीमातङ्गीश्वरि नमः । दक्षनेत्रे ॥
३ भगवति नमः । भ्रूमध्ये ॥
३ ॐ नमो नमः । ललाटे ॥
३ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः नमः । ब्रह्मरन्ध्रे ॥

इति प्रतिलोममूलमन्त्रखण्डन्यासः ॥ ५ ॥

मन्दिरार्चनम्

अथामृताम्भोनिधिमध्यस्थमणिद्वीपमध्यगतं कदम्बोद्याने मुक्ताकुसुममालिका-हरितपट्टवितानास्तरणवन्दनमालिकाद्यलङ्कृतं धूपधूपितं प्रज्वलत्प्रदीपपरंपरं चतुर्द्वारं मरकतमण्डपं विचिन्त्य तस्य प्रागादिषु द्वारेषु—

ऐं क्लीं सौः सा सरस्वत्यै नम . ला लक्ष्म्यै. शं शङ्खनिधये. प पद्मनिधये नम ॥

इति सम्पूज्य—

ऐं क्लीं सौ लां इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये
ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नम । पूर्वे ॥
३ रा अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये
अजवाहनाय सपरिवाराय नम । आग्नेये ॥
३ [1]टा यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये
महिषवाहनाय सपरिवाराय नम । दक्षिणे ॥
३ क्षा निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये
नरवाहनाय सपरिवाराय नम । नैर्ऋते ॥
३ वा वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
मकरवाहनाय सपरिवाराय नम । पश्चिमे ॥
३ या वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
रुरुवाहनाय सपरिवाराय नम । वायव्ये ॥
३ सा सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय सपरिवाराय नम । उत्तरे ॥
३ हा ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याधिपतये
वृषभवाहनाय सपरिवाराय नम । ऐशान्ये ॥

इति प्रागादिषु अष्टासु दिक्षु शक्रादीनभ्यर्च्य.

ऐं क्लीं सौ ॐ ब्रह्मणे पद्महस्ताय लोकाधिपतये हंसवाहनाय सपरिवाराय
नम । इति इन्द्रेशानयोः मध्ये ॥
३ श्रीं विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय सपरि-
वाराय नम । इति निर्ऋतिवरुणयोः दिगन्तरे ॥
३ ॐ वास्तुपतये ब्रह्मणे नम. । इति वास्तुनि चार्चयेत ॥

[1] कु—४२, ४३.

यन्त्रोद्धार

अथ चन्दनपङ्कप्रकृतिके मण्डले क्षीरमिश्रितेन सिन्दूरादिना विन्दुत्रिकोण-पञ्चकोणाष्टदलषोडशदलाष्टपत्रचतुष्पत्रचतुरश्रात्मक चक्र विलिख्य विलेख्य वा सुवर्णरजतताम्रस्फटिकमरकतरत्नाद्युत्कीर्णे वा तत्समास्तीर्णपट्टवसने श्रीखण्डरक्तचन्द-नादिनिर्मिते पीठे निवेश्य यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा कुर्यात् । यथा—

ऐं क्लीं सौ श्यामायन्त्रस्य प्राणा इह प्राणा

३ श्यामायन्त्रस्य जीव इह स्थित .

३ श्यामायन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि.

३ श्यामायन्त्रस्य वाङ्मन प्राणा इहायान्तु स्वाहा ॥

इति मन्त्रेण लिखितयन्त्रप्राणप्रतिष्ठा विदध्यात् । सुवर्णादिकृतस्य यन्त्रस्य तु प्राणप्रतिष्ठा श्रीक्रमोक्ता अत्राप्यनुसन्धेया । अत्र देवतानामाद्यूहस्त्वावश्यक एव । एव देवताऽन्तरक्रमेष्वपि । ततो मूलेन चक्रे पुष्पाञ्जलि विकीर्य ॥

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमोक्तक्रमेण सामान्यविशेषार्घ्यं आसादयेत । अत्र नोभयोरप्यर्घ्ययो प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरश्रादिविन्द्वन्तमण्डलकरणम् ॥

ऐं क्लीं सौ अ आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये वौषट् इत्याधारस्थापनम् ॥

३ उ वियातत्त्वाय पद्मासनाय वौषट् इति पात्रनिधानम् ॥

३ म शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुद्धजलापूरणमेकत्र ॥

ब्रह्माण्डखण्डसम्भृतमशेषरससम्भृतम् ।

आपूरित महापात्रे पीयूषरसमावह ॥

इति क्षीरपूरणमन्यत्र । उर्म पटङ्ग, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम् सप्तर्णादिमन्त्रा-भिमन्त्रणाभावश्च विशेष । ततो विशेषार्घ्यबिन्दुभि सम्प्रोक्ष्य वरिवस्यामन्तनि ॥

चक्रदेवीपूजा

ऐं क्लीं सौः आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठं पुष्पैरभ्यर्च्य, बिन्दुमध्ये ३ श्रीमातङ्गीश्वरीमूर्तये नमः इति देव्या मूर्तिं भावयित्वा, हृदि वक्ष्यमाणरूपां देवीं सञ्चिन्त्य ३ श्रीमातङ्गीश्वर्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः इत्यादिताम्बूलान्त मानसोपचारैरभ्यर्च्य, तां तेजोरूपेण परिणतां ब्रह्मरन्ध्रं प्रापय्य वहन्नासापुटद्वारा कृतविनिर्गमां कुसुमगर्भिते अञ्जलौ सन्निहितां देवीं ३ श्रीमातङ्गीश्वरि अमृतचैतन्यमावाहयामीति चक्रे भावितायां मूर्त्यां आवाह्य मूलान्ते श्रीमातङ्गीश्वरि आवाहिता भव इत्यादिरीत्या आवाहन-सस्थापन-संनिधापन-संनिरोधन-संमुखीकरणावकुण्ठनानि तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वकं विधाय, वन्दनधेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत् । तत्प्रकारश्च श्रीक्रमतो ज्ञातव्यः । ततः ऐं क्लीं सौः श्रीमातङ्गीश्वर्यै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिभङ्ग्या पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगलदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलान्तान् षोडशोपचारान् परिकल्पयेत् । नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशनकरप्रक्षालनगण्डूषाचमनीयानि च दत्वा ताम्बूलं समर्पयेत् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलकरणम् । मूलमन्त्रेण प्रोक्षणम् । वमित्यमृतबीजेनाभिमन्त्रणपूर्वं धेनुमुद्रया अमृतीकरणम् । मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणं प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं च कार्यम् । अथ मूलमन्त्रान्ते श्रीमातङ्गीश्वरीश्रीपादुकां पूजयामीति वामकरतत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहसमर्पितैः दक्षकरोपात्तैः कुसुमैः देवीं त्रिस्सन्तर्प्य देव्याः अग्नीशासुरवायव्यभागेषु मौलौ प्रागादिदिक्षु च प्रागुक्तषडङ्गमन्त्रान्ते क्रमेण—

ऐं क्लीं सौः हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ शिरसे स्वाहा शिरःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ शिखायै वषट् शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ कवचाय हुं कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥
३ अस्त्राय फट् अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इति षडङ्गदेवता आराध्य ॥

गुर्वोघत्रयपूजा

तत्रा पश्चात प्रागपवर्गरेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं वरिवस्येत् । यथा

दिव्यौघ·

ऐं क्लीं सौ परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम परमेशानन्द परशिवानन्द. कामेश्वर्यम्बाश्रीपादुका मोक्षानन्द, कामानन्द. अमृतानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति दिव्यौघ ॥

ऐं क्लीं सौ ईशानानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम. तत्पुरुषानन्द अघोरानन्द वामदेवानन्द. सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति सिद्धौघ ॥

ऐं क्लीं सौ पञ्चोत्तरानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम . परमानन्द. सर्वज्ञानन्द. सर्वानन्द. सिद्धानन्द. गोविन्दानन्द. शङ्करानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति मानवौघ· ॥

आवरणार्चनम

त्र्यश्रे देव्यग्रकोणादिप्रादक्षिण्यक्रमेण- -

ऐं क्लीं सौ रतिश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम . प्रीति. मनोभवश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति प्रथमावरणम ॥

पञ्चारस्याराणा मूलेषु प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौ द्रा द्रावण[1]बाणश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम , द्रीं[2] शोषणबाण, क्लीं बन्धनबाण. ब्लू मोहनबाण. स उन्मादनबाणश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

[1] बाणाय श्री इत्यत्र सर्वपर्ययेषु—अ, व२, व३, म

[2] ह्रीं—म श्रीं—अ

पञ्चारस्याराणामग्रेषु च—

ऐं क्लीं सौः ह्रीं कामराजश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, क्लीं मन्मथ, ऐं कन्दर्प, ब्लूं मकरकेतन, स्त्रीं मनोभवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

अष्टदलस्य दलानां मूलेषु पूर्ववत्—

ऐं क्लीं सौः आं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ईं माहेश्वरी, ऊं कौमारी, ॠं वैष्णवी, ॡं वाराही, ऐं माहेन्द्री, औं चामुण्डा, अः चण्डिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

अष्टदलस्य दलानां अग्रेषु च—

ऐं क्लीं सौः लक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सरस्वती, रति, प्रीति, कीर्ति, शान्ति, पुष्टि, तुष्टिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति तृतीयावरणम् ॥

षोडशदले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः वामाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ज्येष्ठा, रौद्री, शान्ति, श्रद्धा, सरस्वती, क्रियाशक्ति, लक्ष्मी, सृष्टि, मोहिनी, प्रमथिनी, आश्वासिनी, वीचि, विद्युन्मालिनी, सुरानन्दा, नागबुद्धिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति चतुर्थावरणम् ॥

द्वितीयाष्टदले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः अं असिताङ्गभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इं रुरु, उं चण्ड, ॠं क्रोध, ॡं उन्मत्त, एं [1]कपालि, ओं भीषण, अं महाभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

चतुर्दले प्राग्वत्—

ऐं क्लीं सौः मानन्दाभैरवीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सिद्धलक्ष्मी, महामातङ्गी, महासिद्धलक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति षष्ठावरणम् ॥

[1] कपाल—अ.

चतुरश्रस्यान्तराग्नेयादिकोणेषु क्रमेण -

ऐं क्लीं सौ ग गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः दुं दुर्गा, वं वटुक. क्षं क्षेत्रपालश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

देव्यग्रादिद्वारेषु प्रागाद्यास्वेकादशसु दिक्षु च —

ऐं क्लीं सौ सा सरस्वत्यै नम इत्यादि ऐं वास्तुपतये ब्रह्मणे नम इत्यन्तै मन्त्रै प्रागुक्तै वास्तुपतिपर्यन्तदेवता· समभ्यर्च्य. पूर्वरेखाया च—

ऐं क्लीं सौ हंसमूर्तिश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम . परप्रकाश, पूर्ण. नित्य करुणश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम इति सम्प्रदायगुरूश्च पूजयेत ॥ इति सप्तमावरणम ॥

सर्वा अप्यावरणदेवता देव्या अभिमुखासीना स्वय तत्तदभिमुख पूजयामीति भावयेत ॥

गुरुपादुकापूजा

अथ स्वशिरसि ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ ऐं ग्लौ हृस्ख्फ्रे ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं हूसौ स्हौ श्रीशिवादिगुरुश्रीपादुका पूजयामीति सामान्य-पादुकया शिवादिगुरून् ऐं क्लीं सौ हृस्ख्फ्रे ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं हूसौ स्हौ· अमुकाम्बासहितामुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुका पूजयामीति च स्वगुरुमभ्यर्च्य ॥

देव्या पुनःपूजा

पुनर्देवीं त्रि सन्तर्प्य प्राग्वत षोडशधा चोपचरेत् ॥

बलिदानम्

तत श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण होम कृत्वा कारयित्वा वा (अकृत्वा वा इति पाठान्तरम्) शुद्धजलेन त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलत्रयं विधाय ऐं व्यापकमण्डलाय नम इति पुष्पैः समभ्यर्च्य अर्धान्नसलिलपूर्णं सक्षीरोपादिममध्यमं सगन्धकुसुमं साधारं पात्रं निधाय ऐं क्लीं सौ श्रीमातङ्गीश्वरि इम बलि गृह्ण गृह्ण हु फट् स्वाहा, ऐं क्लीं

सौ श्रीमातङ्गीश्वरि शरणागत मां त्राहि त्राहि हुं फट् स्वाहा. ऐं क्लीं सौं क्षेत्रपालनाथ इमं बलिं गृह्ण गृह्ण हुं फट् स्वाहा.--इति मन्त्रान् क्रमेण पठन् देव्या दक्षिणभागे बलित्रयं प्रदाय तत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निक्षिप्य, वामपार्ष्णिघात-करास्फोटान् कुर्वाण समुदञ्चितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतं ग्राहयित्वा, पाणी प्रक्षाल्य देव्यै प्रदक्षिणनती विधाय पुष्पाञ्जलिं समर्प्य जपेत् ॥

मातङ्गीश्वरीमन्त्रजपः

यथा—अस्य श्रीमातङ्गीश्वरीमहामन्त्रस्य दक्षिणामूर्त्यृषये नमः—शिरसि। गायत्रीछन्दसे नमः—मुखे। श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः—हृदये। ऐं बीजाय नमः—गुह्ये। सौः शक्तये नमः—पादयोः। क्लीं कीलकाय नमः—नाभौ। मम अभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः—इति करसम्पुटे न्यस्य मूलेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा न्यासोक्तैरङ्गमन्त्रैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा ध्यानम्—

मातङ्गीं भूषिताङ्गीं मधुमदमुदितां नीपमालाढ्यवेणीं
  सद्वीणां शोणचेलां मृगमदतिलकामिन्दुरेखाऽवतंसाम्।
कर्णोद्यच्छङ्खपत्रां स्मितमधुरदृशां साधकस्येष्टदात्रीं
  ध्यायेद्देवीं शुकाभां शुकमखिलकलारूपमस्याश्च पार्श्वे ॥

इति ध्यात्वा मनसा पञ्चधोपचर्य पुरश्चरणे वक्ष्यमाणपूर्वोत्तराङ्गमन्त्रसहितं मूलं श्रीक्रमोक्तेन विधिना यथाशक्ति जप्त्वा पुनः न्यासादि विधाय

गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम्।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिरा ॥

इति देव्या वामहस्ते सामान्यार्घ्यसलिलेन जपं समर्प्य स्तुवीत ॥

मातङ्गीस्तुतिः

यथा—

मातङ्गि मातरीशे मधुमदमथनाराधिते महामाये।
मोहिनि मोहप्रमथिनि मन्मथमथनप्रिये नमस्तेऽस्तु ॥

स्तुतिषु तव देवि विधिरपि पिहितमतिर्भवति विहितमति ।
तदपि तु भक्तिर्मामपि भवतीं स्तोतु विलोभयति ॥
यतिजनहृदयनिवासे वासववरदे वराङ्गि मातङ्गि ।
वीणावादविनोदिनि नारदगीते नमो देवि ॥
देवि प्रसीद सुन्दरि पीनस्तनि कम्बुकण्ठि घनकेशि ।
मातङ्गि विद्रुमोष्ठि स्मितमुग्धास्यस्य मौक्तिकाभरणे ॥
भरणे त्रिविष्टपस्य प्रभवसि तत एव भैरवी त्वमसि ।
त्वद्भक्तिलब्धविभवो भवति क्षुद्रोऽपि भुवनपति ॥
पतित कृपणो मूकोऽप्यस्य भवत्या प्रसादलेशेन ।
पूज्य सुभगो वाग्मी भवति जडश्चापि सर्वज्ञ ॥
ज्ञानात्मिके जगन्मयि निरञ्जने नित्यशुद्धपदे ।
निर्वाणरूपिणि शिवे त्रिपुरे शरण प्रपन्नस्त्वाम् ॥
त्वा मनसि क्षणमपि यो ध्यायति मुक्तामणीवृता श्यामाम् ।
तस्य जगत्त्रितयेऽस्मिन् कास्ता ननु या श्रियोऽसाध्या ॥
साध्याक्षरेण गर्भितपञ्चनवत्यक्षराञ्चिते मात ।
भगवति मातङ्गीश्वरि नमोऽस्तु तुभ्य महादेवि ॥
विद्याधरसुरकिन्नरगुह्यकगन्धर्वयक्षसिद्धवरै ।
आराधिते नमस्ते प्रसीद कृपयैव मातङ्गि ॥
वीणावादनवेळानर्तदलाबुस्थगितवामकुचम् ।
श्यामलकोमलगात्र पाटलनयन स्मरामि मह ॥
अवटुतटघटितचूलीताडिततालीपलाशताटङ्काम् ।
वीणावादनवेळाकम्पितशिरसं नमामि मातङ्गीम् ॥
माता मरकतश्यामा मातङ्गी मदशालिनी ।
कटाक्षयतु कल्याणी कदम्बवनवासिनी ॥
वामे विस्तृतिशालिनि स्तनतटे विन्यस्तवीणामुख
तन्त्रीं तारविराविणीमसकलैरास्फालयन्ती नखै ।

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

वेर्णामूलविराजनन्दुशकला वाणानिनादप्रिया

क्षोर्णीपाल्युगेन्द्रपजगवग्गर्गीर्नाद्विद्भ्याम ।

गर्णाचत्रल्लोचना सुवमना वाणी पुराणोज्ज्वला

श्रोर्णाभाग्भगल्मामनिमिषा [illegible] पश्यामि विश्वेश्वरीम् ॥

मातङ्गीस्तुतिरियमन्वह प्रजप्ता

जन्तूना वितरति कौशल क्रियासु ।

वाग्मित्वं श्रियमधिका च गानशक्ति

सौभाग्यं नृपतिभिरर्चनीयता च ॥

इति मन्त्रकोशे तृतीयपटलीयो मातङ्गीस्तव सम्पूर्ण ॥

सुवासिनीपूजाऽऽदि शेषकृत्यम्

अथ श्यामलां शक्तिमाहूय श्रीक्रमोक्तक्रमेण पञ्चमवर्जं तामुपचर्य तच्छेषमुररीकृत्य हवि प्रतिपत्त्यादिक्रमशेषं समापयेत् । हवि प्रतिपत्तौ मूलेन सर्वेण तत्त्वत्रयशोधनं विशेष ॥

[1] नैकनि—श्री.

[2] वलिम्—श्री.

श्यामोपासकनियमाः

एतदुपासकस्यावश्यानुष्ठेया नियमा यथा—

मदम्यतरुं न छिन्द्यात । वाचा [1]कालीति पद नोच्चारयेत् । वीणावेणुवादन-नर्तनगाथागोष्ठीषु प्रवर्तमानासु पराङ्मुखो न भवेत् । गायकान् न निन्द्यात् इति ॥

पुरश्चरणसंकल्पः

एव नित्यसपर्या निर्वर्तयन् पुरश्चरणमाचरेत् । तच्च जपहोमतर्पणब्राह्मणभोजना-ख्याङ्गचतुष्टयसमष्टिरूपम् । तत्प्रकारस्तु—दीक्षाप्रकरणोक्तकाले श्रीगुर्वनुज्ञातो ब्राह्मणै स्वस्ति वाचयित्वा आचम्य प्राणानायम्य अमुकशर्मवर्मादिरहं श्यामामन्त्रसिद्धिकामो लक्षसङ्ख्याक जप प्रकृते कलियुगत्वात् तच्चतुर्गुणित. तद्दशाशहवन-तद्दशाशतर्पण-तद्दशाशब्राह्मण[2]भोजनानि च करिष्ये इति सङ्कल्पयेत् । एवं तत्तन्मन्त्रेषु तत्र तत्र प्रोक्तजप[3]सङ्ख्याऽऽदिसङ्कल्पो ज्ञेय ॥

मन्त्रजप

अथ सति सम्भवे तन्त्रान्तरदृष्टेन विधिना ग्रामात् बहि क्रोशे नगराच्च क्रोशद्वये क्षेत्रं परिगृह्णीयात् । अथवा समुद्रमहानदीतीरयो पश्चिमाभिमुखवृष-शून्यशिवायतनयो विष्णुगृहपुण्यक्षेत्रतीर्थारण्यपर्वतशिखराश्वत्थबिल्वमूलविविक्तनिज-गृहगोष्ठाना श्रीगुरुस्वेष्टदेवतासन्निध्योश्चान्यतम देशमासाद्य दीपस्थानविन्यस्ते व्याघ्रचर्ममृगाजिनचित्रकम्बलकुशकटरक्तपटपट्टवसनोर्णावस्त्राद्यन्यतमे आसने उपविश्य विघ्नानुत्सार्य प्राणानायम्य सङ्कल्प्य वक्ष्यमाणलक्षणया अक्षमालया वक्ष्यमाणसंस्कारया रुद्राक्षाद्यन्यतमया वा मालया पूर्वाङ्गमन्त्रपूर्वक प्रत्यह सहस्रसङ्ख्याक मूलमन्त्रं तद्दशाशान् उत्तराङ्गमन्त्राश्च जप्त्वा पुनर्न्यासादिकं कृत्वा । पूर्वाङ्गमन्त्रो यथा—

[1] कमलिनीपद—भ

[2] भोजनतद्दशाशमार्जनानि च करिष्ये इति सकल्पयेत् । जपसख्या १०००००, तद्दशाशहोमसख्या १००००, तद्दशाशतर्पणसख्या १०००, तद्दशाशब्राह्मणभोजनसख्या १००, तद्दशाशमार्जनसख्या १० ॥ एव—व२

[3] सङ्ख्याऽऽदिकल्पो—अ१.

हसन्ति हसितालापे मातङ्गि परिचारिके । मम भयविघ्ननाशं कुरु कुरु ठ ठ ठ हुं फट् स्वाहा ॥ इति ॥

मूलमन्त्रश्च--स्वागोक्तमहादशगणपतिमन्त्र ॥

उत्तराङ्गमन्त्रास्तु--ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालि मातङ्गि (हुं फट् स्वाहा इति पाठान्तरम्) सर्ववशङ्करि स्वाहा इति श्यामाङ्गं लघुश्यामा ॥

ऐं क्लीं सौः वद वद वाग्वादिनि स्वाहा इति तदुपाङ्गं वाग्वादिनी ॥

ॐ ओष्ठापिधाना नकुली दन्तैः परिवृता पविः ।
सर्वस्यै वाच ईशाना चारु मामिह वादयेत ॥

इति तत्प्रत्यङ्गं नकुली ॥

जपकालः

अयं च जपो अपराह्णे कर्तव्यः, अपराह्णे श्यामेति सूत्रेण अपराह्णस्य पूजाकालत्वविधानात् । अन्ये त्वामध्यन्दिनमेव । देशोपप्लवादिसम्भावनायामासायाह्नमपीति स्थितिः ॥

स्त्रीशूद्रयोः प्रणवप्रत्याम्नायः

द्विजातीनां जपाद्यन्तयोः प्रणवोच्चारः । स्त्रीशूद्रयोस्तु सबिन्दुकचतुर्दशस्वर उच्चार्यः ॥

पुरश्चरणांगहोमः

एवं जपोत्तरं तस्मिन्नेवाहनि श्रीक्रमोक्तेन विधिना कुण्डस्थण्डिलान्यतरप्रतिष्ठापितेऽग्नौ देव्या उपचारान्ते सर्वासामावरणदेवतानां एकैकाहुतिं तत्तन्मन्त्रैः प्रधानदेवतायाः दशाहुतीश्च स्वाहाऽन्तमूलेन उद्देशत्यागपूर्वकं एकैकेन त्रिमध्वक्तेन पलाशकुसुमेन हुत्वा अथ जपदशांशं च हुत्वा होमशेषं समापयेत् ।

मन्त्रान्ते या वह्निजाया सा तु मन्त्रस्वरूपिणी ।
तदन्तेऽन्यां प्रयुञ्जीत सा होमाङ्गतया मता ॥

इति शक्तिसङ्गमतन्त्रवचनात् स्वाहाऽङ्गमन्त्रेष्वपि पुनः स्वाहाप्रयोगः कार्यः ॥

रुद्र न द्रव्य इह इन्द्रियकामाग्निहोत्राङ्गदधिवन्नित्य काम्यं च, संयोगपृथक्त्वात् । तिलैः शान्त्या इत्यादिविधीनामन्यत सिद्धहोमाश्रयेण, गोदोहनस्य तादृशप्रणयनाश्रयेणेव, फलायगुणविधिरूपत्वात्, सत्या कामनाया अयमेव होमो द्रव्यान्तरेऽपि वक्ष्यमाणे कार्ये, काम्यस्य नित्यबाधकत्वात् ॥

पुरश्चरणाङ्गं तर्पणम्

ततो नद्यादौ चतुरश्रमण्डलं विधाय तत्र चिन्तिते श्यामायन्त्रे देवीमावाह्य पञ्चधा उपचर्य सुरभिलेन सुवर्णरजतताम्रादिपात्रगृहीतेन सलिलेन मूलान्ते श्रीमातङ्गीश्वरीं तर्पयामीति होमदशांश तर्पयेत् । सत्यानुकूल्ये जपस्थान एव वा पूजाचक्रे तर्पयेत् । "तर्पणेऽपि तथैव स्यान्नमसोन्ते पुनर्नम " इति शक्तिसङ्गमतन्त्रोक्ते नमोन्तेष्वपि मन्त्रेषु पुन नमस्तर्पयामीति प्रयोग । तन्त्रान्तरानुसारिणो मार्जनपक्षेऽपि नमोयोजनं तत्रैवोक्तम् ॥

पुरश्चरणाङ्गं भोजनम्

तत तर्पणदशांशसङ्ख्याकानेतद्विद्यादीक्षितानलाभे यथासम्भव तत्तन्मन्त्रदीक्षितान्वा सदाचारान् प्रात निमन्त्रिताभ्यञ्जितान् ब्राह्मणान् सुवासिनी कुमारीश्च यथाविभव वस्त्रगन्धादिभि देवताधियाऽभ्यर्च्य मृष्टान्नेन भोजितान् ताम्बूलदक्षिणापरितोषितान् प्रदक्षिणीकृतनमस्कृतानाशिषो गृहीत्वा विसृजेत् ॥

तर्पणदशांशब्राह्मणभोजनाशक्तौ तु तर्पणोक्तवज्जले देवतामावाह्य उपचर्य च मूलान्ते आत्मानमभिषिञ्चामि नम इति कुम्भमुद्रया तर्पणदशांशवार मूर्धन्यभिषेक वा कुशै मार्जनं वा विधाय तद्दशांश ब्राह्मणान् भोजयेत ॥

इत्येक पक्ष । प्रतिलक्षान्ते सर्वान्ते वा होमादि कुर्यादित्यपरे ॥

होमप्रत्याम्नायो जपः

होमाशक्तौ ब्राह्मणाना पुरश्चरणजपसङ्ख्याद्विगुणो जप इति मुख्य पक्ष । होमसङ्ख्याद्विगुणो जप इति गौण । क्षत्रियादीना त्रयाणा त्रिगुणादिर्जप । एव

तर्पणेऽपि । द्विजभक्तस्य शूद्रस्य द्विजस्त्रीणामपि होमप्रतिनिधिः जप एव । तेषां होमे तु नाधिकारः । ब्राह्मणभोजनस्य तु न क्वापि प्रतिनिधिः ॥

आरब्धस्य पुरश्चरणादेः आशौचेऽपि कार्यत्वम्

इदं च पुरश्चरणमारब्धं सत् आशौचप्राप्तावपि कार्यम् । नित्यार्चनादि च । तदुक्तम्—

जपो देवार्चनविधिः कार्यो दीक्षान्वितैर्नरैः ।
नास्ति पापं यतस्तेषां सूतकं वा यतात्मनाम् ॥

इति देवीयामले ।

सूतके मृतके चैव नित्यं विष्णुमयस्य च ।
सानुष्ठानस्य विप्रेन्द्र सद्यः शुद्धिः प्रजायते ॥

इति नारदपाञ्चरात्रे ।

शिवविष्ण्वर्चने दीक्षा यस्य चाग्निपरिग्रहः ।

इति तस्येति शेषः ।

ब्रह्मचारिव्रतीनां च शरीरे नास्ति सूतकम् ॥

इति विष्णुयामले ।

ब्राह्मणस्यैव पत्न्योऽहं शुचेरप्यशुचेरपि ।
पूजां गृह्णामि शूद्राणां स्वाचारनिरतात्मनाम् ॥
यज्ञव्रतविवाहेषु श्राद्धे होमार्चने जपे ।
आरब्धे सूतकं न स्यादनारब्धे च सूतकम् ॥
आरम्भो वरणं यज्ञे सङ्कल्पो व्रतजापयोः ।
नान्दीमुखं विवाहादौ श्राद्धे पाकपरिक्रिया ॥

इति विष्णुवचनम् । [illegible] अविरोधस्तयोः ।

[illegible] शिव[illegible] ।
[illegible] चापि न [illegible] शिवपूजनम् ॥

इति [illegible] । [illegible]ऽपि

[illegible] त्रिप्राणा[illegible] प्रजायते ॥

[illegible] । एवमन्यान्यपि वचनानि तन्त्रान्तरेषु बहुल उपलभ्यमानानि विस्तरभयान्नेह [illegible] । अनयोः नैमित्तिककाम्ययोः अनधिकार एव. साधकस्य प्रतिबन्धक[illegible]त्वात् ॥

सिद्धिपर्यन्तं पुरश्चरणस्य अभ्यासः

एकेन पुरश्चरणेन यदि न मन्त्रः सिध्यति तदा तस्य द्वयं त्रयं वा कुर्यात् । तथाऽपि मन्त्रसिद्धौ सिद्धिकारकाः प्रयोगाः ग्रन्थान्तरोक्ताः ग्राह्याः । सिद्धिसूचकानि चान्यतो ज्ञेयानि तानि तु विस्तरभयान्न लिखितानि ॥

सम्यक्सिद्धैकमन्त्रस्य पञ्चाङ्गोपासनेन हि ।
सर्वे मन्त्राश्च सिध्यन्ति तत्प्रभावात् कुलेश्वरि ॥
सम्यक्सिद्धैकमन्त्रस्य नासाध्यं विद्यते क्वचित् ।
बहुमन्त्रवतः पुंसः का कथा शिव एव सः ॥

अतः पुरश्चरणमावश्यकमिति ॥

पुरश्चरणप्रत्याम्नायाः

अथ सङ्गत्या पुरश्चरणप्रत्याम्नायाः कतिचित् लिख्यन्ते । शशिसूर्योपरागे त्रिरात्रमेकरात्रं वा पूर्वमुपोष्य एकभुक्तं वा विधाय ग्रहणारम्भे घटिकार्धात् प्रागेव स्नातः समुद्रगायां नद्यास्तटाकादेर्वा नाभिमात्रजले तिष्ठन्. अशक्तौ तु तटे एवोपविष्टः आचम्य प्राणानायम्य देशकालौ सङ्कीर्त्य. ॐ अमुकराशिगते सवितरि सोमस्य सूर्यस्य वा ग्रहणे अमुकगोत्रोऽमुकशर्मवर्मादिरहं अमुकविद्यासिद्धिकामः स्पर्शमारभ्य विमुक्तिपर्यन्तं जपं करिष्ये इति सङ्कल्प्य जपेत् । ततोऽपरेद्यु

[1] मत.—प२, ब३

ग्रहणकालीनस्य जपस्य समसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा होमं. [1]तद्दशांश तर्पणं, तत्समसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा ब्राह्मणभोजनं च कुर्यात् । यद्वा—ग्रहणपुण्यकाल एव मन्त्रानुसारेण जपस्य तत्समांशस्य तद्दशांशस्य वा होमस्य तदनुगुणस्य तर्पणस्य च कालं विभज्य जपाद्याचरेत् । परेद्यु तर्पणसमसङ्ख्याकं तद्दशांशं वा ब्राह्मणभोजनं कारयेदित्येकः प्रकारः ॥

कृष्णाष्टम्यां प्रात कृतनित्यक्रिय पूर्ववत् सङ्कल्प्य अयुतचतुष्टयं जपं सप्तधा विभज्य प्रत्यहं चतुर्दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रपञ्चकसङ्ख्यया (५७१४) तत्कृष्णत्रयोदशीपर्यन्तं (६×५७१४=३४,२८४) जप्त्वा चतुर्दश्यां षोडशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रपञ्चकं (५७१६,५७१६+३४२८४=४००००) जपेत् । सङ्कल्पे चात्र कृष्णाष्टमीमारभ्य एतच्चतुर्दशीपर्यन्तमिति विशेष । होमादिविधिस्तु तद्दशांश एवेत्यन्य ॥

प्रात नित्यक्रियोत्तरं प्राग्वत् सङ्कल्प्य अकारादिक्षकारान्तान् मातृकावर्णान् आनुलोम्येनोच्चार्य मूलं च सकृदुच्चार्य पुनर्मातृकावर्णान् विलोमानुच्चारयेत् । इत्येवंरीत्या प्रत्यहमष्टोत्तरशतसङ्ख्यया मासमात्रं जप्त्वा होमादि कुर्यात् । सङ्कल्पस्तु एतदनुगुण एवोह्य इत्यपर ॥

यथासम्भवं अनयो सत्याम्नाययो जपस्य चतुर्गुणितत्वं तर्पणादेश्च तद्दशांशत्वं बोध्यम् । प्रत्यहं रात्रौ त्रिकालं सर्वोपचारैरिष्टदेवतां साङ्गां सावरणां अर्चयेत् । एवं षण्मासान् [2]मासमात्रं वा पूजयितु पुरश्चरणमन्तरेणापि विद्यासिद्धि भवति । सङ्कल्पश्चैतदनुरूप एवोह्य इति चापर ॥

सूर्योदयं समारभ्य यावत्सूर्योदयावधि ।
तावज्जप्त्वा निरातङ्क सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥
[illegible] गुरुं पादपद्मं ध्यात्वा प्रपूज्य च ।
केवलं देवभक्तेन जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥

इति तन्त्रे ॥

[illegible] ॥

[1] [illegible] [2] [illegible]

कूर्मचक्रलक्षणम्

समीकृते भूतले प्राक्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्चतस्रश्चतस्रो रेखा विलिख्य नवकोष्ठानि विधाय तत्र पूर्वादिप्रादक्षिण्यक्रमेण अष्टसु कोष्ठेपु क च ट त प य श ळा ख्यान् अष्टवर्गान् अकारादिस्वरद्वय च विलिख्य मध्यकोष्ठे श्रीकारं विलिखेत् । इदं च कूर्मचक्र क्षेत्रग्रामगृहभेदात् त्रिविधम् । तत्र क्षेत्रग्रामयो· तत्तन्नामाद्यक्षरयुक्तं कोष्ठ मुख कूर्मस्य । एतदेवास्य दीपस्थानमुच्यते । गृहे तु गृहपते नामाद्यक्षरयुक् कोष्ठं मुखम् । तत्पार्श्वद्वयगतकोष्ठद्वय हस्तौ । तदध.स्थितं कुक्षि· । तदधःस्थितौ तु चरणौ । कुक्षिमध्यगतं कोष्ठ पृष्ठम् । चरणमध्यगत कोष्ठ च पुच्छं इति विवेकः । एवमुक्तप्रकारस्य क्षेत्रादौ विभावितस्य कूर्मस्य मुखे पृष्ठे वा जपे होमे च सर्वार्थसिद्धि । करयो तनौ कोष्ठान्तराणि अनुपयुक्तानीति कूर्मचक्रानावश्यकतोक्ता कतिपयेपु स्थलेपु । यथा—

कुरुक्षेत्रे प्रयागे च गङ्गासागरसङ्गमे ।
महाकाळे च काश्या च दीपस्थान न चिन्तयेत् ॥

इति । दीपस्थानोपलक्षितत्वात् कूर्मचक्रमपि दीपस्थानमित्युक्तम् । इह चक्रे चोक्तेपु कोष्ठेपु रिपुस्थान विचिन्त्य तत्त्यागपूर्वकमवशिष्टं मित्रस्थानमुपादेयम् । अरिमित्रविचारो यथा—

अद्वयस्य ठकारेण ठकारस्यापि तेन च ।
लृद्वयस्य पकारेण पकारस्यापि तेन च ॥
ओद्वयस्य पकारेण पकारस्यौयुगेन च ।
जकारस्य टकारेण झकारस्य खकारत· ॥
उकारस्य लकारेण फकारस्य धकारत· ।
भकारस्य तु रेफेण यकारस्य सकारत ॥
अरित्वमेपा वर्णाना अन्येपा मित्रभावना ॥ इति ॥

मालासंस्कारः

ताश्च अकारादिक्षकारान्तमातृकावर्णरुद्राक्षमुक्ताफलमाणिक्यस्फटिकप्रवाळस्वर्ण-रजतशङ्खरक्तचन्दनोपादानकमणिपुत्रजीवपद्मबीजकुशग्रन्थ्यादिमय्य ॥

अक्षमालायाः संस्कारानपेक्षा

अक्षमाला हि ब्रह्मरन्ध्रस्य दक्षभागादिनाभिमभिव्याप्य वामभागपर्यन्तमवरोहारोहणक्रमेण ब्रह्मनाड्यां अन्योन्याभिमुखत्वेन ग्रथितैः आनुपूर्व्येणोच्चारितैः अकारादिभिः ळकारान्तैः पुनः प्रातिलोम्येनोच्चारितैः च ळकारादिभिः अकारान्तैः वर्णैः शतबीजात्मिका भवति। क्षकारस्य मेरुस्थानीयस्य ळकारद्वयस्य मध्ये उच्चारणमात्रम्। न तु जपसङ्ख्याऽन्तर्गणना। अत्रानुलोम्येन अवरोहारोहयोः प्रथमं मातृका ततो मन्त्रः। प्रातिलोम्येन अवरोहारोहयोस्तु प्रथमं मन्त्रः ततो मातृकेति तत्त्वम्। शतान्ते अ क च ट त प य शाख्यवर्गाष्टकादित्वेन जपस्य अष्टोत्तरशतत्वं ज्ञेयम्। एवं सहस्रादौ च। अस्या मालाया न संस्कारापेक्षा॥

रुद्राक्षमालासंस्कारः

अष्टोत्तरशतं रुद्राक्षान् षड्गुणिते वक्ष्यमाणान्यतमे सूत्रे सप्रणवैकैकमातृकोच्चारणपूर्वकमन्तरान्तरा सग्रन्थिकं अन्योन्याभिमुखं गोपुच्छाकारेण सर्पाकारेण वा ग्रथयित्वा स्थूलमेकं रुद्राक्षमेकीकृते सूत्राग्रद्वये मेरुत्वेन ग्रथयित्वा नवसङ्ख्याकैः अश्वत्थपत्रैः अष्टदलपद्मं विरच्य तत्र मालां निवेश्य मूलमन्त्रान्ते गोमूत्रगोमयगव्यदुग्धदधिघृताख्येन पञ्चगव्येन, ॐ सद्यो जातं प्रपद्यामि सद्यो जाताय वै नमो नमः। भवे भवे नाति भवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः॥—इति मन्त्रान्ते कुशोदकेन च प्रक्षाल्य, ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः—इति मन्त्रान्ते चन्दनागरुकर्पूरादिभिराघर्षणं विधाय, ॐ अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥—इति मन्त्रेण धूपयित्वा, ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि। तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्॥—इति मन्त्रेण चन्दनकस्तूरीकुङ्कुमकर्पूरैः लेपयित्वा, अक्षमालां वामकरपुटे निधाय, ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्॥—इति मन्त्रेण अष्टोत्तरशतवारमभिमन्त्र्य, रुद्राक्षमालायाः प्राणाः इह प्राणाः। रुद्राक्षमालायाः जीव इह स्थितः। रुद्राक्षमालायाः सर्वेन्द्रियाणि रुद्राक्षमालायाः वाङ्मनःप्राणाः इह आयान्तु

स्वाहा ॥—इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा. उपास्यदेवता तत्रावाह्य, मूलेन पञ्चधा उपचर्य. तेन मातृकावर्णैश्चाभिमन्त्र्य. होमप्रकरणोक्तरीत्या अग्निमुख विधाय, मूलेन अष्टोत्तरशताज्याहुती हुत्वा. सम्पाताज्य मालाया निक्षिपेत् । अशक्तौ तु होमसङ्ख्याद्विगुण मूलमन्त्राभिमन्त्रण इति ॥

मालाऽन्तरसंस्कार:

अथान्यासा मालाना सस्कार —उक्तरीत्या ग्रथिता माला प्रासादमन्त्रेण पञ्चगव्ये क्षणं निक्षिप्य, तस्मादुद्धृत्य, कुशोदकेन प्रक्षाल्य. चन्दनादिभिरुपलिप्य, पात्रे निधाय, पञ्चायतनदेवता तत्तन्मन्त्रेणावाह्य. पञ्चधोपचर्य, प्रासादेन शतवारानभिमन्त्र्य. सूर्यादीन् ग्रहानिन्द्रादीन् दिक्पालाश्च तत्तन्मन्त्रेण सम्पूज्य, सघृतै· तिलै यथाशक्तिवार मूलेनाग्नौ जुहुयात् । अशक्तौ अभिमन्त्रयेत् । ततो यथाविभव काञ्चन गुरवे दक्षिणा दत्वा. ब्राह्मणाश्च भोजयेत् । इति ॥

संस्कारान्तरं यथा—सूत्र मणींश्च पञ्चगव्ये दिनत्रय सस्थाप्य, चतुर्थदिने उद्धृत्य, अस्त्रेण प्रक्षाल्य. हृन्मन्त्रेण स्वेष्टमन्त्रेण वा प्रत्येक आवृत्तेन मणीनन्योन्याभिमुखं ग्रथयित्वा, स्थण्डिले स्वेष्टदेवतासपर्यामण्डल विधाय. तत्र तामभ्यर्च्य, मूलमष्टोत्तरशतसङ्ख्यं जप्त्वा. तत्तत्कल्पोक्तपुरश्चरणहोमद्रव्येण घृतेन वा यथाशक्ति हुत्वा. मण्डले माला निधाय, तस्यामस्त्रमन्त्र-मूलमन्त्र-षडङ्गमन्त्राश्च विन्यस्य, ता स्वेष्टदेवतारूपा विभाव्य, सम्पूज्य, सर्वभूतबलिं दत्वा, आचार्य दक्षिणाऽऽदिभि परितोष्य ब्राह्मणान् भोजयेदिति ॥

उक्तसस्कारविधि. त्रैवर्णिकविषय· । स्त्रीशूद्राणा तु उपास्यमूलमन्त्रेणैव सर्वं कार्यम् ॥

यन्मन्त्रजपार्थं या माला सस्कृता तया तस्यैव जप कार्यो नान्यस्य । अत्र च विशेष —

शिवमन्त्रेण संग्रथ्य शक्तिमन्त्र जपेदपि ।
शक्तिमन्त्रेण सग्रथ्य शिवमन्त्र जपेच्छिवे ॥
ध्रुवेण मातृकाभिर्वा ग्रथ्यन्ते मणयो यदि ।
तदा सर्वेऽपि जप्तव्या मनवो मालया तया ॥ इति ॥

ध्रुव· प्रणव ॥

देवताभेदेन सूत्रभेदः

देवताभेदेन सूत्रभेद उक्तः । यथा—देव्या रक्तपट्टसूत्रम् । शिवस्योर्णाभवं श्वेतं वा वल्कलं वा । सूर्यगणेशयोः कार्पासजम् । तच्च सुवासिन्या ब्राह्मण्या कर्तितम् । स्वसमानजातीययोषित्कर्तितं वा । त्रिगुणं त्रिगुणीकृतम् । यत्र ब्राह्मणीकर्तितं न मिलति तत्र वर्णान्तरीयकेवलसुवासिनीकर्तितं ग्राह्यम् । अन्येषु सूत्रेषु स्वैच्छिकं गुणस्थौल्यं मानं च ॥

मालासंस्कारकालः

मालासंस्कारकालस्तु—विष्णोः द्वादश्या पूर्वाह्णः । शक्तेः अष्टमीनवमी-चतुर्दशीना रात्रिः । शिवस्य त्रयोदशीदिवा । सूर्यस्य सप्तमीदिवा इति ॥

मालाभेदेन फलभेदः

मालाभेदेन फलभेदो यथा—मातृकाऽक्षमाला क्षिप्रं मन्त्रसिद्ध्यै । रुद्राक्षमाला मोक्षाय । मौक्तिकमाणिक्यमय्यौ साम्राज्याय । स्फाटिकी सर्वेभ्यः कामेभ्यः । पुत्रजीवमयी सम्पत्सारस्वतावाप्त्यै । पद्मबीजमयी श्रीयशोभ्याम् । रक्तचन्दनमयी वश्यभोगाभ्याम् । इत्यन्यासामपि फलानि ग्रन्थान्तरेषु द्रष्टव्यानि ॥

सूत्रजीर्णनादौ प्रायश्चित्तम

सूत्रे जीर्णे नवेन ग्रथयित्वा मूलेनाष्टोत्तरशतवारानभिमन्त्रयेत् । जपसमये प्रमादात् करगलितायां छिन्नायां वा मालाया निषिद्धस्पर्शे वा अष्टोत्तरशतमूलमन्त्रजपः प्रायश्चित्तम् ॥

जपभेदाः

अथ जपभेदाः । ज्ञानार्णवे—

निर्विकल्पात्मना वा मानसेनाथवा जपेत् ।
निज [illegible] मन्त्र वाचा निगद्यते ॥
[illegible] परिकीर्तितः ।
[illegible] ॥

निगदेन तु यज्जप्तं लक्षमात्रं वरानने ।
उपांशुस्मरणेनैव तुल्यं भवति शैलजे ॥
उपांशुलक्षमात्रं तु यज्जप्तं कमलेक्षणे ।
मानसस्मरणेनैव तुल्यमेकेन सुन्दरि ॥ इति ॥

स्वच्छन्दतन्त्रसारे तु—

जपस्तु षड्विधः प्रोक्तस्तत्प्रकारोऽयमुच्यते ।
वाचिकं मानसं चैव यौगिकं योगवाचिकम् ॥
योगमानसिकं चैव वाङ्मानसिकयौगिकम् ।
वाचा केवलयोच्चार्य मन्त्रं ¹देवीं विभाव्य च ॥
जपेद्यत् परमेशानि वाचिकं तत्प्रकीर्तितम् ।
देव्या रूपं च सञ्चिन्त्य सावधानेन चेतसा ॥
मन्त्रस्याप्यनुसन्धानं मानसं परिकीर्तितम् ।
त्रिस्थानेन त्रिबीजानि क्रमात् सञ्चिन्त्य मार्गतः ॥
आरोहो यौगिकं प्रोक्तमुच्यते योगवाचिकम् ।
लक्ष्ये मनः समायोज्य वाचा मन्त्रं जपेच्छिवे ॥
योगवाचिकमेतत् स्याद्योगमानसिकं शृणु ।
लक्ष्येण मानसं पूर्वं संयोज्य मनसा जपम् ॥
योगमानसिकं विद्यादथान्यदपि चोच्यते ।
मनसाऽपि जपेन्मन्त्रं बीजानामोरणक्रमात् ॥
वाङ्मानसिकयोगाख्यं जपमेतदनुत्तमम् ।
वाचिकेन जपेनैव केवला वाक् प्रवर्तते ॥
मानसाच्छ्रियमाप्नोति यौगिकाद्योगसिद्धयः ।
वाङ्मानसजपेनैव वाग्ज्ञानैश्वर्यसिद्धयः ॥
भवन्ति परमेशानि योगमानसिकेन तु ।
अणिमादीनि चान्यानि सर्वाणि लभते ध्रुवम् ॥

¹ तवि— म२, म३, ग.

वाङ्मानसिकयोगाख्यजपेन परमेश्वरि ।
वागाद्यकुलपर्यन्तमचिराल्लभते नरः ॥
येन केन जपेनैव ह्रस्वदीर्घप्लुतक्रमात् ।
जप्ता विद्याश्च मन्त्राश्च सर्वे सर्वार्थदायिनः ॥
भवन्ति गुरुवक्त्रेण लब्धाः सर्वाङ्गसुन्दरि ।
स्वयं निरीक्ष्य ये कोशं मन्त्रं विद्यामथापि वा ॥
गृह्णीयुर्ये व्रजेयुस्ते रौरवं नरकं शिवे ।
तस्मादास्तिक्यसंयुक्तः साधको देशिकाज्ञया ॥
शिवागमान्निरीक्षेत नान्यथा वीरवन्दिते ॥ इति ॥

होमे वह्निस्थितिविचारः

तत्र मुहूर्तचिन्तामणौ—

सैका तिथिर्वारयुता कृताप्ता शेषे गुणेऽभ्रे भुवि वह्निवासः ।
सौख्याय होमः शशियुग्मशेषे प्राणार्थनाशो दिवि भूतले च ॥

अस्यार्थः — शुक्लप्रतिपदादिहोमदिनसङ्ख्ययैकमधिकमङ्कमादित्यादिवारसङ्ख्यां च मेलयित्वा चतुर्भिर्हरणेन त्रये शिष्टे शून्ये वा वह्निर्भुवि वसति । तदा होमः सुखाय भवति । एकस्मिन् द्वये वा शेषे क्रमाद्दिवि पाताळे च वह्निवासः । तदानीं होमेन प्राणार्थनाशो भवतः इति ॥

तत्रैव ग्रहविचारो रुद्रयामळे—

तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये नक्षत्रेषु यथा स्थिताः ।
सूर्यो बुधो भृगुश्चैव शनिश्चन्द्रो महीसुतः ॥
जीवो राहुश्च केतुश्च नवैते देवि खेचराः ।
सूर्यभाच्चन्द्रभं यावत् गणयेच्च महेश्वरि ॥
त्रीणि त्रीणि च ऋक्षाणि रविभादीनि [1]दापयेत् ।
सूर्यादीनां फलं देवि शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् ॥

[1] दर्शयेत्—क॰.

आदित्ये तु भवेच्छोको बुधे चैव धनागम ।
शुक्रे लाभं विजानीयाच्छनौ पीडा न संशयः ॥
चन्द्रे लाभो महान् देवि भौमे चैव तु बन्धनम् ।
गुरुणा च धनप्राप्ति राहौ हानिस्तथैव च ॥
केतुना जायते मृत्यु· फलमेवं महेश्वरि ।
क्रूरहोमस्तथा देवि क्रूरग्रहमुखो भवेत् ॥ इति ॥

सूर्यभं सूर्याक्रान्तं नक्षत्रं. चन्द्रभं तद्दिवसनक्षत्रम् । दापयेत् सूर्यादिभ्य. इति शेष । सूर्यनक्षत्रादिचन्द्रनक्षत्रपर्यन्तं नक्षत्राणा त्रयं त्रयं सूर्यादिस्वामिकमित्यर्थ । क्रूरहोमो मारणोच्चाटनादिफलक । शेषं सुगमम् । एव वहिस्थिति ग्रहांश्च विचार्य. सौम्यहोमः सौम्यग्रहेषु क्रूरश्च क्रूरग्रहेषु कार्य ॥

कुण्डस्थण्डिलयो परिमाणम्

तत्र एकोनपञ्चाशत्सङ्ख्याकाहुतिपर्यन्तं स्थण्डिलमेव । तच्च अष्टादशाङ्गुलप्रमाणं परित अङ्गुष्ठोन्नतम् । अग्रे कुण्डेन सह विकल्पोऽशक्तिशक्तिभ्यां व्यवस्थिति । पञ्चाशदादिनवनवतिसङ्ख्याहुतिपर्यन्तं मुष्टिमात्रम् । मुष्टि अरत्नि· । शतादिनवनवत्यधिकनवशत्याहुतिपर्यन्तं अरत्निमितम् । निष्कनिष्ठमुष्टिर्हस्तोऽरत्नि· । सहस्रादिहोमे हस्तमात्रम् । अयुतादौ द्विहस्तम् । लक्षादौ चतुर्हस्तम् । दशलक्षादौ षड्ढस्तम् । कोटिहोमादौ अष्टहस्तं दशहस्तं वा । चतुर्विंशत्यङ्गुलै हस्त । अङ्गुलं तु तिर्यङ्निहिताष्टयवप्रमाणं स्वमध्यमामध्यपर्वमित वा ज्ञेयम् । मुष्ट्या वा चतुरङ्गुलानि । अर्धयवोनचतुस्त्रिंशताङ्गुलै द्विहस्तम् । सार्धैकचत्वारिंशता त्रिहस्तम् । अष्टचत्वारिंशता चतुर्हस्तम् । पादोनचतु पञ्चाशता पञ्चहस्तम् । पादोनैकोनषष्ट्या षड्ढस्तम् । सार्धत्रिषष्ट्या सप्तहस्तम् । अष्टषष्ट्या यवोनया अष्टहस्तम् । द्विसप्तत्या नवहस्तम् । षट्सप्तत्या दशहस्तं कुण्ड स्थण्डिलं वा भवति । कुण्डाङ्गानां व्यासखातनाभिकण्ठमेखलायोनीना सम्यज्ज्ञान एव कुण्डं युक्तम् । अन्यथा अत्यन्तमनिष्टम् । स्थण्डिलं चतुरश्रमङ्गुलोत्सेधं चतुरङ्गुलोत्सेधं वा । स्थूलद्रव्यहोमे तत्तत्परिमाणस्यापर्याप्तौ स्वोत्तरपरिमाणमपि ग्राह्यम् ॥

साम्राज्याय । मुष्टिमितै लाजै कन्यायै । नन्द्यावर्तै कवित्वाय । [1]वञ्जुळमल्लिका-
जातीपुन्नागै भाग्याय । बन्धूकजपाकिंशुकमधूकै ऐश्वर्याय । कदम्बै वश्याय । लवणै
शुक्तिप्रमाणै आकर्षणाय । शालितण्डुलै अर्धमुष्टिमितै धान्याय । कुङ्कुमगोरोचना-
दिभि गुञ्जामितै सौभाग्याय । पलाशपुष्पै तेजसे कपिलाघृतेन चोक्तमानेन । धुत्तू-
रकुसुमैरुन्मादाय । [2]विषवृक्षनिम्बश्लेष्मातकविभीतकसमिद्भि दशाङ्गुलप्रमाणाभि
शत्रुनाशाय । निम्बतैलाक्तै [3]लवणै उक्तमानै मारणाय । काकोलूकपक्षेणैकैकेन विद्वेष-
णाय । तिलतैलाक्तै मरीचै विंशत्या कासश्वासप्रशमनाय इति । पुष्पेषु स्थूलमेकैक
अल्पानि द्वित्रीणि इति वा विवेक । एतानि द्रव्याणि काम्यजपाङ्गेषु होमेषु तत्तज्जप-
दशांशसङ्ख्याकानि । प्राधान्येन होमे तु सङ्ख्याऽनुक्तौ सहस्रसङ्ख्याकानि । तत्र
प्रथम अभीष्टदेवतायै विज्ञाप्य अमुककर्मसिद्ध्यर्थं एतावदाहुती करिष्यामीति सङ्कल्प-
येत् । कर्षस्तु दशगुञ्जामितमाषषोडशकप्रमाण । शुक्ति कर्षद्वयम् । मुष्टिस्तु पलम् ॥

पुरश्चरणकाले विहितानि

मन स्थैर्यशौचमौनमन्त्रार्थचिन्तननिर्वेदश्रद्धोत्साहक्रोधाभावसन्तोषेन्द्रियनिग्रह-
ब्रह्मचर्यगुरुप्रणतिसुगन्धामलकस्नानसुवसनसुरभिळानुलेपनगव्यपत्रवर्जपलाशपत्रादिनिर्मितै-
कवारभोजनप्रक्षाळितदर्भास्तीर्णधौतवस्त्रशयनत्रिषवणस्नानादीनि । अशक्तौ तु प्रात
स्नानमात्रम् ॥

निषिद्धानि

अप्रियानृतभाषणकरञ्जविभीतकार्कस्नुहिच्छायाक्रमणप्रतिग्रहादि[illegible] पति-
तनास्तिकसंभाषणवहेकमलिनवस्त्रधारणकाम्यकर्माविहितकर्मकाम्यभोजनान्नाभ्यङ्ग [illegible]
स्नानकञ्चुकोष्णीषधारणप्राणिहिंसापादुकायानशय्याऽऽरोहणनग्नत्वकुशाग्र [illegible]
अतिभोजनं च ॥

भोज्यानि

शुक्लैकविधान हैमन्तनीवारवटुकषष्टिका यवा [illegible] मुद्ग[illegible]
कृष्णातिलमुद्गकलायकन्दविशेषनारिकेलकदलीलवलीपनसाम्रामलका[illegible]
घृतसारगव्यपिप्पलीजीरकनारङ्गादीनि ॥

[1] वकुल—अ   [2] [illegible] इत्यधिक —क   [3] [illegible]—

अभोज्यानि

गुडकृत्रिमलवणपर्युषितनिस्स्नेहकीटादिदूषितकाञ्जिकग्रञ्जनबिल्वकरञ्जलशुनमृणालकोद्रवतैलपक्वमाषमसूरचणकगोधूमदेवधान्यादीनि ॥

भोजनपर्यायः

स्वेष्टदेवतायै निवेदित सव्यञ्जनमन्न मूलेन प्रोक्ष्य सप्तवार प्रतिद्रव्यमभिमन्त्र्य अश्नीयात् । उदकं द्वात्रिंशद्वार मूलाभिमन्त्रितं पिबेत् ॥

जपादिसमय आवश्यकोपाधौ शुचौ देशे तं निवर्त्य स्नात्वा शेषं समापयेत् । अशक्तौ तु मन्त्रभस्मान्यतरस्नानवस्त्रपरिवर्तने केवलं कुर्यादिति ॥

इत्थं कृतपुरश्चरण सिद्धमनु देवताप्रसादसम्पन्न स्वातन्त्र्येणोपास्तौ श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनपर सति कामे काम्यमनुतिष्ठन् पूर्णमनोरथ सुखी विहरेदिति शिवम् ॥

इति श्रीभासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेनोमानन्दनाथेन निर्मिते अभिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे श्यामाक्रमनिरूपण नाम प्रौढोल्लासश्चतुर्थ. समाप्त. ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] श्रीगुरुध्यानादिप्राणायामान्त [illegible] । [illegible] श्रीगुरुपादुकायाः [illegible] आदौ त्रितारीस्थाने वाक् ऐं इति [illegible] । [illegible] हृदयपद्मावतः [illegible] अखण्डानन्ददायिनः परसंवित्स्वरूपिणः [illegible] मनसा दशवारमावर्त्य [illegible] वारुण-मान्त्र-आग्नेयस्नानेष्वन्यतमं कुर्यात् । [illegible] शिरसि, त्रिराचमनं, त्रिः प्रोक्षणं च विदध्यात् ।

[illegible] निशीथपर्यन्तावधिक दिवा सपर्या नाकुर्यैव । इत्यधिकः—

[illegible]

मान्त्रभास्मनस्नाने स्मृत्युक्ते एव । अथ वाससी धौते परिधाय विभूतपुण्ड्रः मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभिं हृदयं शिरश्चावमृशेत् ॥

यागमन्दिरप्रवेश.

एवं त्रिराचम्य यागमन्दिरमासाद्य गोमयेनोपलिप्तद्वारस्थण्डिलं द्वारस्य दक्ष वामोर्ध्वभागेषु क्रमेण —

ऐं क्लीं भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय, लम्बोदराय नमः ॥

इति त्रिशो द्वारदेवता समर्च्य अन्तः प्रविष्टो रम्भकदलीपुष्पमालावितानकादि भिरलङ्कृत्य यागमन्दिरं, ऐं क्लीं रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा स्वमो दीपनाथमिष्ट्वा, सपर्यासामग्रीं दक्षभागे निधाय, दीपानभि [illegible] गन्धमाल्यादिभिरात्मानमलङ्कृत्य, ताम्बूलपूरितवदनो जातिफल [illegible] व्यजनिकासादिनिवदनो वा प्रसन्नमना [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ब्रह्मग्रन्थिमभिमन्त्रिते [illegible] आसने ऐं क्लीं आधारशक्ति [illegible] नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] नमः ऐं क्लीं [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

प्राणायाम

अथ नम इति अष्टगुणमन्त्रमुच्चार्य अङ्कुशेन शिखां बद्ध्वा [illegible] भूतशुद्धिं आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय मन्त्रेण प्राणेन [illegible] सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

द्विनारीन्यास

तेजोरूपदेवीमय भावयन्नात्मानं [illegible] तत्रादौ अं ऐं ग्लौं अं नम शिरसि । आं ऐं ग्लौं आं नम [illegible] क्षान्तमातृकासम्पुटितपुनर्बीजद्वय मातृकास्थानेषु न्यसेत् ॥ इति [illegible]

[illegible]

ऐं ग्लौं अन्धे अन्धिनि नम अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ॥

२ रुन्धे रुन्धिनि नम [illegible] ॥

२ जम्भे जम्भिनि नमो [illegible] ॥

२ मोहे मोहिनि नम [illegible] ॥

२ स्तम्भे स्तम्भिनि नम [illegible] ॥

इति पञ्चभि मन्त्रै [illegible]

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि [illegible]

२ वाराहि वाराहि [illegible]

२ वराहमुखि वराहमुखि [illegible]

२ [illegible]

२ [illegible]

२ [illegible]

इति मन्त्रै [illegible]

[illegible]

अर्घ्यशोधनम्

ततः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरश्रादिमण्डलकरणम्, २ अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्तये वौषट् इत्याधारस्थापनम्, २ उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषट् इति पात्रनिधानम्, २ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुद्धजलापूरणम्.

ऐं ग्लौं ब्रह्माण्डाखण्डसम्भूतमशेषरससम्भृतम् ।
आपूरितं महापात्रं पीयूषरसमावह ॥

इति क्षीरपूरणे मन्त्रान्तरं चोक्तम्, षडङ्गं, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावः, मूलेन दशधा अभिमन्त्रणं च विशेषः । अथ विशेषार्घ्यबिन्दुभिः सपर्यासामग्रीं पावयित्वा ॥

सप्तार्णमन्त्रपञ्चकन्यासः

अन्धे अन्धिनि नम इत्यादीन् पञ्चमन्त्रान् उक्तबीजद्वयादिकान् शिरोवदनहृदयगुह्यपादेषु न्यस्य.

अष्टखण्डन्यासः

मूलस्य खण्डैरष्टभिः वक्ष्यमाणेषु स्थानेषु न्यसेत् । यथा—

ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि
वराहमुखि नमः इति पादादिजानुपर्यन्तम् ॥
२ अन्धे अन्धिनि नम इत्याजानुकटि ॥
२ रुन्धे रुन्धिनि नमः इत्याकटिनाभि ॥
२ जम्भे जम्भिनि नम इत्यानाभिहृदयम् ॥
२ मोहे मोहिनि नम इत्याहृदयकण्ठम् ॥
२ स्तम्भे स्तम्भिनि नम इत्याकण्ठभ्रूमध्यम् ॥
२ सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं
कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं नम इत्याभ्रूमध्यल्ललाटम् ॥
२ ऐं ग्लौं ठः ठः ठः ठः हुं अस्त्राय फट् इत्याललाटब्रह्मरन्ध्रं चेति ॥

मातृकास्थानेषु मूलपदन्यासः

ततो मूलमन्त्रस्य द्विचत्वारिंशत्पदानि [1]मातृकास्थानेषु न्यसेत् । यथा—

ऐं ग्लौं ऐं नमः शिरसि, ग्लौं मुखवृत्ते, ऐं नेत्रयोः, नमो कर्णयोः, भगवति नासापुटयोः, वार्तालि कपोलयोः, वार्तालि ओष्ठयोः, वाराहि दन्तपङ्क्त्योः, वाराहि [2]ब्रह्मरन्ध्रे, वराहमुखि [3]मुखान्ते, वराहमुखि दक्षदोर्मूले, अन्धे तन्मध्यसन्धौ, अन्धिनि तन्मणिबन्धे, नमो तदङ्गुलिमूले, रुन्धे तदङ्गुल्यग्रे, रुन्धिनि वामदोर्मूले, नमो तन्मध्यसन्धौ, जम्भे तन्मणिबन्धे, जम्भिनि तदङ्गुलिमूले, नमो तदङ्गुल्यग्रे, मोहे दक्षोरुमूले, मोहिनि तज्जानुनि, नमो तत्पादसन्धौ, स्तम्भे तदङ्गुलिमूले, स्तम्भिनि तदङ्गुल्यग्रे, नमो वामोरुमूले, सर्वदुष्टप्रदुष्टानां वामजानुनि, सर्वेषां तत्पादसन्धौ, सर्ववाक्चित्त-चक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भनं तदङ्गुलिमूले, कुरु तदङ्गुल्यग्रे, कुरु पार्श्वयोः, शीघ्रं पृष्ठे, वश्यं नाभौ, ऐं जठरे, ग्लौं हृदि, ठः दक्षकक्षे, ठः अपरगळे, ठः वामकक्षे, ठः हृदादिहस्तयोः, हुं हृदादिपादयोः, अस्त्राय हृदादिपाय्वन्तम्, ऐं ग्लौं फट् नमः — हृदादिमूर्धान्तम् ॥ इति ॥

तत्त्वाष्टकन्यासः

ततः ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वराहमुखि इत्यादिरीत्या प्रागुक्तानां अष्टानां खण्डानां प्रत्येकमन्ते क्रमेण ह्रां शर्वाय क्षितितत्त्वाधिपतये नमः, ह्रीं भवाय अम्बुतत्त्वाधिपतये नमः, ह्लूं रुद्राय वह्नितत्त्वाधिपतये नमः, ह्रैं उग्राय वायुतत्त्वाधिपतये नमः, ह्रौं ईशानाय भानुतत्त्वाधिपतये नमः, सौ महादेवाय सोमतत्त्वाधिपतये नमः, हं पशुपतये यजमानतत्त्वाधिपतये नमः, भौं भीमाय आकाशतत्त्वाधिपतये नमः, इति उक्तेषु पादादिजान्वित्यादिषु अष्टसु स्थानेषु तत्त्वाष्टकं न्यसेत् ॥

[1] स्वाङ्गेषु न्यसेत्—घ२, व३, अ

[2] जिह्वाग्रे—श्री

[3] कण्ठे—श्री.

यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा

अथ व्यापकत्रयं मूलेन कृत्वा स्वपुरतः श्वेतपटपट्टदुकूलान्यतमे लिखिते लेखिते वा सुवर्णरजतताम्रचन्दनपीठादौ लिखिते उत्कीर्णे वा दृष्टिमनोहरे भूपुरत्रय-सहस्रपत्रशतपत्राष्टपत्रषडरपञ्चारत्र्यस्रबिन्दुमये चक्रे कुसुमाञ्जलिं विकीर्य

ऐं ग्लौं वार्ताळियन्त्रस्य प्राणा इह प्राणा. ऐं ग्लौं वार्ताळियन्त्रस्य जीव इह स्थित. ऐं ग्लौं वार्ताळियन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ऐं ग्लौं वार्ताळि-यन्त्रस्य वाङ्मन प्राणा इहायान्तु स्वाहा ॥

इति यन्त्रप्राणप्रतिष्ठां विदध्यात् ॥

पीठपूजा

ऐं ग्लौं स्वर्णप्राकाराय नम. सुराब्धये. वराहद्वीपाय. वराहपीठाय, आ आधारशक्तये, कुं कूर्माय. कं कन्दाय अं अनन्तनाळाय नमः ॥ इति पीठस्य मध्ये ॥

ऐं ग्लौं ॠं धर्माय नमः. ॠं ज्ञानाय. ऌं वैराग्याय, ॡं ऐश्वर्याय नमः ॥ इति तस्य आग्नेयादिदिक्षु ॥

ऐं ग्लौं ॠं अधर्माय नम. ॠं अज्ञानाय. ऌं अवैराग्याय. ॡं अनैश्वर्याय नम ॥ इति प्रागाद्यासु दिक्षु चाभ्यर्च्य ॥

ऐं ग्लौं त्र्यरपञ्चारषडरदळाष्टकशतपत्रसहस्रारपद्मासनाय नम इति चक्रमनुना चक्रमिष्ट्वा ॥

ऐं ग्लौं वह्निमण्डलाय नम., सूर्यमण्डलाय, सोममण्डलाय. सं सत्वाय. रं रजसे, तं तमसे, आ आत्मने. अं अन्तरात्मने, प परमात्मने. ह्रीं ज्ञानात्मने नम. ॥ इति च तत्रैव वरिवस्येत् ॥

स्वर्णप्राकाराय नम. इत्याद्या ह्रीं ज्ञानात्मने नम. इत्यन्ताः एते सप्तविंशतिः पीठमनवो ज्ञेयाः ॥

आसनपूजा

तत २ ह्रीं प्रेतपद्मासनाय महाशिवाय नम इति पुष्पैः विन्दौ देव्यासनमभिपूज्य.

मूर्तिकल्पनम्

तत्र २ ल्हृ पा ई वराहमूर्तये ठ ठ ठः ठः हुं फट् ग्लौ ऐं इति मूर्तिकल्पया विद्यया चक्रे देव्या मूर्ति सङ्कल्प्य.

देवीध्यानम्

हृदि देवीं ध्यायेत् । यथा —

पाथोरुहपीठगता पाथोधरमेचका कुटिलदंष्ट्राम् ।
कपिलाक्षित्रितया घनकुचकुम्भा प्रणतवाञ्छितवदान्याम् ॥
दक्षोर्ध्वतोरिखड्गौ मुसलमभीतिं तदन्यतस्तद्वत् ।
शङ्खं खेटहलवरान् करैर्दधाना स्मरामि वार्ताळीम् ॥

अरि सुदर्शनम् ॥

देव्याः षोडशोपचारपूजा

अथ वक्ष्यमाणेन प्रकारेण देव्यै मनसा पञ्चोपचारानर्पयित्वा भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणता ब्रह्मरन्ध्रं प्राप्य वहन्नासापुटद्वारा निर्गता कुसुमगर्भिते निजाञ्जलौ सन्निहिता ता मूर्तौ मूलविद्यया आवाह्य आवाहिता भवेत्यादिरीत्या तत्तन्मुद्राप्रदर्शनपूर्वक आवाहन-संस्थापन-सन्निधापन-सन्निरोधन-सम्मुखीकरण-अवकुण्ठनानि विधाय वन्दन-धेनुयोनिमुद्राश्च प्रदर्शयेत् । मुद्राप्रकारस्तु श्रीप्रकरणे उक्तोऽनुसन्धेय । तत —ऐं ग्लौ ऐं नमो भगवति वार्ताळि वार्ताळि हृदयाय नम. इत्यादिकान् प्रागुक्तान् षडङ्गमन्त्रान् २ अन्धे अन्धिनि नम इत्यादिकान् पञ्चाङ्गमन्त्राश्च न्यासोक्तभङ्ग्या देव्या तत्तदङ्गे कुसुमेन विन्यस्य. ऐं ग्लौ वाराहै पाद्य कल्पयामि नम इत्यादिरीत्या देव्यै पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगळदर्पणनैवेद्य - पानीयताम्बूलाख्यान् षोडशोपचारान् कृत्वा, नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशनकरप्रक्षाळन-गण्डूषाचमनीयानि च प्रदद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, व इति धेनुमुद्रया चामृतीकरणम्, मूलेन सप्तवारमभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शन च विधेयम् ॥

देवीतर्पणम्

अथ मूलान्ते वार्ताळीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामीति वामकरतत्त्वमुद्रासन्दष्ट-द्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहपतितैः दक्षकरोपात्तकुसुमक्षेपैः देवीं दशवारं सन्तर्प्य पूर्वोक्तानां षडङ्गमन्त्राणां अन्ते—हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, शिरःशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, शिखाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, कवचशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, नेत्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अस्त्रशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति क्रमेण देव्यङ्गे अग्नीशासुरवायुकोणेषु मौळौ प्रागादिदिक्षु च षडङ्गानि सम्पूज्य ॥

ओघत्रययजनम्

पृष्ठतः प्रागपवर्गरेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वोघत्रयं यजेत् । यथा—

ऐं ग्लौं परप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमेशानन्द, परशिवानन्द (परसिद्धानन्द इति पाठान्तरं), कामेश्वर्यम्बानन्द, मोक्षानन्द, कामानन्द, अमृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति दिव्यौघः ॥

ऐं ग्लौं ईशानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, तत्पुरुषानन्द, अघोरानन्द, वामदेवानन्द, सद्योजातानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति सिद्धौघः ॥

ऐं ग्लौं पञ्चोत्तरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, परमानन्द, सर्वज्ञानन्द, सर्वानन्द, सिद्धानन्द, गोविन्दानन्द, शङ्करानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति मानवौघः ॥

आहत्य एकोनविंशतिगुरवः ॥

आवरणार्चनम्

अङ्गाद्यावरणान्तानां अर्चनप्रकारस्तु देव्यर्चनोक्त एव ॥

अग्रे देव्यग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ग्लौं जम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. मोहिनी. स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति प्रथमावरणम् ॥

पञ्चारे प्राग्वत्—

ऐं ग्लौं अन्धिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. रुन्धिनी. जम्भिनी. मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

षट्कोणस्य कोणमूलेषु प्राग्वत्—

ऐं ग्लौं आ क्षां ई ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. ई क्षां ई माहेश्वरी. ऊ हां ई कौमारी. ॠ सां ई वैष्णवी. ऐ शां ई इन्द्राणी. औं वां ई चामुण्डाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति सम्पूज्य.

तस्यैव कोणाग्रेषु मध्ये च प्राग्वत्—

ऐं ग्लौं य म र यूं यां यीं यूं यैं यौं यः. याकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां त्वग्धातुं गृह्ण गृह्ण अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा याकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ र म र यूं रां रीं रूं रैं रौं रः राकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां रक्तधातुं पिब पिब अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा राकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ ल म र यूं लां लीं लूं लैं लौं लः लाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां मांसधातुं भक्षय भक्षय अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा लाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ ड म र यूं डां डीं डूं डैं डौं डः डाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां मेदोधातुं ग्रस ग्रस अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा डाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ क म र यूं का कीं कूं कैं कौं क· काकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां अस्थिधातु भञ्जय भञ्जय अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा काकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ म म र यू मा मीं मूं मे मौ म माकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां मज्जाधातुं गृह्ण गृह्ण अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा माकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ ह म र यू हा हीं हू हे हौं ह हाकिनि जम्भय जम्भय मम सर्वशत्रूणां शुक्रधातुं पिब पिब अणिमाऽऽदि वशं कुरु कुरु स्वाहा हाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

इति धातुनाथानिष्ट्वा.

षडरस्य दक्षवामपार्श्वयो क्रमेण—

ऐं ग्लौं क्रोधिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

२ स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तत्रैव—

२ स्तम्भनमुसलायुधाय नमः ॥

२ आकर्षणहलायुधाय नमः ॥

षडरात् बहिः देव्या पुरत —

ऐं ग्लौं क्षौं क्रौं चण्डोच्चण्डाय नमः ॥ इति तृतीयावरणम् ॥

अष्टदले प्राग्वत्—

ऐं ग्लौं वार्ताळीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः. वाराही, वराहमुखी, अन्धिनी, रुन्धिनी, जम्भिनी, मोहिनी, स्तम्भिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥

तद्बहिः पुरतो देव्या —

ऐं ग्लौं महामहिषाय देवीवाहनाय नमः ॥ इति चतुर्थावरणम् ॥

ततः देवीगृहतोऽष्टदिग्दलसन्धिषु

ऐं ग्लौं नाभिभ्यो नम . इन्द्राय. अप्सरोभ्य . सिद्धेभ्य. द्वादशादित्येभ्य, अग्नये साध्येभ्य. विश्वेभ्यो देवेभ्य . विश्वकर्मणे. यमाय. मातृभ्यः, रुद्रपरिचारकेभ्य . रुद्रेभ्य योगिन्यै. निर्ऋतये. राक्षसेभ्यः, मित्रेभ्य., गन्धर्वेभ्य . भूतगणेभ्य . वरुणाय. वसुभ्य. विद्याधरेभ्यः, किन्नरेभ्य., वायवे. गन्धर्वेभ्यः चित्ररथाय. तुम्बुरवे. नारदाय. यक्षेभ्य.. सोमाय. कुबेराय. देवेभ्य . विष्णवे ईशानाय. ब्रह्मणे. अश्विभ्या. धन्वन्तरये. विनायकेभ्यो नम ॥

तद्बहि

ऐं ग्लौं गं क्षौं क्षेत्रपालाय नम ॥

२ सिंहवराय देवीवाहनाय नम ॥

तद्बहि —

ऐं ग्लौं महाकृष्णाय मृगराजाय देवीवाहनाय नम. ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

तत्कोणे अष्टधा विभक्ते प्रतिपञ्चविंशत्युत्तरशतदळं प्राग्वत् क्रमेण —

ऐं ग्लौं ऐरावताय नम . पुण्डरीकाय. वामनाय. कुमुदाय. अञ्जनाय. पुष्पदन्ताय. सार्वभौमाय. सुप्रतीकाय नम ॥

एवं दिग्गजा सुराब्धेर्बहिर्वा प्रागाद्यासु यष्टव्या । बाह्यप्राकारस्याष्टासु प्रागाद्यासु दिक्षु अध ऊर्ध्वं च क्रमेण प्राग्वत्—

ऐं ग्लौं क्षौं हेतुकभैरवक्षेत्रपालाय नम । हेतुकभैरवश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥

३ त्रिपुरान्तकभैरवक्षेत्रपालाय नम. । त्रिपुरान्तकभैरवश्री०

३ अग्निभैरवक्षेत्रपालाय नम. । अग्निभैरवश्री०

३ यमजिह्वभैरवक्षेत्रपालाय नम । यमजिह्वभैरवश्री०

३ एकपादभैरवक्षेत्रपालाय नम । एकपादभैरवश्री०

३ कालभैरवक्षेत्रपालाय नम । कालभैरवश्री०

३ कराळभैरवक्षेत्रपालाय नम । कराळभैरवश्री०

३ भीमरूपभैरवक्षेत्रपालाय नम । भीमरूपभैरवश्री०
३ हाटकेशभैरवक्षेत्रपालाय नम । हाटकेशभैरवश्री०
३ अचलभैरवक्षेत्रपालाय नमः । अचलभैरवश्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति षष्ठावरणम् ॥

सर्वा अप्यावरणदेवता देव्यभिमुखासीनाः. स्वयं च तत्तदभिमुख पूजयामि इति भावयेत् ॥

देवीपुनःपूजाऽऽदि बलिदानान्तम्

इत्थं षडावरणीमभ्यर्च्य पुनर्देवीं त्रिवारं सन्तर्प्य पुन षोडशभि उपचारै उपचर्य श्रीक्रमोक्तेन विधिना होमं तदन्ते बलिदानं च कुर्यात् ॥

होमाकरणपक्षे—देव्याः पुरतो वामभागे हस्तमात्रं सामान्योदकेनोपलिप्य, त्रिकोणवृत्तचतुरश्रात्मकं मण्डलं परिकल्प्य, रुधिरान्नहरिद्रान्नमाहिषद्वितयसक्तुशर्करा-हेतुफलत्रयमाक्षिकमुद्गत्रयमाषचूर्णदधिक्षीरघृतै शुद्धोदनं संमर्द्य, कुक्कुटाण्डप्रमाणान् दश पिण्डान् कपित्थफलमानं च एकं पिण्डं विधाय तत्र निधाय, तत्समीपे सादिमसद्वितीयतृतीयं चषकं च निक्षिप्य, ऐं ग्लौ क्षौ हेतुकभैरवक्षेत्रपालाय नम इत्यादिभिः पूर्वोक्तैः दशभि मन्त्रै हेतुकादिभ्योऽचलान्तेभ्यो दशभ्यः क्रमेण दश पिण्डान् दशदिक्षु दत्त्वा, मध्ये स्थूलमेकं पिण्डं चषकं च ऐं ग्लौ क्षौ क्रौ [1]चण्डोच्चण्डाय नमः इति मन्त्रेण तस्मै दद्यात् ॥

फ ल त्र य म्—त्रिफला । मु द्ग त्र यं—हरितं [2]कृष्णं पीतम् ॥

अथ पाणि प्रक्षाल्य देव्यै पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्रदक्षिणनमस्कारोत्तरं जपेत् ॥

वाराहीमन्त्रजपः

यथा—

अस्य श्रीवाराहीमहामन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नमः इति मुखे, वाराह्यै देवतायै नम इति हृदये, ऐं ग्लौ बीजाय

[1] च चण्डो—अ१, श्री.

[2] कृष्णं पीत वा—व२, व३. कृष्ण सूक्ष्म पीत वा—अ कृष्णां सूक्ष्म च—अ१. कृष्टां कृष्टा सूक्ष्मं च—भ.

नमः इति गुह्ये, फट् शक्तये नमः इति पादयोः, ठः ठः ठः ठः कीलकाय नमः इति नाभौ, मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिः व्यापकं कृत्वा, अन्धे अन्धिनि नमः इत्यादिभिः पञ्चभिः मन्त्रैः पूर्वोक्तैः अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं, २ ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि हृदयाय नमः इत्यादिभिश्च हृदयादिषु न्यासं विधाय, उक्तप्रकारेण ध्यात्वा, मनसा २ श्रीवाराह्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै हं आकाशात्मकं पुष्पं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै यं वाय्वात्मकं धूपं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै रं अग्न्यात्मकं दीपं कल्पयामि नमः, २ श्रीवाराह्यै वं अमृतात्मकं नैवेद्यं कल्पयामि नमः, नैवेद्याङ्गत्वेन च २ श्रीवाराह्यै सं सर्वात्मकं ताम्बूलं कल्पयामि नमः, इति पञ्चोपचारानाचर्य, विघ्नदेव्यङ्गोपाङ्गप्रत्यङ्गसहितं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतवारान् यथाशक्ति वा श्रीक्रमोक्तेन विधिना जपेत् ॥

स्तं स्तम्भिन्यै नमः इति वाराह्या विघ्नदेवीमन्त्रः। एतं जपारम्भे त्रिवारं जपेत्। मूलमन्त्रश्च न्यासोक्ताष्टखण्डसमष्टिरूपः। लं वाराही लं उन्मत्तभैरवीपादुकाभ्यां नमः इति वाराह्यङ्गं लघुवाराही। ॐ ह्रीं नमो वाराहि घोरे स्वप्नं ठः ठः स्वाहा इति तदुपाङ्गं स्वप्नवाराही। ऐं नमो भगवति महामाये पशुजनमनश्चक्षुस्तिरस्करणं कुरु कुरु हुं फट् स्वाहा इति तत्प्रत्यङ्गं तिरस्करिणी। एतान् त्रीन् मन्त्रान् मूलजपान्ते तद्दशांशं जपेत्। पुनः न्यासध्यानादि कृत्वा जपं निवेद्य स्तुवीत ॥

वाराहीस्तोत्रम्

यथा—

कुवलयनिभा कौशेयार्धोरुका मकुटोज्ज्वला
　हलमुसलिनी सद्भक्तेभ्यो वराभयदायिनी।
कपिलनयना मध्ये क्षामा कठोरघनस्तनी
　जयति जगतां मातः सा ते वराहमुखी तनुः ॥ १ ॥

तरति विपदो घोरा दूरात्परिह्रियते भय-
स्खलितमतिभिर्भूतप्रेतैः स्वयं व्रियते श्रिया ।
क्षपयति रिपूनीष्टे वाचा रणे लभते जयं
वशयति जगत्सर्वं वाराहि यस्त्वयि भक्तिमान् ॥ २ ॥
स्तिमितगतयस्सीदद्वाचः परिच्युतहेतयः
क्षुभितहृदयास्सद्यो नश्यद्दृशो गलितौजसः ।
भयपरवशा भग्नोत्साहाः परहतपौरुषा
भगवति पुरस्त्वद्भक्तानां भवन्ति विरोधिनः ॥ ३ ॥
किसलयमृदुर्हस्तः क्लिश्येत कन्तुकलीलया
भगवति महाभारं क्रीडासरोरुहमेव ते ।
तदपि मुसलं धत्से [1]हस्ते हलं समयद्रुहां
हरसि च तदाघातैः प्राणानहो तव साहसम् ॥ ४ ॥
जननि नियतस्थाने त्वद्वामदक्षिणपार्श्वयोः
मृदुभुजलतामन्दाक्षेपप्रणर्तितचामरे ।
सततमुदिते गुह्याचारद्रुहां रुधिरासवै-
रुपशमयतां शत्रून् सर्वानुभे मम दैवते ॥ ५ ॥
हरतु दुरितं क्षेत्राधीशः स्वशासनविद्विषां
रुधिरमदिरामत्तः प्राणोपहारबलिप्रियः ।
अविरतचटत्कुर्वद्दंष्ट्रास्थिकोटिरटन्मुखो
भगवति स ते चण्डोच्चण्डः सदा पुरतः स्थितः ॥ ६ ॥
क्षुभितमकरैर्वीचीहस्तोपरुद्धपरस्परै-
श्चतुरुदधिभिः क्रान्ता कल्पान्तदुर्ललितोदकैः ।
जननि कथमुत्तिष्ठेत् पाताळसर्पविलादिला
तव तु कुटिले दंष्ट्राकोटी न चेदवलम्बनम् ॥ ७ ॥
तमसि बहुळे शून्याटव्यां पिशाचनिशाचर-
प्रमथकलहे चोरव्याघ्रोरगद्विपसङ्कटे ।

[1] धत्से—भ, व२, व३.

क्षुभितमनस· क्षुद्रस्यैकाकिनोऽपि कुतो भयं
सकृदपि मुखे मातस्त्वन्नाम सन्निहितं यदि ॥ ८ ॥
विदितविभवं हृद्यै· पद्यैर्वराहमुखीस्तवं
सकलफलदं पूर्णं मन्त्राक्षरैरिममेव य ।
पठति स पटु प्राप्नोत्यायुश्चिरं कविता प्रिया
सुतसुखधनारोग्य कीर्तिं श्रिय जयमुर्वराम् ॥ ९ ॥ इत्यनुग्रहाष्टकम् ॥
देवि क्रोडमुखि त्वदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वानुपक्तात्मने
मह्यं द्रुह्यति यो महेशि मनसा कायेन वाचा नर. ।
[1]तस्याद्य त्वदयोऽग्रनिष्ठुरहलाघातप्रभूतव्यथा-
पर्यस्यन्मनसो भवन्तु वपुष प्राणा प्रयाणोन्मुखा· ॥ १ ॥
देवि त्वत्पदपद्मभक्तिविभवप्रक्षीणदुष्कर्मणि
प्रादुर्भूतनृशंसभावमलिना वृत्तिं विधत्ते मयि ।
यो देही भुवने तदीयहृदयान्निर्गत्वरैर्लोहितै
सद्य पूरयमे कराब्जचषकं वाञ्छाफलैर्मामपि ॥ २ ॥
चण्डोच्चण्डमखण्डदुष्टहृदयप्रोक्षितरक्तच्छटा-
हालापानमदाट्टहासजनिताटोप[2]प्रतापोत्कटम् ।
मातर्मत्परिपन्थिनामपहृतै प्राणैस्त्वदङ्घ्रिद्वय-
ध्यानो[3]द्दामरवैर्भवोदयवशात् सन्तर्पयामि क्षणात् ॥ ३ ॥
वाराहि व्यथमानमानसगळत्संज्ञं त्वदाज्ञाबलात्
सीदद्धैर्यमपाकृताद्ध्यवसित प्राप्ताखिलार्थाहतिम् ।
क्रन्दद्बन्धुजनं कळङ्कितकुल कण्ठे व्रणोद्यत्कृमिं
पश्यामि प्रतिपक्षमाशु सततं श्रान्तं लुठन्तं पुन ॥ ४ ॥
वाराहि त्वमशेषजन्तुषु पुन प्राणात्मिका स्पन्दसे
शक्तिव्याप्तचराचरामिह खलु त्वामेतदभ्यर्थये ।
त्वत्पादाम्बुजसङ्गिनो मम सकृत् पापं चिकीर्षन्ति ये
तेषा मा कुरु शङ्करप्रियतमे देहान्तरावस्थितिम् ॥ ५ ॥

[1] तस्याशु—श्री, अ१ [2] स्फुरद्दक्षसम्—घ२, ब३, अ, भ [3] डामरवैभ—ब१, ब२, अ,

विश्वार्थीश्वरवल्लभे विजयसे या त्व नियत्यात्मिके
भूतानां पुण्यापुण्यावविकर्णी पाकप्रदा कर्मणाम् ।
तां याचे भवतीं किमप्यवितथं योऽस्मद्विरोधी जन-
स्तस्यायुर्मम वाञ्छितावधि भवेन्मातस्तवैवाज्ञया ॥ ६ ॥
मातस्सम्यगुपासितुं जडमतिस्त्वां नाद्य शक्नोम्यहं
यद्यप्यखिलदेशिकाङ्घ्रिकमलानुक्रोशपात्रस्य मे ।
जन्तुः कश्चन चिन्तयत्यकुशलं यस्तस्य तद्वैशसं
भूयाद्देवि विरोधिनो मम [1]च ते श्रेयःपदासङ्गिनः ॥ ७ ॥
श्यामा तामरसारुणत्रिणयना सोमार्धचूडा जग-
त्त्राणव्यग्रहलामुदग्रमुसलामत्रस्तमुद्रावतीम् ।
ये त्वां रक्तकपालिनीं शिववरारोहे वराहाननां
भावे सन्दधते कथं क्षणमपि प्राणन्ति तेषां द्विषः ॥ ८ ॥

इति निग्रहाष्टकम् ॥

वृन्दाराधनं, गुरुसंतोषणं, शक्तिवटुकपूजा च

अथ योगिनीवीरयुग्मसमुदायात्मकं वृन्दं गन्धादिभिः आराध्य, यथाविभवं श्रीगुरुं सन्तोष्य, समग्रयौवना लक्षणवती मदनविवशाः तिस्रः शक्तीर्वटुकं चाहूयाभ्यज्य स्नपयित्वा, मध्ये वार्ताळीबुद्ध्यैकां क्रोधिनीस्तम्भिनीबुद्ध्या च द्वे पार्श्वयोरुपवेश्य, चण्डोच्चण्डधिया वटुकं चाग्रे समुपवेश्य द्वितारीनमःसम्पुटितैः तत्तन्नाममन्त्रैः गन्धादिभिः क्षीरादिभिश्च सर्वैः द्रव्यैः सन्तोष्य, मम श्रीवार्ताळीमन्त्रसिद्धिः भूयादिति शक्तीः प्रार्थयेत् । ताश्च प्रसीदन्त्वधिदेवता इति प्रतिब्रूयुः ॥

हविःप्रतिपत्तिः

अथ श्रीक्रमोक्तक्रमेण हविःप्रतिपत्तिकर्मादिविशेषार्घ्यविसर्जनान्तं शेषं निर्वर्तयेत् । हविःप्रतिपत्तौ मूलेन तत्त्वत्रयशोधनमेवेति विशेषः ॥

[1] सङ्गयत्त्वत्पदा—भ, व२, व३, अ

मन्त्रसाधनम्

[illegible] पुरश्चरणप्रकारेण प्रत्यह सहस्रसङ्ख्यया [illegible] जप पुरश्चरण कृत्वा तद्दशांश नारिकेलोदकै [illegible] तिलै [illegible] शतसङ्ख्याकैर्वा हरिद्राखण्डैर्वा [illegible] जुहुयात । इह पञ्चधोपचारात् प्राक् [illegible] । [illegible] तापिञ्छादिना । एवं सिद्धमन्त्र [illegible] नैमित्तिकार्चनरत सत्या कामनाया पूर्वोक्तेनैव [illegible] कृत्वा सफलमनोरथ आज्ञासिद्ध सुखी विहरेत् । इति शिवम् ॥

[illegible] उमानन्दनाथेन
[illegible] नित्योत्सवे अभिनवे
निबन्धे तदन्तोल्लास पञ्चम सम्पूर्ण ॥

उन्मनोल्लासः षष्ठः—परापद्धतिः

उपोद्घातः

नत्वा श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
गृणात्युमानन्दनाथ उन्मनोल्लासवैभवम् ॥
आराधनपदं यत्र परा श्रीहृदयात्मिका ।
पदे पदे सुखानि स्यु. प्रभुचित्तविदो न किम् ॥
दीक्षाविधिरिहापेक्ष्य आरम्भोल्लास ईक्ष्यताम् ।
न तु सन्ध्योपास्तिरुक्ता सूत्रकारैरसूत्रणात् ॥
पञ्चमीमभिराध्याथ पराक्रमपरो भवेत् ।
एतस्मिन् मनव सर्वे शक्तिबीजादिमा स्मृता ॥

काल्यकृत्यं आह्निकं च

श्रीमान् साधक. कल्ये प्रबुद्ध शयन एव स्थितः श्रोत्राचमनभस्मधारणे विधाय, श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण श्रीगुरोर्ध्यानं वक्ष्यमाणया मूलपूर्विकया सामान्यपादुकया उक्तसुमुखादिमुद्राप्रदर्शनपूर्वकं वन्दनं च विधाय, वक्ष्यमाणया रीत्या प्राणानायम्य ब्रह्मरन्ध्रसम्बन्धिनि सहस्रदलकमले सुखासीनायाः वक्ष्यमाणध्यानोक्तमूर्त्याः शक्तिबीजाभिख्याया. परायाः श्रीचरणयुगळविगळदमृतरसविसरपरिप्लुतं ध्यात्वा आत्मानं, मूलं मनसा दशवारमावर्त्य, वह्न्यार्द्रापार्श्वपदमुत्थाय. निर्वर्तितावश्यकः उक्तया भक्त्या विहितदन्तधावनादिस्नानश्च शुचिवासो वसानः विधृतपुण्ड्रः सर्वेण मूलेन त्रिराचम्य द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य चक्षुषी नासिके श्रोत्रे अंसे नाभिं हृदयं शिरश्चादस्पृशेन ॥

यागमन्दिरप्रवेशः

एवं त्रिराचम्य, यागमन्दिरमासाद्य, द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य, यागगृहं च रङ्गवल्लीपुष्पमालिकावितानादिभिश्चालङ्कृत्य द्वारस्य दक्षवामशाखयोः ऊर्ध्वभागे च क्रमेण—

सौः भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय, लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टः सौः रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा, सपर्यासामग्रीं स्वदक्षिणभागे निधाय, प्रज्वालितदीपो गन्धमाल्यादिभिरलङ्कृतात्मा जातीपत्रफलैलालवङ्गकर्पूराख्यपञ्चतिक्तैः नामोदितवदनः प्रसन्नमनाः स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि मूलेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते सकृत्प्रोक्षिते चासने सौः आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मस्वस्तिकाद्यन्यतमेन आसनेनोपविश्य, सौः समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवता-श्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः सौः ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं ग्लौं ह्स्ख्फ्रें ह स क्ष म ल व र यूं स ह क्ष म ल व र यीं ह्सौः स्हौः अमुकाम्बा-सहितामुकानन्दनाथश्रीगुरुश्रीपादुकां पूजयामीति मन्त्रेण मस्तके निजदेशिकमभिवन्द्य गं गणपतये नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया ॥

इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रितयक्रूरदृष्ट्यव-लोकनपूर्वकं ताळत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् । ताळत्रयलक्षणं तु पूर्वोक्तमेव ग्राह्यम् ॥

प्राणायामः

अथ श्रीक्रमोक्तेन विधिना भूतशुद्धिमात्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय सौ-वर्णपूर्वकं मातृकावर्णैः श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण बहिर्मातृकान्यासं कृत्वा षोडशवारमावृत्तेन मूलेन पूरकं चतुःषष्टिवारमावृत्तेन कुम्भकं द्वात्रिंशद्वारमावृत्तेन रेचकं इति विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

अङ्गन्यासः

तेजोरूपदेवीमयं भावयन्नात्मानं मुहुरावृत्तेन सौ नमः इति नमोऽन्तेन मूलेन शिरोमुखहृन्मूलाधारेषु न्यासं विधाय, सर्वाङ्गे च व्यापकं कृत्वा, सौः स् हृदयाय नमः, सौः औ शिरसे स्वाहा, सौ. : शिखायै वषट्, सौः स् कवचाय हुम्, सौः औ नेत्रत्रयाय वौषट्, सौः : अस्त्राय फट्, इति मूलमन्त्रावयवैर्द्विरावृत्तैः वर्णषडङ्गं, सर्वेण मूलेन षड्वारमावृत्तेन मन्त्रषडङ्गं च कुर्यात् । इह मूलमन्त्रस्य तृतीयोऽवयवः केवलो विसर्गो न त्वकारविशिष्ट इति च ज्ञेयम् ॥

चिदग्नौ सर्वतत्त्वविलापनम्

अथ काकचञ्चूपुटाकृतिना मुखेन बाह्यमनिलमन्तराकृष्य संस्तभ्य, मूलं सप्तविंशतिवारमावर्त्य, वक्ष्यमाणक्षित्यादिशिवान्तषट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकं वेद्यं नाभौ मुद्रितं विभाव्य, पुनः प्रोक्तवारं मूलं जप्त्वा, नम इति शिखाबन्धोत्तरं पुनः पूर्ववत् अनिलमापूर्य, तेन सर्वकारणचिद्रूपमग्निमुद्दीप्य, तत्र प्राङ्मुद्रितस्य वेद्यस्य विलयनं भावयित्वा ॥

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययोः प्रवेशरीत्या अन्तरन्तश्चतुरश्रादिबिन्द्वन्तमण्डलकरणम्, अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्त्यै वौषडित्याधारस्थापनम्, उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषडिति पात्रनिधानम्. मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नम इति शुद्धसलिलापूरणम् ।

ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससंभृतम् ।
आपूरितं महापात्रे पीयूषं अर्घ्यमावह ॥

इति शङ्खपूरणम्. हृदयशक्तिश्रीपादुका पूजयामीत्याद्यन्तं प्रागुक्तषडङ्गलयम्. मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम्. चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावश्च विशेषः । ततो विशेषार्घ्यबिन्दुभिः सम्प्रोक्ष्य वक्ष्यमाणवस्तूनि ॥

तत्त्वकदम्बस्य हृत्पद्मस्थापनम्

एवं नाभौ शुद्धयित्वा तत्तायोद्भवमिव चिदग्नौ विलापितं षट्त्रिंशतत्त्वकदम्बरूपं देहं हृत्सरोजमानीय स्थापयेत ॥

पराचक्रनिर्माणम्

अथ मकुसुमक्षेपैः मूलपूर्वकैः वक्ष्यमाणै मन्त्रैः पराम्बायाश्चक्ररूपं आसनं निर्मिमीत । यथा—

सौः पृथ्वीयोगपीठाय नमः, अप्, तेजः, वायु, आकाश, गन्ध, रस, रूप, स्पर्श, शब्द, उपस्थ, पायु, पाद, पाणि, वाक्, घ्राण, जिह्वा, चक्षुः, त्वक्, श्रोत्र, अहङ्कार, बुद्धि, मनः, प्रकृति, पुरुष, नियति, काल, विद्या, कला, राग, माया, शुद्धविद्या, ईश्वर, सदाशिव, शक्ति, शिवयोगपीठाय नमः ॥

इत्येवं पराचक्रं निर्माय ॥

चक्रे देव्याः पूजा

ब्रह्मरन्ध्रे—

अकलङ्कशशाङ्काभा त्र्यक्षा चन्द्रकलावती ।
मुद्रापुस्तलसद्बाहा पातु मां परमा कला ॥

इति ध्याता सादाख्यचन्द्रकलारूपा श्रीपराम्बा मूलेन हृदयगते पराचक्रे आवाह्य, मूलान्ते श्रीपराम्बाऽऽवाहिता भव इत्यादिरीत्या तत्तन्मुद्राविधानपूर्वकं आवाहनाद्य-वगुण्ठनान्तं कृत्वा, वन्दनधेनुयोनिमुद्राः प्रदर्श्य, मूलेन पुनः पुनरावृत्तेन श्रीपरादेव्यै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीप-नीराजनछत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्यान् षोडशोपचारान् विधाय, नैवेद्याङ्ग-त्वेन पूर्वोत्तरापोशने हस्तप्रक्षाळनगण्डूषाचमनीयानि च दद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्त-चतुरश्रमण्डलकरणम्, मूलेन प्रोक्षणम्, व इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्, प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं चानुष्ठेयम् । ततो वामकरतत्त्वमुद्रा-सन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहपतिते दक्षकरोपात्ते कुसुमे, सौः स

प्रकाशरूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः औं विमर्श-रूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, सौः : प्रकाशविमर्शरूपिणी-पराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति त्रिभिः मन्त्रैः क्रमेण देव्या मूलाधारहृन्मुखेष्वभ्यर्च्य, सौः महाप्रकाशविमर्शरूपिणीपराभट्टारिकाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम इति मन्त्रेण देवीं दशवारं सन्तर्प्य ॥

देव्यां अखिलतत्त्वहोमभावनम्

तामेव कालाग्निकोटिदीप्तां ध्यात्वा, तस्या सौः पृथ्वीं जुहोमि स्वाहा, सौ अपो जुहोमि स्वाहा, इत्यादिरीत्या प्रविलाप्य हृदये स्थापितं षट्त्रिंशत्तत्त्वकदम्बकं पृथक् पृथक् मनसा जुहुयात् ॥

इह क्रमे अयमेव होम ॥

गुर्वौघत्रययजनम्

ततो मूलपूर्विकयोक्तया श्रीगुरुपादुकया मस्तकस्थं श्रीगुरुं त्रिः सम्पूज्य पुनश्चिदग्निमुद्दीप्तं विभाव्य देव्या पश्चात् प्रागपवर्गे रेखात्रये दक्षिणसंस्थाक्रमेण गुर्वौघत्रयं यजेत् । यथा—

सौः पराभट्टारिकादेव्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, अघोरानन्दनाथश्री°, श्रीकण्ठानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नम ॥ इति दिव्यौघ ॥

सौः शक्तिधरानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, क्रोधानन्द-नाथश्री°, त्र्यम्बकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति सिद्धौघः ॥

सौः आनन्दानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, प्रतिभा-देव्यम्बानन्द, [1]वीरानन्द, संविदानन्द, मधुरादेव्यम्बानन्द, ज्ञानानन्द, श्रीरामानन्द, योगानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति मानवौघः ॥

[1] परा—अ

वलिदानम्

ततः त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलं कृत्वा ऐं व्यापकमण्डलाय नमः इति पुष्पेणाभ्यर्च्य, अर्धान्नं सलिलपूर्णं सक्षीरोपादिममध्यमं च पात्रं निधाय, ॐ ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहेति त्रिः पठित्वा बलिं दत्त्वा, तत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निषिच्य, वामपार्ष्णिघातकरास्फोटौ कुर्वाणः समुदञ्चितवक्त्रो नाराचमुद्रया बलिं भूतैः ग्राहयित्वा, पाणी प्रक्षाल्य, मानसिकीं प्रदक्षिणनतीं विधाय, देव्यै पुष्पाञ्जलिं दद्यात् ॥

परामनुजपः

अथ अस्य श्रीपराभट्टारिकामहामन्त्रस्य भैरवाय ऋषये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नमः इति मुखे, पराऽम्बायै देवतायै नमः इति हृदये, सः बीजाय नमः इति गुह्ये, [1]औं शक्तये नमः इति पादयोः [2](कीलकाय नमः इति नाभौ), मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नमः इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा,

सां अङ्गुष्ठाभ्यां (हृदयाय) नमः, सीं तर्जनीभ्यां नमः (शिरसे स्वाहा), सूं मध्यमाभ्यां नमः (शिखायै वषट्), सैं अनामिकाभ्यां नमः (कवचाय हुं), सौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः (नेत्रत्रयाय वौषट्), सः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः (अस्त्राय फट्) इति मन्त्रैः कराङ्गन्यासौ कृत्वा,

अकळङ्केति ध्यात्वा,

सौः परादेव्यै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं समर्पयामि, सौः परादेव्यै हं आकाशात्मकं पुष्पाणि पूजयामि, सौः परादेव्यै यं वाय्वात्मकं धूपमाघ्रापयामि, सौः परादेव्यै रं अग्न्यात्मकं दीपं दर्शयामि, सौः परादेव्यै वं अमृतात्मकं नैवेद्यं निवेदयामि, सौः परादेव्यै सं सर्वात्मकं ताम्बूलादिसर्वोपचारान् समर्पयामि इति षडुपचारैः मनसा अभ्यर्च्य,

मूलं सहस्रं त्रिशतं शतं वा श्रीक्रमोक्तेन विधिना जप्त्वा स्तुवीत ॥

[1] सौ —अ, अ१.
[2] अयं कुण्डलितो भागः (धी) कोश एव

[illegible]

कञ्चुकपञ्चकतोदनमचिनमचिन्त्यप्रकाशिना नौमि ॥ ७ ॥
अभ्यासेन बुद्धा बुधा प्रबुद्धा पर पद यस्या ।
कैवल्यं यान्ति हठात कटाक्षपातेन ता परा नौमि ॥ ८ ॥
य पठतीदं स्तोत्रं पात्र स भवेच्च पञ्चवर्गस्य ।
गुरुचरणकमलभाजा महजानन्देन योगिनाऽभिहितम् ॥ ९ ॥

इति परास्तुति सम्पूर्णा ॥

हवि शेपस्वीकरणम्

अथ—

सौ· आत्मतत्त्वं शोधयामि नम स्वाहा ॥
सौ. विद्यातत्त्वं शोधयामि नम स्वाहा ॥
सौ शिवतत्त्वं शोधयामि नम. स्वाहा ॥

इति मन्त्रै· तत्त्वत्रयशोधनपूर्वक हवि शेषं स्वीकृत्य. मूलेन देवीं विसृज्य, तेनैव ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा विशेषार्घ्यपात्रमामस्तकमुद्धृत्य, "आर्द्रं ज्वलति" इति मन्त्रेण तदर्घ्यमात्मन कुण्डलिन्यग्नौ हुत्वा कामकलाऽऽत्मकं देवीरूपं भावयन्नात्मानं कृतकृत्यो भवेत् ॥

मन्त्रसाधनम

एवं नित्यकर्म निर्वर्तयन् श्यामाक्रमोक्तक्रमेण लक्षजपं पुरश्चरणं कलौ तच्चतुर्गुणितं प्रत्यहमयुतसङ्ख्यया ग्रहणादिजपमत्याम्नायान्वा कृत्वा, होमतर्पण-ब्राह्मणभोजनानि क्रमेण दशांशत· कुर्यात् । होमद्रव्यस्य तन्त्रान्तरेष्वदर्शनात्, आज्यमेव । तत. सिद्धमनु· काम्यलिप्सुर्यदि श्यामाक्रमोक्तैरेव द्रव्यै हुत्वा पूर्णमनोरथ. सुखी विहरेत् । एतदेकविश्रान्तिमभिलषतोऽपि अयमेवोपास्तिक्रम इति शिवम् ॥

इति भासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेन उमानन्दनाथेन
निर्मिते अभिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे
पराक्रमनिरूपणो नाम उन्मनोल्लास· षष्ठ सम्पूर्ण ॥

अनवस्थोल्लासः सप्तमः—साधारणक्रमः

उपोद्घातः

नत्वा श्रीभासुरानन्दनाथपादाम्बुजद्वयम् ।
नन्दत्युमानन्दनाथोऽनवस्थोल्लासकल्पनात् ॥
साधारणो यत्र सर्वोपास्यानां क्रम ईरितः ।
आरम्भोल्लासगीता स्यादिह दीक्षा पृथक् पृथक् ॥
सत्रितार्या बालया च सर्वेऽङ्गमनवो मताः ।
मन्त्रेऽनुक्तषडङ्गे तु मायापड्दीर्घजातियुक् ॥

तत्र तावदुक्तगुणः साधकः उक्ते काले सद्गुरोः अवाप्तदीक्षाविधिः एतत्क्रमान्ते वक्ष्यमाणेन प्रकारेण शोधितसिद्धसाध्यारिभावं अवमृष्टऋणधनादिकं च स्वेष्टमन्त्रमासाद्य तत्प्रतिपाद्यदेवताक्रमं यावज्जीवं निर्वर्तयेत् ॥

काल्यकृत्यं आह्निकं च

इह प्रकृतिभूतात् श्रीक्रमतः काल्यकृत्याह्निकयोः विशेषो यथा—श्रीगुरुपादुकायामादौ त्रितार्युत्तरं बाला वाक् ग्लौमिति पञ्चबीजयोजनम्, हृदि रविबिम्बे च तत्तद्देवताध्यानम्, रश्मिस्रगनुस्मरणम्, यथोचितं तत्र तत्र सम्बुद्ध्यादीनामूहः, मूलेनार्घ्यदानम्, तन्त्रान्तरोक्तं तत्तदृष्यादिन्यासत्रयं षडङ्गं च, अनुक्तौ तु वक्ष्यमाणं चेति ॥

यागमन्दिरप्रवेशः

अथ यागमन्दिरमागत्य, द्वारस्थण्डिलं गोमयेनोपलिप्य, देवताऽऽयतनं च रङ्गवल्लीपुष्पमालावितानादिभिश्चालङ्कृत्य, द्वारस्य दक्षवामशाखयोरूर्ध्वभागे च क्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः भद्रकाल्यै नमः, भैरवाय नमः, लम्बोदराय नमः ॥

इति तिस्रो द्वारदेवताः सम्पूज्य, अन्तः प्रविष्टः ६ रक्तद्वादशशक्तियुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिना भूमौ दीपनाथमिष्ट्वा, सपर्यासामग्रीं स्वस्य दक्षिणतो निधाय, दीपानभितः प्रज्वाल्य, दीपौ वा, गन्धमाल्यादिभिः अलङ्कृतात्मा ताम्बूलेन जातीपत्रफललवङ्गैलाकर्पूराख्यपञ्चतिक्तेन वा सुरभिळवदनः प्रसन्नचेता स्वास्तीर्णे ऊर्णामृदुनि शुचिनि बालातृतीयबीजेन द्वादशवारमभिमन्त्रिते मूलमन्त्रोक्षिते आसने ६ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मस्वस्तिकाद्यन्यतमेनासनेनोपविश्य, ६ समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनीचक्रदेवताश्रीपादुकाभ्यो नमः इति मूर्धनि बद्धाञ्जलिः स्ववामदक्षपार्श्वयोः क्रमेण, ६ गुं गुरुभ्यो नमः, ६ गं गणपतये नमः, इति श्रीगुरुं गणपतिं च प्रणम्य, ६ ऐं हः अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण मुहुर्मुहुरावृत्तेन अङ्गुष्ठादिकरतलान्तं कूर्परयोश्च विन्यस्य, देहे च व्यापकं कृत्वा, आत्मनो देवतैक्यं भावयन्, ६ "अपसर्पन्तु" इति मन्त्रं सकृदुच्चार्य, युगपद्वामपार्ष्णिभूतलत्रिराघातकरास्फोटत्रितयक्रूरदृष्ट्यवलोकनपूर्वकं ताळत्रयेण भौमान्तरिक्षदिव्यान् भेदावभासकान् विघ्नानुत्सारयेत् । ताळत्रयं तूक्तमेव ॥

प्राणायामः

ततो ६ नमः इत्यङ्गुष्ठमन्त्रमुच्चार्य, [1]अंकुशेन शिखां बध्वा, श्रीक्रमोक्तक्रमेण भूतशुद्धिं आत्मप्राणप्रतिष्ठां च विधाय, मूलेन प्रागुक्तवद्विंशतिधा षोडशधा दशधा सप्तधा त्रिधा वा प्राणानायम्य ॥

मातृकाषडंगन्यासौ

तेजोमयदेवतारूपं भावयन् आत्मानं त्रितारीबालापूर्वकं मातृकान्यासं तन्त्रान्तरोक्तं तत्तद्देवताषडङ्गन्यासं च कृत्वा, अनुक्तौ तु ६ ह्रां हृदयाय नमः, ६ ह्रीं शिरसे स्वाहा, ६ ह्रूं शिखायै वषट्, ६ ह्रैं कवचाय हुम्, ६ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्, ६ हः अस्त्राय फट्, इति [2]षडङ्गं न्यस्य ॥

[1] 'कुशेन' इति वहुकोशपाठः.

[2] करषडंगन्यासौ कृत्वा—अ.

अर्घ्यशोधनम्

श्रीक्रमोक्तेन क्रमेण सामान्यविशेषार्घ्ये आसादयेत् । अत्र चोभयोरप्यर्घ्ययो प्रवेशभङ्ग्याऽन्तरन्तश्चतुरश्रादिबिन्द्वन्तमण्डलकरणम्, ६ अं आत्मतत्त्वाय आधारशक्त्ये वौषडित्याधारस्थापनम्, ६ उं विद्यातत्त्वाय पद्मासनाय वौषट् इति पात्रनिधानम्. ६ मं शिवतत्त्वाय सोममण्डलाय नमः इति शुद्धजलपूरणम्,

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौ. ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भृतम् ।
आपूरितं महापात्रे पीयूषं अर्घ्यमावह ॥

इति क्षीरपूरणम्, तत्तद्देवताषडङ्गं, उक्तषडङ्गं वा. मूलेन दशधा अभिमन्त्रणम्, चतुर्नवतिमन्त्राभिमन्त्रणाभावश्चेति विशेष । अथ विशेषार्घ्यबिन्दुभि सम्प्रोक्ष्य वरिवस्यावस्तूनि,

यन्त्रोद्धारः

उपलिप्तायां भुवि क्षीरमिश्रेण सिन्दूरादिना बिन्दुत्रिकोणषट्कोणाष्टदळ-चतुर्दळचतुरश्रात्मकं चक्रं विलिख्य विलेख्य वा. चामीकररजतपञ्चलोहरत्नस्फटिका-द्युत्कीर्णे वा रक्तचन्दनादिनिर्मिते पीठे निवेश्य, ६ अमुकयन्त्रस्य प्राणा इह प्राणा., ६ अमुकयन्त्रस्य जीव इह स्थितः, ६ अमुकयन्त्रस्य सर्वेन्द्रियाणि, ६ अमुकयन्त्रस्य वाङ्मन.प्राणा इहायान्तु स्वाहा इति यन्त्रप्राणप्रतिष्ठा विदध्यात् । इह मन्त्रे तत्तद्देवतानामपदोहज्ञापकममुकेतिपदं ज्ञेयम् । अथ ६ आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति मन्त्रेण तत्र पीठे पुष्पाञ्जलिं समर्प्य ॥

चक्रे प्रधानदेवतायाः तदंगदेवतानां च पूजा

स्वहृदि तत्तद्देवता ध्यात्वा, ६ अमुकायै लं पृथिव्यात्मकं गन्धं कल्पयामि नम इत्यादि सं सर्वात्मकं ताम्बूलं इत्यन्तषडुपचारैरुपचर्य, ततस्तां देवतां भक्तानुग्रहात्तेजोरूपेण परिणतां ब्रह्मरन्ध्रं प्राप्य वहन्नासापुटद्वारा बहिर्निर्गतां कुसुमगर्भिते अञ्जलौ सन्निवाय मूर्तिमतीं च मूलेन बिन्दौ आवाह्य, "आवाहिता भव" इत्यादिरीत्या यथालिङ्गं आवाहनसंस्थापनसन्निधापनसन्निरोधनसम्मुखीकरणाव-

गुण्ठनानि तत्तन्मुद्रया कृत्वा, वन्दनधेनुयोनिमुद्राः प्रदर्श्य, सामान्यार्घ्योदकेन ६ अमुकायै पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिरीत्या पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवासोगन्धपुष्पधूपदीपनीराजनछत्रचामरयुगदर्पणनैवेद्यपानीयताम्बूलाख्यान् षोडशोपचारान्, नैवेद्याङ्गत्वेन पूर्वोत्तरापोशने हस्तप्रक्षाळनगण्डूषकरणाचमनीयानि च दद्यात् । नैवेद्ये त्रिकोणवृत्तचतुरश्रमण्डलकरणम्. मूलेन प्रोक्षणम्. वं इति धेनुमुद्रया अमृतीकरणम्, मूलेन सप्तवाराभिमन्त्रणम्. प्राणादिमुद्राप्रदर्शनं चानुष्ठेयम् । ततो मूलान्ते अमुकदेवताश्रीपादुकां पूजयामि इति मन्त्रेण वामकरतत्त्वमुद्रासन्दष्टद्वितीयशकलगृहीतक्षीरबिन्दुसहपतितैः दक्षकरोपात्तकुसुमैः प्रधानदेवतां त्रिः सन्तर्प्य, तस्याग्नीशासुरवायुषु मौळौ प्रागादिदिक्षु च क्रमेण तत्तद्देवताषडङ्गमन्त्रैः ६ हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि इति क्रमेण षडङ्गमन्त्रैः अङ्गदेवताः समभ्यर्च्य ॥

गुर्वोघत्रययजनम्

प्रधानदेवतायाः पश्चात् प्रागपवर्गं दक्षिणसंस्थाक्रमेण तत्तत्तन्त्रोक्तं गुर्वोघत्रयं यजेत् । तदज्ञाने तु—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः ऐं गुरुभ्यो नमः, ६ ऐं गुरुपादुकाभ्यो नमः ।
इति दिव्यौघः ॥

६ ऐं परमगुरुभ्यो नमः, ६ ऐं परमगुरुपादुकाभ्यो नमः । इति सिद्धौघः ॥

६ ऐं आचार्येभ्यो नमः. ६ ऐं आचार्यपादुकाभ्यो नमः. ६ ऐं पूर्वसिद्धेभ्यो नमः, ६ ऐं पूर्वसिद्धपादुकाभ्यो नमः । इति मानवौघः ॥

इति गुर्वोघत्रयम् ॥

आवरणार्चनम्

त्र्यश्रे देवताऽग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः इच्छाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ज्ञानशक्तिश्री°. क्रियाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति प्रथमावरणम् ॥

षडश्रे प्राग्वत् तन्त्रान्तरोक्तोपलक्ष्यतत्तद्देवतागतदहृमन्त्रोत्तरं हृदयशक्ति-श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । तदज्ञाने ६ ह्रां हृदयाय नमः हृदयशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इत्यादिरीत्या अङ्गदेवतापूजनं वा ॥ इति द्वितीयावरणम् ॥

अष्टदले पारिभाषिकपश्चिमादिदिक्षु वाय्वादिविदिक्षु च प्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः आं ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, ईं माहेश्वरी, ऊं कौमारी, ॠं वैष्णवी, ॡं वाराही, ऐं माहेन्द्री, औं चामुण्डा, अः महालक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति तृतीयावरणम् ॥

चतुर्दले देव्यग्रदळादिप्रादक्षिण्यक्रमेण —

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, दुर्गा, वटुक, क्षेत्रपालश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॥ इति चतुर्थावरणम् ॥

चतुरश्ररेखायां यथास्थितप्रागादिप्रादक्षिण्यक्रमेण—

ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः लां इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ रां अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये अजवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ टां यमाय दण्डहस्ताय प्रेताधिपतये महिषवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ क्षां निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोऽधिपतये नरवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ वां वरुणाय पाशहस्ताय सलिलाधिपतये मकरवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ यां वायवे ध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये रुरुवाहनाय सपरिवाराय नमः ॥

६ सा सोमाय शङ्खहस्ताय नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय सपरिवाराय नम. ॥

६ हा ईशानाय त्रिशूलहस्ताय विद्याऽधिपतये वृषभवाहनाय सपरिवाराय नम ॥

इत्यभ्यर्च्य ॥ इति पञ्चमावरणम् ॥

देवताया. पुनःपूजा

अथ पुनर्मूलेन देवता त्रि सन्तर्प्य, पुन धूपदीपनैवेद्यताम्बूलानि दत्वा ॥

होमः

सति सम्भवे श्रीक्रमे होमप्रकरणोक्तेन क्रमेण स्थण्डिलकल्पनादिप्रधानदेवता-पञ्चोपचारान्ते— ६ इच्छायै स्वाहा इच्छाया इदं न मम इत्यादिरीत्या—आवरणदेवताक्रमेण इच्छाऽऽदिभ्य ईशानान्ताभ्यो देवताभ्य· एकैकामाज्याहुतिं मूलेन प्रधानदेवतायै दशवारं च हुत्वा विधिशेष निर्वर्तयेत् ॥

होमाकरणपक्षे बलिमात्रं दद्यात् । यथा—देवताया दक्षिणत त्रिकोणवृत्त-चतुरश्रात्मकं मण्डल कृत्वा, ६ ऐं व्यापकमण्डलाय नम इति पुष्पैरभ्यर्च्य, अर्धभक्तपूरितोदकं सक्षीरादित्रयं पात्र तत्र विन्यस्य, ६ ॐ ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हु फट् स्वाहा इति मन्त्रं त्रि पठित्वा, बलिं प्रदाय, दक्षकरार्पितं वामकरतत्त्वमुद्रास्पृष्टं क्षीरं बल्युपरि निषिच्य समुदञ्चितवक्त्र ताळत्रय कुर्वन् बाणमुद्रया बलिं भूतै ग्राहयित्वा, योनिमुद्रया प्रणमेत् इति ॥

प्रदक्षिणनतिमूलमन्त्रजपा.

अथ प्रक्षाळितपाणि प्रदक्षिणनतीर्विधाय, तत्तत्तन्त्रोक्तर्ष्यादिन्यासत्रय-कराङ्गन्यासध्यानान्ते देवतायै पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, मूलमष्टोत्तरशतवारं जप्त्वा, पुनर्न्यासादि कृत्वा, गुह्यातिगुह्येति मन्त्रेण देवतावामहस्ते सामान्यजलेन जपं समर्पयेत् । देवतापुंस्त्वे तु गोप्ता त्वं देवेति वाच्यम् । देव्या वामकरो देवस्य दक्षकरश्च जपसमर्पणाधिकरणम् ॥

ऋष्यादीनामज्ञाने—अस्य श्रीअमुकमन्त्रस्य ब्रह्मणे ऋषये नमः इति शिरसि, गायत्र्यै छन्दसे नम इति मुखे, अमुकदेवतायै नमः इति हृदये, ॐ बीजाय नमः इति गुह्ये, ह्रीं शक्तये नम इति पादयोः, मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नम इति करसम्पुटे च न्यस्य, मूलेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा, उक्तषडङ्गं कराङ्गयो विन्यस्य, तत्तद्देवताऽनुगुणं ध्यात्वा, श्यामाक्रमोक्तान्यतमया माल्या श्रीक्रमोक्तविधिना जप्त्वा स्तुवीत ॥

देवतास्तुतिः

यथा—

सच्चित्सुखैकरूपं सकलजगद्भाससंश्रयीभूतम् ।
भक्तेष्वनुग्रहवशात् बहुधोपास्यात्मकं भजे वस्तु ॥ १ ॥
पीतारुणादिभास फलदानायाभिसन्धिभेदेन ।
आसेचनकावयवामासेवे देवतामिहोपास्याम् ॥ २ ॥
द्विचतुःप्रमुखैर्दोर्भिर्विधृतवराभीतिशूलचक्राद्यै ।
पालितविश्वत्रितय· पायान्मा कोऽपि निरवधिर्भूमा ॥ ३ ॥
बिन्दुत्रिकोणषडरद्विपदळवेदच्छदै· सचतुरश्रै ।
चारुणि विहारशीलं चक्रे कलयामि किञ्चन ज्योति. ॥ ४ ॥
इच्छाऽऽदिभि तथाऽङ्गै· ब्राह्म्याद्याभिर्गणेश्वरप्रष्ठैः ।
इन्द्रादिभिश्च पञ्चभिरावरणै. स्तौमि दैवत सेव्यम् ॥ ५ ॥
एकार्णादिशतार्णावधिकैर्मनुभिर्निरुच्यमानात्मा ।
यन्त्रमनुदेशिकस्वोपासकभेदातिगा चिदाविः स्यात् ॥ ६ ॥
कल्पोक्तमङ्कुचजपतद्दशांशहोमादिमोदितस्वान्तम् ।
वाञ्छितदायि विपक्षव्ययदक्षं भातु साधकश्रेय· ॥ ७ ॥
दीनार्थानदयारसवशंवदस्मेरसुन्दरापाङ्गा ।
मूर्तिमती मम मुनिभिर्महनीया भाग्यधोरणी जयति ॥ ८ ॥
साधारणमपि तदिदं स्तोत्रमसाधारणप्रभावाढ्यम् ।
पठना क्रमावमाने प्रथने पुंसा मनीषिनमशेषम् ॥ ९. ॥

इति श्रीभासुरानन्दनाथानन्दाम्बिना शुभा ।
कृतामानन्दनाथेन साधकश्रेयसे स्तुति ॥

सुवासिनीपूजादि विशेषार्घ्यविसर्जनान्तम्

अथ श्रीगुरूक्तेन क्रमेण पञ्चमवर्ज यथार्हपञ्चमसहित वा सुवासिनीपूजनम्, तत्त्वशोधनम्, हविःप्रतिपत्तिं च निर्वर्त्य, मूलेन देवतामावाहनविलोमक्रमेण आत्मन्युद्वास्य, विशेषार्घ्यं विसृजेत् ॥

मन्त्रसाधनम्

एवं नित्यसपर्यां कुर्वन् स्वगुरूक्तेन क्रमेण पुरश्चरणजपं तत्तत्कल्पोक्तसङ्ख्याकं, अनुक्तावक्षरलक्षसङ्ख्याकं, कलौ तच्चतुर्गुणितं, प्रत्यह त्रिसहस्रादिक्रमेण कृत्वा, होमतर्पणब्राह्मणभोजनानि तत्तद्दशांशं कुर्यात् । होमश्च द्रव्यविशेषादर्शने आज्येनैव । अथ सिद्धमन्त्रः श्रीगुरूक्तेन क्रमेण नैमित्तिकार्चनपरो यदि काम्यमभिलषेत् तदुक्तप्रकारेण जपादिकं विदध्यात् ॥ इति सर्वदेवतासाधारणक्रमः ॥

मन्त्राणां जातिनिर्णयः अधिकारिभेदश्च

अत्रोपदेश्यानां मन्त्राणां सामान्यतो जातिनिर्णयोऽधिकारिभेदश्च निरूप्यते । गौतमीयतन्त्रे—

मायाबीजं ब्राह्मणं स्याच्छ्रीबीजं क्षत्रियः स्मृतम् ।
कामबीजं भवेद्वैश्यो वाग्भवं शूद्र ईरितम् ॥
चतुर्बीजपरित्यक्तो मन्त्रः पौलस्त्यसंज्ञकः ।
चतुर्बीजं ब्राह्मणानां क्षत्रियाणां त्रिबीजकम् ॥
बीजद्वयं तु वैश्यानां शूद्राणां त्वेकबीजकम् ॥ इति ॥

अस्यार्थः—माये ति हृल्लेखा । श्रीकामबीजवाग्भवैः प्रत्येकं सम्बद्धा मन्त्राः क्रमेण ब्राह्मणादयः स्युः इत्यर्थः । च तु र्बी ज प रि त्य क्तः उक्तबीजचतुष्टयरहितः । च तु रि ति प्रत्येकं प्रणवादिबीजचतुष्टयसम्बद्धा मन्त्रा इत्यर्थः । दातव्या इति शेषः । इदं च पदं

प्रत्येकमिति च पदं उत्तरत्रानुषज्यते । त्रिबीजा नाम श्र्यादिबीजत्रययुक्ता इत्यर्थः । बीजद्वयं कामबीजवाग्भवयुक्ता इत्यर्थः । एकमिति वाग्भवबीजयुक्ता इत्यर्थः ॥

अथ मन्त्रविशेषाणां अधिकारिणः । कुलमूलावतारे—

उमामहेश्वरं चैव दक्षिणामूर्तिनामकम् ।
हयग्रीवं च वाराहमष्टाक्षरमतः परम् ॥
प्रणवाद्यं वासुदेवं लक्ष्मीनारायणं तथा ।
वर्णत्रये तु दातव्यं नान्यवर्णे कदाचन ॥
नारसिंहं पाशुपतं तथा चैव सुदर्शनम् ।
वर्णद्वये च दातव्यं नान्ययोश्चैव कर्हिचित् ॥
अग्निमन्त्राश्च ये केचित् सूर्यमन्त्राश्च ये तथा ।
तारादिघृणिमन्त्राश्च दातव्याश्च त्रिवर्णके ॥
आनुष्टुभं शक्तिमन्त्रास्तथा विन्ध्यनिवासिनी ।
समनीलसरस्वत्या दातव्याश्चादिवर्णके ॥
मातङ्गिन्युग्रतारा च कालिका श्यामळा तथा ।
छिन्नमस्ता च बाला च दातव्या सर्ववर्णके ॥
तारादिस्तु गणेशस्य हरिद्रासंज्ञकस्तथा ।
त्रिवर्णेष्वेव दातव्य कथित. सर्वसिद्धिद ॥
त्रिपुरायाश्च ये मन्त्राः ये मन्त्रा वटुकादय. ।
सर्ववर्णेषु दातव्या. पुरन्ध्रीणां विशेषत· ॥
हृदादिहुंफट्कारादि सङ्कराणां प्रशस्यते ॥ इति ॥

कलौ सिद्धमन्त्राः

अथ कलौ सिद्धमन्त्राः—

त्र्यर्ण एकाक्षरोऽनुष्टुप् त्रिविधो नरकेसरी ।
एकाक्षरोऽर्जुनोऽनुष्टुब्द्विविधस्तुरगानन· ॥
चिन्तामणि क्षेत्रपालो भैरवो यक्षनायकः ।
गोपालो गजवक्त्रश्च चेटका यक्षिणी तथा ॥

मातङ्गी सुन्दरी श्यामा ताराकर्णपिशाचिनी ।
शवर्येकजटा वामा काळी नीलसरस्वती ॥
त्रिपुरा काळरात्रिश्च कलाविघ्नप्रदा इमे ॥ इति ॥

गुरुशिष्ययोः वर्णाश्रमादिव्यवस्था

नारदपाञ्चरात्रे—

ब्राह्मणः सर्वकालज्ञः कुर्यात् सर्वेष्वनुग्रहम् ।
तदभावे द्विजश्रेष्ठ शान्तात्मा भगवन्मय ॥
क्षत्रविट्शूद्रजातीनां क्षत्रियोऽनुग्रहक्षम ।
क्षत्रियस्यापि च गुरोरभावादीदृशो यदि ॥
वैश्य स्यात्तेन कार्यो वै द्वये नित्यमनुग्रह ।
सजातीयेन शूद्रेण तादृशेन महामते ॥
अनुग्रहाभिषेकौ च कार्यौ शूद्रस्य सर्वथा ।
वर्णोत्तमेऽथ च गुरौ सति वाऽपि श्रुतेऽपि वा ॥
स्वदेशतोऽथवाऽन्यत्र नेद कार्यं शुभार्थिना ।
क्षत्रविट्शूद्रजातीय प्रातिलोम्य न दीक्षयेत् ॥ इति ॥

रुद्रयामळे—

न पत्नीं दीक्षयेत् भर्ता न पिता दीक्षयेत् सुताम् ।
न पुत्रं च तथा भ्राता भ्रातरं नैव दीक्षयेत् ॥ इति ॥

योगिनीतन्त्रे—

निर्वीर्यं तु पितुर्मन्त्रं तथा मातामहस्य च ।
सोदरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च ॥ इति ॥

कनिष्ठस्य स्वापेक्षया न्यूनवयस्कस्य यस्य कस्यापि ॥

गणेशविमर्शिन्याम्—

प्रमादाच्च तथाऽज्ञानात् पितुर्दीक्षा समाचरन् ।
प्रायश्चित्तं तत कृत्वा पुनर्दीक्षा समाचरेत ॥ इति ॥

पितुरित्युपलक्षणं मातामहादीनामपि । प्रायश्चित्तं तु अयुतसावित्रीजपः सर्वत्र, तथा दर्शनात् । सिद्धमन्त्रग्रहणे तु नायं निषेध ॥

तथा च सिद्धयामळे—

यदि भाग्यवशेनैव सिद्धविद्यां लभेत् प्रिये ।
तदैव तां तु दीक्षेत त्यक्त्वा गुरुविचारणाम् ॥ इति ॥

"सिद्धमन्त्रो न दुष्यति" इति तन्त्रान्तरवचनाच्च । पुण्यतीर्थे उपरागे सति पित्रादेरपि इष्टमन्त्रो ग्राह्य एव । तथाच वैशम्पायनसंहितायां व्यासवचनं शौनकं प्रति—

प्रसन्नहृदयः स्वस्थः पिता मे करुणानिधिः ।
कुरुक्षेत्रे महातीर्थे सूर्यपर्वणि दत्तवान् ॥ इति ॥

प्रकरणात् मन्त्रमिति सम्बध्यते । शैवागमेऽपि—

भिक्षुभ्यश्च वनस्थेभ्यो वर्णिभ्यश्च महेश्वरि ।
गृहस्थो भोगमोक्षार्थी मन्त्रदीक्षां न चाचरेत् ॥
त्यक्ताग्नयः क्रियाहीनाः यतयो ह्यपरिग्रहाः ।
वनस्थास्तादृशा एव वर्णी न्यूनाश्रमी यतः ॥

वर्णी ब्रह्मचारी न्यूनाश्रमी गृहस्थापेक्षया । एवं गृहस्थाद्यतिभिरपि मन्त्रो न ग्राह्य इत्यवगम्यते ॥

वयोभेदेन सिद्धिप्रदा मन्त्राः

अथ बाल्ययौवनवार्धक्येषु सिद्धिप्रदा मन्त्राः क्रमेण—

बीजमन्त्रास्तथा मन्त्रा मालामन्त्रा इति त्रिधा ।
बीजमन्त्रा दशार्णान्तास्तनो मन्त्रा नखावधि ॥
विंशत्यधिकवर्णा ये मालामन्त्रास्तु ते स्मृता ॥ इति ॥

एत एव अवस्थान्तरेष्वपि द्विगुणजपात् सिध्यन्ति ॥

मन्त्राणां व्यक्तिविशेषाः

पुंस्त्रीनपुंसकाः प्रोक्ता मनवस्त्रिविधा बुधै· ।
वषडन्ताः फडन्ताश्च पुमांसो मनव स्मृता ॥
वौंषट्स्वाहाऽन्तिमा नार्यो हुनमोन्ता नपुसका ॥ इति ॥

एतेषा विनियोगस्तु—

वश्योच्चाटनरोधेषु पुमास सिद्धिदायका ।
क्षुद्रकर्मरुजा नाशे स्त्रीमन्त्रा. शीघ्रसिद्धिदा. ।
आभिचारे स्मृता. क्लीबा एवं ते मनवस्त्रिधा ॥ इति ॥

सिद्धारिशोधनप्रकार:

अथाशकादीनां बहूना विचार्यत्वेऽप्यावश्यकमात्रं लिख्यते। तत्र सिद्धारिशोधनप्रकार·—

ऊर्ध्वाभिश्च तिरश्चीभि रेखाभि पञ्च पञ्चभि ।
कोष्ठषोडशकं कृत्वा मातृकार्णै प्रपूरयेत् ।
एकत्रिरुद्रनवदृङ्निगमार्कपंक्ति-
पण्णागभूपमनुबाणहयेषु तिथ्याम् ॥
कामे क्रमादकथहप्रभृतीन् मनीषी
वर्णान् समालिखतु षोडशषोडशत्रीन् ॥

अस्यार्थ.—रुद्र. एकादशकोष्ठम् । दृक् द्वितीयम् । निगमा. चतुर्थम् । अर्क द्वादशम् । पक्ति दशमम् । नाग अष्टमम् । भूप षोडशम् । मनव चतुर्दशम् । बाणा पञ्चमम् । हया सप्तमम् । तिथि पञ्चदशम् । काम त्रयोदशं चेत्यर्थ । एकादितिथ्यन्तेषु कोष्ठेषु प्रथमं क्रमात् अकारादीन् स्वरान् विलिख्य. तत. कादितान्तान्. तत थादिसान्तान् वर्णान् विलिख्य, तत प्रथमकोष्ठे तृतीये एकादशे च हळक्षान् विलिखेत् इति ॥

विदिग्गतेषु कोष्ठाना चतुष्केषु चतुर्ष्विह ।
यत्र साधकनामादिवर्णस्तत्सिद्धिसंज्ञकम् ॥

प्रादक्षिण्यक्रमेणाम्भाच्चतुष्कत्रितयं परम् ॥
साध्यं तथा सुसिद्धं च शत्रुश्चेत्यभिधीयते ॥
एकैकस्मिन् चतुष्केऽपि यस्मिन् कोष्ठे तदक्षरम् ।
तदागुक्तक्रमेणैव सिद्धसाध्यादिकल्पना ॥
एवं साध्यचतुष्कादौ तत्तुल्यस्थानकोष्ठतः ।
साध्यसिद्ध साध्यसाध्यः इत्याद्याख्या क्रमान्मता ॥
[1]सिद्धसिद्धप्रभृत्यर्थं न तत्षोडशमद्मसु ।
यत्र यस्य मनोराद्यो वर्णः सोऽपि तदाह्वय ॥

स्पष्टोऽर्थ ॥

अथैतेषां फलानि कुलमूलावतारे—

सिद्धः सिध्यति कालेन साध्य सिध्यति वा न वा ।
सुसिद्धस्तत्क्षणादेव अरिर्मूलं न कृन्तति ॥ इति ॥

तन्त्रराजे—

सिद्धसिद्धो जपात् सिध्येत् द्विगुणात् सिद्धसाध्यकः ।
सिद्धः सुसिद्धः संप्राप्ते. सिद्धारिर्हन्ति गोत्रजान् ॥
साध्यसिद्धोऽतिसंक्लेशात् साध्यसाध्योऽतिदु खकृत् ।
साध्यसुसिद्धो भजनात् साध्यारि स्वस्त्रियं हरेत् ॥
सुसिद्धसिद्धोऽर्धजपात फलं दद्यात् यथेप्सितम् ।
सुसिद्धसाध्यो जापाद्यै सिद्धये स्यादतोऽन्यथा ॥
सुसिद्धे च सुसिद्धस्तु पूर्वजन्मकृतश्रमः ।
तस्मात् तं सर्वसिद्धीना साधने योजयेन्मनुम् ॥
सुसिद्धारिरशेषेण स्वकुलं मारयेत् ध्रुवम् ।
अरिसिद्धः सुतं हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकाम् ॥
तत्सुसिद्धस्तु पत्नीं स्वामर्यरि साधकापहः ॥ इति ॥

संप्राप्तेः प्राप्तिमात्रात् । जापाद्यैरित्याद्यिशब्देन होमतर्पणब्राह्मणभोजनानि गृह्यन्ते ॥

[1] सिद्धसाध्यप्रभृत्यर्णं यत्रषोडशसद्मसु—अ१.

ऋणधनशोधनप्रकार:

द्विगुणीकृत्य साध्यस्य स्वरव्यञ्जनमण्डलम् ।
साधकाख्याजुपा तेन मेळयित्वाऽष्टभिर्हरेत् ॥
शेष: साध्यस्य राशि स्याद्योजयेत् [1]साधकेऽन्यथा ।
साधकाधिकशेषस्तु ऋणी साध्य शुभावह ॥
शोधितो न्यूनशेषस्तु वर्णलक्षजपाच्छुभ. ॥ इति ॥

साध्यो मन्त्र.. तेन स्वरव्यञ्जनसमुदायेन । अन्यथेति साधकनामगत स्वरव्यञ्जनसमूहं द्विगुणीकृत्य साध्यगतस्वरव्यञ्जननिकरेण सम्मेळ्य अष्टभि: हरेत् । शेषं साधकराशिं जानीयादित्यर्थ. । शोधित इति—उक्तेन सिद्धारिक्रमेण शोधितोऽनुकूलो मन्त्रो यदि साधकान्न्यूनशेष: स्यात्तदा यावत्या वर्णसङ्ख्यया न्यूनता तावल्लक्षजपादिना ऋणमपाकृत्य पुरश्चरणादिकं कुर्यादित्यर्थ । प्रकारान्तराणि चान्यतो ज्ञातव्यानीति दिक् ॥

[2]ऋणीधनीचक्रम्

कोष्ठान्येकादशान्येव वेदेन पूरितानि च ।
अकारादिहकारान्तं लिखेत् कोष्ठेषु तत्त्ववित् ॥
प्रथमं पञ्चकोष्ठेषु ह्रस्वदीर्घक्रमेण तु ।
द्वय द्वयं लिखेत्तत्र विचारे खलु साधक ॥
शेषेष्वेकैकवर्णास्तु क्रमतस्तु लिखेत् सुधी ।
षट्कालकालवियदग्निसमुद्रवेद-
खाकाशशून्यदहना खलु साध्यवर्णा ।
युग्मद्विपञ्चवियदम्बरयुक्शशाङ्क-
व्योमाब्धिवेदशशिन: खलु साधकार्णान् ॥
नामाज्झलादकटवाद्गजभुक्तशेष
ज्ञात्वोभयोरधिकशेषमृणं धन स्यात् ॥

[1] साधको—अ, भ.
[2] अय खण्ड (श्री) कोश एवोपलभ्यते

प्रासादे प्रणवे तद्वत् सपिण्डाक्षरमन्त्रके ।
मृत्युञ्जये च पाशाद्ये वैष्णवे चण्डनायके ॥
व्योमव्यापिनि मायाया मालामन्त्रेष्वघोरके ।
एकत्रिपञ्चषट्सप्तेभाङ्करुद्राक्षरेषु च ॥
नपुंसके च दन्तार्णे कालिकाश्यामळामनौ ।
सिद्धकाळीचण्डिकयोः मन्त्रे राममनुष्वपि ॥
गोपालमातृकामन्त्रे हरवल्लभया सह ।
श्रीविद्या सिद्धविद्या च मातङ्गी भुवनेश्वरी ॥
पद्मावती मधुमती दत्तात्रेयश्च पार्वती ।
मित्रेशोड्डीशषष्ठीशचर्यानन्दमनुष्वपि ॥
सप्तप्रणवमन्त्राणा हरिद्रोच्छिष्टयोरपि ।
आसुरी सुमुखी चैव रेणुका च सरस्वती ॥
कुम्भोद्भवाणवश्चैव मतङ्गगणिकस्य च ।
शावराणा च मन्त्राणा वृद्धजसमनुष्वपि ॥
कुलागतानां मन्त्राणां सिद्धारीनैव शोधयेत् ।
वहुरूपाह्वये मन्त्रे जैनबौद्धमनुष्वपि ॥
सिद्धारित्वादि धनितामर्पिता च न शोधयेत् ॥

कूटे कूटाक्षरे मन्त्रे । स्त्रीसमर्पिते स्त्रीविशेषसमर्पिते इत्यर्थः । तथा च तन्त्रान्तरे—

साध्वी चैव सदाचारा गुरुभक्ता जितेन्द्रिया ।
सर्वमन्त्रार्थतत्त्वज्ञा सुशीला पूजने रता ।
गुरुयोग्या भवेत् सा हि विधवा परिवर्जिता ।
स्त्रियो दीक्षा शुभा प्रोक्ता मातुश्चाष्टगुणा स्मृता ॥ इति ॥

स्वप्नलब्ध इत्यत्र च कर्तव्यताविशेषो यथा—

स्वप्नलब्धे तु कलशे गुरोः प्राण निवेश्य च ।
वटपत्रे कुङ्कुमेन लिखित्वा ग्रहणं शुभम् ।
ततः सिद्धिमवाप्नोति अन्यथा विफलं भवेत् ॥ इति ॥

इदं तु सद्गुरोरभावे । तत्संभवे तु तत एव गृहीयात् इति । प्रासादे प्रासादबीजाद्ये । पाश पाशबीजम् । व्योमव्यापिनि हकारादौ । मायाया हृल्लेखायाम् । अङ्के नवाक्षरे । दन्तार्णे द्वात्रिंशदक्षरे । हरिद्रोच्छिष्टयो तत्तद्गणपत्योः । अणु· मन्त्र इति । केषांचिन्मन्त्राणां शापाभाव उक्तो वातुलागमे—

पुरा शापविहीनं च वर्तते मन्त्रपञ्चकम् ।
श्रीविद्यासाळुवं मन्त्रं नृसिंहार्कवराहकम् ॥ इति ॥

तन्त्रान्तरे तु—

मन्त्रादिषु च सर्वेषु हृल्लेखाकामबीजकम् ।
श्रीबीजं वा विनिक्षिप्य जपेन्मन्त्रस्य सिद्धये ।
तारसम्पुटितो वाऽपि दुष्टमन्त्रोऽपि सिध्यति ॥ इति ॥

हिरण्यगर्भसंहितायाम्—

स्वनामादिवर्णैः स्वमित्राक्षरैर्वा
मनुं सम्पुटीकृत्य येऽनुस्मरन्ति ॥

स मन्त्रस्तेषां सिध्यतीति शेष· । अनुस्मरणं जप. । तन्त्रान्तरे तु—

यत्र यस्य भवेत् भक्तिविशेष· स मनूत्तम· ।
वैरिकोष्ठमनुप्राप्तः सिद्धिदस्तस्य जायते ॥
गुरोरनुज्ञामात्रेण दुष्टमन्त्रोऽपि सिध्यति ।
गुरुं विलङ्घ्य शास्त्रेऽस्मिन्नाधिकारः सुरेश्वरि ॥ इति ॥

अथापि रिपोरनुकूलेन मन्त्रेण आभिचारादौ क्रियमाणे साधकस्यैवानिष्टापत्त्या सिद्धार्यादिविचारः कर्तव्य इति तन्त्रराजमतम् । वस्तुतस्तु—

नित्यनैमित्तिकान्मुक्तिः काम्यादैहिकमेव हि ।
प्रयोगात् परलोकस्य हानिरेव तु जायते ॥

इति वचनात् नित्यनैमित्तिकमात्रपरो भवेत् इत्युचितमिति दिक् ॥

मन्त्राणां संस्काराः

छिन्नत्वादिकपञ्चाशद्दोषशान्त्यै निरूप्यते ।
संस्कारदशकं सप्तकोटिमन्त्रगणे क्रमात् ॥
जननं जीवनं पश्चात् ताडनं बोधनं तथा ।
अथाभिषेको विमलीकरणाप्यायने पुनः ।
तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मन्त्रसंस्क्रियाः ॥

जननं यथा—

भूर्जपत्रे लिखेत् सम्यक् त्रिकोणं रोचनादिभि. ।
वारुणं कोणमारभ्य सप्तधा विभजेत् समम् ॥
एवमीशाग्निकोणाभ्यां जायन्ते तत्र योनय· ।
नववेदमितास्तत्र विलिखेन्मातृकाः क्रमात् ॥
अकारादिहकारान्तामीशादिवरुणावधि ।
देवीं तत्र समावाह्य पूजयेच्चन्दनादिभि ॥
तत समुद्धरेन्मन्त्रं जननं तदुदीरितम् ॥

दीपनं यथा—

जपो[1]हंसपुटस्यास्य सहस्रं दीपनं स्मृतम् ॥
(हंसः+मन्त्र +सोऽहम् ॥)

बोधनं यथा—

नभोवह्नीन्दुयुक्तार्घी सम्पुटस्य जपो मनो ।
सहस्रपञ्चकमितो बोधनं तत् स्मृतं बुधै ॥
(ह्रूं+मन्त्र +ह्रूम् ॥)

ताडनं यथा—

सहस्रं प्रजपेदस्त्रपुटितं ताडनं तु तत् ॥
(फट्+मन्त्र +फट् ॥)

[1] हंसपु—ग२, ब२, थी.

अभिषेको यथा—

वाग्घंसतारैर्जप्तेन सहस्रं पाथसा मनुम् ।
अभिषिञ्चेत वागाद्यैरभिषेकोऽयमीरितः ॥
(ऐं हंस. ॐ इति ॥)

विमलीकरणं यथा—

हरिर्वह्न्यन्वितस्तारी वषडन्तो ध्रुवादिकः ।
सहस्रं तत्पुटं जप्याद्विमलीकरणं मनो ॥
(ॐ त्रों वषट्+मन्त्र.+वषट् त्रों ॐ ॥)

जीवनं यथा—

स्वधावषट्पुटं जप्यात् सहस्रं जीवने मनुम् ॥
(स्वधा वषट्+मन्त्रः+वषट् स्वधा ॥)

तर्पणं यथा—

क्षीराज्ययुतपाथोभिस्तर्पणे तर्पयेन्मनुम् ॥

गोपनं यथा—

जपेन्मायापुटं मन्त्रं सहस्रं गोपनं हि तत् ॥
(ह्रीं+मन्त्र·+ह्रीम् ॥)

आप्यायनं यथा—

बालातार्तीयबीजेन गगनाद्येन सम्पुटम् ।
सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रमेतदाप्यायनं मतम् ॥
(ह्सौः+मन्त्रः+ह्सौः)
संस्कारदशकं प्रोक्तं मनूनां दोषनाशकम् ॥

अस्यार्थः—विभजेत् तिर्यग्रेखाभिरित्यर्थः । एवं सप्तधा । तत्र पृथुत्रिकोणे योनयोऽन्यानि त्रिकोणानि । नववेदमिताः एकोनपञ्चाशत् । ईशादि ईशान-कोणादि । वरुणावधि स्वाग्रवारुणकोणपर्यन्तम् । देवीं मातृकां देवता स्वोपास्य-

...देवता वा । ... आदिशब्देन पुष्पादीनि गृह्यन्ते । पञ्चोपचारै इत्यर्थ । ... स्वोपास्यमन्त्रवर्णान् क्रमेण तत्तत्कोष्ठेभ्यो गृहीत्वा पत्रान्तरे लिखेदित्यर्थ । ... जननाख्यसंस्कार । एवमेव दीपनादयोऽपि । हसपुटस्य आद्यन्तयो ... स्वोपास्यमन्त्रस्य । नभो हकारः, वह्नि रकार., इन्दु बिन्दु., तैर्युक्तोऽर्धी उकार., तेन ह्रूं एनेन सम्पुटितस्य मन्त्रस्य सहस्रपञ्चकजपेन बोधनमित्युक्तम् । अस्त्र फट्कार. तत्पुटितेन मन्त्रेण सहस्रजपेन ताडनमित्युक्तम् । वागिति ऐं ... ओं इति त्रिभिरभिषिञ्चेत् । पत्रान्तरे लिखितं मनु कुशाम्भोयबिन्दुभि प्रोक्षयेदित्यर्थ । हरि. तकार., वह्न्यन्वितो रकारयुत., तारी प्रणवयुत., त्रोम् । ध्रुवस्तार ... ॐ त्रो वषट् । तत्पुटं एभि सम्पुटितम् । माया ह्रींकार । वाला तृतीयबीजं सौ., गगनं ह. ह्सौरित्यनेन । शेष सुगममिति । तन्त्रसारादिषु तु संस्काराणा प्रयोगभेदोऽपि दृश्यते । एतेषा संस्कारणा सकृदेवानुष्ठानम्., नत्वभ्यास इति दिक् ॥

पुष्पविचारः

अथ प्रावित्र्कार्पित पुष्पविचार —

पुष्पाणि तावत् पञ्चधा—परं अपर उत्तम मध्यमं अधमं चेति । मणिरत्न-सुवर्णादिनिर्मितं कुसुमं परं, तच्च न कदाचिन्निर्माल्यम् । चित्रवसनादिकर्तनजं अपरम्, तच्च प्रतिदिनप्रोक्षणेन शुध्येत् । उत्तमं वृक्षभवं तच्च प्रातरपचितं तत्सन्ध्यात्रितयावधि न निर्माल्यम् । मध्यमं फलरूपम् । अधमं पत्रजलरूपम् । एते च तत्तत्काल एवार्पणार्हं इति प्रयोगपारिजाते नारद ॥

देवतायोग्यानि पुष्पादीनि

भविष्यपुराणे—

पुष्पैररण्यसम्भूतै पत्रैर्वा गिरिसम्भवै ।
अपर्युषितनिच्छिद्रै प्रोक्षितैर्जन्तुवर्जितै ॥
आत्मारामोद्भवैर्वाऽपि भक्त्या सम्पूजयेत सुरान् ॥

विष्णुधर्मोत्तरे—

धर्मार्जितधनक्रीतैः यः कुर्याद्देवतार्चनम् ।
उद्धरिष्यत्यसन्देहात् सप्त पूर्वान् तथा परान् ॥

इति विप्रातिरिक्तविषयम्,

समित्पुष्पकुशादीनि ब्राह्मणः स्वयमाहरेत् ।
शूद्रानीतैः क्रयक्रीतैः कर्म कुर्वन् पतत्यधः ॥

इति भविष्योक्ते । अयं च निषेधो ब्राह्मणस्य नित्यार्चन एव, न तु नैमित्तिके काम्ये च ॥

लक्षपुष्पार्चनादौ तु क्रयक्रीतमपीष्यते ।

इति मन्त्रकोशकारोक्तेः । परोपवनादेः चौर्येणापि कुसुममादेयम् ॥

देवतार्थे च कुसुममस्तेयं मनुरब्रवीत् ॥

इति वचनात् । याचितपुष्पार्चनस्य वराहपुराणे अपराधेषु गणितत्वाच्च याचनमपि जलोपान्त एव निषिद्धम्, तीरादन्यत्र याचने तु न दोष इति प्रयोगपारिजातोक्तेः । तत्रैव स्वजात्याहृतं पुष्पं द्रव्येण आत्मीयं कृत्वा पूजयेदिति । अनेन विप्रस्यापि क्रयक्रीतार्चनाभ्यनुज्ञा दृष्टा ॥

वर्जनीयानि

कृमिकीटावपन्नानि शीर्णपर्युषितानि च ।
स्वयं पतितपुष्पाणि त्यजेदुपहतानि च ॥

उपहतिस्तु मलादिना ।

निर्गन्धं केशकीटादिदूषितं चोग्रगन्धकम् ।
मलिनं तुच्छसंस्पृष्टमाघ्रातं स्वविकासितम् ॥
अशुद्धभाजनानीतं स्नात्वा नीतं च याचितम् ॥

आप्नोति गन्धाढ्यानां तन्मानयने निषेधः । निर्गन्धेष्वपि केषांचिदुपादानमुक्तं स्कन्दपुराणे —

निर्गन्धपुष्पजातीषु पलाशकुसुमैरपि ।
जपाबन्धूकपुष्पैश्च गन्धाद्यैरपि पूजयेत् ॥ इति ॥

पुष्पसारसुधानिधौ—

पुष्पं वस्त्रे न बध्नीयात् शिरसा न वहेद्बुधः ।
नयेत् पत्रपुटेनैव पाणिनाऽऽलम्ब्य वाग्यतः ॥

आश्वलायनः —

नाग्निना सह पुष्पं वा जलं चान्नं न चानयेत् ।
जलाग्निगन्धपुष्पान्नं न मूर्ध्नाऽन्येन वाहयेत् ॥

ग्रन्थान्तरे—

देहोपरि धृतं यच्चाप्यधोवस्त्रधृतं च यत् ।
वामहस्ते धृतं यच्च जलेन क्षालितं च यत् ॥
देवतास्तन्न गृह्णन्ति पुष्पं निर्माल्यतां गतम् ।
समित्पुष्पकुशादीनि वहन्तं नाभिवादयेत् ॥
तद्धारी चैव नान्यान् हि निर्माल्यं तत् भवेत्तयोः ।
शुष्कं पर्युषितं कृष्णं भूमिगं नार्पयेत् सुमम् ॥
चम्पकं कमलं त्यक्त्वा कलिकामपि वर्जयेत् ॥ इति ॥

सर्वदेवतासाधारणानि विहितानि च

भविष्यपुराणे—

जातीशमीकुशाः कङ्कुमल्लिकाकरवीरजम् ।
नागपुन्नागकाशोकरक्तनीलोत्पलानि च ॥
चम्पकं वकुळं चैव पद्मं बिल्वं पवित्रकम् ।
एतानि सर्वदेवानां विहितानि समानि च ॥

कङ्कु कुटजकम् । दुर्गाया विहितानि देवीपुराणे—

ऋतुकालोद्भवैः पुष्पैः मल्लिकाजातिपुष्पकैः ।
किंशुकैश्चम्पकैश्चैव [1]किंकरातैश्च पाटलैः ॥
वकुळैश्चैव मन्दारैः कुन्दपुष्पैस्तिरीटकैः ।
करवीरार्कपुष्पैश्च शिग्रुपैश्चापराजितैः ॥
सितैः रक्तैस्तथा पीतैः कृष्णैश्चैव चतुर्विधैः ।
सितरक्तैस्तथा पुष्पैः पद्मैश्चापाण्डुरैस्तथा ॥
दमनैः सिन्दुवारैश्च सुरभिमरुवकैस्तथा ।
मञ्जरीभिः कुशाना च बिल्वपत्रैः सुशोभनैः ॥
रक्तान्वितैस्तथा सर्वैः जलजैः स्थलसम्भवैः ।
पत्रपुष्पैर्यथान्यायं सर्वौषधिमयैः शुभैः ॥
धान्याना सर्वपत्रैश्च पुष्पैश्चैव प्रपूजयेत् ॥ इति ॥

रक्तो रक्तवर्णः । बिल्वपत्रैः पूजने राजसूयफलम् । करवीरस्रजा अग्निष्टोमफलम् । वकुळस्रजा वाजपेयफलम् इति प्रयोगपारिजाते पुष्पसारसुधानिधौ च ।

शिवार्चने निषिद्धानि पत्रपुष्पफलानि च ।
तानि देव्याः प्रशस्तानि अनुक्तानि विशेषतः ॥

इति ताराभक्तिसुधार्णवे । रुद्रयामळशक्तियामळयोः —

सुन्दरीभैरवीकालीताराब्रह्मविवस्वताम् ।
विना तुळस्या या पूजा सा पूर्णा न कदाचन ॥
सावित्रीं च भवानीं च दुर्गादेवीं सरस्वतीम् ।
योऽर्चयेत् तुळसीपत्रैः सर्वैः कामैः स ऋध्यति ॥ इति ॥

"बिल्वैर्वा तुळसीपुष्पैः" इति रहस्यनामसाहस्रे ललितार्चने स्मर्यते ॥

केषाचित्कालावधिः

तत्र हेमाद्रौ—

पङ्कजं पञ्चरात्रं स्याद्दशरात्रं तु बिल्वकम् ।
तुळस्येकादशाहं तु पुनः प्रक्षाल्य पूजयेत् ॥

[1] किंशुक—अ, ब१, ब२.

बोपदेव —

बिल्वापामार्गजातीकुरबकगिरिशतार्कनर्कीभृङ्गदूर्वा-
कुशाभोजाद्धिकाम्ली मुनितिलतगर ब्रह्मकल्हारमल्ल ।
चम्पा जातीतिकुम्भी दमनमरुवका बिल्वतोहानि शस्ताः
त्रिपञ्चद्व्यर्कवर्गाब्धिनिधिवसुभू भूयसा भूय एवम् ॥

त्रिपञ्चाद्यो बिल्वप्रभृतीना दिनसङ्ख्यावाचका । मुहुरावर्त्याश्च ॥

विहितनिषिद्धानि

पाटला च शमीपत्र दुर्गायान्तु हिताहितम् ॥

विहितनिषिद्धमित्यर्थ ॥

तिलक मालती बाणस्तुलसी भृङ्गराजकम् ।
तमालं शिवदुर्गार्थे निषिद्धविहित भवेत् ॥

बाणो भाषया करसाला ॥

जय काश. श्वेतपद्मं श्वेतमन्दारकं तथा ।
दुर्गायाश्चैव विष्णोश्च निषिद्धविहितं भवेत् ॥

जय. जयन्ती ॥

अगस्तिरतिमुक्तं च तिरीटं च हरे हरौ ।
अपामार्गस्य पुष्प च दुर्गायाश्च हिताहितम् ॥

अतिमुक्तो माधवीलता । तिरीटं लोध्रम् ॥

निषिद्धानि

अक्षतानर्कधुत्तूरौ विष्णोर्नैवार्पयेत सुधी ॥

अक्षतनिषेध सालग्रामपर एव न तु मूर्त्यामिति हेमाद्रि ॥

बन्धूकं केतकी कुन्दं केसरं कुटज जपाम् ।
शङ्करे नार्पयेत् विद्वान् मालतीं यूथिकामपि ॥

शक्तौ दूर्वार्कमन्दारान् मान्दूरं नगरं रवौ ।
विनायके तु तुळसीं नार्चयेत जानुनिह्नुत ॥

इहार्कनिषेधो दुर्गेतरविषय , विहितेषु तस्याप्युपादानात् ॥

मध्यमं फलरूप कुसुमम

जम्बूदाडिमजम्बीरचिञ्चिणीबीजपूरका ।
रम्भा धात्री च बदरी रसाल· पनसोऽपि च ॥
एषा फलैर्यजेद्देवं . . . . ॥

देवमित्युपलक्षणं देव्या अपि ॥

अधमम्

तुळसी वकुळो वृक्ष चम्पकश्च सरोजिनी ।
बिल्वकल्हारदमनास्तथा मरुवकं कुश ॥
दूर्वाह्विवल्ल्यपामार्गा विष्णुकान्ता मुनिद्रुम ।
धात्रीयुतानामेतेषां पत्रै कुर्यात् सुरार्चनम् ॥

इह तुळस्यादीना पूर्वोक्तानां केषा चित् वकुळादिपत्रप्रायपाठेऽपि नाधमत्वम् । पत्रैरित्युपलक्षणं फलस्यापि ॥

पर्युषितकुसुमविचारः

भविष्यपुराणे—

न पर्युषितदोषोऽस्ति जलजोत्पलचम्पके ।
तुळस्यगस्त्यवकुळे बिल्वे गङ्गाजले तथा ॥

अन्यत्र—

तुळस्यां बिल्वपत्रे च जलजेषु च सर्वश ।
न पर्युषितदोषोऽस्ति मालाकारगृहेषु च ॥ इति ॥

पर्युषितापवादः

पारिजाते—

जलं पर्युषितं त्याज्यं पत्राणि कुसुमानि च ।
तुळस्यगस्त्यबिल्वानि गाङ्गं वारि न दुष्यति ॥ इति ॥

स्कान्दे—

तस्य माला भगवतः परमप्रीतिकारिणी ।
शुष्का पर्युषिता वाऽपि न दुष्टा भवति क्वचित् ॥

तस्येत्युपक्रमात् दमनकस्य । भगवत इत्युपलक्षणं भगवत्या अपि ॥

पर्युषितमात्रस्यापि ग्राह्यत्वम्

प्रयोगपारिजाते—

यद्वा पर्युषितैश्चापि पुष्पाद्यैरविकारिभिः ।
गन्धोदकेन चैतानि त्रि. प्रोक्ष्यैव प्रपूजयेत् ॥ इति ॥
अथवा बिल्वतुळसीपत्रैर्वकुळपुष्पकैः ।
शुष्कैरपि पूजयेत् . . . . ॥ इति ॥

सर्वस्यैतस्यापवादः

ग्रन्थान्तरे—

देवीपूजा सदा कार्या जलजैः स्थलजैरपि ।
विहितैर्वा निषिद्धैर्वा भक्तियुक्तेन चेतसा
सर्वपुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि ।
कर्तव्या सर्वदेवाना भक्तिरेवात्र कारणम् ॥ इति ॥

इतोऽपि विस्तारोऽन्यत्र द्रष्टव्य· इति दिक् ॥

निबन्धाध्ययनमहिमा

एतन्निबन्धाध्ययनेनापि सर्वदेवतोपास्तिफल भवति । तदुक्तं भगवता सूत्रकृता—

य इमा दशखण्डीं महोपनिषद महात्रिपुरसिद्धान्तसर्वस्वभूतामधीते स सर्वेषु यज्ञेषु यष्टा भवति । य य क्रतुमधीते तेन तेनास्येष्ट भवति [illegible] रित्युपनिषदिति शिवम् ॥ इति ॥

अत्राधीते इत्यध्ययनविधेः अर्थज्ञानभाव्यकतया अस्य निवन्धस्य स्वाध्यायफलार्थ मकत्वात् इति शिवम् ॥

ग्रन्थकर्तृप्रशस्तिः

नित्योत्सवो निबद्धोऽयं यथाधीविभवं मया ।
भ्रमप्रमादस्खलितं समादधतु तद्विदः ॥
अनेन वागध्वरेण समाराध्या कथंचन ।
प्रीयतां देशिकात्मा मे देवी श्रीललिताऽम्बिका ॥
विश्वाश्चर्यतपोमयविश्वामित्रर्षिगोत्रतिलकेन ।
श्रीबालकृष्णविठ्ठलसुतेन लक्ष्म्यम्बयोपलाल्येन ॥
श्रुतपेटवोपनाम्ना चोळाधिपभोसलेन्दुमान्येन ।
नाटककाव्यादिकृता महितमहाराष्ट्रजातिहीरेण ॥
अत्यन्ततत्त्वशीलनदलित[1]जगच्छत्र[च्छास्त्र]जालमोहेन
भारत्युपाख्यभास्करमखिदेशिकलब्धदीक्षनाम्नायम् ॥
आम्नायतन्त्रजालालोकपरेणार्यसम्प्रदायजुषा ।
ललितापदाब्जरोलम्बेन जगन्नाथपण्डितवरेण ।
कल्यब्देषु रसार्णवकरिवेदमितेष्विह व्यतीतेषु ।
नव्यः क्रोधनशरदि न्यबन्धि नित्योत्सवः शिवप्रीत्यै ॥

इति श्रीमद्भासुरानन्दनाथचरणारविन्दमिलिन्दायमानमानसेन उमानन्दनाथेन निर्मिते अभिनवे कल्पसूत्रानुसारिणि नित्योत्सवनिबन्धे साधारणक्रमनिरूपणो नाम अनवद्योल्लासः सप्तमः समाप्तिमगमत् ॥

इति नित्योत्सवनिबन्धः समाप्तः

श्रीगुरुचरणारविन्दार्पणमस्तु

नित्योत्सवोदाहृतग्रन्थग्रन्थकारसूची
